

sa criminalment, ne civil acufar, ne demanarfe, sobre las quals cosas a major cautela los denegam perpetualment tota Audientia en juy, e fora juy, axi com si los vns als altres fe fossen absolts de totas, e qualseuol accions, que los vns contra los altres, e viceuerfa tenguessen, per raho de las ditas cosas, e per causa dels dits debats, qüestions, differentias, plets, litigis, e contouersias, la qual absolutio declaram de vna part, e altra entre ells per la present nostra sententia esser haguda per feta ab tot effe de axi com si realment, e mediant acte public per las ditas parts, e quiscuna de ellas feta fos. E volem que los vns ni los altres nos pugin ajudar de actes, sententias diffinitiuas, ne interlocutoris, ni de prouisions algunas axi Reys, com qualseuella altres, los quals, e las quals a cautela cassam, e annulla, sis voi abolim, e volẽ sien haguts, e hagudas, axi com si fets, e fetas no fossen, hauent per renunciar per las ditas parts al dict, plet, e causa, perrano de las ditas cosas pretesos, e pretesas, començass, e començass, lo qual volent se de tant effe de, e valor, com si per ellas, e per quiscuna de ellas la dita renuntia feta, e fermada fos, sols restant saluas las accions, e drets, que per virtut de la present sententia, e per la forma en aquella contenguda a quiscuna de las parts pertany, e pertanyera.

25. Item perque es iusta cosa, que los treballs sostenguts per micer Alfonso de la Caualleria Viciceller, &c.

26. Item si los altres pagefos qui no son de remença, volents se alegrar de la dita nostra sententia, e del perdo, e remissio en aquella contenguts loaran, e emologaran, e approuaran la present nostra sententia, e totas, e sengles cosas en aquella contengudas, pronuntiam, e manam, sien reguts contribuir en las ditas taxacions, ab los dits pagefos de remença, e a las quantitats que per causa de aquellas hauem condemnats los dits pagefos de remença, e dels sis mals vfos, axi, e per la forma que en la condemnacio peccunaria de jus contenguda hauem pronuntiat deure contribuir.

27. Item pronuntiam, arbitram, e declaram, que los senyors, o senyoras, e los pagetos que dauant nos han com paragut per si, e com ni procuradors, e findex de aquells de qui tenen poder, dins tres dies apres quels sera intimada la present nostra sententia, e los senyors, e senyoras, e los pagetos, e altres qualseuol personas tengudas a prelatio, o solutio dels mals vfos, seruituts, deimes, censos, e altres cosas de sus ditas, e encara los pagetos qui no son de remença, ni dels dits mals vfos, seruituts, los quals vniuersalment, e o singularment son estats en donar consell, fauor, e ajuda als dits pagefos de remença, e als mals vfos, pera fer, e perpetrar los crims, e delictes desulldits abients de nostra cort, que per los procuradors,

o findex loat, e approuat no haurã la dita nostra sententia, sien tenguts dins vint dies los qui no ieran abients del dit Principat, apres que la dita nostra sententia sera en calçuna veguena intimada per veuã crida publica, loar, e approuar la dita nostra sententia, e totas, e qualseuol cosas en ella contengudas putament, e sens condicio alguna, los quals vint dies corregã en quiscuna veguena del die en auant que la dita crida en aquella sera feta. E los abients del dit Principat al temps de la dita crida sien tinguts fer la dita loatio, e emologatio, e approuatio dins altres vint dies, apres que seran tornats dins lo dit Principat. E qualseuol dels sobredits si lo contrari fara, si sera enyor, o senyor, o pages dels qui fermaren lo dit compromís cayganen las penas de aquell, e no puga, ni puguin de la present nostra sententia, ni de cosa alguna en aquella contenguda alegrar, ans quant al al, e los tals volem se de nenegun effe de, e haguda axi com si per nos dada a vfos, quant a fauor, o per, o tostemps restant la dita nostra sententia en la eficacia, e valor, quant a aquell, e aquells, que aquella loaran, emologaran, e approuaran en tot, e per tot purament, e sens condicio alguna, a preiudici de aquell, o aquells que la dita sententia emologat no hauran, segons dits, e cago m. a. i. x. volem haja loc en los senyors, o senyoras, pages, o pagefos de remença, e o dels mals vfos que no hã fermat lo dit compromís, e no loaran, ni emologaran la present nostra sententia, e tot lo contengut en ella purament, e sens condicio alguna, segons dits, e si seran pages, o pagefos que no siẽ de remença, ni dels dits mals vfos, e seruituts, e sera de aquells qui donaren consell, fauor, e ajuda, receprant los dits crimmosos, o en altra qualseuol manera, que no puga, ni puguin alegrar de del perdo, o remissio que als sobredits qui donaren consell, fauor, e ajuda per la present nostra sententia hauent nos ab ells ab clemencia dam, e arrogan, ans declaram, que contra el tal, e los tals se profesece, e haja a proceir a tanta de nostre fit, per processos de regalia, factona, e altra qualseuol manera, que per vfarges de Barcelona, e constitucions de Cathalunya proceir se deura e pora. E no res menys pronuntiam, e declaram, e arbitram, que passat los dits temps, la dita sententia, e totas las cosas en aquella contengudas se haguda per emologada, loada, o approuada per aquells que loat, e emologat, e approuat no hauran, axi com si per ells, e calcun dels dins lo dit temps fos citada, loada, approuada, e emologada, quant a preiudici seu, benefici dels altres qui emologat, e loat hauran, purament, e sens condicio alguna, segons dits.

28. Item perques deu attendre, que los dits debats, differentias, e qüestions, que entre los dits senyors, o senyoras, e los dits pagefos sien pera

G s tostemps

rostemps leuats, e remoguts per la present nostra sententia, e sic leuada tota occasio per la qual pugan renouar, e suscitar, atres que en la executio, e practica de aquesta nostra sententia poran insurgir algunas difficultats, e axi mateix entre las ditas parts porien efdeneir tals cotrouerfias, que peruentura per la present nostra sententia serien omelas, e no determinadas, e poria esser que fossen determinadas, e no com conuendria, per occorrer, e remedjar ator lo que efdeneir poria, ab voluntat, e expres consentiment delas ditas parts, lo qual consentiment loant, e emologant la present nostra sententia declaram sien vists prestar, e dar, nos retenim, prenē, e reseruam potestat de declarar, interpretar, reuocar, corregir, ajustar, comutar, e esmenar vna vegada, e molts la present nostra sententia, e totas, e sengles cosas en aquella contengudas, tant quant parra, o parran obicuras, dubrosas, o de declaratio, interpretatio, reuocatio, correctio, e esmena dignes, axi a instantia de las ditas parts, o de la vna de aquellas, com per nostre propi motiu, dins temps de siue anys, del die de la promulgacio de la present sententia continuament compradors. *act. 23. Junij 1583*

Los condemnats per la sententia Rey al de sa Majestat son los següents. 5. Junij 1583.

EN Clauaguera de Batet, Franci Sala fill de Pejoan Sala quondā, Narcis Vila, alias Ciste, Vila alias grill de, Porqueras, Valenti Corell, Ioan Ramon Busquets de Vallcanera, Belluespre de Bater, Roura de Batet qui tira a mossen Salba, Marturia Vidal de la Selua, Esteue Pasqual de Vidalb, Ioan Genoues de Vallcanera, Pasqual Lebres de Caça, lo germa mejor, Narcis Gaxat de Lembilles, Ioan Michel de Caça, Pere Bartomeu de la Bisbal, Ioan Catha de Arcenys, Illa del pont de Montfey, T. Meruny de la Bisbal quis feu Capita, Landric de Porqueras, Sala de Montornes, e sos fills, Andreu Bosc de Tarraça, Pere Company de Lella, Pere Ioan Tria de Mararo, Ioan Morata del Fou, Iamne Plata de la Mella, en Pallas de sancta Eulalia del terme de Montbuy, Marc Vinyals de la Garriga, en Terres de sancta Eugenia, en Puig den Taradell, lo Frères, lo fill de Canet de Calonge, en Berard de Calonge, en Castella de sanct Ioan de Palamos, Ioan Mir de Linas, Antoni Bou de Sanche Jonien Oliuer qui te la casa, prop la Belladona, Ferrer de Penades de lagostera, Ioan Coll de La gostera, Los tres germans Vilallongas de Caça, en Garau Crexell de Caça, e son germa lo hercu en Pere Garau de Caldes, Marturia Lorens de Caça, Garau Plat eniat de mossen Verntallat, lo Gaico qui anaua ab en Sala de Montornes, lo Mallorqui qui anaua ab lo dit Sala, los germans

sanct Peres de Corroiusa, en Colomer de Corroiusa, en Canals del dit loc, Pere Oliueres de Corroiusa, Comapregona de sanct Quirze. Company de Martorellas, en camp de Martorellas, en Pujol de Olot, Ioan de Leyda, en Pere Pedres de Caça, Barthomeu Puig de Liisa fubira, en Riera del Bisbat de Vic, Bertran de Folgons, en Griuer de prop Mieras, en Seriya, en Colomer de Linars, Bernat Canals, alias Cro de Canoues, Amador Vidal de Madramanya, lo pare de Narcis Gaxat en Volart de Canoues. *10el Rey.*

3. **LO MATEIX** en la interpretatio de dita sententia arbitral dada en çaragoça a 9. de Ianer, 1482.

EXhibita, & Reuerenser presentata fuerunt Majestati nostra pro parte vestri fidelium nostrorum Ioannis Almar, & Loreny Spigol sindicorum redimentiarum Episcopatus Gerunda & Antonij Felii iudici redimentiarum Episcopatus Barchinone nomine, & pro parte omnium aliorum sindicorum redimentiarum, in Episcopatibus Barchinone, Gerunda, Vici, Vrgelli, & aliorum pagentium, vulgo dictorum de redimentia, capitula seneci sequentis. Molt Alt, e molt excellent senyor Rey, A vostra Rey al Majestat humilment recorren en Ioan Almar, e Lorens Spigol sindics de las remenças per lo Bisbat de Gerona, e Antoni Felii alias Morera, sindic de las remenças del Bisbat de Barcelona, en nom, e per part de tots los sindics de las remenças en lo Bisbat de Barcelona, Gerona, Vic, e Vrgelli, e de tots los pagefos olim appellats de remença, dient, que jat sic per vostra Majestat ab la sententia sua Rey al sic be, e degudament proueit en todas las cosas tocantes en los dits pagefos, empero alguns interpretant aquella en alguns caps sinistranē, o altres no obtemperants, ni seruants las cosas en la dita Rey al sententia contengudas, sesforçan de fer a dits pagefos, o alguns dells algunas violentias, en poca obsequio dels manaments de vostra Altesa, per obuiar a las quals cosas han ordenat los capitols següents, suplicant molt humilment a vostra Majestat, li placia atorgar, e consentir los aquells. Primerament, atres que vostra Majestat en lo segon capitol de la Rey al sententia ha declarat, que los tres sous de cens, o los sexanta sous de proprietat pagadors als ienyors per los homens olim de remença, se entenguen en comutatio, sis vol satisfaccio, e en compensatio dels sis mals vfos repartits entre aquells equalment, a sic a efecte, q lo que no s'era tengut a nengu dels sis mals vfos, no pac la dita peccunia, ni cens algu per causa de aquella, e lo qui s'era obligat a algu, o alguns de

ells, en cōmutatio de aquells, o aquells paelo que montara a la dita raho, lo qual capitol innuex, y conclou, que los homens olim de remença per quicūcū dels dits mals vfos paguen sis diuers de cens, o deu sous de proprietat, e iat sic dit capitol sic prou clar, e distint, encara alguns dels dits senyors, qui tenen capbreus, ab los quals alguns confessan esser homens propis lurs, e no du en fer los alguns dels dits mals vfos, que los paguen lo dit cens de tres sous, o sexanta sous de proprietat, e axi mateix alguns altres senyors, en los capbreus dels quals son anomenats alguns dels dits mals vfos, e apres hi ha vna clausula, que diu que tots altres drets que los dits senyors directes acostuman rebre sobre lurs homens propis, lesforçen a compellir los dits homens a pagar integrament per tots los dits sis mals vfos que fan. Perço supplan a vostra Magestat man, que no paguen sino per aquells mals vfos, cōtenguts en los capbreus especificadament, ço es, que sino seran en lo capbreu especificats, o especificat negus dels dits mals vfos, no sien tenguts res a pagar per commutatio, e remcio de aquells, no obstant que diga en los capbreus que son homens propis, e si no serā en lo capbreu especificats sino hi, ho dos dels dits mals vfos, paguen solament per aquells, e no mes auant, com aquesta sic estada la intentio, e mentre de vostra Magestat. Plau al senyor Rey declarar, e declara, que encara que los pagefos sien homens propis, que per aço no sien compellits pagar cosa alguna per remença dels dits sis mals vfos, si doncs altrament no mostrauan façan aquells, o algu de aquells, esis mostrara que no façan sino hi, o dos, tres, quatre, o cinc, que per aquells que faran paguen tant solament la pensio de sis diners, o deu sous per la recmio, e si faran mes de vn perque tants com ne faran paguen per calcun de ells a la dita rao de sis diners per la dita pensio, o deu sous per la recmio, e mes auat declara, que per esser homens propis, no es la intentio fundada del senyor en los sis mals vfos, o algu de aqills, si doncs altrament no mostran per capbreus, o cartas publicas, que façan aquells.

2. Item per quant vostra Magestat en vn altre capitol ha declarat, que si los pagefos sen irā dels masos, o dexaran aquells sens voluntat dels dits senyors, que los dits senyors pogan per sa propria auctoritat ocupar aquells, e stablirlos aqui volran passats tres mesos, apres que los dits pagefos sen seran anats, supplan a sa Magestat, que no y sien entesos pubills, calgu que per bandols hagues a dexar lo mas, ni alguns masos que abans de la sententia fossen ronecs, ni masos morts. Plau al senyor Rey quant als pubills sic proueit segons que en tals casos de justitia, e segons constitucions de Cathalunya es ordenat, e quant als que dexan los masos per raho de bandositar,

proueix que durant la bandositar, si es tal que no pogan segurament aturar en dits masos, que tingan lasterras cultuadas, e lo mas en condre, e paguen los drets al senyor, que los masos nols pogan esser presos, pus empero lo tal desemparrant lo mas se meta en mans de la cort, e sic prest estar a ordinatio de aquella.

3. Item per quant alguns senyors contra serie, e tenor de la dita sententia forçan lurs vassalls a fer los donatius, e apagar aquells, que placia a vostra Alteza proueix, e manar, que tals cosas no siē fetas, ne comportadas, e aço fots grans penas, a si que dita sententia sic seruada. Plau al senyor Rey que los vassalls no sien forçats fer donatius, com aquells sien voluntaris, e que sic prohibir ab grans penas.

4. Item per quant vostra Magestat ha manat los breseure en la questio del blat de acapte, lo qual es entre lo senyor Vescomte de Cabrera, e molts de sos vassalls, placia a vostra Magestat reuocant dit sobreseiment proueix, y manar, que hi sic feta justitia, com dit sobreseiment sic de directe contra las cōstitucions de Cathalunya, e perço ab lettras de vostra Magestat sic manar al Regent la Cancelleria, que procesca en dita causa, e hi faça prompta justitia. Plau al senyor Rey que tal sobreseiment sic leuat, e manar que si faça justitia, com sic contra constitucio.

5. Item per quant alguns senyors demanan, e exigeixen dret de castellatge per castells enderrocats, e altres per castells que son en esser, los quals abans de las passadas turbacions nos exigeixen, e fer pagar dit castellatge sic gran interes dels pagefos, e signantment per dues rahons, la vna que no passen ninguns mercaders de bestiers alla ha hon han a pagar castellatge, e per cōseguent no y donan profit, laltre que no poden vendre tant a lur auantatge los bestiers que tenen, supplan a vostra Magestat que li placia manar, e proueix, que per nenguns castells que sien derrocats no pugā exigir castellatge, e que los altres castells que son en esser, que ans de las passadas turbacions no acostumauan rebre dit castellatge, que nol reban, e que hajan ha mostrar titols com los pertany dit dret, e aquells quels exigeixen fins hajan mostrar, que sic declarat per vostra Magestat nol pogan exigir. Plau al senyor Rey que sic seruada la sententia.

6. Item que ates que vostra Magestat ab prouisions ha manat, que en las festas majors negu no gos, ni pogues despendre mes de deu sous per foc, e com lo dit Principat de Cathalunya en algunas parrochias se façan las ditas festas majors, en altres no, e per quant la dita prouisio, e ordinatio esta en gran perill dels pagefos, que los oficials, ab color que han despes mes dels deu sous, fan enquestas, e processos als pagefos, e los com-

polan,

posan, e vexan de presons, e altres cosas, majorment que lurs parents, e amics los acostuman de anar a veure per talsonada, e les esforça acillirlos, e fer los la despesa, supplican a vostra Majestat li placia prouir, e manar, que la pena imposada en en dit capítol no se executada, ans se tiemesc per petualment, perque a causa de aquella no puyan esser vexats, ne calumniats. Plau al senyor Rey que la dita pena, e sentència se leuada, por tolre dits damnats que sen segueuexen.

7. Item per quant la Majestat en dies passats cōfenti vna prouisió patent, ab la qual donaua llicència als dits síndics, e a qualseuol altres personas q poguessen cercar, e hauer los actes que poguessen trobar, per la justícia dels dits pagedos fagents, e en Pere Flor de Vidreras del Vescomtat de Cabrera, hu dels dits síndics, e altres del dit Vescomtat, per que cercauan, e sentencien de dits actes, foren vexats, ço es que lo batle, e lo forsbatle de Vidreras parlant en lo mig de la plaça digueren, q ellstenien consell contra lo senyor, en feren en questa, lo que era, e es contra veritat, segons diu dit Flor, car no parlaua sino de la sentència Reyala, e dels actes que hauian mester, e axi lo dit batle pres sinch homens del ques entremetian en cercar dits actes, los quals vyute ab sagrant, e homenatge, e lo dit Flor penyoraren, dient q eren cayguts en pena de vint y sinch liras, per que parlauen cōtra lo senyor per los dits actes, lo que es contra tota justícia, atesa la dita prouisió, la qual dits oficials no ignorauen, supplican per ço a vostra Majestat, hi vulla prouir, e manar al Almirant, que no vexe, ni ell, ni sos oficials a ningun que treball per la dita sentència, com en la forma de sus dita, e altrament los dits oficials del senyor Almirant hajan enuyats alguns, que treballan per lo dit negoci. Plau al senyor Rey manar, e mana al Almirant, que no empatxe los pagedos cercar sos drets, e si los dits homes son presos per dita raho, quels solte, e si ls han penyorats, que los penyoras los sien tornadas, rementant la conexença de aço al Regent la Cancellaria, ab lo Theoror, q altre oficial Reyala,

8. Item per quant entre los senyors, e los homens de remença cascu die insurgexen diuersas questions, e debats, per las causas, e rahons en la Reyala sentència contengudas, per las quals los dits senyors trahen en juy lurs vassalls, e fan pledejar aquells, lo que es total destrucció dels dits pagedos, e homens de remença, qui ha loada, e emollogada la dita sentència Reyala, per ço supplican a vostra Majestat, li placia per merce sua manar, esser scrit al Regent la Cancellaria, que tostemps que per causa dela dita sentència Reyala sera moguda alguna questio, o questions entre los dits senyors, e homens de remença, e de no, remença, que a fumariament, e de pla, e senscrit,

las parts a plede paraula oidas, aquellas desdesea, e determen, administrant tostemps justícia entre las parts, no comportant si faga nenguna manera de proces, sino vistes las cartas, e capbreus, e la sentència donada per vostra Alteza. Plau al senyor Rey que las tals causas se fagan fumariament, e senscents, axi com es supplicat: saluo que si han a donar testimonis, que aquells, e los articles sobre los quals se daran, se puyan posar en scrit a sola memoria.

9. Item supplican a vostra Majestat, que ates que los síndics, e aduocats, e procuradors, e notaris, e altres que han continuament treballat, e treballan ab summa diligència per fer exirir los talls, que vostra Alteza fos pagada, e encara per lo be, e repos de tota la terra, per lo qual hā ha lexar lurs cases, e lurs fets propis, lexant aquells a total perditio, e jat si per vostra Majestat siecstat manat fossen vits los treballs de cascu, e encara los danyats donats a alguns dels síndics, li placia prouir, y manar, sien pagats los dits treballants integramēt per anyadas, del que restara pagada vostra Alteza, asi que puyan sostenir lurs cases, e puyan sostenir los treballs. Plau al senyor Rey que los dits treballs sien degudament pagats. *Fuitque vestri pro parte Majestati nostra humiliter supplicatum, ut capitula praeincerta, & vnum quoddamque ipsorum tanquam bonum Reipublicae dictorum pagentium de redimentia continentia concedere, & firmare de nostra Regia benignitate dignaremur. Nos vero huiusmodi supplicationibus tanquam rationi, & iustitiae consonis annuentes benigne, habito super his maturo, & digesto consilio, & deliberatione, viriute potestatis nobis reservata in dicta nostra arbitrari sententia, corrigendi, declarandi, & interpretandi, nostras responsiones in fine uniuscuiusque dictorum capitulorum apposuimus, & fecimus, prout ex earum tenore apparet. Idcirco, &c.*

4. LO MATEIX en la pragmática dirigida al Oficiant general, y altres oficiales dada en çaragoça a 9. de Ianer.

1488.

En Ntes haueu per humil exposició a nostra Majestat feta per part de alguns síndics dels pagedos quis dien de remença, e mals vfos, que com molts dels dits pagedos tengan, e posseeſcan, vltra lo mas principal en que habitan, alguns altres masos derrocats, als quals ells apellen masos morts, tenint, y cultuant las terras de aquells, encara que las casas sien derrocadas, las quals antigament essent habitadas, los poseedors eren tenguts en fer, e pagar remença, e mals vfos, e que los senyors directes dels dits masos

desforçan,

sesforçan, en hauer, e ferse pagar de cadun mas de aquells, tres sous de cens, o sexanta sous per la compenja adjudicada ab la sententia per nos promulgada sobre las remenças, entre lurs senyors, e lurs pagefos, lo que los dits pagefos pretenen esser prejudicial a ells, dient, que segós forma, e tenor de la dita sententia los dits tres sous de cens, e los sexanta sous de luytio son en satisfaccio, commutatio, e compensatio dels dits sis mals vfos repartits entre aquells, ahi, e a effeete q aquells qui no seran tenguts a algu dels dits sis mals vfos, no paguen la dita peccunia, ni cēs, e los qui seran obligats a algu, o alguns dels dits sis mals vfos, en comutatio de aquells, o aqll paguen lo que pujan a la dita raho. E que per conseguent, encara que los dits masos ronecs antigament fossen obligats en pagar mals vfos, que hara los pagefos qui los han adquisits sens prestatio de aquells, no son obligats en pagar los dits tres sous per foc, ni part de aquells, ni axi poc los sexanta sous. E per ço han recorregut a nos per obtenir just, e oportu remedi de justitia. E nos volent que la dita nostra sententia sie inconcussament obseruada, per ço ab tenor de las presents de nostra certa sciencia, consultament vos diem, e manam stretament, que sobre la demda, o exactio dels dits tres sous de cens dels masos ronecs, façau seruar los pactes, e contractes, ab los quals los dits pagefos hā adquisits los dits masos morts, per forma que si ab los dits contractes nos mostraran los dits senyors hauerse retenguts los dits sis mals vfos, ni algu de aquells sobre los dits masos ronecs, que los pagefos no sie compellits en pagar los dits tres sous de cens, ni alguna portio de aquells. Empero si no hi haura pactes alguns, e los senyors se hauran retenguts sobre dits masos ronecs los dits sis mals vfos, o alguns de aquells, volem, e manam, que sie seruada la dita nostra sententia inconcussament, e que las presents quant saban a interpretatio, o declaratio de la dita nostra sententia sien seruadas, e executadas, segons la serie, e tenor de ellas, en virtut del poder a nos referuar, de interpretar, e corregir en aquella, durant temps de cinc anys, e no façau lo contrari, per quant teniu cara la gracia nostra, e volem no incorrer en la ira, e indignatio nostra e pena de mil florins d'ora a nostres cofrens applicadors.

5. LO MATEIX en altra pragmatica dirigida al dit Loçinent general, y altres officials dada en çaragoça a
9. de Ianer.
1488.

Per quant en lo sete capitol de la sententia per nos promulgada entre los senyors dels pagefos de remensa de vna parte los

pagefos qui solien esser de la dita condicio de la part altra, es declarat, que los dits pagefos sien retenguts, e obligats prestar sagrument, e homenatge de proprietat, tantas vegadas, quantas los dits senyors voltan, o requerran, e sie estada alguna diffeſio, o queſtio sobre la forma de las paraulas, ab las quals se ha de feruar dit sagrument, e homenatge, pertant, per remoure totes differetias, en virtut del poder per nos retengut en dita sententia, ab tenor de las presents declaram, que lo dit homenatge se haja prestar sots la forma, e tenor de las paraulas següents. *Ego talis talis parrochie, attendens quod Serenissimus dominus Rex nunc feliciter regnans, cum sententia per suam Majestatem inter seniores ex vna, & pagenses de redimentione, & malorum usum ex altera partibus declarauit, & sententiauit dictos pagenses debere prestare sacramentum, & homagium eorum dominis, prout continetur in septimo capitulo dicte sententie tenoris sequentis.* Item, &c. Inferatur totus tenor dicti septimi capituli. *Ideo recognosco vobis T. quod teneo T. mansum vocatum sic pro vobis, & ratione proprietatis mansi eiusdem facio, & presto vobis tanquam domino, & proprietatio illius sacramentum, & homagium ore, & manibus commendatum. secundum quod in dicto capitulo sententia continetur, & declaratur, referuntis vobis, & mihi omnibus iuribus per dictum dominum Regem sententiat, & declaratis in, & cum dicta sententia, ad quam me refero.* Deinde subiungantur aia que pro ipso domino tenentur cum prestationibus censuum, & aliarum prestationum annualium, sequendo formam dicte sententie. Pertant diem, e manam vos estre tament, que la present nostra declaratio tengau, e obserueu, tenis, e obseruar façau per tots inconcussament, sots las penas en lo compromis, e sententia contengudas.

DE DELMES, PRIMICIAS, Y TASCAS. TIT. XIII.

1. A L F O N S quart en la concordia feta ab lo braç ecclesiastic, dada en lo castell de la vila de la Torradecoſtaui del territori de Napolis a 16. de Ianer. 1451. Cap. 3.

Ltem ex causa conuentionis preſentis dictus dominus Rex confitetur, & recognoscit pro se, & suis successoribus, quomodo decima, & primitia possesse, & detenta per dictas Ecclesias, ecclesiasticas personas, & religionem, & militiam Moſteſia

guate, per la tercera parta la cort executant: per los quals fraus, e penas, los senyors de las decimas, o altres censos, agres, e tascas pogan recorrer primo als senyors de la jurisdicció del loc, e si per tres jorns fadizats, no faran executio de las cosas de la present nostra pragmática, ne recorregan a nos, en otros oficiales, que dins tres dies, lu manament, e sens proces hidigan proveir, no leuant perço en cas permes la executio als Bisbes, e a lurs vicaris, segons han acostumat. E si sobre las ditas cosas fera demanat (corcoll de las casas dels fraudants, sie fens dilario donat, e consentit. Exceptats pactes, e concordias, e sentencias arbitrales, e judiciales passadas en cosa judicial, y costum immemorial tant solament en las cosas, y cota de delmar, manam se obseruen, y executen a la vngla, renovant qualsevol abusos en contranfers. Per tant, &c. *Declarat en el següent*

4. LO MATEIX en la pragmática dada en lo loc de Cantillana a 25.de Juny. 1511.

Recordamnos, que en la vila de Montfó vo lent proueix en la forma del pagar, y respondre de las decimas que se han a dar dels fruyts que nostre senyor dona en lo Principat de Catalunya, per la grà clamor que lauors nos fong feta, dels frays qui cometen en la paga de ditas decimas, primicias, y tascas, donare certa forma contéguda en nostra oportuna promissio, e pragmática sancio, que fong dada en la dita vila de Montfó a dos dies del mes de Setembre any propassat de isto. segons que per aquella, a la qual nos ressem, pus extensamé se conte: y per quant dedunt se a efecte, y deguda executio la dita nostra pragmática, segons tenim informacio, se han moguts molts diuersitats de parers, en la manera del entendre aquella, axi mateix pretenent se per alguns esser molt praujudicial en algus caps als poblats en dits Principat, y Comitats, sobre la qual se speran seguir molts differentias, entre aquells, y los qui ha a rebre ditas decimas, si per nos no fos declarada la dita pragmática, volents perço proueix a deguda declaratio, reparatio, y esmena de aquella, en los caps sobre los quals es la dita contentio, a humil supplicatio del fincada nos trames per la vegenia, y bailia de Gerona en lo dit Principat, ab tenor de la present, declarant, y corregint y esmenant la dita pragmática, de nostra certa sciencia, expressament, y deslberadament, sancio, y ordenam, e manam, quant en lo cap qui dispoñ sobre lo corcoll fador, que si algu, o alguns aqui pertanyera, instara que a quell se fieser, se faga iuxta forma de la dita pragmática despesas empero del tal instador, o instadors dels dits corcolls, y no en altra manera, y si aquell

fer, se trobara frau algu en la casa que corcollaran, lauors juntament ab la pena sien pagadas las despesas del corcoll, per los tals defraudador, o defraudadors. Mes auant, quant en que se ha proueix en la forma de denuntiar lo mesurar del blat, proueix que en los locs poblats de vehins, sie seruada la forma de la dita nostra pragmática, empero en los masos, y casas que estan posades en locs, y parts hermas, que no feren locs poblats si lo qui ha rebre las ditas decimas, primitias, y tascas no si trobara, volem que mesuren, y recullá dits blats ab interuentio de dues personas fiadas, que no sie de casa del senyor del blat, si las haura, y sino de dos personas de la dita casa, las mes principals, y fiadas, o vna si mes no ni haura, qui sie fiada, perço que per medi de aquells, o aquella, mientant jurament lo rebedor de ditas decimas, y primicias sie sabidor de la veritat. Ité quant en la exceptio ques posa en dita pragmática. *De costum immemorial.* Declaram se entenga costum immemorial, a laber es, que sie introduct de tant lonc temps ença, que no sie memoria de homes en contrari. E quant en las paraulas que diu la dita pragmática. *En las cosas, y cota del delmar.* Declaram, se entenga en la manera legueta, a laber es, que en las cosas que nunca se ha pagat delme, per costum immemorial, o sententia judicial, o pactes, y conuencions, que nos pague, sino de a aquellas cosas, que solen pagar, y de las altres se feren los pactes, consuetuts, y sentencias damunt ditas, y quant a la dita cota, declarant aquellas paraulas, diem, que si per costum immemorial, pactes, sentencias judiciales, o arbitrales, en algunas parts no es acostumat pagar de deu vna, sino de dotze, o quinze, o vint vna, per exemple, que en tal terra, o part se obseruen, y guarden las ditas sentencias, pactes e consuetuts immemorials, no empero entenem, que si alguns ab mala consciencia no hauran pagar lo dret de delme, en la manera de sus dita, a saber es de deu vna, o de dotze, o quinze, o vint, o altra cota acostumada pagar, que perço fossen per nostra pragmática exemptos, com nostra voluntat no sie, per la dita pragmática manuir lo dret del delme, sino conseruar, y manar obliuar los antics pactes, sentencias, y consuetuts immemorials de pagar lo cotat, que se acostumara pagar, ententes aquella en la manera de susdita, manants, decernints, y declarants, que de aci auant, en los caps damunt dits, la dita pragmática se entenga, vís, y execute en la forma de sus mencionada, e no en altra manera, derogant quant al efecte de la present, la dita pragmática, en tot ço, y quant, se veura contradira la present, restant en las altres cosas, en tota sa força, efficacia, e valor.

5. CARLES en la pragmática dada en Barcelona a 18.de Ianer 1520.

Decreta

DEcreta sacrorum generalium concilio-
rum, & præcipue que proanticorū ob-
servantia canonum emanarent, tanto
libentius amplectimur, atque a subditiis nostris
quantum in nos est observari curamus, quanto
pro nostri Regij officij cura ad hæc nos cognosci-
mus debitores, hinc est, quod cum Sanctissimus
in Christo pater dominus Leo Papa decimus, sa-
cro Lateranensi ac generali approbante concilio, in
decima sessione eiusdem sacri concilij, per quan-
dam suam constitutionem incipientem *Regimi-
ni universalis Ecclesie, &c.* Sub datis Romæ in pu-
blica sessione in Lateranensi sacrosancta Basilica so-
lemniter celebrata, anno incarnationis Domini
cæ millesimo quingentesimo decimo quinto,
quarto nonas Maij, Pontificatus sui anno tertio,
inter cetera innovaverit, omnes, & singulas con-
stitutiones, quæ super decimarum solutione hæ-
ctenus emanassent, ac illas provide decreverit,
debent ab omnibus inviolabiliter observari, qua-
cunque consuetudine contraria non obstante, nos
constitutionem eandem, per quam non solum
Ecclesiæ, & ecclesiasticarum personarū, qui-
bus decimæ de iure Divino debentur, indemnitati
sed, etiam earum quæ ad decimarum ipsarum
solutionem repentur, quique variis, & diversis cō-
suetudinibus, seu varijs abutibus, & corruptelis alijs
que exquisitis vijs decimas ipsas fraudare, dam-
nari la perniciæ veni in non sunt hæctenus, nec in
dies verentur, animarum salu i consulere volen-
tes, matura super ea, atque digestissima in nostro
sacro concilio præhabita consultatione, delibera-
re, & consilio, de que nostra certa scientia, ac mo-
tu proprio ratam, & gratam habentes, ac illi Re-
gium nostrum consensum nos, & successores no-
stros præbentes, volumus, & mandamus, ac ordi-
namus per præterites, quas etiam vim privilegij,
& concessionis in favore eorumdem Ecclesia-
rum, & ecclesiasticarum personarum habere de-
cernimus & declaramus, eandem constitutionē
in eodem nostro Principatu Cathalonie, ac Co-
mitatibus Rossionis & Ceritanie, quo ad solu-
tionem decimarū ut præfertur ab omnibus sub-
ditis nostris perpetuis futuris temporibus teneri,
atque inviolabiliter observari, seuque plenum,
& integrum ab illius in Romana curia facta pu-
blicatione debuisse, & debere fortini effectum,
absque alia de novo faciendi publicatione, seu
promulgatione: & nihilominus illam, & præsen-
tes publicar, & inter nostras Regias concessio-
nes, & privilegia registrari mandamus. Futuroq;
propterea Locumtenenti nostro generali, Geren-
tibusque vices nostras generalis Gubernatoris in
eisdem Principatu, & comitatibus, nostrique Re-
gij consilij doctores, vicarijs, baillis, subba-
illis, subbaillis, ceteris que omnibus alijs officiali-
bus, ac subditiis nostris, & eorum cuilibet prout

ad eos, & ad quemlibet eorum pertinet, & expectat, ad penam duarum milium florenorum auri
de Aragonia, a quolibet contrafaciente irremissi-
bilibiter exigendorum, & nostris applicandorum
æratijs, ac subire, & indignationis nostræ incur-
sum districtæ præcipiendo mandamus, quatenus
constitutionem prædictam, quo ad solutionem
decimarum, ut præfertur teneant, custodiant, &
obseruent, ab alijs que teneri, custodiri, & observa-
ri inviolabiliter faciant in sua plena roboris firmi-
tate, & in causis quibuscunque, & in quibuscun-
que causis, etiam in nostra Regia Audientia, intro-
ductis, indecisus pendentes, & quas de cetero
introduci, oriri, & emergere conigerit, secundū
constitutionis eiusdem dispositionem iudicent,
pronuntient, sententent, & declarent in omni-
bus, & per omnia, quotiens per eos ad quos deci-
mæ huiusmodi pertinent, & expectant, seu pertine-
bunt, & expectabunt in futurum, habitus de super
fuerit recursus, prædictas personas ecclesiasticas,
seu alias quasunque quarum inter sit, & earum
quaslibet ab omni perturbatione, violentia, mo-
lestatione, vexatione, damno, & impedimento
protegendo, pariter & defendendo, omnes, &
quasunque personas cuiusvis conditionis, præ-
minentiæ, & status fuerint, culpabiles, tam circa
præpositæ pœnæ rigidam executionem, quam
alias taliter puniendo, quod cæteris cædat in ex-
emplum, quoniam sic volumus, & iubemus, ac etiam
pro majori securitate perpetuo observare, & ob-
servari facere per nos, & successores nostros sub
fide nostra Regia promittimus, in cæteris vero
volumus omnia in prædicta constitutione nar-
rata, in suo iure remanere, sic, & pro ut ante hu-
iusmodi concessionem erant. In cuius rei testi-
monium, &c.

6. LO MATEIX en altra pragmática
dada en Montfio a 10. de Septem-
bre. 1542.

Considerant, que per lo Catholic Rey
don Ferrando pare, y auí nostre de im-
mortal memoria, ab vna sua pragmática
sancção dada en la vila de Montfio a dos dies del
mes de Setembre del any 1510. fone donada forma
al pagar de las decimas, la qual dita pragmática
fone a pres declarada en part, ab vnas letras pa-
tèrs del dit catholic Rey dadas a fine de Juny del
any mil sine cents y onze, en la vila de Santilla-
na, y attenents axi mateix, que per altra pragma-
tica nostra feta en las primeras Corts per nos ce-
lebradas en lo monastir de sanct Francesc, en la no-
stra ciutat de Barcelona, sou per nos statuit, y or-
denat, que fos observada la constitucio per nostre
sanct pàtre Papa Leo de ze, en la dezena sessio del
concilij Lateranense, vult que todas las leys axi Divi-
nas,

nas, com humanas disponen, quas las decimas sienbe, y lealment pagadas sens algun frau, perque de present es percuengut a nostra nostra, no sens gran displicencia nostra, que molts dels poblats en los nostres Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, oblidats de la propria salut de sas animas, y postposit lo Diuinal temor, y nostre, no solament no cessen de cometre losfraus, que en lo pagar de ditas decimas solian cometre abans de la data, o publicatio de las ditas pragmatikas del dit Rey Catholic, cessio decima del dit conell Lateran, y de nostra Rey al pragmatica del any vint, mes encara quiscun dicimient nouas, y exquisitas vias, y formas pera poder los cometre majors, ab color de costums, pretenent que son approbats ab la dita pragmatica del any deu, en virtut de vna clausula en ella contenguda, del tenor seguent. *Exceptas partes, concordias, sententias arbitrales, y judiciales passadas en cosa iustada, y costum immemorial, tan solament en las cosas, y cota de decimar manam se obseruen, y executen a la vngla reuocant qualseuol abusos en contrari fets.* Perço com se uulla que aquella sie estada declarada com es dit damunt, Nos volent remoure la demunt dita excausatio, y altras qualseuol ques poguessen pendre per deffensio de dits fraus, en lo pagar dels dits delmes, com ha inducuias a peccats, declaram aquella paraula, *cosas*, posada en la dita damunt incerrada clausula de la pragmatica del dit Rey Catholic, no esser conforme adret, quant als costums, encara que sien immemorials, y per consequent no esser estada ben posada, ne deure en res fortirefecte, ans deures reuocar, y annullar, o mes propriamēt declararnulla, com de fer la reuocam, annullam, y declaram nulla. En tot lo restat empero approbam la dita pragmatica, y aquella manam esser obseruada ensemps ab las damunt ditas pragmatikas, y totas, y sengles clausulas en ellas contengudas, innouant, y confirmantaquellas, si, y quant sic necessari.

7. PHILIP Princep, y lo tinent general de Carles en lo acte de Cort fet a supplicatio dels fiamens Ecclesiastic, y militar conuocats en la Cort de Montfo any. 1533.

LOs Braços ecclesiastic, y militar de la present Cort supplican a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que lo acte de Cort fet per lo Serenissim Rey don Iuan lo tinent general del Serenissim Rey don Alfons quart de immortal memoria, ab lo qual fone atorgada, y confirmada la declaratio, y regonexenfa feta per lo dit Serenissim Rey don Alfons, que las deci-

mas, y primicias posseidas per Ecclesias, y personas ecclesiasticas, y religiosas hauen pertangut, y pertanyen a las ditas Eglefias, y ecclesiasticas personas, y religiosos, per dret Diuinal, y humanal, y la pragmatica feta per lo Serenissim, y Catholic Rey don Ferrando segon de immortal recordatio, sobre la exachio, y paga de las decimas, y primicias, la data de la qual fone en la present vila de Montfo a dos de Setembre mil sine cents y deu, ab la declaratio feta per la Cesarea, Catholica, y Rey al Majestat ab la Rey al pragmatica dada en la dita vila de Montfo a deu de Setembre mil sine cents quaranta y dos, sien inuiolablemēt obseruadas, e perque lo tenor de ditas pragmatikas sie notori, placia a vostra Alteza statuir, que aquellas, o lo effecte de aquellas sic publicat ab cridas per los caps de las vegueñas del present Principat, y Comtats de Rossello y Cerdanya. Plau a sa Alteza.

DE ACTIONS, Y OBLIGATIONS, CARTAS DE COMANDAS, Y SCRIPTURA DE TERS. TIT. XV.

1. I A V M E primer en lo priuilegi concedit a la ciutat de Barcelona daten Barcelona a 4. de las Chalendas de Maig. 1269. Cap. 2.

de Comanda transcripcione
Reterea damus, & concedimus vobis, & vestris in perpetuum, ac etiam statumimus, quod si quis comanda aliquam fecerit alicui causa portandi ipsam in vno viatico viatico reuerfus fuerit ille qui comanda receperit, fuerit insimul cum illo qui ipsam comanda sibi tradiderit, per decem annos in Barchinona, & infra ipsos decem annos ipsam comadam non petierit, comendatarius ex tunc eandem petere non possit, nec habeat firmitatem aliquam, nec valore instrumentum aliquod, si quod de ipsa comanda ostenderetur: exceptis tamen de huiusmodi statuto nostro, & concessione, pupillis minoribus quatuordecim annorum. Mandantes, &c.

2. L O M A T E I X en la pragmatica dirigida als officials de Barcelona dada en Serinyena pridie idus de Agost any. 1271.

INtelleximus, quod cum aliqui homines mercatores Barchinonae faciunt viaticum ad quascunque partes, recipiendo comandas ab

H aliquo

aliquo, vel aliquibus ciuibus Barchinonæ, & in ipſo viatico moriuntur, vxores illorum faciunt ipſas comandas ſuas, & ad ſe pertinere aſſerunt, & petunt ratione ipſonſalitorum, vnde cum hoc ſit contra omnem rationem, dicimus, & mandamus vobis, quatenus ſi forte caſus prædictus accideret, vel acciderit inſuturum, non obſtante petitione vxorum ipſorum mercatorum deſſectorum, comandas reddi, & reſtitui faciatis illis, qui ipſas eis tradiderint, & hoc oſtenderint per publicum inſtrumentum, vel publica inſtrumenta, aut per teſtes ſufficientes, & hoc aliquatenus non mutetis.

3. I A V M E ſegon en lo priuilegi concedit a la ciutat de Barcelona dat en çarago-
sa a 3. de Juny. 1304.

Cap. 1.

Conſiderantes talem eſſe ſcriptam conſuetudinem Barchinonæ, quod quilibet tenens comandam capiat pro comiſſa, dummodo oſtendatur inſtrumentum contra eum purum, ſcilicet quod non ſit ibi fideiuſſor, nec iuramentum, nec terminus, & ſi tale inſtrumentum oſtendatur, non capitur, & dicta conſuetudo fuerit legitima ſcripta, & approbata in Curia generali Barchinonæ celebrata per Illuſtriſſimum dominum Regem Petrum bonæ memorie patrem noſtrum, & dicta conſuetudo fuerit aliquo tempore legitima, ad præſcribendum viſitata, & interpretata in iudijs per vicarium, & baiulum Barchinonæ, & littigantes coram ipſis, hoc ſcilicet modo, quod cum creditor oſtendebat inſtrumentum comandæ purum in iudicio, in quo non erat terminus, iuramentum, vel fideiuſſor, & reus conſitebatur ſimpliciter dictam comandam, non opponendo aliquam exceptionem, quod capiebat dictus reus qui dictam comandam acceperat, & captus detinebatur viſque ad ſatisfactionem dictæ comandæ, ſi vero opponebat aliquam exceptionem peremptoriam, ſcilicet ſatisfactionis, pacti de non petendo, vel amiſſionis comandæ, aliquid ſive fortuiti caſus, vel diceret dictam comandam non eſſe reuera comandam, ſed fuiſſe alium contractum præter comandam, quod recipiebatur a tali reo ſi iuris cum fideiuſſore, & non capiebat viſque quo condemnatus eſſet per ſententiam, quæ tranſiuiſſet in rem iudicatam, pro vt hæc omnia, & ſingula pro parte vniuerſitatis Barchinonæ noſtræ fuerat magnificentiæ intimata, pro parte cuius etiam didicimus, quod ex prædictis, propter calumnias, & malicias, & diffuſias recipientium dictas comandas, ſunt, & generantur diuerſarum cauſarum litigia gentibus oneroſa, pariter, & dam-

noſa, & huiusmodi rei recipiētes comodas rumpebant fidem ſuam, & damnificabant in hoc valde creditores ſuos, credentes eas comandas, propterea conſilij, & ciues Barchinonæ hanelantes ad bonum ſtatum ciuitatis, & tranquillum, & cupientes iuſtitiā eſſe in ciuitate Barchinonæ, & extirpare calumnias a maleuolis hominibus, & calumoiantibus, ſupplicauerunt nobis, vt huiusmodi calumnijs, diffuſijs, & malitijs dignaremur de remedio competenti eis, & ciuitati prædictæ ex Regia prouidentia, ac ſollicitudine prouidere. Ideoque nos ad ſupplicationem pro parte dictorum conſiliorum, & proborum hominum ciuitatis præmiſſæ, habita deliberatione prouidimus ſuper prædictis, & conſtituendo conſtituimus, & ſtatutum perpetuo in dicta ciuitate Barchinonæ rahter obſeruandum, quod ſi creditor comandam faciens oſtendat in iudicio inſtrumentum comandæ purum, & reus nullam opponat exceptionem peremptoriam, quod capiat, & captus teneatur, quouſque ſatisfactum fuerit creditori, ſi vero oppoſuerit dictus reus aliquam exceptionem peremptoriam, ſcilicet ſatisfactionis, pacti de non petendo, vel aliquid caſus fortuiti, vel ſimilis, quod in continenti habeat præſtare ydoneum, vel ydoneos fideiuſſores, ad cognitionem iudicis ordinarij, recepta prius firma iuris, & assignentur ſibi triginta dies, infra quos habeat proponere, & probare exceptionem ſuam, alias lapſis dictis triginta diebus, ex tunc ipſe reus, & fideiuſſor ab ipſo datus compellantur ad ſoluendum comandam petitam ſine mora, & fiat executio in bonis dicti rei, & fideiuſſoris, ſeu fideiuſſorum ab eo datorum, & in continenti etiam capiat dictus reus, & tam diu captus teneatur, quouſque ſatisfactum fuerit de dicta comanda. Veruntamen ſi dictus reus poſt dictos triginta dies velit probare dictam exceptionem, ipſo exiſtente capto, poſſit eam probare, & habere dilationes legitimas, pro vt ante huiusmodi conſtitutionem noſtram probare poterat, & in hoc caſu, actor non teneatur prouidere in alimentis reo, pendente dicta cauſa: & ſi reus elapſis dictis triginta diebus quancunque elegant potius ſoluere comandam petitam, quam captus exiſtere, quod audiat, & a carcere dimittatur, valeatque ducere cauſam ſuam, & exceptionem probare, pro vt hoc erat ante huiusmodi noſtram conſtitutionem fieri conſuetum, quod eo caſu actor teneatur dare, & præſtare ydoneum fideiuſſorem, aut fideiuſſores, quod ſi reus poſſet probare dictam ſuam exceptionem legitime poſt triginta dies vt dictum eſt, actor, & fideiuſſor, ſeu fideiuſſores eius teneantur reſtituere dictam comandam, & vicarius habeat tertium ſuum finita dicta cauſa, niſi reus probauerit exceptionem ſuam, iubemus etiam, & ſtatui-

statuimus, ut victus victori condemnatur in expensis, quāquam iuratum fuerit de calumnia per partes in dicta causa, non obstante usu hactenus obseruato.

4. LO MATEIX en dit priuilegi.
Cap. 2.

Item scientes ex dictorum ciuium assertione veridica, Barchinonæ esse consuetudinē confirmatam per dictum dominum Regem Petrum patrem nostrum bonæ memoriæ, quæ talis est. *Item concedimus capitulum, quod quicunque tenens officium, vel ministerium.* &c. Ideo statuimus perpetuo obseruari in dicta ciuitate Barchinonæ, quod quicunque receperit aliquid ad officium suum, & requisitus coram iudicibus nostris ordinarijs non satisfecerit suo creditori, quod intelligatur pro abatu, & capiatur in continenti, & capus detineatur iuxta consuetudinem memoratam: & si reus opponat aliquam exceptionem peremptoriam, procedatur in ea in omnibus, & per omnia, sicut in capitulo superiori comandæ duximus ordinandum, ac etiam statuendum,

5. LO MATEIX en dit priuilegi.
Cap. 3.

Statuimus etiam, quod aliqua carta, quamquam pura sit scriptura comandæ, seu depositi, factæ, & factialio non mercatori, vel non habenti officium mercandi, seu amendi, & reuendendi per iudeos, quod contra huiusmodi debitores non procedatur per contractum comandæ, & sicut superius statuimus in veris contractibus comandæ, cum per iudeos huiusmodi instrumenta reputemus ficta, & simulata verissimiliter censuimus: presentem autem constitutionem, & iancionem volumus etiam ad comandasiam factas, & ea quæ iam quis recepit ad officium suum, & pendentia facta trahi, & secundum hæc, negotia ipsa tam præterita, quam futura totaliter terminari, & per præsentem cartam nostram mandamus vicario, & baiulo Barchinonæ, &c.

6. LO MATEIX en la pragmática dirigida al veguer, y balle de Barcelona dada en Tarragona a 17. de las Challengas de Febrer.

de scriptura de res.

Nouentis ad nostram Audientiam peruenisse, quod super solutione debitorum, & quantitate pecunie scriptarum sub poena tercij in libris prædictarum curiarum vicariæ, & baiular, ab aliquo tempore citra apponun-

tur exceptiones, & dilaciones quam plurimæ, in detrimentum, ac dispendium subditorum, ac terciorum, & iurum nostrorum nõ modicam lesionem, cumq; nos huic subditorum, & iurum nostrorum indemnitati providere velimus, ea propter vobis firmiter, & expresse dicimus, & mandamus, quod sollicite caueatis, ne super solutione dictorum debitorum, & dictarum pecunie quantitatum sub poena tercij vsque nunc scriptarum, vel imposterum scribendarum exceptionem aliquā nisi solutionis, aut satisfactionis aliquatenus admittatis, quinimò condicito inter partes termino, aut per vos præfixo, seu aliis adueniente solutionis tempore, factio primitus retroclamo, seu secunda querela, omni appellacione, seu exceptione, & exculatione, præterquam solutionis, & satisfactiois prædictis, pœnitus retroiectis, compulsionem solutionis dictorum debitorum, & quantitarum pecunie, & terciorum nostrorum, tam in personis, quam in bonis protinus, & indilate fieri fortiter faciatis, in hisigitur taliter vos habere curetis, ne deinceps contra præsens mandatum nostrum subditi afficiantur, seu molestantur, & quod iura nostra nequeant deperire. *Declarat. v. t. e. sequenti.*

7. ALFONS primogenit, y loáinent general de Jaume segon en la pragmática dirigida al veguer de Barcelona dada en Barcelona a 4. de las Challengas de Maig. 1320.

Ad nostrum peruenit auditum, quod a dicto domino genitore nostro receptis litterar sub hac forma. *Noveritis ad nostram Audientiam.* &c. Est autem nunc pro parte plurium creditorum quibus sunt scriptæ sub poena tercij in libris prædictarum curiarum vicariæ, & baiular, aliquæ pecunie quantitates, humiliter propositum coram nobis, quod adhuc eorum indemnitas nõ est prouisa, ex eo quia debitores sic obligati indifferenter opponunt solutionis, ac satisfactiois exceptiones, quas se afferunt probaturos, & etiam si in probatione deficiant, petunt pronuntiar, se plene probasse, & si contra eos pronuntietur, appellant semel, & secundo, ut saltem sententias, seu pronuntiationes contrarias habeant reportare, antequam compellantur ad solutionem prædictam, quod redundat in detrimentum, ac dispendium dictorum creditorum, ac subditorum domini Regis, ac iurum eiusdem non modicam lesionem. Nos itaque ad supplicationem dictorum creditorum, ac consiliariorum ciuitatis prædictæ, volentes quod per litteras frustratorias subditi Regij non afficiantur, & ut cauillosis dilacionibus obuietur, æquitate pensata sic duximus providendum, quod si debitores

qui dictā solutionis, aut satisfactionis exceptionē opponunt, de ea promptam fidem faciunt per apocham, seu apochas de soluto, seu per publicū instrumentum in continenti, vel infra breues dies vestro arbitrio præfixendos, nullatenus solutionem facere compelluntur. Si autem non per apocham, seu apochas de soluto, sed per testes dictam exceptionem asserant, se velle probare, quia causa morandæ solutionis videntur eam opponere, cum non sit verisimile, debitores sic sub pœna tertij obligatos velle soluere, quin apochā recipiant, vel publicum instrumentum, compellantur statim condito inter partes termino, aut præfixo per vos, seu alias adueniente solutionis termino, factō primitus, vt in dicta littera domini Regis præmittitur retroclamo, antequam ad probandum per testes dictam exceptionem admittantur, soluere quantitate, ad quam, vt prædicitur, se sub pœna tertij obligauerunt, recepta tamen per vos ydonea cautione a creditoribus quibus fiet solutio, quod si debitores dictam exceptionem probauerint, possint quantitatē solutam recuperare, & absque litteræ dictæ que solutione facta ad eos debitores ad probandum si probare voluerint admittatis, propterea vobis dicimas, & mandamus, quia in debitis, seu quantitatibus scriptis iam, seu in posterum scribendis sub pœna tertij in libris dictarum curiarum vicariæ, & Bailliæ, mandatum domini Regis prædictum, & prouisionem nostram inuiolabiliter obseruent, non tamē in præmissis eos debitores intelligimus comprehendendi, inter quos, & eorum creditores pendet nūc lis, seu quæstio de eisdem, super quibus est per nos litteratoria iam pronūm.

8. PER E terç en la pragmatika dada en Gandesa a 12. de las Chalandas de Iulio. 1337.

*a. Obligati
tercij non
essent bono*

Volentes subditorum nostrorum indemnitatibus obuiare, ad humilem supplicationem consiliariorum, & proborum hominum ciuitatis Barchinonæ nobis propterea exhibitam, sic præsentis scripti seriatim statuendum perpetuo duximus, ac etiam ordinandum, quod quilibet cuiuslibet conditionis, vel sexus existat, qui se obligauit, vel de cætero obligauerit aliquid solutum alicui sub pœna tertij, in libris curiarum vicarij, vel Bailli dictæ ciuitatis, factō indereetroclamo, siue secunda quærela capiatur, & captus detineatur, quousque in eo in quo se obligauerit sub dicta pœna suo satisfecerit creditori, nō obstante quod ipse debitor cadat, vel velit cedere bonis suis. Mandantes, &c. *T. 1. 10.*

9. L O M A T E I X en la pragmatika dirigida a tots, y fengles officials dada en Barcelona a 29. de Maig. 1353.

Cum sicut pro parte consiliariorum, & proborum hominum Barchinonæ fuit etiam expositum coram nobis, personas iurisdictionis vobis commissæ submissas, que sunt sub pœna tertij obligatæ in curia vicarij Barchinonæ licet propterea requisiti per vicarium Barchinonæ expressè capere recusatis, quantis tenuerint suo foro, & non obstantē quod diuxta ciuitatis ipsius priuilegiū sunt per vos totaliter capiendi deo vobis dicimus, & mandamus, quatenus quotiens inde fueritis requisiti per dictum vicarium Barchinonæ, nuntio, verbo, vel littera, tales personas ad pœnam tertij obligatas inposse curiæ dicti vicarij, vel Bailli Barchinonæ pœnitius capitis, & faciatis huiusmodi executionem nihilominus contra ipsos, & hoc aliquatenus non omittitis, nec super eis expectetis a nobis aliud mandatum.

10. L O M A T E I X en la pragmatika dada en Barcelona a 23. de Febrer. 1380.

Volentes sicut expedit prouidere, quod vñticia Comitatuū Reclisiis, & Censitania, perquam obligati pro debitis ad captionē personæ capi unde conueuerunt, & capti etiā detineri, effectū pariat, ad quē fuit haften, & exintroducā, hoc est, vt captionis distinctū predicti sic capti soluere dictā debita cōpellantur, cum frequenter contingat, vt sumus vendicē informati, quod plures ex eis a captionē liberantur, per remedium cessionis bonorū, ex quo effectus dictus tollitur, & dictorum debitorum creditoribus quod suum est subtrahitur, & aufertur, nā cessione bonorum tantum liberat a carcere, post sententiā condemnationis, eos qui suis creditoribus sententiæ condemnationem solueri nolent, qui casus condemnationis est pœnitius dissimilis præsentis, quādo quis pro debito voluntarie se obligat ad captionē, pro comāda enim, & scriptura tertij capti, non liberatur a carcere per dictū remedium cessionis, qui casus similis casui præsentis existunt, habito super his digesto, & maturo consilio, tenore præsentis prouidemus, & statuimus, ac pragmatice ordinamus, subditorum nostrorum utilitatem publicam in his prosequētes, quod tales capti, seu capiedi de cætero in Comitatu supradictis, propter cessionem bonorū quam faciāt, vel fecerint, a captionē minime liberentur, nec liberari valeāt villo modo, immo capti existāt, donec in eo, in, seu pro quo ad captionē personæ se obligauerunt, suis satisfecerint creditoribus cum effectū, sic tamen quod

quod disti creditores, præfatis debitoribus captis existentibus, alimenta, seu provisionem, sicut per nos alias extitit ordinatum, vel prout de more curiarum in quibus capti fuerint fuit, & est assuetum præstare teneantur. Mandantes, &c.

- II. LO MATEIX en la pragmática dirigida a tots, y fengles oficials dada en Perpinyà a 24. de Nembre.
1355.

AD nostrum pervenit auditum, quod quā plures, qui tam in contractibus pacis, & concordiz, quam in venditionibus censualium, & violanorum, necnon alijs contractibus, de eis observandis, & pactis, vel promissionibus inhiis cōplendis iuramenta, & homagia ore, & manibus commendata præstiterunt, adiectis etiam pœnis pecuniarijs, tam nobis quam partibus si contrāfacerent acquirendis, talem præsumunt sustinere malitiam, vel errorem, quod allegant nullis eis imminere pœnam, si ipsa iuramenta, & homagia non observent, & pœnas pecuniarias in huiusmodi venditionibus censualium, & violanorum appositas non debere, nec consuevisse exigi, vel levari, sane attendentes, quod securitas, & obligatio cum iuramento, & homagio factæ in nostro Principatu firmissime reputantur, & crimen bausæ in vñaticis Barchinonæ inter capitalia crimina enarratur, ut habetur in vñatico. *Ex magistratibus.* Quodque talis obligatio fortissima existimatur, multique sub tali iuramento, & homagij securitate, & præsidio confidunt, & intendunt sub pace quiescere, & lætari: Et cum graue sit fidem fallere, & iuramenti, & homagij soliditatem, & vinculum rumpere, nihilque magis naturale existat, quam pacta, & fidem promissam firmiter observare, ea propter talium intentione, huiusmodi malitiam, & errorem in contrarium excitantium detestabilem reputantes, vobis dicimus, & mandamus, tam nomine proprio, quam ut pater, & legitimus administrator incliti, & Mag. Infantis Ioannis Primogeniti nostri charissimi Ducis Gerunde, Comitisque Cerveræ quatenus quilibet vestrum infra sibi commissam iurisdictionem curetis, & faciatis iuramenta, & homagia observari, & eorum transgressores pœnis debitis puniatis, pœnasque pecuniarias in dictis contractibus venditionum, censualium, & violanorum ap-

positas exigatis, si commissæ fuerint, & levetis, prout iustitia suadebit, & alias in prædictis faciatis, & procedatis, quod, & prout iuste, & debite fuerit faciendum.

DE COSSARIS TIT. XVI.

1. ALFONS segon en la pragmática dirigida als oficials de Cathalunya, dada en Barcelona a 13. de las Chalandas de Agost. 1288.

Andamus, & dicimus vobis, quatenus si aliquis pirata, seu cossarius voluerit armare contra inimicos, quod affecuret, & caveat sufficienter in posse vestro, antequam de loco vbi armauerit recedat, quod non faciat malum in locis, seu rebus amicorum, vel treugarum, & antequam ad alia loca diuertat, reuertatur in eodem loco, vbi armauerit cum galione, seu ligno, & rebus omnibus quas cepit. Statuimus etiā, & volumus, quod aliquis officialis noster non possit habere, nec habeat partem in huiusmodi armatis. Præterea volumus, & mandamus vobis, quod si forte constiterit, vel quod aliqui de piratis huiusmodi fecerint malum aliquid in locis, vel rebus amicorum, vel treugarum, illos capias incontinenti, & captos detineas, ut contra eos possimus procedere iustitia mediante, & res quas detulerit capias, & custodias, ut possint restitui illis, quibus fuerint deprædæ.

2. LO MATEIX en altra pragmática dada en Barcelona dia, y any damunt dits.

MAndamus, & dicimus vobis, quatenus si de cætero contingat aliquos piratas nostræ cum præda, ipsos visis præsentibus capiatis, & res quas apportauerint emparetis, & emparatas teneatis, donec veritas sciri possit, utrum prædictæ res capte per eos fuerint de loco pacis, vel treugarum, ut si fuerint de loco pacis, vel treugæ, quod possit inde restitutio fieri, ut fuerit faciendum, volentes, ut piratæ qui armare voluerint, prædicta y donec affecerint.

LIBRE SINQVE DE LAS PRAGMATICAS, Y AL- TRES DRETS DE CATHALVNYA.

DE SPOSALLES, Y MATRIMONIS. TIT. I.

IA VME primer en lo priuilegi concedit a
la ciutat de Barcelona dat en Barcelona
a 4 de las Chalandes de Maig.
1269. Cap. 1.

Ouerint vnuerſi quod
nos Iacobus Dei gratia
Rex Aragonum &c. &
Comes Barchinone &c.
Per nos, & nostros da-
mus, & concedimus vo-
bis consiliarijs, & probis
hominibus, & vniuersita-
ti Barchinonae presen-
tibus, & futuris, ac etiam statuimus in perpetuum
quod si aliquis homo, vel foemina, constitutus,
vel constituta infra aetatem viginti quinque an-
norum, uxorem, vel virum duxerit sine voluntati-
tis patris sui, parentes non teneantur, sibi dare ali-
quid de bonis suis pro legitima, vel hereditate,
nisi de ipsorum procederit voluntate.

DE PRIVILEGIS DO- TALS. TIT. II.

IA VME primer en la pragmática dada en
Barcelona als idus de Setembre. 1241.

Ntelleximus, quod cum quidam
sunt obligati in debitis, vel fidan-
tijs tam Christianis, quam iudeis,
absque firmamento, & obligatio-
ne vxorum suarum, ipse mulieres
impediunt, & poenes se detinent
omnia bona dictorum virorum suorum, non obsta-
re quod bona praedicta sufficiant plenarie ad do-
tem, & sponsalium vxorum suarum, & ultra dicta
dotem, siue sponsalium aliquid inde superaue-
rit, volumus quod vxores ipsorum non impe-
diant, nec poenes se detineant omnia bona dicto-
rum virorum suorum, sed statim primitus, & an-

te omnia fiat extimatio bonorum, scilicet mobi-
lium per vos, & facta extimacione rerum mobi-
lium, fiat satisfactio mulieri de dote, seu spon-
salio suo de rebus mobilibus, & si res mobiles no
sufficiant ad dotem suam, & sponſaliu, fiat sibi co-
plemētū de rebus immobilibus: ita que volumus,
q̄ sit in electione mulierum, vtrū velint recipere
bona mobilia, vel immobilia pro dote, & spon-
ſalio earundem, & istud obseruetur, & teneatur
in mulieribus commorantibus in ciuitatibus, &
villis nostris, de alijs vero mulieribus non com-
morantibus in ciuitatibus, & villis nostris, volu-
mus quod mulieres ipsae teneantur recipere do-
tem, & sponſalium suum in bonis immobilibus
quoniam volumus quod de bonis mobilibus fiat
plenaria solutio iudeis, & alijs creditoribus dicto-
rum virorum suorum, & postquam complementum
sit inde factum, de eo quod residuum fuerit
de praedictis bonis, & de mobilibus fiat solutio
integra creditoribus de debitis suis omnibus su-
pra dictis. *Oppositio fieri non pot. In maioribus quam
statuatur quam. 50. ex. 5. l. ho. 21. consue. l. 1. de 3.*

2. LO MATEIX en altra pragmática di-
rigida als oficials de Vilafranca dada
en Barcelona a 8. dels idus de
Agost. 1274.

MAndamus vobis, quatenus per aliquā
quarimoniaem quam aliquis iudeus
proponat de aliquo Christiano, de de-
cem toudis inferius, non sustineatis quod vxoril-
lius Christiani firmet inde ius ratione sponsalij,
nec ipsam super hoc audiat, quoniam nolumus
quod pro tam minima quantitate, per vxorem so-
lutiones, in quibus viri earum tenentur, valeant
impediri. *Oppositio non pot. fieri de decem
solidis inferius.*

3. IA VME segon en la pragmática dada en
Barcelona a 4. de les nones de Agost
any. 1322.

PRo parte aliam iudeorum Tarregæ fuit
expositum coram nobis, quod cum con-
tingit vos ad instantiam, seu quareles a iu-
deorum aliam praedictæ, seu singularium ex
eis, ratione debitorum quæ eis debentur aduersus
debito

debitorum suorum bona procedere pro satisfacione, & solatione ipsius iudeis creditoribus facienda debitis ante dictis, vos executionem ipsam differtis in dictis bonis facere, ex eo quia vxores dictorum debitorum, se eidem executioni opponunt ratione dotium, & donationum propter nuptias earundem, quamvis matrimonium adhuc constet, nec ex inopia maritorum, vel alias eisdem vxoribus competat actio pro dotibus, vel donationibus ipsis, quare fuit nobis humiliter supplicatum, ut in ijs dignemur de opportuno remedio providere: nos itaque supplicatione ipsa benigne admissa, vobis, & cuilibet vestrum dicimus, & mandamus firmiter, & expresse, quatenus consilio

vobis de debitis ante dictis, a predictis executionibus non cessetis propter dictarum vxorum resistentiam, vel firme oblationem, ex quo esse eius rependi doctum, & donationem propter nuptias vobis non constet, seu recepta cautione ydonea a dictis iudeis creditoribus, quod resituent id quod ex vi dictae executionis perceperint, si, & cum apparuerit dictas vxores in eo potius ius habere, faciatis ipsis creditoribus exsolui protinus de bonis dictorum debitorum quantitates eis debitas, ut est dictum, in ijs taliter vos habendo, quod propter defectum iustitiae, dicti iudei aliam praedictae ad nos necesse non habeant recurrere iterato.

LIBRE SISE DE LAS PRAGMATICAS, Y AL- TRES DRETS DE CA- THALVNYA.

DE TESTAMENTIS.

TIT. I.

P E R E terç en lo priuilegi concedit a la ciutat de Barcelona dat en Barcelona a 14. de las Chalendas de Noëbre. 1339.

Debita meditatione penitantes, qualiter ex insufficiencia, seu ignorantia aliquorum notariorum plura testamenta rationibus infra scriptis possent de facili viciari, ac etiam annullari, quod necdum in testamentum, verum etiam quia pluri aliorum dispendium redundaret, idcirco, cum inter sit reipublicae praemissis quae ex hoc possent imminere dispendis, provisione Regia obviare, tenore praesentis cartae nostrae perpetuo valiturae, ad supplicationem humilem pro parte confessorum, & proborum hominum civitatis Barcinonae propterea nobis factam concedimus, statuimus, ac ena ordinamus, quod ex quo testator, seu alius quisque quaecunque disponens ultimam voluntatem fuerit testabilis, & capaces heredes in situ erit, tale testamentum, seu quavis alia cuiuscunque ultima voluntas, non sit, nec possit dici nullum, siue nulla, seu valeat annullari, dato quod persona quae de iure communi institui habent praetereatur, siue exheredentur, vel de postumo,

vel de postumis mentio nulla fiat, & dato etiam quod aliqua solemnitas iuris, quae in eis requiritur ommissa fuerit in toto testamento, seu alia ultima voluntate, vel aliqua eorum parte, ex quo in ipso testamento, vel ultima voluntate fuerint duo testes, vel plures etiam non rogati, & ipsum testamentum, seu alia quaelibet ultima dispositio fuerit in publicam formam redactum, seu redacta ita tamen, quod ipsi personis quae institui habet, vel de quibus mentio est fienda ius saluum remaneat super legitima, nisi fuerint iuste praeteriti, ac etiam exheredati. Statuimus etiam, & ordinamus, quod licet haeres scriptus non adeat hereditate, vel adita repudiatur, vel alias quocunque modo, & qualitercunque deficiat haeres ipsius defuncti vniuersalis, ab initio, vel ex post facto, seu ex intervallo, nihilominus in omni casu, ex quo testator, vel alius disponens aliam ultimam voluntatem fuerit testabilis, valeant legata, & fideicommissa, & caetera per aptum testatorem disponere in testamento, seu quavis alia ultima voluntate, dum legata, & fideicommissa facta sint capacibus, seu alia quavis dispositio in capaces. Mandantes, &c.

DE LEIXAS PIAS.

TIT. II.

CONCORDIA entre lo Rey en laume segonç Pau Bisbe de Barcelona feta en Barcelona a 5. de las Chalendas de Octubre. 1315.

H 4 Nove

Nouerint vniuersi, quod suborta quaestione inter ecclesiasticum, & secularem forum Barchinonæ, an de legatis ad pias causas secularis forus possit se intromittere quomodo, Ecclesia asserente ad eam spectare dumtaxat, finaliter, vt cessarent impedimenta, quæ propter contentionem cognitionis, & executionis testamentorum, & relictorum ad pias causas aliquando præstabantur, in graue animarum periculum defunctorum, & in viuorum scâdalum, & iacturam, extiterit inter illustrissimum Iacobum Dei gratia Regem Aragonum, Valentie, Sardinie, Corsicæ, ac Comitum Barchinonæ, & Reuerendum in Christo patrem Dominum Pontium per eandem Episcopum Barchinonæ concordatum pro se, & successoribus suis, quod si secularis curia super relictis ad pias causas requiratur specialiter, & expresse, quod possit se intromittere, cognoscere, diffinire, & exequi, dum tamen manumissores, & executores testamentorum, & testantes de foro seculari existant, si prius secularis curia, quam ecclesiastica requiratur: ita tamen, quod licet ipsa curia secularis generalem commissionem fecerit super talibus relictis ad pias causas, siue in vno testamento, siue etiam in diuersis, si curia ecclesiastica singulariter requiratur, antequam quærelator singulariter adiuuerit curiam secularem, ipsa curia ecclesiastica primitus requisita, possit se inde intromittere, & cognoscere, & exequi per censuram ecclesiasticam, non obstantibus quod de facto manumissor, de qua est, vel erat ipsa quærela specialis, facta fuerit per secularem curiam commissio generalis. Si vero prius ecclesiastica curia requiratur specialiter, & expresse, ipsa sola cognoscat, & decida, ac cum censura ecclesiastica exequatur, absque impedimento aliquo curiæ secularis, hoc addito, & condito expresse, quod fraus non comitatur per aliquam curiam, sed quod vna curia iuuet aliam, si necesse fuerit in prædictis. Per prædicta autem non intelligatur derogari in aliquo domino Episcopo memorato, & successoribus suis, quin etiam ex suo officio possint visitando parrochiales Ecclesias ciuitatis, & diocesis Barchinonæ, & alias ex officio, sine visitatione inquirere, & procedere generaliter, prout de iure sibi competit contra manumissores, seu testamentorum executores, & eorum hæredes, quæ legata ad pias causas, & testamentorum aliqua vota pia negligunt ducere ad effectum, & eos per censuram ecclesiasticam cogere ad reddendam de talibus rationem, & quin possint procedere contra tales, & in die ramis, palmarum, & cenæ Domini monitiones facere generales, dum tamen per tales inquisitiones ex officio faciendas, non possint inhiberi per Episcopum curiæ seculari, quin se intromittat, cognoscat,

& decida, & exequatur, in, & de negotiis pro quibus ipsa secularis curia fuerit, vt est dictum, primitus requisita, ad cuius autem rei memoriam, & perpetuam firmitatem, præfati domini Rex, & dominus Episcopus mandauerunt fieri duo publica instrumenta, per alphabetum diuisa, alterum habendum, & tenendum per ipsam dominum Regem, & alterum habendum, & tenendum per Episcopum memoratum, suorum propriorum sigillorum appenditio munimine communita.

DE LEGITTIMA, E DVISIO DE AQVELLA. TIT. III.

1. PER E terçen la pragmática dada en Barcelona a las Chalandas de Març.

1343.

At tendentes pro parte dilectorum, & fidelium nostrorum consiliarios, proborum hominum, & vniuersitatis ciuitatis Barchinonæ, fuisse nobis cura instantia supplicatum, vt cum consuetudo sit scripta Barchinonæ tenoris sequentis Item quod hereditas defuncti diuidatur in quindecim partes, & quod octo partes legitima sint. Dictaque legitima sit minus magna, & redundet plerunque in dispendium plurimorum hæredesque ciuium ad nihilum facilius deducantur, dignaremur eadem modificare, ac etiam temperare, Nos vero huiusmodi supplicationi fauorabiliter annuentes, annullantes, & tollentes quo ad hec dictam consuetudinem, de expresso tamen consensu, & voluntate dictorum consiliarios, proborum hominum, & vniuersitatis Barchinonæ, tenore præsentis cartæ nostræ concedimus, statuimus, ac etiam ordinamus perpetuis temporibus obseruandum, quod loco legitimæ dictarum octo partium, sit legitima de cætero quarta pars dumtaxat hereditatis ipsius. Mandamus igitur, &c.

confer. vñ. i. b.
co. fo. 194. vñ. m.
coria.

2. LO MATEIX en lo priuilegi concedit a la ciutat de Barcelona a les Chalandas de Maig. 1343.

Considerantes qualiter pro parte consiliarios, & proborum hominum vniuersitatis ciuitatis Barchinonæ fuit nouiter propositum corâ nobis, quod in ciuitate ipsa a modico tempore citra accidit, quod quidam nepotes, siue necs, mortuo eorum patre, vel matre, & sublequenter mortuo auo, seu aua corundem, perit legitimi

confer. vñ. i. b.
co. fo. 194. vñ. m.
coria.

legitimam, aut supplementum eius in bonis dicti auij, seu auij, allegado quod donationes propter nuptias datas patri, vel dotem matri donatam in compotum legitimam, admittere, seu recipere non tenentur, propter quod fuit nobis humiliter supplicatum, vt cum hoc valde durum, & inconueniens sensetur, dignaremur super eo decem remedium adhibere, nos igitur supplicatione admissa prouidemus, statuiamus, ac etiam ordinamus perpetuo, quod talis allegatio nullatenus admittatur, quin potius ipsa non obstare, iam dicti nepotes, donationem patri propter nuptias, seu dotem matri donatam, in compotum legitimam admittere teneantur. Mandantes cum presenti, &c.

DE INVENTARIS. TIT. IIII.

- I. IAYME segon en lo priuilegi concedita la ciutat de Barcelona, dat en Leyda a 4. de las Chalendas de Iulio 1317.

Considerantes, quod pro parte consiliarium, & proborum hominum ciuitatis Barchinonę fuit coram nobis monstratum, quod licet in dicta ciuitate Barchinonę, & eius vicaria sit, & fuerit consuetudo, vsus, & obseruantia haftenus sine contradictione aliqua obseruata, quod inuentaria per tu-

tores, & curatores pupillorum, & adultorum, & per alios qui ipsa inuentaria facere possunt, & debent, fuerunt confecta, & consueuerunt sine conuocatione creditorum, & legatariorum, & quod ex ipsi inuentarij per dictos tutores, & curatores, & sub eorū nomine confectis, iussit ipsi pupilli, & adulti in eo quod non tenentur creditoribus hereditatum suarum, ultra vires hereditarias respondere, & pro ipsi inuentarij sic confectis fuit adhibita, & adhibetur super premis, & in omnibus plena fides, & quam tunc, & legitime factis, nunc aliqui iurisperiti, seu alij nituntur, & intendunt ipsam consuetudinem, vsus, & obseruantiam in dubium reuocare, & propterea ex parte consiliarium, & proborum hominum praedictorum fuerit a nobis suppliciter postulatum, quod dictam consuetudinem, vsus, & obseruantiam, vt antiquam, veram, & notoriam mandaremus inconcuisse, & firmiter obseruari. Ideo conspicientes, & intendentes circa utilitatem, & bonum statum dictae ciuitatis, & vicariae suae, ac ciuium, & incolarum eiusdem, ad supplicationem dictorum consiliarium, & proborum hominum cum hac presenti nostra carta iam dictam consuetudine, vsus, & obseruantiam, prout supra largius declarate, & allegatae sunt laudamus, corroboramus, ac etiam approbamus, & ea ex certa scientia decernimus ab omnibus in dicta ciuitate, & eius vicaria inuiolabiliter, & quocumque reiecto dubio perpetuo obseruari. Hec igitur nedum ad futura, sed etiam ad praeterita, & pendētia negotia intelligi volumus, & iubemus, Mandantes, &c.

LIBRE SE TE DE LAS PRAGMATICAS, Y AL- TRES DRETS DE CATHALVNYA.

DE SVPLICATIONS DE SENTENTIAS. TIT. I.

- I. PER E terç en la pragmatica dada en Barcelona a 27. de Agost 1373.

Voniam non est malitijs hominum indulgendum, neque fugam denegandi, seu qui sententialiter in consilio, seu auditorio Cancellarię Regie subcubuerit, sub conuenientia est conuocandum ad inuestigandas vias lubricas, quibus luce Regalis iudicij non con-

tentus, & quod sententialiter sit deuietus, seu subcubuerit, vt est dictum, ad perdendam substantiam sui victoris, faciat expensas, & in vexationibus, alijs exactionibus indebitis deuasari. Habito igitur super his deliberatione matura, pleno nostro consilio prouidemus, ac perpetuo ordinamus, quod deinceps, & quodcumque in curia nostra post prolationem alicuius sententię, pronuntiationis, vel declarationis per nos, seu in personam nostram per alium quemcumque ferenda, contigerit supplicationem porrigi de eadem sententiā, pronuntiatione, seu declaratione, retrahendo, resolviendo, seu aliqua iter corrigēdo, non aliter ipsa supplicatio admittatur, nisi prius talis supplicans

H 5 ydo.

ydoneam in dicta curia prebuerit cautionē, quod casu quo in causa ciuilem supplicationis subcūbat, expensas fiendas, & damna sustinenda per alteram partem occasione dictæ causæ solet, & restaret integritē, & complete.

2. LO MATEIX en altra pragmática dada en València a 22. de Setembre. 1382.

EXperientia, quæ est omnium rerum magistra, sæpius in apertum produxit, quod post sententias latas per nos, seu in personam nostram per nostros Cancellarium, Vicecancellarium, seu nostram Regentem Cancellariam in consilio nostro, super litibus quæ in ibi, seu in nostra curia petradantur, seu resūmuntur, seu alias, pars cōtra quam tales sententiæ sunt promulgatæ, per viam supplicationis, seu simplicis querelæ, aut alias, ad nos habet recursum. Nosq; quandoq; ad dictæ partis instātiā, vel importunitatē, aut alias, dictas sententias facimus recognosci, vnde sequitur, quod partes ipse in litium præteritarum reuincuntur recidant. Sunt etiam alij qui pro dictis sententijs infirmitatū decem dierum sicut eis de iure licet ad nos supplicant, eorum supplicationem malitia concussa prosequi non curantes, ex quo dictæ sententiæ alqualiter remanent in suspensio. Idcirco, nos volentes malitiosis hominū obuiare, & ne partes sumptibus, & expensis fatigentur, habito super his maturo, & digesto consilio, tenore præsentis prouidemus, statuimus, & ordinamus de his sanctionem pragmaticam facientes, quod de, seu pro sententijs per nos, seu in personam nostram per Cancellarium, Vicecancellarium nostros, seu nostram Cancellariam Regentem in nostro consilio, & alias in curia nostra laus vsq; in hodiernam diem, seu quod de cetero proferri contigerint, inter quascunq; vniuersitates, siue personas, si pro eisdem infra decem dies post prolationem ipsarum contineat secuturos non fuit, seu non fuerit supplicatum, non possit ex post ad nos, vel officiales nostros inde recursus haberi, nec talis ad nos pro his recurrentes per nos vlatenus audiat, immo illi volumus nunc pro tunc viam præcludi agendi, & illum volumus incidere in pœnā duorum mille florenorum, pro qualibet vice, qua ad nos, vel officiales nostros recursum habuerit pro premissis, cuius medietatē nobis, & tisco nostro, & aliam medietatem parti in cuius fauorem dictæ sententiæ late sint, vel fuerint adquin volumus, & iubemus. Ordinamus etiam, & statuimus pragmaticę, quod si a sententijs ferendis, vnde dictum, infra dictos decem dies ad nos fuerit supplicatū, pars supplicans infra vnum annū a die dictæ supplicationis in antea continue secuturum, causam eiusdem supplicationis prosequi teneatur, & ipsa

causa infra dictum annū debeat determinari, alias lapso dicto anno ipsæ sententiæ, & in re transacta iudicatam, & pro transactis in rem iudicatam habeantur, pretextu præsentis pragmaticæ, quam vigorem legis, in omnibus volumus obtinere. Et nihilominus huius serig reuocamus, cassamus, irritamus, & annullamus omnes, & singulas cōmissiones per nos factas vsq; nunc, seu quæ de cetero nos facere contigerit super supplicationibus factis, seu fiendis nobis a dictis sententijs, contra formā ordinationis, & pragmaticæ præsentis, seu pro recursum ad nos, vel officiales nostros habito, seu habendo pro eisdem iudicibus, & cōmissarijs quibuscunq; inde assignatis, seu assignandis, expressè inhibentes, ne dictis cōmissionibus aliquatenus de cetero vnanur, nec se inmittant de eisdem Mandantes, &c.

DE APPELLATIONS, E NVLLITATS DE SENTEN- TIAS. TIT. II.

1. ALFONS terc en la pragmática dirigida al veguer, y balle de Barcelona dada en Osea a 5. dels Idus de Julio 1330.

A Provisiōe de retri executiōis non pōt appellari

Elacione per fideles nostros Arnaldum Benedichi consiliarium, Bernardum de Marimūdo, & Arnaldum Duzay nuntios ciuitatis Barchinonæ ad nostram præsentiam nouiter destinatos percepi-
mus, quod licet iuxta cōstitutionem per illustrissimum dominum Iacobū recolendæ memoriæ Regem Aragonum patrem nostrum in generali curia editam, & per nos confirmatam, atq; iuratā a consilio super executione sententiæ dato appellati non possit, attamen cum vos executionem ipsam iuxta dictum cōsiliū facere vultis, pars cōtra quam dictum cōsiliū latum est, prætendit executionem ipsam nō fieri vt deberet, ob quod vos dubitando super modo, & forma executionis ipsius, vultis habere cōsiliū ab aliquibus iurisperitis ciuitatis iam dictæ. Quo consilio perip-
fos iurisperitos vobis dato, pars contra quam datum est ab eo appellat, asserendo hoc fieri posse, cum dicta constitutio non ad hoc se extendat, & propter appellaciones ipsas gentes afficiuntur laboribus plurimis, & expēsis. Quo circa, ad supplicationem humilem propterea nobis exhibitam, volentes subditorum nostrorum indebitis oppressionibus obuiare, tenore præsentium statuendum ducimus, perpetuis temporibus obseruādū, quod sicut a consilio appellari non potest, similiter a consilio dato super modo, & forma executionis petita nō possit per aliquem appellari, nec admitti-

admittatur aliqua nullitas, seu exceptio super eo, quin potius executio ipsa illico fiat, non obstant exceptione quacunque, iuxta consilia vobis data, hæc enim extēdi volumus ad negotia præsentia, pēdētia, & futura, vt finis litūū conquireat, & malitijs quorumlibet obuietur. Mandantes, &c.

2. MARTI en la pragmática dirigida a tots, y fengles oficials dada en çaragoça a 9. de Juliol 1398.

ENtes haitem, de que si axi es som molt marauellats, que alguns sots mesos nostres lecs, per fets, o negos lecs, e encara totants interes nostre, e de nostra Cort, o de aquils descēdēts, quāt son decayguts de las questions q̄ per aquells han menadas, per vera malitia, e per vexar la part que contra ells ha obtingut, de grās messions, e despesas, no attenents quantes gran preiudici nostre, e de nostres preeminēcias, e Regalias, se appellan en Cort de Roma, obtinēts de aquella citatorias, e altras prouisions no degudas, en gran dāmnatge, interes, e perjudici de nostres Regalias, e preeminēcias demūdtas. E com tals cosas per las ditas rahons, e moltras altras que explicar no curā, ne dejan esser per nos sossertes, mas forment esquiadas, punidas, e corregidas, ab la present proucim, sancim, ordenam, e manā a vosaltres, e a quiscun de vosaltres, tant expressament com podem, sots encortiment de nostra ira, e indignatio, e encara sots pena de deu milia florins dor de Arago a nostres cofres applicadors, que inhibiscats, e vedets, ab grāns, e forts penas, q̄ alcuñ nostre natural, o sotsmes nostre del dit Principat, per fets alcuns laics, o concernents aquells, o de aquells deuallāts per qualseuol minera, nos gos daqui a tant appellar en Cort de Roma, ne citar, o tirar hi la part, e si peruentura es estat fer per alcu, o alcuns lo contrari, aquellas tals appellations no proseguescan, ans las reuocquen encōtinēt, e de fet, manets no resmenys a tots, e qualseuol leuans, e notaris, que de las ditas appellatio, o appellauons, ne encara de protests, requēstas, o citacions no fāgan, o gozen fer cartas publicas, ne presenten, o golen presentar las citacions damūdtas. E no resmenys minets a aquells qui per la dita raho son, o seran citats, sots aquellas majors penas queus para, que per raho de tal, o tals citacions, per proseguir aquellas, o en altra manera no fāgan de nostra senyoria, e si peruentura per qualseuol dels demūdtats fera fer lo cōtrari, e o que per res no es presumidor, exigats en continent, realment, e de fet las penas que per la dita raho los haurets impositas. E no resmenys prenats aquils, e presos, e be guardats a lurs mes-

sions, e despesas los remetats a nos, hont q̄ siam, que daquells farē tal casic, com demerexen vsurpadors, violadors, o truncadors de nostras preeminēcias, e Regalias, e per tal que de aco alcu no puxa ignorantia allegar, fets publicar ab veu de crida la present nostra ordinatio per los loes acostumats, sots meses a la jurisdicció de cascun de vosaltres.

DE EXECVTIO DE CO. SA IVDICADA. TIT. III.

1. PERE terç en la pragmática dada en Barcelona a 14. de las Chalandas de Noembre any 1339.

Digne agere credimus, dū cura sollicitudinis Regiæ erga bonū statū Reipublicæ dirigentes, resecutus superfluis, & malitiosis, ac litigiosis aufractib⁹, illa cōstitutum⁹ per quē subditorum in quicquidibus, ac vexationibus prouideretur. Igitur attendentes, qualiter pro parte consiliorum, ac proborum hominum ciuitatis Barchinonæ nobis fuit nouiter humiliter supplicatum, vt cum iuxta constituciones locales ciuitatis ipsius super executionib⁹ sententiarum, debeant per ordinarios assumi, seu assignari duo iurisperiti in cōsiliarios, & super modo, & forma dictarum constitutionum remaneat dicti duo consilij, & nihilominus duo alij adiungantur, & huiusmodi adiunctio sit superflua, & magni teij, quod contingit in cōgregando plures iurisperitos, dignaremur super eo de salubri remedio providere, Nos itaq; supplicatione ipsa benigne suscepta, tenore prædictæ cartæ nostræ concedimus, statuimus, ac etiam ordinamus perpetuis temporibus obseruandum, quod de cetero in dictis executionibus sententiarum non adsint nisi duo primi iurisperiti, qui debeant, & possint dicere, & cōsiliare super modo, & forma, & quod remaneant inibi consilij, donec illa executio, ad quam primitus fuerant assignati, habeat complementum, quosquidem duos iurisperitos primo salario cōtētari volumus, & iubemus: q̄ que iudex qui sententiam tulit, de qua executio fieri habebit, non debeat in dicta cognitione adesse, vt omnis suspicio quæ prætendi posset contra eum, prætextu affectionis sententiæ quam promulgauit tollatur, & potius adimatur. Mandamus itaque, &c.

DE ALIE.

DE ALIENATIONS FE-
TAS EN FRAV DE CREE-
DORS. TIT. III.

IO AN Princep, y Loctinent general de
Pere terç en la pragmatica dada en
Gerona a 18. de Octubre.
1384.

Ogit nos iustitiæ debitum, vt ne-
dum subditorum damna, frau-
des, & pericula auferamus, verum
etiã materijs vnde peruenire pos-
sunt, toto studio, & viribus obuie-
mus. Considerantes igitur in ci-
uitate, & vicaria Gerundæ ab aliquo circa tẽpore
quendam vsũ, immo potius abũsũ reproba-
tum, hæcenus per nonnullos debitores fuisse in-
troducũ, videlicet, quod pro auferẽdo eorum
creditoribus debita, aut pro impediendo ne cõtra
iplos debitores executio prompta fieri possit, do-
nationes, venditiones, & alias alienationes de
eorum bonis, atque rebus mobilibus, vel se-
mouentibus, aut fraudibus, seu expletis pos-
sessionum eorundem sæpe faciunt, possessionem
corporalem, vsũ, & adempriuũ illorum bo-
norum fiscalienatorum pœnes se retinendo, &
cum instrumentis publicis se precario, aut in cõ-

manda illorum in quos ipse fiunt alienationes te-
nere, pro colore eorum cõtendo, vnde cum in-
formatione habita tam a iurisperitis, notarijs, &
alijs personis expertis, reperimus tales donationes
in damnum, atque fraudem dictorum corũ cre-
ditorũ, & ad auferendum eorum ius fieri potius,
quam alia de causã, & a iure factæ tales alienati-
ones, quorum possessio pœnes alienãtes remanet,
reputentur, nostraq; interfit talibus exquisitis, &
excogitatis colonibus, maquinaionibus, atque
fraudibus salubriter prouidere. Tenore præsen-
tis, maturo, & digesto consilio habito super his,
providemus, & etiã ordinamus, quod si forte
quicunq; & per quasq; personas tales dona-
tiones, venditiones, & alienationes in iudicio, vel
extra iam factæ, vel in posterum fiendæ exhibitæ
fuerint, seu ostensæ, & pro impediendo aliquam
executionem, quæ ex debito iustitiæ ad instantiã
alicuius creditoris, seu alias fieri habeat cõtra illũ,
vel illos qui dictas tales donationes, venditiones, &
alienationes facerẽt cuicunq; eisã minime ob-
sistẽtibus executio fieri valeat cõtra eos, & bona
eorũdem, prout fieret, & prout fieri posset, ante-
quam dicta facta donatio, seu venditio, vel aliena-
tio premissoꝝ omnium dicta esset. Nos enim
tales donationes tanquam factas, & simulatas, ac
in fraudem creditorum factas declaramus irritas,
atq; nullas. Mandantes, &c.

LIBRE VVYTE DE LAS
PRAGMATICAS, Y AL-
TRES DRETS DE
CATHALVNYA.DE VIOLENTIA, E RES-
TITVTIO DE DESPVL-
LATS. TIT. I.

FERRANDO segon en la sententia arbi-
tral dada en Barcelona a 5. de Noem-
bre 1481. en virtut de
aãde de Cort.

O S noms de nostre Senyor Ie-
su Christ, e de la humil, e glorio-
sa mare sua humilment inuocats.
Nos don Ferrãdo, &c. Vist lo po-
der a nostra Majestat per la Cort
general en la present ciutat con-
uocada, que de present en aquella se celebra, atri-

buit, en, e sobre los interessos, e differentias qui
eran, e son de part a part, prouenints per causã de
las passadas turbations del Principat de Catha-
lunya, lo qual poder a nos per la dita part atribui-
es del tenor seguent. *La Cort general del Principat
de Cathalunya conuocada, e la qual de present se ce-
lebra per la Majestat del Senyor Rey en la ciutat de
Barcelona, ha feta deliberatio, que asses nos poden
concorrar los interessos particulars, e differentias que
son de part a part dins lo dit Principat de Catha-
lunya, prouenints per causã de las turbations passa-
das, sien remeses tolas las ditas differentias a la pre-
senta Majestat del Senyor Rey, a determinatio de la
qual sobre aquellas se hana de estar, volent, la dita
Majestat no puga seruirse de donatiu, si per la dita
Cort delibera feta ser, fins a tant en las sobreditas
differentias hana declarat sa Altesa. E no en en la*
dita

dicta Cort. en las sobreditas cosas remesas comprehendre, o parlar se de res de donatiu, ne de redre: de iustitia, monedas, mercaderia, del General, ne de las diferencias del Senyor Rey ab particulars de la Cort, ne de las remensas, e volent, que si la present Cort era per la Maieslat del Senyor Rey prorogada a mes de tres meses, o si aquella sera expirada, o licenciada, que lo present poder se extinga. Vistas las ditas diferencias, e intereses que eran, e son de part a part en lo dit Principat prouenient per causa de las ditas turbaciones passadas de aquell, e signanment sobre las restitutions de las cosas que axi per via de confiscacions, e de gratias, concessions, e de impignorations per la Maieslat del Senyor Rey do iuan de Alta recordatio pare nostre, e per nos feras, e confirmadas, e de non atorgadas, com en altra manera, en lo temps de las ditas turbacions son eita las occupadas, preiudas, confiscadas, incorporadas, retengudas, e huradas, axi de Eclesias, e personas ecclesiasticas, religiosos, e cosas pias, com de vniuersitats, e personas legas no solamente vilas, castells, locs, jurisdiccions, rendas, e dreys, mis encara cenals, violans, feus, cosas emphiteoticas, e otras de uall specia las. Vistas las ditas confiscacions, incorporacions, gratias, y concessions, e occupacions. E vista encara las capitulacions per lo dit Senyor Rey pare nostre feras, e confirmadas ab algunas delas ditas ciutats, castells, vilas, e locs, encara ab algunas personas del dit Principat. E vista alguns cartells, per lo dit Senyor Rey pare nostre de gloriosa memoria, e per nos confirmats, e de non atorgats, e fermats. Vistas encara las destruccions, e diminutions, per causa de las ditas turbaciones en lo dit Principat vniuersalment en diuersas maneras seguidas, a las qual, si per nos no era de guarentiment prouoir, e remediar, se poria seguir total ruina, perditio, e exterminatio del dit Principat, dels habitants en aquell. E per tal, voliet nos com ha Rey, Príncep, Cap, e Senyor del dit Principat, e de la Republica de aquell, e dels habitants, en lo dit Principat, subdits, e vassalls nostres, en las ditas cosas en virtud del poder a nos per la dita Cort donat, e attribuit, degudament prouoir, los quatre sancts Euangelis deuant nos propoats, e per nos reuerentment contemplats, e mirats, per tals que los vls de nostra pensa millor pogan veure, e prouoir, lo present die, e hera a hoir nostra pronuntatio, o declaratio, e determinatio assignats, los quals a mayor cautela assigna a las parts, que entre si tenien los dits intereses, e diferencias, proceint a la nostra declaratio, determinatio (la qual volem que haja força, e se haga) per acte de Cort, com aquella que ab voluntat, e consentimiento de ladita Cort (sea) promulgam, diem, declaram, pronuntiam, sententiam, statuim, e ordenam en se, per la forma seguent.

De la restitutio dels bens del patrimoni.

1. Ponerament, atellas las diferencias que son peruenidas per causa de las ditas turbacions, sobre las alienacions, impignoracions, e occupacions feras de vilas, castells, jurisdiccions, rendas, e altres dreys de nostre Rey al patrimoni, entre las personas aqui non feras, e moltras ciutats, vilas, e vniuersitats Reyalas nostras, que tenen priuilegis, e per lur part allegan constitutions, e capitols de Cort, ateneunt que entre las otras cosas, lo be, augmēt, e vultat del dit Principat de Cathalunya eita en la cōseruacio de nostre Rey al patrimoni, lo qual per causa de las ditas alienacions, e impignoracions feras de aquell, per causa de las ditas turbacions, es eita molt diminuit, en gran interes, e dany de aquell, de la Republica del dit Principat, per al volents aqueestas cosas tornar a degut estat, voliet, prouem, manam, statuim, e ordenam, que tots, e qualseuol castells, fortaleças, vilas, e locs, jurisdiccions ciuils, criminals, e mixtas, dreys, e rendas, e qualseuol altres bens, de qualseuol nom, e condicio sien, oertanyents en qualseuol manera al nostre Rey al patrimoni, que durant las ditas turbacions e fins la present jornada, axi per lo dit Senyor Rey pare, e Senyor nostre, cō per nos, per qualseuol vilitat, o necessitat, o altra causa, o raho, a qualseuol personas, encara q fessen Reyal, o de sanc Reyal venuts, donats, o empenyorats, o per qualseuol altra via alienats, o venudas, donadas, empenyoradas, o alienadas, sien de continēt en aquell esser, e punt, ques trobaran, e sens hauer raho alguna de milloraments, o poraments, en femp ab los fruyts d aqui auāt deuedors, e cultidors tornats, restituits, e incorporats, e tgnadas, restituïdas, e incorporadas a la Rey al corona, e en nostre domini, e patrimoni, axi com eran, e estauā, ans que las ditas turbacions fessen feras, axi com ab la present las restituim, tornam, e incorporam, reuocant, e hauēt per reuocadas totas gratias, donacions, empenyoraments, vendicions, e qualseuol otras alienacions, que de a queils, e a queils com dits es per lo dit Senyor Rey pare nostre, e per nos durant las ditas turbacions, e apres fossen feras, e a qualseuol promesas, e cartells que per lo dit Senyor Rey, e per nos fossen donats, e fers, no obstant qualseuol pragmatias encōtrari de aço disponents, manantes, e prouenient, que de aqui auāt sien inuolablement obseruats, e obseruadas las constitutions, e priuilegis, axi generals com particulars, tals alienacions prohibits. E per quātes contentio entre parts, sobre la impignoratio per nos feta del castell, vila, e Baronia de Martorell, al noble mossen Requefens Desfoler, pretenent per la vna part esser de patrimoni Rey al, e per l'altra esser Baronia, no hauent de aço feta complida examinatio per la breuitat del temps, per tant de preceptum exceptam del dit capitol la impignoratio.

noratio, e alienatio per nos feta al dit noble, dels dits castells, vila, e Baronia, i olèi que aquella tinga, e posseea no obstant lo present capitol, fins per nos p justitia hi sie prouet. Mes auat excepta del dit capitol la vila de Cambrils, que te, e possee lo Egregi Comte de Cardona, lo qual te la dita vila per titol del Senyor Rey don Ioan pare nostre, per causa que per son seruey transferi en mossen Cartiera lo castell, e loc de Angles, fins q lo dit Comte sie satisfet del dit castell, e loc de Angles, o de aço que li sie degut, o degues hauer per la dita causa.

De la restitutio vniuersal dels bens.

2. E mes prouem, statuim, e ordenam, e ab la present volem, e manam, que totes, e qualseuol vilas, locs, castells, fortalcas, Baronias, castllanias, censals, censos, tascas, seruiuanias stablidas, jouadas, barudas, salinas, pesqueres, herbatges, drets, iurisdiccions axi ciuils, com criminals, e mixtes, casals, terras, Dignitats ecclesiasticas, seculares, e altres beneficis regulars, e encara Priorats, Comandas de sanct Ioan de Hierusalem, de las altres ordens militars, de qualseuol nom sien dins lo Principat de Cathalunya, ensemhs ab los fruyts de aqui auant cullidors, e deuedors, (remeten, e hauent per remesos los passats, e fins la present jornada rebuts) e totes, e qualseuol altrass cosas, encara q fossen majors, o menors, que las deslús expressadas, e encara que fos necessari nomenadament la expressio de aquellas, las quals durant las turbacions passadas, e fins la present jornada (on estadas per lo dit Senyor Rey pare nostre, e per nos, e per altres presas, e ocupadas, o alienadas, o per remuneratio deserueys, satisfaccio de dany, o per qualseuol causa major, o menor, encara que fos per vtilitar, o necessitat del Rey al estat, a qualseuol vniuersitats, o singulars personas, encara que fossen Reyals, o de sanc Reyal donadas, venudas, empenyoradas, o altrament alienadas, sien de continent, e en lo punt, e effect que ses trobaran, sens hauer raho alguna de milloraments, o pijoraments, o qualseuol altrass despesas, que per conseruatio, vtilitar, o necessitat de aquell, o altrament hi fossen fetas, tornadas, y restituidas, e tornats, e restituits, axi com ab la present las tornā, e restituim als primers senyors, e possidors de aquellas, o a lurs hereus, o successors, o hauent dret, o potestat de aquells. Manant, e prouent, que de continent sien mesos en possessio de ditas cosas, axi com aquellas tenian, e possiehian ans de las turbacions passadas, e ans que las ditas ocupacions, e alienacions fossen fetas. Reuocā, e hauent per reuocadas, totes, e qualseuol grans, donatios, empeñoraments, venditios, o qualseuol altrass alienatios, per qualseuol causa, o raho, a qualseuol personas, encara que fossen Reyals, e de sanc Reyal, per lo Senyor Rey pare nostre, o per nos, o per altres

hauent ne poder, o per altres qualseuol personas fetas, no obstant qualseuol capitulatio, ab qualseuol ciutats, vilas, e locs, per lo dit Senyor Rey pare nostre, e per nos, o altres hauent ne poder del dit Senyor Rey, o de nos fetas, encara q en aquellas la dita restitutio fos demandada, e remesa a justitia, encara que de las ditas cosas profanas fos plet pendent, e iudicis. E noresimenys, per tolre totes differentias, ab la present imposam silenci a tots, e qualseuol Prelats, Barons, Magnats, cauallers, vniuersitats, e singulars personas, axi ecclesiasticas, com seculares, de aqui fos, o pogues esser interer, en, e sobre qualseuol demandas, fetas, o faedoras, judicialment, o extrajudicial, per qualseuol dany, o damnatges, que axi per mar, com per terra fossen estats fets, donats, ofeguts, o encorreguts: volent, e manāt, que per nostres alguatzirs, o altres officials nostres a qui pertanga, executiuament, e sens altre proces, cognicio, sententia, o declaracio, procedēt, la real, e corporal possessio de totes las ditas cosas sie als dits primers senyors, e possidors, o hereus, o successors, o hauent potestat de aquells en son testament, o en altra legitima manera, de continent liurada, e restituyda, tota exceptio remoguda. De la qual empero restitutio general, per alguns lguarts nostre animo iustament mouents, exceptam los bens que forē de aquells, que reduirē a nostra obediencia han fallit, y son estats ab sentētia per crim de lesa Magestat condemnats, e los bens confiscats. E mes exceptam de la dita restitutio general, los bens de aquells, que dins lo tēps de la capitulatio de Barcelona, o fins en la present jornada no son estats venguts, o reduits a la obediencia del dit Senyor Rey, e nostra, e tots aquells qui particularment, o voluntaria se son pactats, e concordats, e tenen sententias arbitral, encara que sobre aquellas pējas plet indecis, o altrass sententias judiciales passadas en cosa jutjada, com vullam, que los dits pactes, e sententias sien seruats. Prouem, empero, e declaram, que las personas que faran restitutio, segons forma de la present nostra declaracio, hā a pagar las pensions, o carres de las cosas q hauran a restituir, coes los que seran deguts, e degudas, de, e per lo temps que possiet hauran, e aqlls, e aquellas hajan a pagar, segons forma de la present nostra pronuntatio, determinatio, e declaratio.

Exceptio de la vila de Blanes feta del present capitol.

3. E mes ne exceptam la vila de Blanes, e altrass terras que lo Egregi Comte de Cardona, e la Cōtesa muller sua tenē del Vezcomrat de Cabrera, fins que hi sie feta justitia, segons orde de dret, sobre los quals es deuant nos plet pendent, no volē empero, que los dits Comte, e Comtesa se pugā alegrar de qualseuol donatios, e gratias, o drets adquirits

acquirits per causa de las turbacions passadas, volents que lo dit Comte, e Comtessa sien tenguts, e paguen los censals, e altres carres que sobre la dita vila, e terras son carregats, tenint, e posseint aquelles, segons la forma, e orde deuall escrita, e per nostra Majestat ordenada.

Altra exceptio dels bens del Comte de Modica, los quals se mossen Carriera,

4. Encara mes ne exceptam del dit capitol, lo que te mossen Ioan Carriera del Comte de Modica, lo qual metem en sequestre a mans nostres, detenidots per aquelles personas que per nos li seran deputadas, fins a tant que per nos en altra manera hi se prouit. Vlsé empero, que los censals que fa lo dit Comte de Modica, carregats sobre las vilas, locs, e terras de aquell, e los que fan las ditas vilas, locs, e terras suas, conjunctament, o diuís, sien pagats segons forma dels contractes dels dits censals, reduits empero segons la reduccio deus fadota dels censals, no obstant qu'isueuol gratias, o donacions feras dels dits censals, per causa de las ditas turbacions feras, las quals deus hauem reuocades, e reocem.

Altra exceptio dels seus.

5. E mes ne exceptam casanias quis tenen en feu, e las altres cosas quis tenen en feu per feudataris de Comtes, Vescomtes, Barons, cavallers, e altres singolars personas del dit Principat, en los quals volem que se feta justitia, segons la manera, e condicio de aquella, empero no volé se puguer hauer raho alguna de donacions, confiscacions, o altres gratias Reys, fetas per causa de las turbacions passadas, com aquellas ab la present reuocades.

Altra exceptio dels bens del noble don Ramon, e don Hugo de Cardona.

6. E mes exceptam del dit capitol, e totas cosas en aquell contengudas, los castells, vilas, e locs de las Batomias de Belpugy, e Cinyola, e altres q' foren del noble don Ramon de Cardona quondam, e apres vingeren al noble do Hugo de Cardona fill seu, e ara tenen, e posseien en la muller, e fills del noble don Anton de Cardona quondam, remetent, axi com per la present remet en la questio, que es sobre los dits bens entre la dita muller, e fills de don Anton de Cardona quondam de vna part, e lo noble don Hugo de Cardona, fill del dit quondam don Ramon de l'altra, la qual causa, o questio cometem al Illustré Infant don Enrie nostre molt carcosi, lo qual sie tengut de determinar la dita causa oins temps de vn any, comprador del dle que per lo dit don Hugo sera posada de mada contra los sobredits dauant lo dit Illustré Infant, empero no entén prejudicar en res, per la restitutio general que manam fer, a la noble dona Castellana muller del dit quondam Anton de Cardona, ne a los nills, ans expressamēt

de aquella dita restitutio si es reservats, e exceptas com dits es, ab totas gratias, e diets que tengon sobre las ditas Batomias, vilas, castells, e locs, e altres terras que foren del dit quondam don Hugo de Cardona, pero si lo dit don Hugo dins vuyt dies de aciuant compradors, acceptara lo pacte seguent, de la qual acceptatio haja a costar per acte public, volem que las ditas parts hajan a seguir aquells, e lexar la via del plet, en lo qual cas reuocam la dita commissio, e volem que sie haguda, e sino fos feta, lo parit prementonat es aquell, *que la noble dona Castellana muller del dit don Anton de Cardona quondam, e los dits sos fills, per sos legitims tudors, e curadors hajan, e sien tenguts carregats per via de censals, a raho de seize mil iu per mil sobre las ditas terras deu mil florins corrents, mientant caria de gratia, los quals sien del dit don Hugo, pera fer de aquells a sas proprias voluntats.* E exceptant lo citat segons dits es, ne tingut diffinir la dita dona Castellana, e los fills de tot dret, e actio que per qu'isueuol causa, e raho li certangā sobre las ditas terras, e nos a major cauicheia en lo dit cas los absolem, e difinim.

Altra exceptio del censal de dona Elsa de Perellos, alias de la Comtessa de Luna.

7. E mes exceptam del dit capitol de las cosas en aquell contengudas, lo censal de pefio de dos centas liras, que lo dit Comte de Cardona faha a dona Elsa de Perellos, deualt de la Comtessa de Luna sa mare, en lo qual fare fer justitia, si per algun pretenent haue dret en lo dit censal, o part de aquell sera demandada, saluant empero drets a qu'isueuol creditors, eclesiasticos, o altres qui pretenguesen hauer credits, o obligations generals, o specials del dit censal, als quals no volem, ne entenem per la present exceptio en res prejudicar, o derogar, ans volem, que en los dits creditors sie fet, e seruat, xixi en lo modo, e forma del pagament dels censals, com en a tres credits, tot ço, e quant en la present sentencia es contingut, e ordenat.

Lo ques deu pagar dels censals, e violaris que los obediens fan a Esglésias, o cosas pias.

8. Axi mateix pronuntiam, sentenciam, volem, e manam, que totas, e qu'isueuol singolars personas seculares, de qu'isueuol titol, e condicio sien, e encara eclesiasticas, religiosos, Priorats, e Comandas del orde de sanct Ioan de Hierusalem, e dels altres ordens militars del Principat de Cathaluña, qui sien citadas, o vengudas en la obediencia del Senyor Rey pare nostre voluntariament, e sens forca alguna, fins per tot lany mil quatrecentos seixants quatre inclusiu, e apres hauran estar continuament en aquella, e faran censals, o violaris a Esglésias, monastirs, beneficis eclesiasticos, seculares, e regulars, hospitals, e cosas pias, que paguen de aci

de aci auant per temps de quinze anys primers vincts, a raho de quatorze sous p liura, de aquila pensio que feyen ans delas turbacions passadas, e passas los dits quinze anys, que paguen, e sie tenguts pagar, segons eren tenguts pagar, ans de las citas turbacions, e remetem, e hauem per remesas las pensions degudas, saluo que volem, que paguē las que son caygudas apres la publicacio de vna Royal pragmatica per nos feta en la present ciutat a vint e dos mes de Setembre, del any Mil quatrecentys feranta non, e segons forma de aquila. Exceptam empero qualseuol pacēs, e concordias voluntariament, e sens forca fetas, e sentencias arbitrais, o judiciales passadas en cosa jutjada, donadas, e promulgadas del any Mil quatrecentys sexanta quatre en la, e tois aquils qui quiscū any han pagat, e pagan majors annu dispensacions dels dits censals, e violaris, de la present reduccio, en los quals volem que los dits pacēs, concordias, e sentencias sien seruats, e los senyors dels dits censals, e violaris sien en lur possessio conseruats, prouocint, que las ditas pensions caygudas del die de la publicacio de la dita pragmatica fins ara, se han ha pagar en quatre anys primer vincts, co es quiscū any la quarta part de aquellas, vltra la ordinaria pensio, que pagar deuen, volent, e declarant, que las vniuersitats que ensemps ab lurs senyors, e sens ells de la condicio predita seran obligadas en los dits censals, e violaris, sien compresas, e entesas en lo present capitol, e cosas en aquell contingudas.

Lo ques deu pagar dels censals, o violaris que los obediēts fan ha singulars personas q no son estadas obediēts.

p. E si las ditas singulars personas seculares de qualseuol titol, e condicio sien, e encara ecclesiasticas, religiosos, priorats, e Comādas del orde de sanct Ioan de Hierusalem, e de las altras ordens militars, qui sie estadas, o vingudas en la dita Royal obediencia voluntariament, e sens ninguna forca, fins lany Mil quatrecentys sexanta quatre inclusiu, e estant continuament en aquella farā censals, e violaris a singulars personas del dit Principat, qui no son estadas vingudas voluntariament, e sens forca alguna a la dita obediencia, fins per tot lany Mil quatrecentys sexanta quatre inclusiu, e estant apres continuament en aquella, volem que paguen de aci auant dits censals, e violaris, a raho de dorze sous per liura, de aquella pensio que feyen, e eren tenguts pagar ans de las ditas turbacions: hauent per remesas las pensions passadas, saluo que las degudas apres la publicacio de la dita pragmatica, fins la present jornada, volem sien pagadas, segons forma de aquella: exceptam empero pacēs, e concordias voluntariament, e sens forca alguna a fetes, e fetas, e sentencias arbitrais, o judiciales

passadas en cosa jutjada promulgadas, e fetas del any Mil quatrecentys sexanta quatre en la, e tois aquells que son en possessio de rebre quiscū any majors annuals pensions, de la present reduccio, en les quals volem que los dits pacēs, e concordias, e sentencias sien obseruats, e los possedors mantēguts en lur possessio. Empero volem, que lo Illustre Infant don Enric nostre cosí, en los censals que fa dins lo Principat de Cathalunya a las personas de ladeusdita condicio, pague, e sie tingut pagar a raho de deu sous per liura, de aquella pensio que ans de las ditas turbacions feya, e era tengut fer, e aco mateix volem sie seruāt quant als censals que lo Comte de Cardona fa, e es tengut fer a las ditas personas dins lo dit Principat, prouocint, que las ditas pensions caygudas del die de la publicacio de la dita pragmatica fins ara, se hajan a pagaren quatre anys primer vincts, co es quiscū any la quarta part de aquellas, vltra la ordinaria pensio que pagar deuen. E mes prouocim, que las vniuersitats que ensemps ab lurs senyors, e sens ells de la dita condicio seran obligadas en los dits censals, e violaris, a las ditas personas que no son estadas, o vingudas a la dita obediencia fins en lo dit any Mil quatrecentys sexanta quatre inclusiu, segons desus es dit, sien compresas, e entesas en lo present capitol, e cosas en aquell contingudas.

Lo ques deu pagar dels censals, e violaris que los obediēts fan a singulars personas, axi mateix obediēts.

ro. Si empero las ditas personas de las ditas condicions qui son estadas, o vingudas en la Royal obediencia voluntariament, e sens forca alguna, fins per tot lany Mil quatrecentys sexanta quatre inclusiu, e estant continuament en aquella, faran censals, o violaris a personas, que axi mateix sien estadas, o vingudas voluntariament, e sens forca alguna en la Royal obediencia per tot lany Mil quatrecentys sexanta quatre inclusiu, e estant continuament en aquella, volem que paguen aquellas per temps de quinze anys primers vincts, a raho de quatorze sous per liura, de aco que feyē, e eren tenguts fer, e prestar ans de las ditas turbacions, e passat lo dit temps hajan, sien tenguts, segons pagauan, e eren tenguts pagar ans de las turbacions desusditas, remetent, e hauent per remesas las pensions passadas, e degudas: saluo, que las degudas apres de la dita Royal pragmatica fins a la present jornada, volem que sie pagada segons forma de aquella: empero del present capitol exceptam tots aquells, que altramet se son pacats, e concordats voluntariament, e sens forca alguna, e sentencias arbitrais, o judiciales passadas en cosa jutjada, donadas, e promulgadas, e los dits pacēs, e concordias fetes, e fetas del any Mil quatrecentys sexanta quatre en la, e mes exceptam aquils, qui son

qui son en possessio de rebre quiscun any de las ditas pensions majors annuals, pensions de la present reduccio dels dits censals, e violaris, en los quals casos volem, que los dits pactes, concordias, e sententias sien obseruats, e los dits possidors mantenguts en lur possessio, prouincint que las ditas pensions caygudas del die de la publicacio de la dita pragmatica fins ara, se hajan a pagar en quatre anys primers vinents, çoes quiscun any la quarta part de aquellas: e mes prouein que las vnueritats que en temps ab lurs senyors, o sens ells de la dita condicio seran obligadas en los dits censals, e violaris, alas ditas personas que no son estadas, o vingudas en la dita obedientia fins en lo dit any Mil quatrecentis sexanta quatre inclusiu segons de sus es dit, sien compresas, e entesas en lo precedent capitol, e cosas en aquell conten- gudas.

Lo ques deu pagar dels censals, y violaris que los qui no son estats obedients fan als qui per semblant no son estats obedients.

11. Si empero las personas ecclesiasticas, o seculares qui no son estadas, o vingudas en la Rey al obedientia voluntariament, e sens força alguna, fins per tot lany Mil quatrecentis sexanta quatre inclusiu, o no sien estadas continuament en aquella, faran censals, o violaris a personas ecclesiasticas, e seculares, que axi mateix no son estadas, o vingudas voluntariament, o sens força alguna en la Rey al obedientia per tot lany Mil quatrecentis sexanta quatre inclusiu, o no son estadas continuament en aquella, volem, que paguen aquellas per temps de quinze anys primers vinents, a rahó de setze sous per liura, de aço que feyen, e eren tenguts fer, e prestar ans de las ditas turbacions, remetent, e hauent per remesas las pensions passadas, e degudas: salvo que las degudas apres de la Rey al pragmatica fins a la present jornada, volem que sien pagadas, segons forma de aquella. Empero del present capitol exceptam tots aquells, qui se son pactats, e concordats voluntariament, e sens força alguna, e sententias arbitrals, o judicials passadas en cosa jutjada, donadas, e promulgadas, e los dits pactes, e concordias fets, e fetas del any Mil quatrecentis sexanta quatre ença. E mes exceptam aquells, que son en possessio de rebre quiscun any de las ditas pensions, majors annuas pensions de la present reduccio dels dits censals, e violaris: en los quals casos volem, los dits pactes, concordias, e sententias sien seruats, e los dits possidors mantenguts en lur possessio. Prouincint que las ditas pensions caygudas, del die de la publicacio de la present pragmatica fins ara, se hajan a pagar en quatre anys primers vinents, çoes en quiscun any la

quarta part de aquellas, vltra la ordinaria pensio, que iuxta la dita reduccio pagar deuen. E mes prouein, que las vnueritats que en temps ab lurs senyors, o sens ells de la dita condicio seran obligadas en los dits censals, e violaris, alas ditas personas que no son estadas, lo vingudas en la dita obedientia fins en lo dit any Mil quatrecentis sexanta quatre inclusiu, segons de sus es dit, sien compresas, e entesas en lo present capitol, e cosas en aquell contingudas.

Lo ques deu pagar dels censals, e violaris que los qui no son estats obedients fan a Esglésias, o cosas pias, o a personas obedients.

12. Empero si las personas ecclesiasticas, e seculares qui no son estadas, o vingudas en la Rey al obedientia voluntariament, e sens força alguna, fins per tot lany Mil quatrecentis sexanta quatre inclusiu, o no son estadas continuament en aquella, faran censals, o violaris a Esglésias, monastirs, beneficis ecclesiasticos, seculares, e reglars, hospitals, e cosas pias, a personas ecclesiasticas, o seculares, qui no son estadas, o vingudas en la Rey al obedientia voluntariament, e sens força alguna, fins per tot lany Mil quatrecentis sexanta quatre inclusiu, estant continuament en aquella, volem, ordenam, e manam, que paguen, e sien tengudas pagar las pensions dels censals ja dits, e violaris, segons pagauan, e eren tengudas pagar ans de las ditas turbacions. Remetent, e hauent per remesas las pensions passadas, e degudas: salvo que las degudas apres de la Rey al pragmatica fins a la present jornada, volem que sien pagadas, segons se pagauan, os deuian pagar ans de las ditas turbacions, las quals hajan a pagar en quatre anys primers vinents, çoes la quarta part de aquellas quiscun any, vltra la ordinaria pensio, que iuxta la dita reduccio pagar deuen. Exceptam empero del present capitol tots aquells, qui son altrament pactats, e concordats voluntariament, e sens força alguna, e sententias arbitrals, o judiciales passadas en cosa jutjada, promulgadas, o donadas, e los pactes, e concordias fets, e fetas del any Mil quatrecentis sexanta quatre ença, los quals pactes, concordias, e sententias feras volem sien obseruats, e obseruadas, volent que las vnueritats que en temps ab lurs senyors, e sens ells de la dita condicio seran obligadas en los dits censals, e violaris, sien compresas en lo present capitol.

Lo ques deu pagar dels censals, e violaris que las vnueritats Reys fan axi a Esglésias, o a cosas pias a singulars personas obedients, o no obedients.

13. E si los dits censals, o violaris faran vnueritats Reys del Principat de Cathaluña a qual-
I seuoi

fevol Esglesias, monastirs, collegis, beneficis, hospitals, e cosas pias, e qualseuol otras axi ecclesiasticas, com laycas personas, de qualseuol conditio sien estadas, considerada la gran destruccion de las ditas vniuersitats Reys, volem, e declaram, que en los censals de las ditas Esglesias, monastirs, collegis, beneficis, hospitals, e cosas pias per temps de deu anys, e en los censals de otras qualseuol personas damentadas per temps de quinze anys primers vinents, e de aci auant comptadors paguen, e sien tenguts pagar, tant quant bastaran los drets, que eren, e son e sants impostats, e de present son en aquells per obs de pagar dits censals, e violaris, compartint aquells los creadors censalistas entre ells, a fou, e a liura, donant ab la present facultat als dits creadors, de poder pendre a mans lurs los dits drets, e posar en aquells cullidors, o vendre, o arrendar aquells, segons quels plaura a total luc voluntat, los quals drets no volem se pogan conuertir en otras despesas, o carrecs de las ditas vniuersitats, voluntarias, o necessarias: exceptant lo carrec de pont de barcas de Tortosa, lo qual se haja a pagar de las inposicions de aquella, axi com es estat acostumat, e si res hi sobrra pagats los dits creadors, reite, e torne a las ditas vniuersitats, e passats los dits quinze anys, volem que paguen, segons eren tenguts pagar, ans de las ditas turbacions: exceptam empero totas las ditas vniuersitats, que son en pace, o concordia voluntariamente, e sens forca alguna fetas, sententias arbitrales, e judiciales passadas en cosa judicada, que sien fetas, o fetas, donadas, o promulgadas del dit any mil quatrecentos sexanta quatre enca: e aquells qui son en possessio de rebre quiscun any majors annues pensiones dels dits censals, o violaris, de la present reductio, volem que sien firmats los dits pactes, concordias, e sententias, e los poseidors en lur possessio conseruats, remeient a las ditas vniuersitats las pensiones passadas, e degudas fins aci de las quals ordenam, nos puga hauer raho: exceptant totco que dels dits drets, e inposicions se trobara esser exigut, o degut, lo qual se haja a conuertir, e compartir a fou per liura, en solutio de pensiones fins assi degudas tant quant bastara.

De las fermancas, o conreas principalment obligats en censals, o violaris hauer recors contra los principals obligats.

14. E per quant se poria esdeuenir, que algunas fermancas en contractes de censals, e violaris han pagat per los principals obligats, o principals obligats han pagat integrament las parts de sos conreas, o obligats ab ells en los dits contractes, per la qual raho ipso iure, o per cessions a ells fetas per los principals creadors, ells son

fets creadors censalistas, o violaristas, e peruentura los dits principals deutors, e conreas se volrien alegrar de la present reductio, o determinatio deus per nos feta, lo que no seria degut, ne rahoable, perco pronuntiam, e determenam, que en lo dit cas, aquell tal fermaça, o fermaças que hauran pagadas pensiones per los principals, o aquell tal principal obligat, o principals que hauran pagat las parts de pensiones tocants a lurs conreas si vulla hajan obtegrda cessio dels creadors principals, si vulla no hajan, que pogan hauer, e cobrar lo que hauran pagat per los altres integrament, la present reductio, e determinatio nostra sobre las ditas pensiones no obstant de la qual en lo dit cas no volem, los qui en la dita forma seran se pogan alegrar: empero volem, e determenam, que de aci auant, los deutors no sien, per solutio de pensiones de aci auant faedores, en mes tenguts, que vole dispon la present sententia.

De las luitions de censals, e violaris fetas en temps de las turbacions.

15. E per quant poria esser, que alguns censals, o violaris, dels quals son estadas en lo temps de las turbacions fetas per lo Senyor Rey don Ioan pare nostre, e per nos gratias, e concessions, o de aquellasetas vendas, e alienations, e en apres per manament del dit Senyor Rey, e nostre, o en altra manera son estadas fetas, e fermadas apochas, e cauthelas de luitions per lo dit Senyor Rey, o per nos, o per Theorer, receptors, o otras personas haueints de aço poder, o per las personas a las quals tals gratias, o concessions son estadas fetas, no obstant que en las ditas luitions, no haja entreuengut solutio real, verdadera dels preus, o proprietats dels dits censals, e violaris, e axis mostraria aquellas esser estadas fetas fictament, perco pronuntiam, e declaram, que de tals luitions, e quitaments nos puga, nes dega haueirra alguna, sino qas nostras veraderament, e sens ficio los dits preus, o proprietats esser pagadas, luidas, e quitadas, e en tal eas, com las ditas luitions sien fetas fictament, no entreueninhi natural, real, e verdadera solutio, e quitament, volem, ordenam, e manam, que los dits censals, e violaris sien haguts per no luits, ne quitats, e vingan en la restitutio axi com los altres, e de aquells se hajan las pensiones a pagar quicun any, segons per nos deus es ordenat, e prouic.

Que mossen Carriera, e hereus de Bertran Darmendaris paguen a tots creadors certas pensiones de censals.

16. Sobre la differentia que es entre mossen Ioan Carriera, e los hereus de Bertran Darmendaris quondam de vna part, e mossen Antoni

Antoni loà Torres, mossen Antoni Pere de Rocacrespa, e los hereus de micer Pere Montmany quondam de la part altra, demanants las pensions de sos censals als dits mossen Carrera, e hereus del dit Bertran Darmendaris, del temps que han tengut, e posseïr las vilas, e locs de Hoitric, sanct Coloni, Palafolls, e altres locs del Vescotat de Cabrera, sobre los quals los dits creadors tenen los dits censals, pronuntiam, e declaram, vist que los dits creadors son estats sempre obediènts a la Majestat del Senyor Rey, e nostra, que totes, e qualseuol pensions rebudas, o retengudas per los dits mossen Carrera, e Bertran Darmendaris, o sos hereus, dels dits censals, que los dits creadors rebian, e han sobre las ditas vilas, e locs, vniuersitats, e singulars de aquells, hajan de esser restituidas, y pagadas als dits creadors, dins spay de quatre anys primers vinents, coes a cascu dels dits creadors quiscun any la quarta part de las pensions.

Que los censals nous sobre lo General esmersats sien valuts, e que sien reduïts a for de trenta dos milia per mil.

17. E venint a declarar sobre las differentias que son dels censals quis diuen nous, que durants las turbacions passadas son estats carregats sobre lo General de Cathalunya, per algunas consideracions lo nostro Royal animo mouents, pronuntiam, sententiam, e en la forma dauall escrita validam los censals nous deus specificats, e nomenats, e reduïts en los preus, o propietats, segons se conte en vna cedula signada de nostra ma, e segellada de nostre segell, la qual hauem iurada en poder del nre Prothonotari manar, e proueix q sien pagats de aqui auant a raho de trenta dos milia per mil, en lo die, e terme apposat en los contractes de aquells manar als Deputats de Cathalunya q aquells scigz, e continuen, e faga escure, e conuuar en los capbreus dels censals de la casa de la Deputacio, com vullam, e declarem, que los dits censals se alegren de tots, e qualseuol privilegi, de ques poden, e acostuman alegrar los censals qui son carregats sobre lo dit General. Remetem empero, e hauem per remesas totes las pensions passadas, las quals no volem que los Deputats paguen, ne sien tinguts pagar, axi mateix, si algu dels dits creadors ne hauian rebudas algunas, volem que aquellas no pugan esser per los Deputats repetidas, demanadas, o compensadas.

Que lo General pae a mossen Galeceran Durall, e altres sis milia florins dor en certa forma.

18. En la demanda feta per mossen Galeceran Durall, Pere Durall fill seu, Pere de Coromi-

nes, Galeceran Durall, mossen Ioan Bernat Terre, e Antic Almugauer, sobre los sis mil florins dor a ells deguts per lo General de Cathalunya, e interessos per aquells demanats, pronuntiam, e declaram, que dins dos dies apres que sera intimar, los tres flaments de la present Cort, e los Deputats de Cathalunya hajan afer, e crear sindic per ser vendit als defusdits, de censals, coes a cascu de ells per sa quantitat, a for de vint, y sine milia per mil, e la pensio de cascu dels dits censals se haja de pagar de aci auant quiscun any en son termini, e que la dita venda se haia a fer per lo dit sindic ab carta de gratia, e ab aquellas clausulas, obligations, e renuntacions en semblants contraes acostumadas posar, e si dins lo dit temps lo dit sindic, e vendit no sabian, en tal cas pronuntiam, e manam, que los dits sis milia florins sien pagats als dits supplicants, dels bens, e rendas del dit General, condemnants en aco lo dit General, e Deputats, e administradors de aquell, quant als interessos demanats per lo temps passat, pronuntiam, e declaram per alguns segurs nostre animo mouets, dels dits interessos no deures per demanar, impositants als defusdits demanants, e supplicants, sobre aquells scilicet.

Que los censals que la ciutat de Barcelona fa a certs creadors de que te carta de indemnitat del General de Cathalunya sien pagats sens reduccio.

19. Empero, perque la ciutat de Barcelona pren certs censals nous sobre lo General de Cathalunya, e encara fa molts censals per lo dit General, per los quals te carta de indemnitar, e missio entremans de certs drets, perco volent proueix la indemnitat de la dita ciutat, validam, segons defus es dit, los dits censals que la dita ciutat pren sobre lo dit General, etots los censals que fa per aquell, e la indemnitar que lies estada feta: e proueix, e manam, que aquells sien pagats al for que son carregats, com no vulla q sien reduïts en pensio, ni en propietat, e per dar orde en los pagaments dels prop dits censals, volem, proueix, e manam que los Deputats de Cathalunya paguen, e sien tinguts pagar al clauari de la dita ciutat de Barcelona qui de present es, e per auantiera quiscun any, en quiscuna terça, la terça part de las pensions dels dits censals, que la dita ciutat pren del dit General, e fa per aquell, e noresmenys, per que la dita ciutat en algun temps puga exit de la dita obligacio, volem, e axi mateix manam, que los Deputats del dit Principat quiscun any, vltra las pensions dels dits censals, paguen, e sien tinguts pagar

pagar al dit clauari fincecenas liuras, pagadas empero las pensiones de censals, e altres carrecos ordinaris del dit General, per obs de lur, y quitar los dits censals, que la dita ciutat es obligada, coes aquell dels dits creadors, que millor mercat fara. Volent, ordenant, e manant, que los drets, e rendas del dit General, dels quals la dita ciutat se misso entremans per los dits censals, sien tornats, e restituïts al dit General, e als Deputats, o als administradors, e receptors del dit General, e de las rendas, e drets de aquell, segons que nos ab la present sententia los restituïm a aquells.

Que las cartas dels damunt dits censals nous sien habilitadas, e que los dits censals nous sien haguts per encarregats derrer de tots los altres censals.

20. Encara, per quant en molts dels dits contractes dels dits censals nous del dit General, axi de la dita ciutat, com de las altres, son posadas algunas paraulas no degudas, proueixm, e manam fors priuatio de lurs officis, que tots, e qualseuol notaris qui dits carregaments han rebuts, e los detenedors de las notas, e scripturas de aquells, e las parts, o creadors qui los dits contra. Qtes tendran en publica forma, sien tenguts dins trenta dies primervinents aportar los dits prothocols, e notas los notaris, e detenedors de aquells, e los dits creadors los contractes, en poder del Vicienceller, o del Regent nostra Cancelleria, los quals, e cascu de aquells hajan a cancellar, e leuar, e fer cancellar, e leuar dels dit prothocols, e contractes, todas las paraulas que a ells parra, e sera vist esser indugudament posadas, rescent los dits prothocols, e contractes, ab paraulas degudas, e pertinents, e que per la dita reparatio no sien las parts tengudas a pagar al notari, si no lo que montara lo pergamino lo scriuent que aqueils scriptura, e los que dins lo dit temps no faran ço que dit es, los notaris sien priuats de sos officis ipso facto, e las parts no pogan esser pagadas de las pensiones de sos censals, fins las ditas cosas hajan complit. E mes auant ordenam, proueixm, e statum, que tots los dits censals sobre lo dit General carregats, ques diuen nous, sien haguts per carregats, fets, e fermats despuys que seran carregats los altres censals, que per promissio de la present Cort se han a carregar, artes que reben fermetat per la validatio, e promissio per nos de present feta.

Dels censals, o violaris creats en los temps de las turbacions, exceptats los del General.

21. E per major clarificacio de las ditas cosas, e per remoure tots dubtes ques porien seguir, pronuntiam, e ab la present determinam, que los

censals, e violaris que seran carregats sobre vniuersitats, o personas particulars, en lo temps de las ditas turbacions del dit Principat, apres de las reduccions de las ciutats, vilas, e locs del dit Principat, a hont seran estats venuts, o de aqui auant se crearan en aquell, no sien compresos en la present reduccio, e determinatio per nos sobre lo pagament de las pensiones dels censals, e violaris dels fetas, ans aquella no obstant, los creadors censalistas, e violaristas que en lo dit temps hauran comprats dits censals, e violaris, e de aci auant compraran, pogan proseguir, demanar, e exigir las pensiones integrament, tant com per justitia los pertanyera, e aco en quant los dits censals, e violaris no son estats creats sobre lo General de Cathalunya, com sobre aquells ja sie per nos feta special declaratio.

Dels deutes simples que deuïam aquells qui en seruey del Rey eren.

22. Item atenent, e considerant, que en algunas ciutats, vilas, e locs del Principat de Cathalunya, coes en la ciutat de Barcelona, e alguns altres, en las ditas turbacions son estats presos bens mobles de alguns de las ditas ciutats, vilas, e locs, los quals eren en seruey, e obedientia nostra, e los creadors de aquells als quals eran degudas algunas quantitats, jastie fossen dintre las ditas ciutats, vilas, e locs, no han curat opposarse a la occupatio del dits bens mobles, ne requerir execucio de aquells, e arapres las reduccions de las ditas ciutats, vilas, e locs, demanan esser pagats de lurs deutes integrament, los dits deutors pretenents, e allegants lo contrari, e se rahoable dar algun orde en las ditas cosas, perço pronuntiam, e declaram, e determinam, que los dits deutors qui deuen deutes simples, que no sien censals, ne violaris, no sien tenguts pagar los dits deutes, ne pogan esser demanats, ne executats per los dits creadors, ans en aquells los imposam silenci perpetuo, als dits deutors absolueïts, sino en cashont tals deutes fossen deguts a personas pobres, o miserables, als quals volem, e ordenam sien aquells pagats integrament, e en aquesta manera limitam, y entenem lo capitol de la restitucio, en quant parla, e dispon de la restitucio dels deutes.

De la leuda de Copliura.

23. E mes pronuntiam, e declaram, volem, e manam, que tant quant la vila de Copliure estara fora nostra obedientia, la leuda quis diu de Copliure no sie cullida en alguna part del Principat de Cathalunya, venint emperola dita vila de Copliure en nostra obedientia, volem, que axi lo nostre Procurador Reyal, com los altres de qui fos interres, romangan en sos drets.

Sobre

Sobre la consignatio, e compartiment de las cent milia liuras del donatui.

24. E perque segons forma de la oferta per la Cort a nostra Excellència feta, de las trecetas milia liuras, hauem a donar, e partir cent milia liuras de aquellas, entre personas de cascu dels flaments, nadas, e domiciliadas en lo Principat de Cathalunya, en satisfaccio de dany, s'menas de restitutions feras, e faedoras, e remunerations de serueys, segons que a nos sera vist. Perço donant, e compartint las ditas cent milia liuras, e consignat aquellas, manam als Deputats del dit Principat de Cathalunya, que entre las personas contengudas en vn memorial de nostra ma signat, e ab nostre segell segellat, per nos donat al nostre Prothonotari, e per aquellas parts, o quantitats per nos en dit memorial compartidas, e designadas, axi en proprietat, com en pensions, respongan de aqui auant de las ditas cent milia liuras a las ditas personas en dit memorial contengudas, a las quals volem, e manam sien feras totas las cartas, per la present donatio, e consignatio necessarias, e ab totas clausulas oportunas.

Que la present sententia sia executada no obstant capitulacions, guiatges, e sobrecehiments.

25. Volem, pronuntiam, e determinam, que la present nostra declaratio, e determinatio, e las cosas en aquella disposas, e ordenadas sie obseruada, e deduida a degut effeete, no obstant qualseuol capitulacions feras per lo dit Senyor Rey, o per nos, o per altres hauents poder, ab qualseuol personas, ciutats, vilas, e locs del dit Principat, a las quals en quant son diuersas, e contrarias a la present nostra declaratio, e determinatio expressa ment derogam, e nores menys, per que la present nostra declaratio, e determinatio, e las cosas en aquella contengudas per uengan a degut effeete, pronuntiam, e determinam, que la executio de la dita nostra determinatio, e declaratio, e de las cosas en aquella contengudas no sie, ne puga esser emparxada, o differida per sobrecehiments, ne guiatges fets, los quals quant en ago ab la present reuocam, ne per sobrecehiments, ne guiatges faedors, dels quals quant a effeete de poder emparxar la dita executio, nos abdicam poder de fer, o atorgar aquells, encara que aquells fossen proprio motu, e a supplicatio de las parts. Lata, &c.

DE MARCAS, PENYORAMENTS, E FADIGAS.

TIT. II.

1. I A V M E primer en la pragmatika dada en Valencia a 12. de las Chelendas de Abril 1269.

Lgu no pot esser marcat, o executat per marca en persona, si dones no ere obligat com a principal, o fermança, mas basta que sien executats los bens.

2. P E R E terç en la pragmatika dirigid'a tots, y sengles oficials dada en Barcelona a 28. de Març 1354.

S Vpplicantibus nobis iudicis vniuersitatum Cathalonie in Villafraua penitensis nouiter congregatis, vobis, & cuilibet vestrum dicimus, & expresse mandamus, quatenus quotienscunq; aliquis ex vobis per aliquem vestrum extiterit requisitus super exequendis, & complendis executionibus marchatum, per vos seu aliquem ex vobis contra aliquam ciuitatem, villam, vel locum Cathalonie concessarum, presteris vnus vestrum alteri, in bonis que infra districtum vobis commissum repenit poterunt, auxilium, consilium, & iuuamen, quando, & quotiens inde alter, ab altero extiteritis requisiti, nec vos intro mittatis cognoscere, vtrum iuste, vel iniuste concessa sit, vel fuerit dicta marcha, quoniam nos cognitionem huiusmodi, vobis, vtrique vestrum auferimus, & tollimus cum presententi.

3. I O M A T E I X en la pragmatika dada en Barcelona a 5. dels Idus de Agost 1359.

A D nostrum sepius venit auditum, quod licet pignorationes, & marchæ, in quibus alter, pro altero agnauatur, tanquam equitati rationibus, & iuribus odiosæ, omnino sint euitandæ, vos tamen ad inuicem propter facticam iustitiæ, & iuris defectum quem alter vestrum asserit in alio inuenisse, conceditis pignorandi licentiam aduersus subditos, seu submissos illius iurisdictionis, qui dicitur in iustitiis facticam repertus, propter quod homines Ecclesiarum, & alij quamuis principales, vel fideiussores non fuerint, vel existant multipliciter agnauantur, sancliet interdum huiusmodi pignorationes, & marchæ concedantur inter subditos Regum, & Principum diuersorum, qui reperiuntur in defectu iustitiæ, atq; iuris, non tamen concedi debent inter illos, qui vni, eidemq; Principi sunt subiecti, cum vbi aliquis ex officialibus nostris in huiusmodi reperiatur defectu ad nos qui præsidemus omnibus, tanquam ad vnicum Caput, vel ad generalem Procuratorem nostrum, cuiusque Vicegerentem quicunque grauati

grauati, possint, & debeant protinus habere recursum. Idcirco ex certa scientia, & consulto, omnes pignorandi licentias per aliquem ex officialibus nostris contra aliam officialem nostram, seu subditos sibi commissos quouis modo concessas, tenore presentis reuocamus, & eas de cetero concedi, vel fieri prohibemus. Mandantes vobis, & cuilibet vestrum sub poena iræ, & indignationis nostræ, quod tales licentias nullatenus concedatis, nec concessis vtamini, sed eas protinus reuocetis. Mandantes, &c.

4. LO MATEIX en altra pragmática dirigida a tots, y sengles oficials dada en çaragoça a 5.de las Chaldas de Maig 1360.

PER aliam litteram nostram quasque pignorandi licentias reuocandas diximus, cuius litteræ series sic habet. *Ad nostram sepius peruenit auditum, &c.* Cum autem intellexerimus per nuntios ciuitatis Barchinonæ, dictam litteram in ipsorum præiudicium, & contra constitutiones pacium, & treugarum, & capitulorum generalium Cathalonie Curiarum fore obtentam, & contra vsus, & consuetudines, & priuilegia dictæ ciuitati concessa, & per nos iurata, ac etiam confirmata, quibus cauetur, seu continetur, quod cum in curia alicuius loci fatiga inuisinuenta fuerit, marcha, seu pignorandi licentia potest concedi per ordinatum dicti loci, cui facta fuerit fatiga prædicta, quibusquidem priuilegijs, & capitulis in Cancellaria nostra exhibitis, licet possemus eisdem respondere, & aliter in prædictis providere, attamen volendo obseruare vsum antiquum, priuilegia, & ordinationes dictæ ciuitatis, per præsentem mandamus vicario, baiulo, & alijs officialibus di-

ctæ ciuitatis præsentibus, & qui pro tempore fuerint, quod de cetero vtantur, & vt possunt iura dictis pignorandi licentijs, contra loca in quibus fatiga inuenta fuerit, prout per eosdem est fieri assuetum, prædicta littera hic inserta, quam quo ad dictam ciuitatem Barchinonæ, & eius vicariam, & baiuliam reuocamus cum præsentibus, in aliquo non obstantibus.

5. LO MATEIX en lo priuilegi concedit al fiamment militar dat en Barcelona lo primer de Dezembre 1368.

Cap. 4.

Verum quia per abusum concedendi licentiam pignorandi, qui in quibusdam vicarijs vt plurimum inoleuit, & qui tam iuri, quam rationi est contrarius, quam plures iniustitiæ subsecutæ fuere, ex quibus plura loca incurrerunt notabilia detrimenta, & aliqua etiam de populata fuerunt, & exposita destructioni totali. Ideo dicto abusi quatenus nobis possibile est occurrere cupientes, ordinamus, & perpetuo sancimus, quod aliquis officialium nostrorum non concedat, nec concedere possit marcham aliquam, seu pignorandi licentiam, sine consilio assessoris, vel iudicis, qui quidem assessor, vel iudex habeat super hoc habere acordium cum sapientibus capitulis vicariæ, vel maiori parte eorundem, cauendo quod ipsa marcha, seu pignorandi licentia non concedatur, sine manifesta fatiga iuris, adinuenta in domino, seu officiali illorum subditorum, contra quos ipsa marcha, seu pignorandi licentia concedatur, & si contrarium fuerit interpretatum, illud nunc pro tunc decernimus irritum, & inane.

LIB. IX.

LIBRE NOVE DE LAS PRAGMATICAS, Y AL- TRES DRETS DE CATHALVNYA.

DE ACCVSATIONS, INQUISITIONS, DENVNTIA TIONS, E ORDE DE IVYS CRIMINALS. TIT. I.

1. IAVME segon en lo priuilegi concedit a la
ciutat de Barcelona daten Tortosa
a 4. dels Idus de Setem-
bre 1321.

VOLENTES, vos cōsiliarios, probos homines, & vniuersitatem ciuitatis Barchinonæ, gratiosis, & fauorabilibus priuilegijs decorare, ad huiusmodi militem vestri supplicationem, per nos, & heredes, ac successores nostros concedimus, & statuimus imperpetuum, quod quandoque, & quotienscunque in dicta ciuitate Barchinonæ de cetero fieri contingerit inquisitio, seu inquisitiones, in quibuscunque causis, seu negotijs criminalibus, per quoscunque officiales ordinarios, vel inquisitores, seu iudices delegatos a nobis, aut Inclito Infante Alfonso charissimo Primogenito, & generali Procuratore nostro, vel successoribus nostris, vocentur per ipsos officiales, inquisitores, vel iudices, ad ipsas inquisitiones faciendas, & completas, duo probi homines dictæ ciuitatis Barchinonæ, quos ipsi officiales, inquisitores, vel iudices duxerint eligendos, ita quod prædicti officiales, seu inquisitores, aut iudices delegati a nobis, vel dicto Infante, aut successoribus nostris, non faciant ipsas inquisitiones sine dictis duobus proceribus, sed ipsos proceres aduocet, qui adsint in eis, viquequo perfectæ fuerint, & completæ. Præterea cum ad nostrum peruenient audiui, quod in ciuitate Barchinonæ prædicta fuerunt factæ aliquæ nouitates, circa genera tormentorum, tam fiduciarum, siue cordarum, quam alia, propterea nouitates quaslibet super hoc vitare volentes, concedimus, & statuimus, quod de cetero in dicta ciuitate non procedatur per genera tormentorum non assueti, immo cef-

set omnis nouitas super eo, set procedatur ad inferenda tormenta, seu torturas, prout est fieri assuetum. Cæterum quia per nos fuit factum statutum in Curia generali, quam celebrauimus in dicta ciuitate Barchinonæ, per quod fuit per nos ordinatum, quod aliquis homo non condemnaretur sine cognitione iudicis, immo in hoc procedatur ad cognitionem iudicis, tam puniendo, quam in dando ad manuleuandum, quam ad absoluedum, & pro parte vestri dictorum consiliatorum, & vniuersitatis ciuitatis prædictæ fuerit coram nobis humiliter demonstratum, quod in præiudicium dictæ ciuitatis, sine iudicis cognitione fuit ibidem processum contra aliquos ad tormenta contra tenorem dicti statuti, volumus, & cõcedimus per nos, & nostros, quod super hoc seruetur dictum capitulum per nos editum in dicta Curia generali, secundum quod in ipso capitulo continetur, & si in aliquo vsq; nunc contra dictum capitulum factum fuit, non possit ipso capitulo in aliquo derogari. Mandantes, &c.

2. Pere terçen la pragmática dirigida a tots, y
fengles oficals dada en Barcelona
a 4. de las Nonas de Noe-
bre 1339.

AD tollendum abusum, qui per negligentiam aliquorum ex vobis in cuius dictorum officiorum vobis commissorum habetis culpabiliter inoleuit, videlicet, quod in inquisitionibus que fiunt contra criminosos, ad receptionem testium procedatur absq; prohemio, & expressione criminum obiectorum, & circumstantijs eorū, fidei, statuimus, & tenore presentis cuiuslibet ex vobis vicarijs, baiulis, iudicibus, & assessoribus, vel loca vestra tenentibus prædictis sub poena quingentorum aureorum Regio avario applicandorum, vobis vero notarijs sub poena amissionis officiorum, & poena centum solidorum pro quolibet vice qua præmissa facere omisseritis, dicimus, & mandamus, quatenus in quibuscunque inquisitionibus per vos, & quilibet vestrum fiendis, & scribendis super criminibus, vel delictis, præmittatis, & faciatis fieri prohemium in quo

en dit privilegi militar, e cessant la instantia de la part formada no puga esser continuada, e represa per lo sic de la vostra Rey al cort, e a la dita instancia de la part formada, no sien admesas sino aquellas personas, que per dret de lur grau poden, e deuen fer la dita sententia de part formada, e las otras personas ne sien repelidas, item senyor molt excellent, placia a vostra Majestat, loant, e approuant los capitols, e privilegis atorgats als rics homens, e cavallers per lo Rey don Jaume segon de gloriosa memoria, que no sien posats, ne mesos penons, o porters, o altra persona per raho de guatge en algun loc, lo qual sie dins la jurisdicció de castells, e de locs de Magnats, o cavallers, e altrament, segons en los dits capitols, e privilegis es contingut, e atorgat, que sien observats, e leuats tots abusos, fets contra los dits capitols. Plau al senyor Rey.

6. CARLES en la pragmática dada en Montsó a 2. de Setembre.

1542.

Perquant los dos jutges de nostra Rey al cort en los nostres Principat de Catalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya tenen per nos, y exercexen officis tant preeminents, y de molta autoritat, per raho dels quals no solament han de redarguir, e increpar, mes encara inquirir ab summa diligencia, y cura dels crims, excessos, y delictes quies fan, e perpetren en los dits Principat, y Comtats, y axi be en fos casos de fer encarcerar los criminosos, y quats los crims, y excessos, o importé, ab meritis de processos condemnar los, per las quals cosas incorren odi, e malevolença de molts, que no temen apres, ni dubtan infamar, e temerariament instar, acusar, o denunciar contra aquells, majorment com saben, o penen que no prouant, no han de patir, e subit semblant pena, que ells demanant, accusant, o denunciant contenen, e voien que dits jutges accusats, demanats, o denunciats sostenir deguessen, en cas que la accusatio, denunciatio, o demanda contra aquells proposada prouassen, e sie cosa justa, que los calumniants deuen patir semblant pena, e supplici, que instar, e volen sie imposada als dits accusats, o denunciats, e a nostra Rey al autoritat convinga, e se cinguarde cohibir, y refrenar la malicia dels emulos, qui ab calumnia, y temerariament volen molestar, e infamar als dits jutges, y tambe eneruar, y leuar tota materia, e occasio, que no sien fallament criminats, e injustament vexats, y que la porta sie tancada a accusacions, o denunciacions malignas, ab las quals volen macular la reputatio, y autoritat dels predits jutges de nostra cort. Pertant, y altrament, de nostra certa scientia, deliberadament, y expressa,

de nostra Rey al autoritat ab tenor de la present nostra Rey al pragmática sancio sanecim, manam, statum, prouehim, y ordenam, que si algu de qualseuol dignitat, ley, condicio, o sament sie, qui pretèdra esser estat damnificat, o injuriat, o altrament contra dits jutges de nostra cort, o altre de ells querela alguna criminal donar voldra, pretenen aquells en dit lur officii hauer delinquit, abans que sie admes a accuar, o denunciar los dits jutges, o altre de aquells, y altrament volent contra ells instar, haja, e sie primer obligat a forascriure a pena de talio, ab cautio y donea, la qual primer haja de prestar, que si subcumbira en la dita accusatio, denunciatio, o demanda, no prouant plenament la intentio, encorrega en la pena que instaua, y procuraua als dits jutges, o al altre de ells accusats, o denuntiats: e no resmenys li pactors los danyos, interessos, y despesas, e faga sufficient satisfaccio per la iniuria, volent, y expressament ordenant, y manant, que los dits jutges de nostra Regia cort se alegren, y alegrar se pogan, y degan del mateix privilegi Rey al del Serenissim Rey dō Ioan primer de digna recordatio, dat en Barcelona a sis de Març any mil trecentos nonanta y sine, atorgats als notaris publicos de la dita nostra ciutat de Barcelona, y altres, ab la mateixa pena de talio, y de totas, y sengles libertats, immunitats, e altres cosas en aquell al qual nos referim, y volé que sie en aquest cas hagus per tant expres, com si fos aci de motamot infestat, contengudas, y especificadas, y tinga quant als dits jutges de nostra cort la mateixa força, y vigor, que te quant als dits notaris publicos de Barcelona, y altres alla especificats.

pena talio y de subornar aqul Judici
Algu

est supra
no. 4. c. 3.

DE HOMICIDIS. TIT. II.

1. PERE terç en la pragmática dada en Leyda a 19. de Octubre. 1386.

Via vobis fidei nostro Gisperto Çacarça paratori pannorum lang cui Barchinonæ, cui de nece perpetrata in personam Rique vxoris vestræ, de qua vos fuistis delatus, remissionem fecimus, cum carta nostra data decima die octobris anni subscripti, ad quam remissionem vobis sciendam moti fuimus, pro eo quod ex informatione de mandato nostro inde recepta dignoscitur nobis clare, dictam Riquam sperto mantali thoro adulterum cum nonnullis commississe, in dubium per aliquos vertitur, an constituto ædita in Curia Perpiniensi super obtinentibus remissiones de homicidio, ne intra certum tempus audeant esse, seu interesse in loco vbi interfecit morabatur, in vobis vindi-

I 5 ccc

get sibi locum, & reuera dicta constitutio, licet generaliter loquatur, locum habere non debeat super obtinendis remissionem de nece vxorum adulterantiū, cum rationabilem, seu dolorosam causam prosequantur propter quod nos consueuimus, ex nostra benignitate solita, tales remissiones semper facere gratiose, maxime quod iuxta vsaticum, vxores adulteræ debent venire cū cunctis quæ habuerint in manu mariti sui, & iuxta yfantiam inde secutam, maritus potest eam capere, & tenere inmutatam, vel in vna domo clausam, ad illum vsitum quem vult, & cum vestibus quas vult: propterea volentes in his debite providere, serie huiusmodi declaramus, dictam constitutionem in vobis propter remissionem huiusmodi locum sibi minime vindicare, immo volumus, & vobis concedimus, quod non obstat constitutione ipsa, possitis esse, venire, & intrare quando cunque, & quotiescunque volueritis in tutam ciuitatem Barchinonæ, vbi dicta vxor vestra morabatur, pro vestra libito voluntatis, absque omni detrimento, læsione, & derogatione aliqua remissionis vestræ, quam semper permanere volumus in suo pleno robore, & valore. Nos enim dictam constitutionem, vobis, aut dictæ remissioni nullatenus obesse decernimus, quin potius super ea dispensamus de nostra Regiæ plenitudine potestatis. Mandantes, &c.

DE ADVLTERIS, Y STRVPOS, E QUE VILS FEMBRAS NO STIGAN ENTRE BORNAS. TIT. III.

1. **I A VME** primer en la pragmática dirigida al veguer de Barcelona, dada en València a 19. de las Challengas de Setembre.

1244.

Noucentis, nos infra scriptam constitutionem fecisse, consilio habito nostræ curiæ, & tractatu, volumus itaque, & mandamus vobis, quatenus prædictam constitutionem in libro vestrarum consuetudinum, siue vsuacorum ad perpetuam rei memoriam redigatis, quæ talis est. Cum plures temerarij, Barchinonæ, & alibi in terra nostra, domicillas, & proborum hominum filias, raperent, vt seducendo eas, secum matrimonio copularent, volentes seductioni istij medelam imponere, habito consilio, statuimus in perpetuum, quod de cætero quæcunque filia cuiuslibet hominis, quæ sine consensu expresso patris, vel matris, aut tutorum, vel curatorum, aut istis deficientibus sine proxi-

morum consensu, virum duxerit, aut qui sine matrimonio se rapi permiserit, vel cum aliquo fugerit vltronea voluntate, in bonis paternis, vel maternis tempore aliquo non succedat, ille vero qui talem domicellam, vel filiam alicuius raperit, vel cum ea matrimonium sic contraxerit, vel cum ea fugerit, pro ea perpetui exilij puniatur.

2. **ALFONS** terç en la pragmática dirigida al veguer de Barcelona, dada en València a 20. de las Challengas de Febrer. 1330.

SVa nobis consiliarij, & probi homines ciuitatis Barchinonæ in sinuatione monstrauit, quod cum aliquæ mulieres sint in ciuitate prædicta, quæ suorum corporum infames libidinis passionibus exercent, probi homines morantes in vicino vbi prædictæ mulieres inhabitant, ne ille aliarum castitatem, & claram famam obnubilent, vel exemplis detestandis inquinent, nituntur eas de vicino ipso expellere, sed hoc nequeunt ad effectum perducere, cū dictæ mulieres asserant, proprias domos habere, a quarum habitatione se asserunt expelli, vel eijs non debere. Verum cum ex hoc dictæ mulieres non debeant bonarum cætui committeri, aut inter alias participatione habere, idcirco vobis dicimus, & expresse mandamus, quatenus illas ex dictis mulieribus quas consiliarij vobis ostendent, & asseruerint sic esse viles, & publicas, vel talis conditionis existant, quæ non debeant inter bonarum mulierum confortia habitare, expellatis ab ipsorum vicinijs, non obstant quod propria habeant hospitium in eisdem, cum ea locare valeant, aut alias suas inde facere voluntates.

3. **SENTENTIA** Real del loc han de esser paredadas las donas adulteras, y alimentos de aquellas.

DOminus Rex, visa sententia lara contra Eulaliam vxorem Ioannis Doscha, quæ eidem Ioanni per eandem sententiam tradit debet iuxta vsaticum, *Mariis vxores*. Præstita securitate y donea per dictum Ioannem Doscha, reueratis eidem domino Regi modo, & forma supra dicta securitate, explicat, & daridem dictus Rex modum, & formam supra dicta securitate. Primo quod ante traditionem dictæ Eulaliæ, dictus Ioannes si illam vult, habeat illam tenere in domo propria ipsius Ioannis, habentem duodecim palmos de longitudine, & sex de latitudine, & duas cannas de statura, siue de altitudine, & quod habeat dare eidem Eulaliæ vnum sac payl sufficiens, in quo dormiat, & vnum lodicem, cū quo se valeat cohoperire, & facere in dicta domo vni clor.

clot, siue foramen, in quo possit soluere tributa ventris sui naturalia, & per quod foramen excant illa scida, & demittere vnam fenestram in eade domo, per quam dentur eidem Eulalia victualia, videlicet quod dictus Ioannes dabit sibi decem & octo vncias panis coctis competentis pro qualibet die, & aquam quantam voluerit dicta Eulalia, & quod non dabit sibi aliquid, aut faciet dari, propter quod illam precipitet ad mortem, aut aliquid faciet, vt dicta Eulalia moriatur, super quibus predictis dictus Ioannes det bonam cautionem ydoneam, & securitatem antequam dicta Eulalia tradatur dicto Ioanni.

DE ALCAYOTS, RVFIANS, DONAS PVBLICAS, Y HOSTALERS DE AQVELLAS. TIT. III.

1. PERE terç en la pragmática dada en Leyda a 24. de Juny. 1375.

Via magistra rerum efficax experientia edocuit, quod ex subscriptis fuerant commissa, & committuntur multa enormia, quibus nos ex debito commissi nobis ab Alto regiminis debemus quantum possumus salubriter providere, ideo ad supplicationem super his per Curiam generalem Cathalonie, quam in ciuitate Illerde nunc celebramus humiliter nobis factam, de consilio, approbatione, & consensu, immo requisitione dictæ Curie generalis, hac nostra pragmática, & inuolabili sancctione in toto Principatu Cathalonie obseruanda, de certa scientia, pro euitandis enormibus excessibus, & malis, que ex subscriptis hactenus sunt commissa, & alias pro bono statu ciuitatum, villarum, & locorum Principatus Cathalonie, concedimus, prouidemus, sancimus, & statuimus, ac etiam ordinamus hac quæ in subscriptis capitulis continetur.

1. Per bon estament de la terra, & per cessar molts peccats que en las cosas deuals scritas se son trobats, es troben tot dia, per aquesta present ordinatio, & pragmática sancio stablim, prouinem, e ordenam, que ninguna fembra publica de qualque conditio sic, no gos fer a algun hoste de bordell, ne a amic, e alcauot seu, ne a altra persona carta de comanda, scriptura de terç, ne altra qualseuol obligatio de sa persona, per diners, robes, ne bens, que prestats, fiats, o comanats li sien, ne algun notari hi gos posar sagrament, ans sis cõtrasfata, tot goe, quant fet ne sera, si reuocar, e annullar, e per cas, va, e nulle hagut, axi com si fet

no era, ajustat, que de torço que la dita aytal fembra haura encartat a algu, si e quitia en persona, e en bens, & lo official quen deiera fer justitia, puxa en deça hauer de aquell quis haura fet fer lo dit encartament, la meytat de la quantitat encartada, la qual haja posar en rebuda en los cõptes de son offici, sots pena de deu doubles, e que no puga hauer gratia, o remissio, com si e estat trobat, que alguns alcauots, e altras malas personas, se fan fer las ditas obligacions a las ditas fembras, ab las quals obligacions las teneu captiuadas en lo peccat que no gosan, ne poden exirne sino ab gran difficultat.

2. Item que perço que las ditas fembras mils, e puix francament puxan quãt se vullan dels dits bordells exir, e no hajan per força aturar, ordena, e statum, que algun hom de qualseuol conditio si e nogos fer amig, ne apropiara ssi mateix alguna de las ditas fembras, tenint aquella en bordell, ne en hostal, com no si e legut a algu, fer propri de la cosa com mana: E que si algu sera trobat, qui fembra de bordell tinga, ne de son mal guany visca, tantost si e per la ciutat, vila, o loc hon aytal malefici perperrara, scobat, e açorat, axi com a alcauot public, e de aqui exillat, hon si apres sera trobat, si e penjat per lo coll en guya que muyra, sens tota gracia, e merce, e que algun official no puga mudar aquesta pena en altra, ne ferne gratia, ne remissio graciosament, ne per diners.

3. Item que per tobre, e squiar tota occasio de tenir en deitre, e oppressio las ditas fembras, ordenam, e prouiem, que los dits alcauots, hostalers, ne hostaleras, ne altres qui acullen las ditas fembras, axi en jaure, com en menjar, e beure, no gosca persi, ne per altre vendre, ne tenir alguna natura, o manera de reuendaria per vendre a las ditas fembras, o a altres en nom de aquellas, vuelles si e reuenderia de pa, de vi, de carn, de oli, de fruytas, o altras qualseuol cosas, o vittualas, com los dits hostalers, e reuencadors los ho venan en tant grã for, o preu, que las ditas fembras ne haurien de tot altre molt mes per vn diner, que no han deells per dos, e ab malas mineras que tonen, las posan en no gosar de comprarne daltres, sino de ells, e aço ordenam, sots las penas damunt expressadas.

4. Itẽ cõ si e estat trobat, q̃ hostalers de fembras de bordell, e aq̃lls quilos logan casas, o draps de lit, las opprimen, e las fan exortions, e exactions no degudas, volent hauer de ellas loguers fort excessius, e destrempats, de las casas, lits, e draps quilos logan, per tal cõ elles no poden tenir casas en altra part fora los bordells, e han ha logar per força aq̃i casas de aquells qui las hi han, e que lurs casas tenen aq̃i agaballadas, e per consequent hã a logar lits, e draps de aquells mateys, com de altras personas bonament non troballen. E perço

las

las ditas fembras vltra lo peccar de lur cos, hajan segons que per experienna ses trobar, estèdre las mans a farts, e altres mals, perço statum, pronem, e ordenam, que en caiscuna ciutat, vila, o loc, hon se fa excess en los dits loguers de lits, e de draps de las ditas fembras, sic regonegut per lo balle de aquella ciutat, vila, o loc, e temprat, e tornat a egualtat, e iustitia, e degut stament, e que no lexen las ditas fembras esser en aço opprimidas. Mandantes, &c.

DE REPTATS DE BAVSIA, E TRAHITIO.

TIT. V.

1. ALFONS terç en la pragmática dirigida al Portant veus de Procurador Reyal, dada en Barcelona a 14. de las Chalendas de Setem-
bre. 1335.

Xistenti in obsidione castri de otinancis volumus tamē quod ipsos vt proditores proclamari nullatenus faciatis, cum de consuetudine Cathalonie nemo possit proditor proclamari, nisi conuictus fuerit per bellum, vel ad bellum citatus contumaciter remouent comparere, possunt tamen illi qui proditores sunt, alias iudicialiter cōueniri, & pro prodicione, si presentes sunt, vel in posse iudicantis sententialiter condemnari.

DE DESAFIVS.

TIT. VI.

1. PERE terç en la pragmática dirigida al Cōte de Vrgell Governador general dada en Barcelona a 5. dels idus de
Agost. 1339.

Cedule cogitantes, quod pax, & iustitia Regnorum sunt omnium fundamenta, & propterea intendentes fideles nostros, & iuditos præsertim clericos, & personas ecclesiasticas, quæ, & bona eorum sub speciali sunt Principum protectionis præsidio constituta, sub pacis dulcedine confouere, debiti, & opportunum agnoscimus, vt quicumque prædictos clericos, & personas ecclesiasticas, & eorum homines, & bona eorundem, in guerris inuolueret, molitur eis inferre dispendia, fatigantes sic a suis peruersis compellantur conatibus, & de commissis excessibus puniantur, quod in ipsis dedecus culpæ per rigorem arceatur iustitiæ, & in illis, ac

alijs audacia committendi similia pœnarum formidine refrenetur, sane clamor validus ad nostrum sæpius perduxit auditum, quod nobiles, Barones, milites, & alijs, prætextu alicuius quarimonie, quæ contra Prælatos, clericos, personas ecclesiasticas, vel eorum homines, in prouincia Tarrachonæ exsistentes, aut bona illorum se habere præerant, seu potius, sæpe singunt eos desfidare, præsumunt, & præuio desfidamento, & interdum eo non factio, non dubitant prædictos Prælatos, clericos, personas ecclesiasticas, ac homines eorum desfidare, & offendere, ipsique in personis, & bonis iniurias, violentias, oppressiones varias, & nonnunquam neces, vulnera, & percussiones inferre. Cum autem prædictis nobilibus, militibus, aut alijs non liceat prædictis Prælatibus, clericis, & religiosi, vel eorum hominibus guerram facere, cum ipsi Diuini obsequijs specialiter deputati, esse debeant guerrarum strepitibus alieni, nec nos, sub cuius protectione consistunt, debeamus æquanimiter tollerare, quod prædicti autoritate propria temptet ius sibi dicere, aut in illos vltionem aliquam exercere, ideo volumus, ac vobis expresse, & ex certa scientia dicimus, & mandamus, quatenus prædictis Prælatibus, clericis, personis ecclesiasticis, aut eorum hominibus, seu bonis eorum omnium, per prædictos nobiles, milites, aut alios quoscumque guerram aliquam nullatenus fieri permittatis, immo desfidamenta, deseximenta, seu acuydamenta eis facta, vel que cōtigerit fieri, faciatis, & iubetis protinus reuocari, quæ nisi reuocata fuerint cum effectu, vos contra desfidantes, & acuydantes, & illos qui præiis desfidamenti, aut sine eis, prædictis Prælatibus, clericis, personis ecclesiasticis, vel eorum hominibus, seu bonis ipsorum, guerram facere, vel malum damnum, iniuriam, violentiam, aut offensam inferre præsumperint, & contra fautores, defensores, ac receptatores ipsorum, & bona eorum omnium, sic potenter, & viriliter insurgatis, & sono amisso in suo casu, & cum exercitiis si necesse fuerit, ac receptis potestatibus eorum omnium quæ a nobis tenent in feudum, & alias prout fortius de iure, & iuxta constitutiones pacium, & treugarum, ac vaticos Barchinonæ, expensis curæ nostræ, & cum effectu fortiter procedatis, eo quod pro commissis ab eis excessibus taliter puniatis, quod pœna illis inflicta, ceteros a similibus terreat, & damna passi plenam satisfactionem, & debitam consequantur.

2. FERRANDO primer en la pragmática dada en Barcelona a 20. de Juny. 1413.

ETH sollicitudo Regiæ dignitatis cunctis fidelibus subditis suis fructum pacis, & quietis debeat procurare, potiori tamē cura

cura militatē Ecclesiam, eiusque Prælatos, & ecclesiasticas personas, a quibuscunque violentiis, & guerris debet præseruare, & tueri, audita si quidem dispendio expositione quarelosa Reuerendi in Christo patris Archiepiscopi Tarraconæ, Episcoporum, & aliorum Prælatorum, Capitulorum, & aliarum ecclesiasticarum personarum, qui in generalibus ad sunt Curijs, quas Barcinonæ celebramus Cathaloniz, quod licet Prælati, clerici, ecclesiasticique personæ, ac vassalli, & bonaeorundem guerrificanti, desidiari, vel damnificari non possint per aliquos Barones, nobiles, milites, vel homines generosos, quinimo eosdem guerrificandi, dissidandi, acuydandi, seu damnificandi, ipsis secularibus generosis sit facultas salubriter interdicta, ex prouisione Illustrissimi domini Petri Regis Aragonum auij nostri, memoriz gloriæ, nobis exhibita, tenoris sequentis *Scedule cogitantes, &c.* Attamen a quodam citra tempore nonnulli Barones, nobiles, milites, & alij seculares, machinosi coloribus, & exquisitis, iniqui Sathanæ persecutoris Ecclesiæ consilio peruersi, aliquos Prælatos, & ecclesiasticas personas, officianos, & seruitores, vassallos, & bonaeorum desidiare, acuydare, & damnificare, contra formam, & faciem prouisionis præinsertæ, minime, vt assensur formidarunt, quare implorato a nobis remedio super istis, contextu huiusmodi prouisionis, laudantes, & confirmantes prouisionem præinsertam, prouidemus, quod nullus Baro, nobilis, miles, vel homo generosus audeat, seu præsumat, directe, vel indirecte, præinsertam domini Regis Petri prouisionem infringere, seu contra eam facere quouis modo, si nostram gratiam, & mercedem adipisci, ac pœnam duorum mille florennorum a quolibet contrafaciente irremissibiliter habendum, cupiat euasare. Mandantes, &c.

3. FERRANDO segon en la pragmatika dada en Burgos a 5. de Noembre.
1511. Cap. 5.

E Perque alguns abusan en gran manera a desafiars, o posar deseximents, prenent color de la constitutio feta per nos en la Cort celebrada en la ciutat de Barcelona en lo monastir de frares menors, la qual ben entesa, no aproua los dits desafiaments, e los cõims encara qui son comesos proccints dits desafiaments se fan en nom de altre, que no sabra, ni consentira, e altres desafiaments se fan sens expressio de nom, volent tolre, e leuar tals abusos, statum, volem, e mandam, que si algu desafiara, o desafiar fara, no serua da forma de dita constitutio, e altres constitutions, encara que sic ab nom ver, e no fide, e ab

voluntat del qui nomenat sera, si lo tal sera home de conditio incorrega en pena de exili arbitrari, y si no sera home de conditio, incorrega en pena de esseraçotat, sens sperança de venia, e aço vltra las penas per constituto, contra tals statuidas, e si algu desafiara, o desafiar fara ab nom de algu, qui nou haura manat, ni consentit, ni hagu da scientia de tal desafiament, incorrega en pena de perdre lo puny, e encara en la pena que sera arbitrada per la Regia cort, segons la qualitat del cas, e personas desafiants, e desafiadas, e de semblant pena se punit aquell qui desafiara, o desafiar fara sens expressio de nom, e si tot ftau, e ficio cessants, e en qualseuol cas que algu de qualseuol grau, o ftauent, o conditio sic, desafiara a altre, elo desafiar fermara dret, o ð dret al desafiat, axi com es acostumat en Cathalunya, en poder de jutge competent, aquell dit jutge haja a inumar literatoriamet al dit desafiador la dita ferma de dret, e requirir lo dit desafiador que desista, y cesse del dit desafiament, e aquell reuocque, que si preten hauer dret, e achio contra lo dit desafiador, aquell o aquella haja a propolar, o intentar dins quinze dies dauant dit jutge, e si lo dit desafiador reuocque cõ dit es, aço ser secular, passats dits quinze dies volem, e manam, atnent que essent desafiat se ha de guardar, e no por axi liberament contrene niren los negocis, perço no es dubte rebre dany, que per los dits sols desafiaments, encara que altre no fos seguir, puga lo desafiat proiequir contra lo desafiant en virtut de las constitutions de pau, y de treua, e la querela haja de esser admesa, e no comparent los querelats, sien publicats per gitats de pau, y de treua, se proceit fins a la adjuditacio de clam de pau, y de treua, e a total executio de aquells, entres empero, q si dins quinzedies de la primera letra, lo desafiador reuocara ab tot efecte los dits desafiaments, e de aço constara legittimament al official dauant lo qual sera feta dita ferma de dret, dins los dits quinze dies, que en tal cas no puga proceit contra dit desafiant, per vigor de ditas constitutions de pau, y de treua, per la dita forma, declarat encara, que si lo dit desafiat desafiara lo desafiant, no puga esser querelat per la dita forma, no en entent empero per lo que dit es, aprouar desafiaments alguns.

QVANT SIE LICIT, O
NO A QVISCV VENIAR-
SE SENS IVTGE.
TIT. VII.

1. PERE terç en la pragmatika dirigida al ve-
guer de Bages, Berga, y Bergada, y balle de
Manresa dada en Barcelona a 10.
de Desembre. 1360.

AD.

AD nostrum sapius peruenit auditum, quod in ciuitate Minorissæ, & vicaria prædicta, instante pacis æmulo, quidam abusus prauæ cōsuetudinis subintrauit, quod si quis ab alio fuerit interēprus, vel offensus, conſanguinei, vel amici vulnerati, mortui, vel offensi, sibi vindictam assumere præſumētes, & in hoc vltionem noſtræ iuſtitie contemnentes, nēdum contra perſonam interfectoris, vulneratoris, ſeu offenſoris, mortis exitum, vel vulneris excidium machinantur, verum etiam cōſanguineos, & amicos eorum quanquam innoxios, & interdum gradu parentelæ remotos occidunt, vulnerant, & offendunt. Cum itaque graue ſit pluriſimum, & enorme, nec non iuri naturali cōtrariū, & ab omni rationis tramite alienum, quod inſontes pro nocentibus damnum, vel iniuriam patiantur, volentes propterea cōſuetudinem tam damnabilem reipublicæ, pernicioſam exemplo, inimicam naturæ, ac ſingularium deſtructiuam priuſus euellere, & congruis remedijs a prauis innoxium ſanguineis ſententiarum cogitationibus extirpare, præſentis ſtatuti, & ordinationis noſtræ tenore ſancimus, quod nullus offenſus, aut cōſanguineus, vel amicus alcius interfecti, offenſi, percuſſi, vel vulnerati, nunc vel in futurum audcant, vel præſumant occidere, percutere, vulnerare, ſeu offendere aliquem cōſanguineum, vel amicum interfectoris, percuſſoris, vulneratoris, aut offenſoris, donec prius ipſum certificauerit cū inſtrumento publico, quod de ipſo vult vindictā assumere, nec poſtea per decem dies continue ſubſequentes, ex quo certificatio prædicta illi perſonaliter fuerit præſentata cum inſtrumento publico, vt præſertur, adiciētes pro poena, quod qui contrafecerit, habeatur, & puniatur pro bauſatore, & proditore ipſo facto, ita quod per bellum, vel aliquod genus, ſeu armorum ſubſidium, ſe purgare, vel ex condere non poſſit, nec ad hoc aliquatenus admittatur, immo ex quo probatum exiſtent, ipſum ante certificationem perſonaliter factā, vel infra decem dies ex quo facta, & præſentata fuerit vt eſt dictum, mortem, vulnus, percuſſiones, vel quamlibet perſonalem offenſam alij intuliſſe, pro bauſatore, & proditore ab omnibus habeatur, & pro tali vitetur, nec receptetur ab aliquo, vel quomodo libet deſſendatur, immo ſi capi potuerit, tanquam bauſator, & proditor puniatur. Si vero poſt decem dies prædictos prædictus notificans damnum, vel iniuriam cōſanguineis, vel amicis dicti interfectoris, vel offenſoris intulerit, puniatur prout de iure, & ratione fuerit faciendum. Quocirca vobis dicimus, & diſtincte præcipiendo mandamus, quatenus præſens ſtatutum noſtrum, ſiue pragmaticam ſancctionem inuolabiliter obſeruādo, eam, vt nullus poſſit igno-

rantiam allegare, frequenter diebus quibus in vicaria, & baiulia prædictis mercatum, aut nundinæ celebrantur, voce præconis faciatis ſolemniſter publicari,

DE FAVORIA. TIT. VIII.

1. **FERRANDO** ſegon en la pragmática dada en Burgos a 5. de deſembre.
1511. Cap. 2.

PEr quant los receptadors, ſoſtenidors, e ajudadors del malfactors, gitars de pau, y de treua ſon cauſa de la perpetratio dels dits crims, delictes, com ſots conſiança, y ab adjutori de aquells, los dits malfactors han tengut, y tenen audacia, y temeritat de cometre, y perpetrar los dits enormiſſims crims, y delictes, los quals no tenint quils ajudas, e receptas, no goſarian cometre. Perço ſtatuiſſem, volem, ordenam, y manam, e ab tenor de aqueſta noſtra Rey al pragmática prohibim, que no ſie algu de qualſeuol ſtament, grau, o conditio ſie, qui goſe, o preſumeſca receptor ſoſtenir, o acollir los dits malfactors, gitars de pau, y de treua, tant aquells que ſon de preſent, o ſeran per auant, e tāt los qui ſieran publicats a inſtancia de part priuada, com a inſtancia del procurador fiscal, en los caſos a ell permefos de querelar.

2. **LO MATEIX** en dita pragmática.
Cap. 3.

EAxi mateix proueim, que no ſie algu qui als dits malfactors querelats, o gitars de pau, y de treua publicats, goſen donar, o fer donar per ſi, o per interpoſadas perſonas, o ab qualſeuol art ſien, o manera directament, o indirecta, armas, diners, robes de veſtir, o de lit, o ſoſteniment, o conſell, fauor, e ajuda.

3. **LO MATEIX** en dita pragmática.
Cap. 4.

VOlem, e manam que ſi los dits receptadors, fauadors, o ajudadors dels querelats, e publicats de pau, y treua, amoneſtats ſegons forma de las conſtitutions, ſeran trobars eſſer incidits en crim de fauoria, o receptoria, que ſien punits a arbitre del official facar dit proces, ſegons la qualitat del crim, o fet, e ſegons la qualitat de la perſona del receptor, o fauador, o del receptor, o fauorit requerra, declarant, que lo dit arbitre paga eſſer eſtes, ſegons dita qualitat, ſins a pena

pena de mort inclusive, proceint enaço com se acostuma contra los altres delars, e criminosos, si fera proceita instantia de part, sien servadas las constitutions sobre aço disposants, contra dits fautores, e receptadors.

DE INIVRIAS, Y DANY DONAT. TIT. VIII.

1. PER E terç en la pragmática dirigida al Portant veus de Gouvernador dada en Perpinya a 23. de Maig.
1362.

Vm super negotio stimulationis, seu emmendæ siendæ de iniuria facta Bernardo de Graualensi, per Bernardum Cestorres militem, Berengarium, & Raymundum Dodena, & quosdam alios æquites, & pedetes, super quæ nos, cum nostra littera consultastis, cum ipsa stimatio ad nos, vt Principem, & ad nulum alium pertineat, nosque his visis, & recognitis scire, & sæpius in nostro consilio, declaratione quæ per nos anno infrascripto fuit facta in civitate Barchinonæ, videlicet quod vlticus incipiens. *Authoritate, & rogatu*, locum habet in fugatione, sine encalc, per ipsos Bernardum de Cestorres, & alios prænominatos, contradictum Bernardum, vt in ipsa declaratione latius continetur, & attentis alijs attendendis, cum præsentī declaramus iuxta emmendas contentas in vltico Barchinonæ aliscare in dicto casu locum habere, quam aliscaram volumus, & declaramus talem fieri debere, videlicet quod ipse Bernardus cestorres, & alij prænominati fugantes in super, cum caligis, & sine sotralibus, & ense, pedester debet ire publicæ, & de die, de loco illo quo coeperunt fugare dictum Bernardum, & postea intrando villam de Moya versus plateam ipsius villæ eundo, vadant vsque ad illam domum R. de Laneda sartoris, in qua dictus Bernardus se recollexit, & quod dum fiat ista aliscara, dictus Bernardus sit in platea ipsius villæ, ad hoc vt sciaur, quod ratione dicti encalc fiat dicta aliscara. Idcirco vobis dicimus, & mandamus, quatenus infra spatium quindecim dierum per vos dictis Bernardo de Turribus, & alijs prænominatis præfigendum, dicta aliscaram per ipsum Bernardum, & alios superius nominatos, vt superius continetur fieri faciatis. Si tamen dictam aliscaram, seu emmendā dictus Bernardus, & alij prænominati facere noluerint, vel non caruerint infra spatium dictorum quindecim dierum, in eorum contumacia faciatis satisfieri de bonis ipsorum Bernardi Cestorres, & aliorum prænominatorum eidem Bernardo in

quo dicta emmendā aliscare, recepto iuramento a dicto Bernardo, per vos fuerit stimata, & vltra hoc, & casu etiā quo dicta aliscara fiat in quibuscunque danis, & expensis quas dictum Bernardum ratione dicti encalc, vel persecutionis eiusdē sustinuisse apparuerit, & de cætero sustinebit, & per sacramentum aduerauerit, sibi satisfieri faciatis, quorum attamen taxationem vobis cum præsentī, omni appellatione remota, ducimus committendam, taliter faciendo, vt dictus Bernardus pro prædictis ad nos iterato recurrere non cogatur.

DE PROHIBITIONS DE ARMAS. TIT. X.

1. PER E terç en la pragmática dada en Leyda a 4. de Març. 1361.

Artie que lo senyor Rey don licentia a alguns de portar armas, ab qualseuol paraulas derogatorias, e que no sien compresos en letrās contrarias, si empero seran trobats en locs deshonestes, majormets denits, e als qui van en modo de maledrins, las ditas licentias nols sien servadas, com no sie intencio, ab tals licentias dar materia de abusar, ne delinquir, remetent ho a arbitre dels ordinatis.

DE NAVFRAIG. TIT. XI.

1. ALFONS segon en la pragmática dada en Barcelona a 13. de las Chalandas de Agost. 1288.

Ouerit vnuerſi, quod cum nobis Alfonso Dei gratia Regi Aragonum, Maioricarum, & Valētiæ, & Comiti Barchinonæ extitit significatum, quod quidam de Cathalonis præsumpserunt extorquere in aliquibus locis Cathalonie, sub prætextu naufragij, quasdam res, quæ de quibusdam barchis, & lignis perclitauibus fuerant saluæ factæ, & hoc sit contrariū, & iustitiam: idcirco constituimus, & ordinamus ex certa scientia, quod de cætero, in tota Cathalonis non audeat aliquis, cuiuscunque conditionis existat, capere, vel vſurpare, ac etiam detinere aliquas res nomine naufragij, vel etiam trobaduræ, quæ fuerint de aliquibus nauibus, lignis, barchis, vel alijs vasis perclitauibus. Mandantes, &c.

QVE

AD nostrum sapius peruenit auditum, quod in ciuitate Minorissæ, & vicaria prædicta, instante pacis æmulo, quidam abusus prauæ consuetudinis subintravit, quod si quis ab alio fuerit interepus, vel offensus, consanguinei, vel amici vulnerati, mortui, vel offensi, sibi vindictam assumere præsumentes, & in hoc vltionem nostræ iustitiæ contemnentes, nedum contra personam interfectoris, vulneratoris, seu offensoris, mortis exitum, vel vulneris excidium machinantur, verum etiam consanguineos, & amicos eorum quanquam innoxios, & interdum gradu parentelæ remotos occidunt, vulnerant, & offendunt. Cum itaque graue sit plurimum, & enorme, necnon iuri naturali contrarium, & ab omni rationis tramite alienum, quod insontes pro nocentibus damnum, vel iniuriam patiantur, volentes propterea consuetudinem tam damnablem reipublicæ, perniciosam exemplo, inimicam naturæ, ac singularium destructiuam prorsus euellere, & congruis remedijs a prauis innoxium sanguinem stientium cogitationibus extirpare, præsentis statuti, & ordinationis nostræ tenore sancimus, quod nullus offensus, aut consanguineus, vel amicus alicuius interfecti, offensis, percussis, vel vulnerati, nunc vel in futurum audeant, vel præsumant occidere, percutere, vulnerare, seu offendere aliquem consanguineum, vel amicum interfectoris, percussoris, vulneratoris, aut offensoris, donec prius ipsum certificauerit cum instrumento publico, quod de ipso vult vindictam assumere, nec postea per decem dies continue subsequentes, ex quo certificatio prædicta illi personaliter fuerit præsentata cum instrumento publico, vt præfertur, adicientes pro pœna, quod qui contrafecerit, habeatur, & puniatur pro bausatore, & proditore ipso facto, ita quod per bellum, vel ali quod genus, seu armorum subsidium, se purgare, vel ex condere non possit, nec ad hoc aliquatenus admittatur, immo ex quo probatum existit, ipsum ante certificationem personaliter factam, vel infra decem dies ex quo facta, & præsentata fuerit vt est dictum, mortem, vulnus, percussiones, vel quamlibet personalem offensam alij intulisse, pro bausatore, & proditore ab omnibus habeatur, & pro tali victor, nec receptetur ab aliquo, vel quomodo libet defendatur, immo si capi potuerit, tanquam bausator, & proditor puniatur. Si vero post decem dies prædictos prædictus notificans damnum, vel iniuriam consanguineis, vel amicis dicti interfectoris, vel offensoris intulerit, puniatur prout de iure, & ratione fuerit faciendum. Quocirca vobis dicimus, & districte precipiendo mandamus, quatenus præsens statutum nostrum, siue pragmaticam sanctionem inuolabiliter obseruado, eam, vt nullus possit igno-

rantiam allegare, frequenter diebus quibus in vicaria, & baiulia prædictis mercatum, aut nundinæ celebrantur, voce præconis faciat solemniter publicari,

DE FAVORIA. TIT. VIII.

1. **FERRANDO** segon en la pragmatiea dada en Burgos a 5. de desembre.
1511. Cap. 2.

PEr quant los receptadors, sostenidors, e ajudadors del malfactors, gitars de pau, y de treua son causa de la perpetratio dels dits crims, & delictes, com sots confiança, y ab adjutori de aquells, los dits malfactors han tengut, y tenen audacia, y temeritat de cometre, y perpetrar los dits enormissims crims, y delictes, los quals no tenint quils ajudas, e receptas, no gosarian cometre. Perço statuim, volem, ordenam, y manam, e ab tenor de aquesta nostra Rey al pragmatiea prohibim, que no sie algu de qualseuol llatament, grau, o condicio sie, qui gosse, o presumesca receptar sostenir, o acollir los dits malfactors, gitars de pau, y de treua, tant aquells que son de present, o seran per auant, e als los qui seran publicats a instantia de part priuada, com a instantia del procurador fiscal, en los casos a ell permessos de querelar.

2. **LO MATEIX** en dita pragmatiea.
Cap. 3.

EAxi mateix proueim, que no sie algu qui als dits malfactors querelats, o gitars de pau, y de treua publicats, gosien donar, o fer donar per si, o per interposadas personas, o ab qualseuol art sien, o manera directament, o indirecta, armas, diners, robas de vestir, o de lit, o sosteniment, o consell, fauor, e ajuda.

3. **LO MATEIX** en dita pragmatiea.
Cap. 4.

VOlem, e manam que si los dits receptadors, fautors, o ajudadors dels querelats, e publicats de pau, y treua, amonestats segons forma de las constitucions, seran trobars esser incidits en crim de fauoria, o receptoria, que sien punits a arbitre del official faent dit proces, segons la qualitat del crim, o fer, e segons la qualitat de la persona del receptant, o fautor, e del receptat, o fautor requerra, declarant, que lo dit arbitre puga esser estes, segons dita qualitat, fins a pena

pena de mort inclusive, proceint en aço com se acostuma contra los altres delats, e criminosos, si fera proceita instantia de part, sien servadas las constituciones sobre aço dispofants, contra dits fautors, e receptadors.

DE INIVRIAS, Y DANY DONAT. TIT. VIII.

1. PERE terç en la pragmática dirigida al Portant veus de Governador dada en Perpinya a 23. de Maig.

1362.

Vm super negotio stimulationis, seu emmenda fienza de iniuria facta Bernardo de Graualensi, per Bernardum Cestorres militem, Berengarium, & Raymundum Dodena, & quosdam alios requites, & pedites, super que nos, cum nostra littera consultastis, cum ipsa stimatio ad nos, vt Principem, & ad nulum alium pertineat, nosque his visis, & recognitis scire, & sapius in nostro consilio, declaracione que per nos anno infra scripto fuit facta in civitate Barchinonæ, videlicet quod vñaticus incipiens. *Authoritate, & rogatu*, locum habet in fugatione, siue encalç, per ipsos Bernardum de Cestorres, & alios prænominatos, contradictum Bernardum, vt in ipsa declaratione latius continetur, & attentis alijs attendendis, cum præfenti declaramus iuxta emmendas contentas in vñatico Barchinonæ aliscare in dicto casu locum habere, quam aliscaram volumus, & declaramus talem fieri debere, videlicet quod ipse Bernardus cestorres, & alij prænominati fugantes insuper, cum caligis, & sine forralibus, & ense, pedester debet ire publica, & de die, de loco illo quo coeperunt fugare dictum Bernardum, & postea intrando villam de Moya versus plateam ipsius villæ eundo, vadant vsque ad illam domum R. de Laneda factoris, in qua dictus Bernardus se recollexit, & quod dum fiat ista aliscara, dictus Bernardus sit in platea ipsius villæ, ad hoc vt sciatur, quod ratione dicti encalç fiat dicta aliscara. Idcirco vobis dicimus, & mandamus, quatenus infra spatium quindecim dierum per vos dictis Bernardo de Turribus, & alijs prænominatis præfigedum, dicta aliscaram per ipsum Bernardum, & alios superius nominatos, vt superius continetur fieri faciatis. Si tamen dictam aliscaram, seu emmenda dictus Bernardus, & alij prænominati facere noluerint, vel non curauerint infra spatium dictorum quindecim dierum, in eorum contumacia faciatis satisfieri de bonis ipsorum Bernardi Cestorres, & aliorum prænominatorum eidem Bernardo in eo in

quo dicta emmenda aliscare, recepto iuramento a dicto Bernardo, per vos fuerit sumata, & vltra hoc, & casu etiã quo dicta aliscara fiat in quibuscunque danis, & expensis quas dictum Bernardum ratione dicti encalç, vel persecutionis eiusdē sustinuisse apparuerit, & de cætero sustinebit, & per sacramentum aduerauerit, sibi satisfieri faciatis, quorum attamen taxationem vobis cum præfenti, omni appellatione remota, ducimus committendam, taliter faciendo, vt dictus Bernardus pro prædictis ad nos iterato recurrere non cogatur.

DE PROHIBITIONS DE ARMAS. TIT. X.

1. PERE terç en la pragmática dada en Leyda a 4. de Maig. 1361.

At si que lo senyor Rey don licentia a alguns de portar armas, ab qualseuol paraulas derogatorias, e que no sien compresos en letrās contrarias, si empero se ran trobats en locs deshonestos, majormets denits, e als qui van en modo de maldendins, las ditas licentias nols sien servadas, ab no sie intento, ab tals licentias dar materia de abusar, ne delinquir, remetent ho a arbitre dels ordinariis.

DE NAVFRAIG. TIT. XI.

1. ALFONS segon en la pragmática dada en Barcelona a 13. de las Chalandas de Agoit. 1288.

Ouerint vniuersi, quod cum nobis Alfonso Dei gratia Regi Aragonum, Maioricarum, & Valenzæ, & Comiti Barchinonæ extiterit significatum, quod quidam de Cathedralibus præsumpserunt extorquere in aliquibus locis Cathaloniz, sub prætextu naufragij, quasdam res, quæ de quibusdam barchis, & lignis periclitantibus fuerant saluæ factæ, & hoc sit contrarij, & iustitiam: idcirco constitimus, & ordinamus ex certa scientia, quod de cætero, in tota Cathalonía non audeat aliquis, cuiuscunque conditionis existat, capere, vel vsturare, ac etiam detinere aliquas res nomine naufragij, vel etiam trobaduræ, quæ fuerint de aliquibus nauibus, lignis, barchis, vel alijs vasis periclitantibus. Mandantes, &c.

QVE

**QVE ALGV NO GOS
EDIFICAR EN LO RIBAT-
GE DE BARCELONA.**

TIT. XII.

1. I A VME primer en la pragmática dada en Barcelona a 5. dels idus de Setembre. 1243.

Lgu no puga edificar en lo ribatge de la mar de Barcelona, de la dreçana que es de ponent, fins al nou edifici den Bernat Oliet, que esta a leuant, e de la aygna de la mar, fins a las casaf edificadas de pedra, e cals, que son la volta de çerc, e dins lo dit localgu no gos edificar casaf, obradors, alfondecs, o alguns statges grans, o xichs, ne fer alguna construcció, o empaig, ne haja algu aqui loc propi, o cert, mas tot sie de vs comu, a fer, compondre, e crear naus, e qualseuol altres lenys, e algu no puga fer res de ditas cosas per adquisició del senyor Rey, dels seus, o per lonc vs, e si algun edifici hira fer, sie endarrocat, encara que non fos hagdaliçentia del senyor Rey, sens pena alguna,

**DE DESSOSPITATIO DE
NAFRATS. TIT. XIII.**

2. PERE terçen en la pragmática dada en Barcelona a 5. de las Chalandas de Maig. 1340.

Vant se requerira que algun naftrat sie dessuspirat, lo veguer elegisca los chirurgians, e ab ells elegisca vn bon merge, qui entretingua en la dita dissuspiratio, e sens lo consell del merge quis informe dela infirmitat nos faça la dessuspiratio.

DE SOMATENT, Y SAGRAMENTAL. TIT. XIII.

1. ELEONOR consort, y loçtinent general de Pere terç en la concordia feta ab lo Cardenal de Comenge, dada en Barcelona a 11. de luy. 1372. Cap. 1.

Rimerament sobre lo capitol de somatent, de effeçte, e exensio del qual los Prelats se complayen, que peraquell era derogat a la libertat ecclesiastica, es concordat, e declarat per los dits senyora Regi-

na, e senyor Cardenal, que lo senyor Rey declar; que per lo dit proces, qui per la sua general jurisdicció, la qual ha de enseguir los malsfeytors fiegant lo crim, e tostemps la ha hauda en tots castells, e vilas sots son Principat constituidas, de quisiulle sien, lo dit senyor Rey no exercezca alguna jurisdicció en alguns clergues, jat sie malsfeytors, ans si lo malsfeytor en virtut del dit proces compres, sera trobat esser clergue, que sie remes al jutge ecclesiastic segons las canonicas sancions, las quals lo dit senyor Rey en lo ditas volunuiolablement esser obseruadas, e comandre illesas. Concordat mes auant per los dits senyora Regina, e senyor Cardenal, que los dits Prelats, e altres personas ecclesiasticas, o lurs officials no empayents, o no resilients al exercici de la dita Royal Jurisdicció general, en perseguir los dits malsfaytors, que lo dit senyor Rey, o officials seus no presumeçcan, ne puyan per occasio del dit proces damnificar, o destruir los castells, o bens dels dits Prelats, o de personas ecclesiasticas, ans lo senyor Rey puniralos contrafients, segons quels drets, e constitutions sobre lo dit proces fetas volen, e requeren.

2. FERRANDO segon en lo priuilegi concedit al statment militar dat en Barcelona a 8. de Octubre 1481. Cap. 4.

Item senyor molt excellent, supplica lo dit statment militar, que per los abusos quisfan en lo somatent, sie proucit, sien seruadas las constitutions de Cathalunya, haguts per reuocats qualseuol vfos, e abusos fets en contrari. Plau al senyor Rey.

3. LO MATEIX en la pragmática dada en Burgos a 5. de Noembre. 1511 Cap. 1.

P Rimerament volem, e statuim, ordenam, e manam, que los veguers, sotsvegiers, balles, sotsballes, e altres officials nostres, o loçtinentes de aquells qui ara son, o de aqui auant seran en lo dit Principat de Cathalunya, sots pena de priuatio de lurs officis sien teinguts, e hajan ab tota lur diligentia perseguir los dits malsfactors, e crimiñosos, en lurs veguerias, e ballias, e en totas parts que de justitia los sie permes aquells perseguir, e pendre, manant a tots, e qualseuol subdits dels dits officials Royals, e altres qui en las ditas cosas sien tenguts, que ab tota promptitut, y diligentia hajan, e sien tinguts exir al lo, e seguir los ab armas, e ajudar als dits officials

oficials a pendre los dits malsfactors, e que los dits oficials Reysls pera pendre los dits malsfactors, y criminosos, proceescan tant per via de proces de fomentent, com per altres remeys de justitia. E mes volem, y manam, que si los subdits, e districtuals dels dits oficials, y los altres que son obligats exir a dit so, requets recasaran, o seran negligents en ajudar a dits oficials, pera encallar, perseguir, e pendre los dits malsfactors, e delats, sien per dits oficials, o per altre de ells aqui se esguardara agrament punits, e castigats, en tal manera que la pena los faça per lo esdeuenidor mes cautos, y atents, e los altres prengan eximpli de esser solcits, e obedients.

4. CARLES en la pragmatica dada en Toledo a 7. de Marg.

1539.

Perquant estant com esta nostre Principat de Catalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya pergratia de Deu en bona concordia, ab los frontarers, cessa la causa del exercici de las armas, las quals vuy en die per la major part tots los abusos de ellas consisteixen en bandolets, homens de seguida, delats, y malsfactors, qui tenen la terra en confusio, y danyada de molts crims, casos, e delictes, en menyspreu, y poctemor de la iustitia, y nostra voluntat sie, que la pau, y concordia sie general entre nostres subdits, e vassalls, e que tots viscan segurament, e quieta, y los qui no volran viure de aquesta manera, sien punits, y castigats segons la qualitat de sos demerits, perço ab la present nostra Rey al pragmatica sancio, y edicte tostemps durador, de nostra certa scientia, y Rey al autoritat, y de nostre propi motiu, deliberadament, y consulta statum, ordenam, e manam, que no sie qualseuol persona, de qualseuol ley, stament, grau, o condicio sie, que gose, ni presumisca anar ab quadrilla, o quadrillas, ni gent coadunada, ni armada de lanças largas, picas, alabardas, lanças manescas, ab rodels, o ballestas, o arcabuzos, o escopetas paradas, o desparadas, entenenent, e declarant esser quadrilla, y coadunatio, tantost que seran mes de tres los armats, qui axi ab ditas armas itan, e prohibint encara, que nengu, sol, o en companya puga portar las ditas ballestas, arcabuzos, y escopetas paradas, o desparadas. E qui lo contrari fura, axi lo caporal de aquells, com los qui ab aquell axi armats, y aquadrillats yran, encorregan en

pena de esser açotats, o de estar en galera per temps de dos anys, o altrás a arbitre nostre, o de nostre Loçinent general, e dels Portants veus de general Governador en dit Principat, y Comtats de Rossello, y Cerdanya en son cas, segons la qualitat de las personas seran arbitradas, e los qui aportaran ballestas, o arcabuzos, o escopetas paradas, incorregan en pena de perdre lo puny. No entenenent perço derogar a las penas ja contrals de susdits, per constitutions, o altrament apposadas, e los qui tiraran ab ditas ballestas, o arcabuzos, o escopetas, o altrament nasraran, o damnisearan algu, o alguns, incorregan en pena de mort natural. E mes volem, statum, ordenam, e manam a toras, e sengles personas, de qualseuol stament, grau, o condicio sien, que en continet que tals quadrillas, o gent armada vuran, sien tenguts posar, y de fet aqui mateix posen so de viafos, y tots, y sengles qui aquell so oiran, sien tenguts rependre, y continuar aquell, en manera, que a noticia de nostres oficials facilment, y prompta puga peruenir, e cascu que dit so oira sie tengut exir a dit so, e seguir ab qualseuol manera de armas, per ajudar a pendre dits malsfactors, sots pena a cascu, e per cascuna vegada que en ditas cosas negligent, o renitent sera trobat, de sexanta sous, e de estar trenta dies a la preso. Al qual so proeuim, statum, ordenam, y manam, que tots, e sengles veguers, balles, e altres oficials, ab lurs subdits, e districtuals hajan, e sien tenguts exir, e aquell rependre, e inseguir dits malsfactors, o quadrillas per totas las parts de Catharunya, e Comtats de Rossello, y Cerdanya, tant per via de somatent, com per altres remeys de justitia, com nos ab la present entenam, y axi ho statum, e declaram, los dits aquadrillats, e altres contra la present prohibitio, y nostra Rey al pragmatica sancio delinquir, y esser sempre tant quant contra la present faran, enfragantia de crim, e dits nostres oficials inseguir, e perseguir dits malsfactors, e delinquents puxan entrar en qualseuol altrás veguerias, o balhas, als quals los veguers, balles, e altres oficials, ab tots sos districtuals hajan de esser tenguts de acudir, e ajudar, e inseguir, e perseguir dits malsfactors, e quadrillas fins que aquells tingan presos a lurs mans, a si que de aquells se puga fer justitia, e ago sots pena a cascu, e per cascuna vegada que lo contrari sera fet, coes a nostres oficials de priuatio de lurs officis, e de cent ducats de or, e als altres de sexanta sous, e de estar trenta dies a la preso. E per quant se podria inseguir, que veent se dits delinquents, aquadrillats, e malsfactors oppresos del so, y no poder

K der

der cuadir, o escapar de mans de la iustitia, recollir en algunas vias, plaças, castells, o locs de Barons, de Esglésias, o altres haunts iudicatio, volem, statum, ordenam, e manam, que dits nostres oficials pogan entrar ab dit so dinsaquells, per pendre dits malsfactors. E mes volem, statum, ptoeum, ordenam, e manam, que qualseuol, qui algun gitar, o grats de pau, y de treua, o homicidas, o ladres, o saltajadors de camias veura, sie tingut encontinent poiar so de viasos, y aquell se haja de infeguir, contriuar, y executar, segons la forma susdita, sots las penas de dalt posadas, respectiuament. M. s. auant statum, volem, ordenam, manam, e ab tenor de aqueita nostra Rey al pragmatica prouem, que no sie algu de qualseuol stament, grau, o conditio sic, que gose, ni presumesca recepat, accullir, o soltenir dits aquadrillats, o altres malsfactors, e gits de pau, y de treua de susdits, sots pena a caicu, e per cascuna vegada que lo contrari hauer fet sera trobat, de cent liras Barcelonesas, en la qual volem ipso facto encorrega vltra las penas de sancçion en son cas, y altras per constitutions de Cathalunya, o altrament, contra tals receptadors, y fauctors, imposadas. E mes volem, ordenam, statum, e manam, perque mes facilmente la prouincia sie purgada de mals homeas, que de la pena peccuniaria en la qual los sobredits, tots, e sengles incidiran, sien fetas tres yguals parts, la vna de las quals sie de aquell qui primer lo so de viasos contra tals aquadrillats, e altres de susdits posara, la segona de aquell qui los negligents, o renitents executar la present nostra Rey al pragmatica sancçio, e altrament contrasahents accusara, e la tercera del veguer, o altre official qui las susditas cosas executara, no entenen empero per la present nostra Rey al pragmatica sancçio derogar a prohibitions de portar armas fetas, y penas als contrasahents, axi per constitutions, pragmaticas, cridas, com altrament apposadas, las quals prohibitions per nos ara proueidias, pogan en respecte de las personas, locs, y temps que aparega a nos, o a nostre Loctinent general de Cathalunya, y en son cas als Portants veus de nostre general Governador en dit Principat, y en los Comtats de Rossello, y Cerdanya esser moderadas, e dispensadas, segons que veuran mes conuenir al be de la iustitia, y bona gouernatio de las prouincias, y persecutio dels delats, y crimiñosos,

DE CVSTODIA DE PRESOS. Y DRET DE CARCELATGE. TIT. XV.

1. PER E terç en la pragmatica dada en Barcelona a 14. de las Chalandes de Noembre. 1339.

Lamosa insinuatione pro parte consiliariorum, ac proborum hominum ciuitatis Barchinonæ nobis facta, ad nostram Audientiam nouiter est deducta, quod vos indifferenter capitis, & captos detinetis ciues, & habitatores Barchinonæ, qui ex aliqua causa capi debent, quamquam ipsi in castro curiæ vicarij Barchinonæ deberent potius custodiri, ex quo captis ipsi damna, & idcirco, ac sumptus non modici subsequuntur, quo circa fuit nobis humiliter supplicatum, vt super his dignaremur de salubri remedio prouidere. Nos vero supplicatione ipsa benigne suscepta, volumus, ac vobis dicimus, & mandamus expressse, quatenus ad tenendum captos aliquos ciues, seu habitatores Barchinonæ in posse vestro, nisi ex speciali causa quai ipsos per vos cum de liberatione nostri consilij captos teneri mandauerimus, intromittere minime vos curetis, quinimo ipsos cum casus acciderit, tradatis vicario Barchinonæ, vel eius locum tenenti custodiendos, ac introducendos per eum in castro suæ curiæ antedictæ. Et hoc aliquatenus non mutetis, alias nobis plurimum displiceret, & curaremus vos super eo debite cohercere.

2. ORDINATIO sobre lo dret de carcelatge.

ENCARA que lo dit carceller, e balle, e altre tenint, o regint la dita carcelleria pot, o ha acostumat de hauer per cascu pres per lo temps de la preso quant que sie pac quant exira de la preso dos diners menuts Barcelonesos a la exida de la preso, e no mes, e per manera de seruy, ne per nenguna altra manera, o color, non deu mes pendre, ne hauer lo dit carceller, ne altre per ell. Item que lo dit carceller, o altre tenint, o regint la dita carcelleria no prena, ne puixa pendre, ne hauer de cascu pres, axi hom com fembra, per lo temps que haura estat rancat en lo corral, o altra casa apartada de la preso, quant exiran del dit corral, o casa apartada, sino dos dines menuts Barcelonesos a la

ios a la exida de la dita preso, e que per manera de seruey, ne per alguna altra manera, o color no puixa mes pendre, e hauer. Declarat empero, e expressament retengut, que la ordinatio, e tatzatio en lo present capitol contenguda no sie entesa sino solamente en aquells qui estaran tancats en lo corral, en la casa de Mallorcas, en la casa dels lueus, en la casa de la cforca, en la casa de las donas, en la torra de nagonguera, e en la tauaga. Si empero algu, o alguns dels dits presos, axi homens com donas, ab licentia del dit carceller, e a arrisc, e fortuna de aquell, desijant hauer pus ampla preso, volian anar solamente per tota la preso desusdita, quel dit carceller ho prena a son arrisc, en aqueix cas puixa demanar, hauer, e rebre de quiscu, e per quiscun die, e nit, quatre diners menuts Barcelonosos, e no pus auant per carcellatege, o menys si li plaura, pero si los dits presos fugiran, que sie imputatal carceller desius, e a las suass fermangas.

DE POBRES PRESOS. TIT. XVI.

1. I A V M E segon en la pragmatia dirigida al veguersy balle de Vilafranca dada en Barcelona 13. de las nonas de Iuny.
1372.

LX parte carcerarij Villæfranchæ nobis extitit intimatum, quod licet Mirus de Castro veteri capi fecerit Bernardum Massaguerij de termino castri de sobirats, pro quadam pecunie quantitate in qua fibiteneretur, vt dicitur, idemque carcerarius ad instantiam ipsius Miri præstatum Bernardum captum tenuit per vnum annum, vel circa, eo quia non poterat soluere prædictam summam pecunie Miro prælibato, idemque Mirus, quamuis præster alimenta Bernardo prædicto, ius tamen carcerariæ exsoluere tenent carcerario memorato, quod similiter recusant peroluere nonnulli, qui alios capi faciunt pro comandis, cum ipsi comandatij effecti sunt non soluendo, quo circa vobis dicimus, & mandamus, quatenus quilibet vestrum in iurisdictione sibi commissa compellatis tam dictum Mirum, quam ceteros qui pro comandis huiusmodi aliquos capi fecerint, ad soluendum dicto carcerario, ius sibi, seu salarium consuetum, & si capti nulla bona habuerint, faciatis ab illis qui eos capi fecerint provideri de bonis eorundem, tam in ali-

mentis, quam in dicto salario, prout de iure, & ratione fuerit faciendum, alias nisi captis voluerint in alimentis providere, vel ius carcerario perfoluere vt est dictum, illos vltierius non teneatis, sed a captione, vel carceris ipsos poenitus abfoluatis.

2. P E R E terç en la pragmatia dirigida al veguer de Ceruera dada en Gandesa a 16. de las Chalen-das de Iulio.
1337.

PRo parte patiariorum, ac proborum hominum dictæ villæ sunt humiliter propositum coram nobis quod quamquam aliqui pauperes, & miserabiles persone, quæ detinentur captæ in carcere dictæ villæ, sint de illis criminibus, seu excessibus inculpati, de quibus fuerint per vos, vel vestrum alterum absolui, attamen custos dicti carceris tenuit eos a carcere liberare, donec carcelagium exsoluerint, licet sint pauperes, & non habeant vnde soluant, quare sint nobis humiliter supplicatum, per nos super his de opportuno remedio provideri, nosque ipsa supplicatione benigne admissa, vobis dicimus, & mandamus, quatenus dictos captos præsentis, & qui de cætero capti fuerint a dictis criminibus, seu excessibus absolui, si pauperes sint, & carcelagium non habeant vnde soluant, eos a dicto carcere liberari prout ius faciatis, licet non soluant carcelagium prælibatum.

3. L O M A T E I X en altra pragmatia dirigida al veguer de Barcelona dada en Gerona a 19. de Octubre.
1285.

SIcut pro parte procuratorum, & administratorum pauperum qui in castro nostræ Seniar vicariæ Barcinonæ detinentur capti, sint nobis reuerenter expositum, quod carcerarius dicti castri recipit per aliquod tempus a subuicario Barchinonæ illos duos denarios, & obolum Barchinonenses, quos ex ordinatione nostrorum prædecessorum recolenda memorie ab olim facta, & per nos vtique obseruata, dictus subuicarius de emolumentis Regis cuiuslibet ex dictis pauperibus captis delans de criminibus qualibet die pro eorum prouisione dare, & exsoluere est astictus, quos siquidem duos denarios, & obolum, in refectioe, & prouisione dictorum captorum pauperum carcerarij ipse conuer-

K 2 tere

gere non curauit, immo ex inde quandam quantitatē pecuniæ detinet pœnes & minus de bitæ, & iniuste, ac in dictorum pauperum præiudicium valde notum: quamobrem supplicato nobis humiliter super his debite prouident, vobis dicimus, & mandamus de certa scientia, & expresse, quatenus dictum carcerarium præturæ viribus compellatis, ad tradendum, & desliberandum dictis administratoribus, vel cui voluerint loco sui totum id quod repereritis, & vobis constabit legitime, apsum accepisse, ex dictis duobus denarijs, & obulo, & non conuertisse in prouisione prædicta, qui quidem administratores illud in prouisione eadem teneantur conuercere, & non in alios quosuis vsus, procedendo in præmissis breuiter, simpliciter, sumarie, & de plano, malicijs, & defugijs omnibus prætermisiss, taliter in his vos habendo, vt dicti administratores ad nos pro præmissis redire non habeant quærelas.

4. MARTI Infant, y loctinent general de Ioan primer son germa en la pragmática dirigida als oficiales de Barcelona, dada en Barcelona a 6. de Juny.

1391.

CLamosam insinuationem nobis pro parte pauperum captorum in carceribus Barchinonæ exhibitam suscepimus, continentem, quod plures ad quorum instantiam pro debitis, & factis ciuilibus capiuntur, recusant malitiose, & indebite eis ministrare prouisionem octo denariorum pro qualibet die statutam, & eisdem tribui solitam, atque dari, & hoc, vt dictos pauperes exprimere valeant, & fame inhumaniter cohercere, vnde lacrimabiliter a nobis super hoc per consultiarum remedio postulato, habita certificatione a vobis dicto vicario, necnon ab Antonio Caplana scriba maiore curiæ vestræ, quod dicta prouisio octo denariorum pro qualibet die est consueta dari pauperibus captis in prædicta curia per modum superius assignatum, ideo vobis, & cuiuslibet vestrum dicimus, & mandamus de certa scientia, & expresse, quatenus, si, & quotiens contigerit, aliquos pauperes ad quorumcunque instantiam, per vos, seu aliquem ex vobis capi pro debitis, & sub vestri carceris custodia detineri, qui vestræ notitiæ non habuerint vnde eorum victum valeant prouidere, dictis creditoribus, ad quorum instantiam capti extiterint, & detenti fuerint, mandetis quatenus eisdem dictam prouisionem octo denariorum pro qualibet die tribuant, & exsoluant, & casu quo recusauerint, & iustæ rationes per eos proposuæ infra breue terminum per

vos eis præfigendum non fuerint, qua read dictam prouisionem tribuendam non teneantur, ipsos confestim, nulla mora protracta, a captione totaliter liberetis, sustineri enim non debet, quod malitia creditorum pauperes, & misera biles personæ famæ pereant, vel graue dispendium patiantur.

DE MANLEVITAS. TIT. XVII.

2. PER E terc en la pragmática dada en Barcelona a 14. de las Chalcendas de Noembre.

1339.

AD supplicationem pro parte consiliariorum, ac proborum hominum ciuitatis Barchinonæ propterea nobis exhibitam, quos gratijs profectui volumus, & fauore, huius scripti nostri serue concedimus, statuimus, ac etiam ordinamus ex certa scientia, & consulte, perpetuis temporibus obseruandum, quod aliqua manuleta qualiscunque sit, quæ fiat in Barchinona per nos, aut nostros successores, vel Procuratorem generalem nostrum, aut nostrorum successorum, seu quosuis alios officiales nostros, vel successorum nostrorum, præsentis, vel futuros, ordinarios, delegatos, vel delegandos a nobis, vel nostris successoribus, vel ab aliquibus officialibus nostris, seu ipsorum, non habeat valorem elapsis duobus annis, a die qua recepta fuerit ipsa manuleta, seu scripta, in antea computandis, quinimo per lapsum duorum annorum prædictorum habeatur pœnitus pro nulla, ac etiam cancellata, quibuscunque renuntiationibus, exceptionibus, & cautelis in dictis manuleutis appositis, vel apponendis non obstantibus vllimodo. Mandamus igitur, &c.

DE REMISSIONS DE CRIMS, Y COMPOSITIONS. TIT. XVIII.

1. I A VME segon en la pragmática dirigida als veguers, y balle de Barcelona dada en Barcelona a 3. dels idus de Ianer.

1315.

Licet

Icet dudum prædecessoribus vestris in dictis officiis litteratorie dedecimus in mandatis, sub pœna nostro arbitrio imponenda, quod super homicidijs, & alijs criminibus grauibz, de quibus pœna mortis, aut membri amissio posset sequi, nullatenus componerent, sine nostrâ licentia specialij, ipsi prædecessoribus vestris super ipsis compositionibus faciendis potestatem omnimodam adimenter, prout hæc in dicta littera largius continentur: quia tamen per consiliarios, & probos homines ciuitatis prædictæ fuit nobis exhibita, & hostensa quædam scripta consuetudo Barchinonæ, ab Illustrissimo domino Petro claræ memoriæ Rege Aragonum patre nostro eis concessa, & per nos confirmata, continens, quod vicarij, & baiuli Barchinonæ possunt facere compositiones, gratias, & lexijs, de iuribus ciuitatis, sicut erat antiquitus fieri assuetum, & quod ea robur obtinerent perpetue firmitatis, exponentes, quod vicarij, & baiuli Barchinonæ, prætextu dictæ consuetudinis, vsi fuerant facere compositiones, gratias, & lexijs de dictis homicidijs, & alijs prædictis grauibz criminibus, vsque ad tempus quo præfatum mandatum, seu inhibitiõ a nostra curia emanauit, secundum quod de dicto vsu coram nobis extitit facta fides, & propterea præfati consiliarij supplicauerunt nobis, quod iam dictam consuetudinem iuxta dictum usum iuberemus eisdem, prout ante dictum mandatum solitum fuerat, obseruari: ideo volentes prælibatæ ciuitati sua priuilegia, vsus, & consuetudines obseruari, vobis animo faciendi compositiones, gratias, & lexijs de prædictis, prout vsque ad tempus dicti mandati nostri erat fieri assuetum, licentiam tenore præsentium impartimur, quouque plenius negotium cognouerimus supradictum, non obstantibus mandato prædicto, nec alijs mandatis, seu inhibitionibus in contrarium per nos factis.

2. ALFONS terc en la pragmatika dirigida al veguer de geruera dada en València a 6. dels idus de Abril.

1325.

Cum contingat aliquando compositiones, seu remissiones per vos fieri super criminibus, seu delictis. Idcirco nos ordinauimus, & expressè inhi buerimus vobis, alijs que officialibus nostris, ne de aliquibus criminibus, seu excessibus, de quibus mors naturalis, vel ciuilis, aut membri abscissio debetur, nec de crimine incestus, compositiones, seu remissiones

faciant, attamen, volentes super alijs criminibus inferioribus diffinendis, & remittendis, remedium congruum adhiberi, & omnem suspensionis maculam submoueri, sic duximus prouidendum, quod cum contingat, in supradictis criminibus vobis non prohibitis, seu exceptis, compositiones fieri, vos dictus vicarius, & subvicarius si præsentis in simul fueritis, vocato, & assumpto notario curiæ vicariæ, seu regente scribaniam, compositiones, seu remissiones huiusmodi faciatis, prout videretis expedire, de quibus quidem compositionibus, seu remissionibus vt melius apparere valeat, iuxta factæ fuerint, & etiam sine fraude, volumus fieri duos consimiles libros, in quibus de compositionibus illis ponatur, & fiat mentio specialis, & clara per notarium, seu scribaniam regentem, tempore vestri rationinij exhibendos. Quare volumus, & vobis, & vnicuique vestrum dicimus expresse sub pœna indignationis nostræ, & mandamus, quatenus prouisionem nostram huiusmodi teneatis, & firmiter obseruetis, & contra ea non veniatis, & venire aliquo modo præsumatis, alias vos pro inde fortiter puniremus.

3. LO MATEIX en altra pragmatika dirigida al Balie de Catalunya general dada en Valencia a 6. dels idus de Abril.

1335.

Cum ex impunitate scelerum, inualescat audacia puerierum, decet illos quibus iusdictio populi est commissa, sic attentius circa tradite sibi potestatis officium vigilare, quod gladius qui ad vindictam malorum, laudem vero bonorum inuentus extitit, in facinorosos sic sæuiat quod innoxios tueatur. Hinc est, quod cum ad auditum nostrum perueniret, quod officiales nostri, & incliti Infantis Petri chanssimi primogeniti, & generalis Procuratoris nostri nonnullis criminosis diffinitiones, & remissiones faciunt de criminibus, seu grauibz excessibus, idcirco, quia defectus, seu facilitas pœnæ huiusmodi, criminosis delinquendi tribuit incentiuum, cum plures malefaciendi sumant audaciam, dum facinorosos huiusmodi publice impunitos conspiciunt, quos ius, & ratio finali supplicio merito condemnaret, vobis dicimus, & mandamus, quatenus visis præsentibus faciatis præconizari publice per ciuitates, & loca insignia Cathalonæ, ne aliqui officiales nostri, seu eiusdem Infantis, præsentis, vel futuri, aut eorum locatenentes audiant, vel præsumant, compositiones, & diffinitiones

K 3

nijones, seu remissiones facere de criminibus, seu excessibus ad merum imperium pertinentibus, de quibus mors naturalis, vel civilis, seu membri abscisso posset subsequi, nec etiam de crimine incestus, non obstante concessione, seu potestate per nos eis concessa, siue etiam attributa. Si quis autem ex prædictis officialibus auso temerario ductus contra huiusmodi prohibitionem, seu mandatum nostrum venire præsumperit, ipso facto priuetur a regimine dicti officij, & restituat parti id quod inde accepit, & nobis totidem, & ipsa composio viribus careat, & effectu. Nos enim per præsentem mandamus vniuersis, & singulis officialibus nostris, & eiusdem Infantis præsentibus, & futuris, vel eorum locuentibus, quod huiusmodi prohibitionem, & mandatum nostrum teneant, & obseruent, & contra ea venire aliquatenus non præsumant, vos autem huiusmodi nostri ædicti formam, & præconizationem quam inde fieri faceritis, in libris curiarum dictorum officialium nostrorum faciat ad maiorem rei euidenciam registrari.

4. P E R E terç en la pragmática dirigida al
Balle de Cathalunya general dada
en Leyda a 16. de las Chalen-
das de Iulioi.
1336.

L Icet vos ad mandatum Serenissimi domini Regis Alonsi bonæ memoriæ patris nostri vobis facti præconizari publice feceritis per ciuitates, & loca insignia Cathalonie, ne aliqui officiales, vel eorum locutenentes essent ausi, vel præsumerent, diffinitiones, seu remissiones facere de criminibus, seu excessibus ad merum imperium pertinentibus, de quibus mors naturalis, vel civilis, seu membri abscisso posset sequi, nec etiam de criminibus incestus, non obstante concessione, seu potestate eis concessa, siue etiam attributa, attamen, quia dicti officiales, propter ipsas diffinitiones, seu remissiones quas non possunt, vt consueuerunt facere, sunt exhausti, & vt fertur in tanta penuria, quod non possunt executiones facere, seu in ipsorum officijs, vt conuenit providere, & ex hoc ordinauimus, quod præconizatione ipsa non obstante, possint de cætero compositiones, seu remissiones facere, etiam de crimine incestus, seu alijs quibuscumque excessibus, seu delictis. Si alias compositiones facere, expectat ex priuilegio vel alio iure ad eos, exceptis illis, de quibus mors naturalis, vel civilis, vel membri mutilatio fuerit subiecta, quas in prædicta remissione, seu relaxatione nolumus comprehendere. Ideo vt dicta

ordinatio per dictos officiales nostros seruetur, vobis dicimus, & mandamus, quatenus, mandatum, seu dictam ordinationem in libro curiarum vicariarum, & baularum nostrarum Cathalonie faciant ad memoriam registrari.

5. L O M A T E I X en la pragmática dirigida a tots, y fengles officials dada en
Barcelona a 4. de las nones
de Deseembre.
1339.

A D nouitiam vestram per præsentem deferimus, quod nos informati de fraudibus, & temerarijs actibus per multos ex vestræ prædecessoribus in dictis officijs, & etiam per vestrum aliquos super infra scriptis, in euidenciam læsionem iustitiæ, & damnum non modicum curiæ nostræ commissis huc vsque, provisionem, & ordinationem pro fraudibus ipsis in futurum vitandis, matura, & solemniter deliberatione præhabita, facimus infra scriptam, videlicet quod nullus ex vobis possit remittere, vel diffinire pro pecunia, vel alias gratiose, crimen aliquod, pro quo de iure civilis, vel patriæ, seu consuetudine, poena mortis naturalis, vel civilis, aut membri mutilatio debeatur, super his enim vobis, & cuilibet vestrum totaliter per præsentem admimus potestatem, super criminibus vero, pro quibus poenæ supra contentæ non debeant infligi, quotiens compositio per aliquem vestrum inde commodè fieri occurrat, ordinamus, & volumus, quod huiusmodi compositio tractetur, & concordetur, & fiat semper in domo curiæ vestri officij, & non alibi, & cum notario ipsius curiæ, de consilio tamen, & consensu iudicis ordinarij, vel assessoris, vel alterius iudicis, qui de crimine ipso inquisitionem fecerit, & non aliter, vocatoque, ac sciente procuratore fiscali, vel eius locumtenente, qui quantatem pro dicta compositione receptam in suo memoriali conscribat, & pro tollendis vexatione gentium, & fraude curiæ nostræ quæ sub scripta occasione fieri solent, volumus, & ordinamus, quod quantitas pecuniæ vigore dictæ compositionis per partem criminosi, vel delinquentis vt prædictur promittenda, vel danda, detur tam pro iure curiæ, quam pro salarijs iudicis, scriptoris, sagionum, ac pro cunctis alijs sumptibus inde factis, quodque ultra dictam quantatem nihil pro prædictis salarijs, & sumptibus, vel quauis occasione aliqua vobis detur, vel alijs supradictis qui dictæ inquisitioni intererint, aut per se aliter cuiusque, idemque ille qui pro dicto criminoso ipsam compositionem faciet, iuret ad sanctam Dei

sta Dei Euangelia, coram vobis, & alijs supra dictis, vos vero solutis ex dicta quantitate salaria, & sumptus si, & prout fieri debuerit, præuia taxatione decenti, de quibus in carta remissionis, & definitionis per vos ex dicta compositione fienda, & etiam in libro compotorum vestrorum mentionem claram, & expressam fieri volumus, & iubemus. Ad hæc vt Magister Rationalis curiæ nostræ quo ad vos dictos vicarios, & Baulus generalis Cathalonæ quo ad vos dictos baulos in dictorum compotorum redditione recognoscere valeat, an salaria, & sumptus ipsi moderati existant, & in compotum admittendi. Prædictam igitur formam in omnibus, & singulis compositionibus, remissionibus, & definitionibus per vos, & quemlibet vestrum fiendis, iubemus per præcites generale nostrum a dictum tenaciter obseruari, sub pœna Mille aureorum, nostro Erario applicandorum, pro quilibet vice qua per vos, vel vestrum aliquem contrarium fuerit attemptatum, vltra officij amissionem, de quo priuati censamini ipso facto, & nihilominus inhabiles reddamini perpetuo ad officia exercenda. Decernentes nihilominus irritas, & inanes omnes, & singulas compositiones, remissiones, & definitiones, si quæ per vos, vel aliquem vestrum fiant de cætero, aliter quam sub forma superius expressate. Et ne præsens ordinatio captiosa videatur, neque illi cum quibus dictas compositiones facietis, valeant super hæc ignorantiam allegare, statuimus, vobis quæ præcipiendo mandamus, quatenus, in continenti quicquam vestrum nunc dicta officia regentium, & deinceps quilibet ex alijs futuris, confestim in principio sui regiminis faciat, & faciant prædicta omnia, prout supra contenta sunt, voce præconis vna vice singulis mensibus, & præsertim in diebus mercati in locis as fueris publice nuntiari, & registris curiæ cuiuslibet registrari. *Cor. pag. 111.*

6. LO INFANT en faume loñinent general de Pere terç son german en la pragmática dirigida a totes, y fengles officials dada en Gerona a 12. de las Chaldas de Marg. 1399.

NVper idem dominus Rex prouisionem fecit, tenorem qui sequitur continet. *Ad notitiam vestram per præsentem, &c.* Et cum quidam ex vobis dubitaret, an dicta prouisio sit seruanda per vos in remissionibus, & definitionibus fiendis super bannis, tercijs obligationum debitorum, emparis fractis, ac pœnis

peccuniaris cæteris per vos impositis, seu imponendis, & hoc fuerit nobis supplicatum, vt super prædictis dignaremur remedium adhibere, & intentionis nostræ existat, per huiusmodi prouisionem, seu ordinationem, eundem dominum Regem, dictos officiales ad faciendum remissiones, & definitiones super dictis bannis, tercijs obligationum debitorum, emparis fractis, & pœnis peccuniaris certis, minime voluisse arctare, ideo vtilitati reipublicæ providere volentes, vobis dicimus, & mandamus, quatenus dictam prouisionem, & formam in littera super inserta vobis datam super dictis criminibus tenaciter obseruatis, sed super compositionibus, definitionibus, ac remissionibus fiendis, super dictis bannis, tercijs obligationum debitorum, amparis fractis, ac pœnis peccuniaris certis per vos impositis, seu imponendis, vtamini prout melius ad vtilitatem curiæ vobis videbitur expedire, non obstante prouisione prædicta, donec dominus Rex quem nos de præmissis certificare intendimus, super eis aliter duxerit providendum.

7. LO MATEIX en la pragmática dada en çaragoça a 11. de las Chaldas de Abril. 1399.

NVper prouisionem fecisse recolimus infrascriptam. *Ad notitiam vestram per præsentem deferimus, quod nos informati, &c.* Cæterum intentionem nostram inper præmissis vobis huius senæ declarantes, volumus, quod vos dictus vicarius, de vestri consilio assessoris, & præsentibus alijs superius nominatis, possitis de omnibus causis, seu negotijs quæ pœnam mortis, vel mutilationis membrorum non requirunt, & etiam de omnibus negotijs quancunque pœnam requiruntibus, de quibus plena probatio nequeat obtineri, compositiones, & auinencias pro parte nostra facere, prout melius, & vtilius zelo iustitiæ, & vtilitate curiæ videritis expedire, prouisione prædicta minime obfistente.

8. LO MATEIX Pere terç en la pragmática dada en Valencia a 9. de las Chaldas de Febrer. 1346.

LAs quantitats de las composicions deuen effer mesas en la fi dels processos que cancellaran.

K 4 9. LO

20. LO MATEIX en la pragmática dada en Barcelona a 3. de las Chaldas de Agost. 1347.

EXposito nobis per vniuersitates ciuitatū, & villarum Cathaloniz, quod grauatur inter cetera, quia per nos, seu Procuratorem nostrum generalem, aut eius vices Gerentes, aut alios officiales nostros aliquoties conceduntur, & fiunt diffidationes, seu remissiones aliquibus criminosis, interuenientibus precibus, seu pecunia, non facta satisfactione iniuriarum, vel damna passis, nec prestita satisfactione decenti, super satisfactione huiusmodi facienda, propter quod supplicatum fuit nobis, ut cum premissa contra constitutiones generalium Cathaloniz Curiarum fieri videantur, dignaremur super premissis de congruo remedio providere. Nos itaque, supplicatione ipsa benigne suscepta, concedimus, atque statuimus, quod in casu quo tales diffinitiones, siue remissiones fierent per nos, vel Procuratorem nostrum generalem, eiusque vice Gerentem, aut alios officiales quoscumque, pro crimine, de quo diffinitio ipsa facta fuerit, sit habitum pro vere confesso, quantum ad hoc quod incontinenti, sine alia dilatione, criminosis compellatur per captionem personarum ad satisfaciendum damnificatis, siue iniuriatis. Mandantes, &c.

19. MARTI en la pragmática dada en Valencia a 13. de Setembre. 1406.

LOs homicidas, o delats indicats de mort no sien composats, remesos, o guiats per alguns officials, per pecunia, aut alias, ne sien dadas sententias prociat pecunia, o altra composicio, sots pena de deu milia florins de oro, applicadors la meytat a la almoyna de la casa del Rey, e altra meytat a la part del mort, e sots perill dels officis, e sots deure de la fidelitat, es tolt tot poder als officials de fer ditas remissions, e guiages, ab decret de nullitat, e ab semblant pena pecuniaria es manat a totes personas de la terra del Rey, inculpades dels dits crims, o indicis, que nos composen, o obtingan guiages dels dits officials, e als notaris es manat, que aqils no prengan, o scrigan, ne hi entreuengan, sots pena de cinc milia florins, partidors en la dita forma, e priuatio de lurs officis.

11. FERRANDO primer en la pragmática dada en Girona a 18. de Febrer. 1416.

DVdm siquidem per eximiam recordationis Alfontum Regem Aragonum proauum nostrum fuit pragmatice statutum, ut officiales Regii Principatus Cathaloniz non auderent, vel presumerent compositiones, seu remissiones facere de criminibus, seu excessibus ad merum Imperium pertinentibus, de quibus mors naturalis, vel civilis, seu membri abscisio posset subsequi, nec etiam de crimine incestus: quod fuit etiam pragmatice confirmatum, & limitatum per Serenissimum dominum Regem Petrum alar recordationis auum nostrum, hoc modo, quod officiales Regii dicti Principatus posset compositiones, & remissiones facere de criminibus, ex quibus poena mortis naturalis, vel civilis, aut mutilationis membrorum criminosis non esset infligenda, prout in ipsis pragmatice sanctionibus liquidum est videre, verum, quia iuxta varietatem temporum statuta humana sunt varianda, pragmatice statuimus, sancimus, & providemus, quod omnes, & singuli Gubernatores, & alij officiales Regii non solum Principatus Cathaloniz, immo, & Regnorum Aragonum, Valentiz, Maioricarum, Sardiniz, & insularum eidem adjacentium, qui potestatem habent crimina remittendi per concessionem nostram, aut predecessorum nostrorum, aut alias de iustitia, facta prius esmenda cum effectu damna passis, seu læsis, possint ex causa compositionis pecuniarie tamen, & non precibus, vel gratiose remittere crimina, excessus, seu delicta, & de eisdem guidanciam quæcunque concedere, dum tamē per iura Principatus Cathaloniz, & ipsis deficientibus per iustitiam non esset poena mortis naturalis, aut civilis, & exilij perpetui in insulis nostris, aut mutilationis membrorum, aut grauium flagellorum ex causa furti, siue alcauotarie hominum tenentium mulieres prostitutas in lupanaribus, aut in hospitij, siue hostalibus, vel iurantibus enormiter de Deo, beata virgine Maria, seu Apostolis, & sanctis Dei, aut maledicentibus Deo, & beatæ Mariæ virgini, & dictis Apostolis, & sanctis non fuerit periura patriæ, aut alias periuritia infligenda. Ipsi criminosis, seu delinquentibus, nec etiam de crimine incestus: quoniam ipsis casibus adimimus potestatem omnimodam ipsis officialibus ordinarijs dicti Principatus Cathaloniz, ex causa compositionis pecuniarie, aut alterius cuiusvis compositionis, aut alias remittendi dicta crimina, seu excessus. Et si quis officialium nostrorum contra hanc pragmaticam sanctionem, remissionem, seu remissiones facere tempraueit in casibus premissis ad eum non spectantibus, eo ipso officium quod a nobis obinet amittat, seu eo priuatus sit ipso iure. Vltcrius etiam providemus, & sancimus, & statuimus, quod dicti officiales

ciales sub incurſu poenæ mille florennorum auri de Aragonia in caſibus ad eos, vt præſertur ſpectantibus dictas compoſitiones, & remiſſiones facere habeant, nobis, & curiæ noſtræ quitias, & non in camararum, & vocatus ad hoc, & præſentibus aſſeſſore, aduocato, & procuratore ſiſcalibus, & ſcriba curiæ, etiam in domibus, ſiue conſictorij palam, vel occulte, illud criminofis, ſeu delinquentibus, reſtituere teneantur, & nobis pro poenâ vndeuplum: & eandem poenam volumus incurſu dictos officiales, ſi per impreſſionem captiōnum, aut aliâs male tractado cohegerint illū quē cōſtituerit tam per inquiſita, aut proceſſum inſontem peccunialiter ſecum cōponere, aut aliâs. Et vt nullus de cetero in fidem officialium noſtrorū decipiatur, hanc pragmaticam publicari ſiſco mādamus per omnes dictos officiales noſtros in capitibus vicariarum, aut baiuliarum, aut aliorum officiorum vbi præſentiuntur, & facta dicta publicatione, compoſitiones, & remiſſiones quas cōtra formam huius pragmatice per dictos officiales in caſibus ad eos non ſpectantibus, vt præſertur fieri cōtingit, ipſo iure decernimus eſſe nullas, & eas non eſſe criminofas ipſis obſistentibus obſeruandas, ſed ipſis non obſtantibus, ipſos criminofos eſſe puniendos iuxta eorum demerita.

DE TORMENTS. TIT. XVIII.

1. PERE terç en lo priuilegi concedit al ſtament militar dar en Barcelona a 19. de Maig. 1380.

Voniã inter nos ex vna parte, & vos brachium Baronum, & militum, ac hominū de paratco Principatus Cathalonie in Curijs generalibus quas nunc Cathalanis in ciuitate Barchinonæ celebramus cōgregatum ex altera, conuentum eſt, quod vos conſentiat, quod in Principatu Cathalonie certa vechigalia de quibus concordatiſti cum brachijs Prælatorum, & perſonarum eccleſiaſticarum, ac vniuerſitatum ciuitatum, & villarum Regiarum Cathalonie in dictis Curijs congregatiſti, ponantur, & leuentur viſque ad quantitatem centum

quinquaginta mille librarum Barchinonenſium, & quod nos per viam vechigialis, ſeu alterius cuiusuis contractus, nominati, vel non nominati, qui huic negotio magis proprie poſſit aptari faciamus vobis dicto brachio certas conceſſiones, & priuilegia, in certis quæ nobis obtuliſti capitulis declarata, inter quas conceſſiones eſt inſcripta. Ideo volentes vobis, ea quæ inter nos, & vos, vt prædicatur conuenta ſunt, adimplere, gratis, & ex certa ſciētia, per nos, & omnes ſucceſſores nros, tenore præſentis publici inſtrumeni cunctis temporibus valituri, titulo venditionis perpetuæ, ſeu cuiusuis alicuius contractus nominati, vel innominati, quæ magis vobis dicto brachio, & veſtrum ſingularibus poſſit prodeſſe, & magis proprie huic negotio poſſit aptari, pro precio, ac reſpectu dictorum vechigalium, quæ vt prædicatur in dicto Principatu poni, & leuari conſentitis, ſeu partis quam vos in ipſis vechigalibus cōtingit, ſeu contingere poteſt, concedimus in priuilegium ſpeciale vobis dicto brachio Baronum, & militū, & cuiſlibet ſingularium de eodem, ac veſtris ſucceſſoribus, ſancimusque, & ordinamus perpetuo, quod nunquam amodo nobis, vel Primogenito noſtro, aut ſucceſſoribus, vel officialibus noſtris, vel ſuis liceat torquere, ſeu torqueri facere, aut queſtionibus, ſeu tormētis ponere, ſeu poni facere in dicto Principatu Cathalonie, alique Baronem, militem, ſeu hominem deparatco, niſi tantum in ſiſ casibus, & pro ſubſcriptis cauſis, videlicet ſi interſciet eorum dominum, ſeu ipſius domini Primogenitū, vel ſi eſſent ſibi proditores, videlicet quod cum ipſius domini ioinicis de facto occupaffent eius Regna, & terras, vel aliquem locum ipſorum, vel ſi eſſent hæretici, illos etiam in hac conceſſione intelligi nolimus, qui delinquerunt in morte perpetrata in perſonam Caſtilionis de Maiorici conſiliarij noſtri, ac procuratoris negotiorum curiæ noſtræ, tempore que ſua mortis noſtram Cancellariam Regentis, prædictis enim caſibus, perpetuis temporibus iſte propter eius per horroſcēciā, ac enormitatem, nō obſurde adijci poteſt, nec in dictis cauſis, vel aliquo eorū, ſeu pro dictis cauſis, hoc nobis, ſeu dicto noſtro Primogenito, ſeu noſtris, vel ipſius ſucceſſoribus, aut officialibus liceat, niſi delatis prius datæ fuerint plene deſenſiones de iure conceſſæ, nec poſſimus etiam vnquam nos, ſeu dictus noſter Primogenitus, aut noſtri, vel ſui ſucceſſores, aut officiales, ſeu commiſſarij, aliquem, ſeu aliquos de dicto brachio per conſcientiam, vel alias condemnare, niſi ad cognitionem iudicij competentium, ſed ad cognitionem eorundem iudicum habeant tradi manu leutis ſecundum conſtitutiones Cathalonie generales. Et prædicta omnia, &c.

K 5 DE

DE BANDEIAMENTS.

TIT. XX.

2. ALFONS terç en la pragmatica dada en
Barcelona a de las Chalendas
de Octubre 1335.

VM sicut ad nostram Audienciam est deductum, nonnulli ex bannitis per vicarios, baiulos, & alios officiales nostros, a locis iurisdictionis nostræ subiectis, publice, & palam commorentur, & sustineantur in eiquitatibus, villis, seu locis nostris, extra vicariam, seu baiuliam in qua banniti sunt, constituti, ob quod totum terræ posset damnum, & periculum euidens imminere, idcirco volentes prædictis danis, & periculis obviare, tenore præsentium statuimus, ac etiam ordinamus, quod de cætero, cum contingat aliquem ex vicariis, baiulis, vel alijs officialibus nostris bannire aliquem malefactorẽ, ipsum bannitum teneatur, & curet alijs vicarijs, & baiulis locorum nostrorum Cathalonie suis litteris intimare, & iisdem vicarijs, baiulis, ac alijs officialibus nostris, dictum bannimentum infra eorum vicariam, baiuliam, aut districtum publice, & voce præconis faciant nuntiare, ipsi officialibus, ac vniuersis, & singulis subiectis nostris in sua ipsorum officialium iurisdictionem degentibus, nihilominus tenore præsentium iniungentes, quatenus sub poena in ipso bannimento apposita, & adiecta, emittendo sonum de viasos, & alias ipsos bannitos si poterunt capiant, & captos ponant in posse, & manibus vicarij, vel baiuli illius loci, vel termini, in quo banniti fuerint, nec eis de bannitis audeant, vel præsumant quouis modo auxilium impendere, vel fauorem. Hoc itaq; statutum, & ordinationem nostram per dictos vicarios, baiulos, & alios officiales nostros, & eorum subditos deinceps volumus, & iubemus teneri, & inuiolabiliter obseruari sub poena prædicta, & amissionis officij, ac nostræ gratiæ, & mercedis. Scituri, quod quicumq; ex ipsis officialibus, vel eorum subditis in prædictis culpabilis inuẽtus fuerit, vel remissus, vel in aliquo contraxerit, vel venerit, poenam iam dictam foriter corripitur. Et ut de prædictis non valeat per ipsos officiales nostros ignorantia allegari, mandamus præsens statutum, & ordinationem in libris curiarum vicariorum, & baiuliarum nostrarum Cathalonie ad memoriam registrari.

2. PER E terç en la pragmatica dirigida al Portant veus de Governador dada en Pobleta 14. de las Chalendas de Agost 1341.

R Ecepimus nouiter litteram vestram, in qua nos consulere pro in dictis, qualiter contra bannitos, qui in castris, seu locis de Olone, de Munta, de Falière, de Arres, & de sancto Poncio, & in alijs vicarijs Bagiarum præfæctam civitati Minorissæ vicinis inprovidè sustentantur, & contra dominos, & homines castrorum, & locorum ipsorum, qui ipsos recolligunt, & receptor, & contraillos etiam qui dant ipsis bannitis in armis, victualibus, & alijs auxilium, & succursum, procedere deberetis, quibus vobis ducimus respondendum, quod nos contentis in vestra littera diligenter in consilio nostro recognitis, & discussis, nostras super eis provisiones fecimus, quas cum alia littera nostra patenti vobis, & vicario Bagiarum directam ducimus transmittendas. Igitur vobis mandamus, quatenus provisiones ipsas seruetis, & iuxta illarum seriem in præmissis omnibus procedatis.

3. LO MATEIX en la pragmatica dirigida a tors, y fengles officials dada en Perpinyà a 17. de Noembre. 1351.

D VM imprauitas scelerum per campum licentiæ discunt, effoentis, claustra iuris infringit, aditum iniurijs ministrado, & per consequens ipsa impunitas sit poenalis, reseruando puniendos poenis maioribus, & per impunitate transgressionis exemplar, blandiendo alijs ad offensionem. Sane nostris auribus nouiter est deductum, quod licet criminosi aliqui per aliquem ex vobis, seu prædecessorum vestrorum banniti fuerint, vel à pace, & treuga eiectioni, per alios officiales forsitan ignaros de huiusmodi bannimento, vel enantamento, aut illud ex quo inde certiorari non sunt, volentes non sine reprehensionis nota, sub conuinentia prætenire, criminosos huiusmodi bannitos, vel à pace, & treuga eiectionis receptare non desinunt, vel saltem non curant pro talibus citare, & contra eos procedere, ut deberent. Quamobrem ipsis criminosi, & alijs etiam impunitatis exemplo præstatur occasio, & laxantur a bene, similia, vel maiora, seu gratiora facinora committendi rigor nostræ iustitiæ in contemptum deducitur, bonumq; Reipublicæ læditur manifeste, nec minus enaruantur constitutiones pacium, & treugarum super hoc editæ, quibus, & specialiter constitutione illa, seu vñatio incipienti, si quis ex Magnatibus cauertur, quod eiectioni à pace, & treuga in Cathaloniam non debeatur sustineri, quinimo omnes Magnates, contra eiectionis à pace, & treuga nobiscum, & sine nobis guerram facere teneantur, quod in abusu deuentum est per insolentiam, & negligentiam officialium nostrorum, id prout deberet alter alteris, & etiam Magnatibus, non curantium intimare.

intimare. Igitur huic insolentia, & abusu opportunitas adesse remedijs iuxta sollicitudinis Regia providentiam cupientes, tenore presentis vobis, & vestrum singulis dicimus, & mandamus firmiter, & expresse, & sub poena amissionis officiorum vobis commissorum, quatenus si quis, vel si qui exigentibus suis demeritis, vel sua contumacia exposcente, per vos, seu aliquem ex vobis banniti fuerint, vel a pace, & treuga eieci, alij nostri officiales vniuersi, & singuli, illos habendo pro talibus, eosdem inter dictum sibi commissum minime receptare presumant, quinimo contra ipsos, vt bñitos Regios, vel a pace, & treuga eieciōs procedere rigide teneantur. Et ne super hoc aliqui vestrum valeant nubilo ignorantia excusari, harum scripserim vobis, & vestris singulis sub dicta poena, & subscripta ducimus iniungendum, quod ille vestrum a quo principales criminosi aliqui, seu contumaces banniti fuerint, vel a pace, & treuga eieci, inde certificet per suas litteras omnes alios, & singulos officiales Regios Cathalonie, saltem in vicariarum capitibus residentes, seu prefectos eisdem, illorum talium nomina specificē declarando, qui certificatione recepta huiusmodi, in locis quibus prefuerint, bñnimentum ipsum, vel eiectionem a pace, & treuga faciant solemniter publicari, & bannitos etiam bñnere nouiter infra eorū districtum, ipsosq; bñnitos, & a pace, & treuga eieciōs, tanquam bñnitos, & eieciōs a pace, & treuga proprios, sub poena solita, ab omnibus suis subditis facere euitari, & nihilominus quilibet ipsorū vicariorū, alij officialibus minoribus, vt pote subnarijs, & baiulis locorum, que sunt, in seu de ipsorum vicarijs, necnō etiam quo ad eieciōs a pace, & treuga Prælatis, Baronibus, nobilibus, militibus, & alijs intra vicarias, seu in conuincio, castra, & loca habentibus, vel eorum officialibus, illud teneantur literatorie nūtiare, requisitione, seu monitione præambula, vt erga illos in nō receptado eisdem, vel dando eis consiliū, auxilium, vel fauorem, dictas constitutiones pacium, & treugarum, & specialiter dictam constitutionem, seu vñtationem incipiunt. *Siquis ex Magnatibus*, sub incurfu poenarum in ipsis contentarum, curent tenaciter obseruare, & dicti etiā officiales nostri prædictos bñnitos, vel a pace, & treuga eieciōs, si eos capere poterint, remittere ordinario, vel in dicti requirerit, vt sic criminosi ipsi, qui publice nō sunt veriti delinquere, publica cōfusione repulsi, manifestaq; repulsa cōfusi, intra iurisdictionem Regia nullus adiutores inueniat, seu fauēdores, adiciētes, quod si quis, vel si qui vestrum in prædictis, & subscriptis firmiter obseruandis negligentes fuerint, seu remissi, illas poenas quas dicti criminosi merentur, iremediabiliter incurretis, mandantes sub dictis poenis, vt præsens nostrum mandatum quod obseruatione, & executione dictarum cō-

stitutionum, factū voce præconis publicari facia- tis, & in libris cunarum nostrarum copari, & inferri ad memoriam sempiternam.

DE BANS, E PENAS PECCVNIARIAS. TIT. XXI.

1. PERE terç en la pragmática dirigida als officials de Girona dada en Tortosa a las nonas de Setembre.

1337.

R O parte hominū diocesis memorate, clamola infinnatione aobis facta, percepimus, quod vos non contenti quod homines habeant, & possideant bona, adque de infrascriptis casibus posset per vos recursus haberi, pro poenis, bñnis, & alijs nominibus fiscalibus quibuscunque, ac fisco nostro spectantibus, capitis eosdem homines in personis, volentesq; fideiussoria dan cautioni, recusatis eorum defensiones auertere, nisi in captione, ac si criminosi existerent, in eorum dampnum non modicum, & supplicato inde nobis pro parte hominū prædictorum, vobis, & singulis dicimus, & mandamus expresse, quatenus a similibus grauamini- bus de cætero abstinēatis, nec homines suprascriptos, pro prædictis, ex quo bona habeant in quibus distingui valeant, aliquatenus molesteris, seu grauetis contra debitam rationem, taliter vos habendo in his, quod homines memorati iterato corā nobis de vobis ista de causa non habeant materiam conquerendi.

DE ANNOTATIO DE BENS. TIT. XVII II.

1. PERE terç en la pragmática dirigida al vguer de Barcelona lo primer de Febrer 1354.

R O parte consiliariorum, & proborum hominum ciuitatis Barchinonæ percepimus, q licet ex priuilegio Regio ciuitati Barchinonæ indulto, dum vos dicti vicarius, vel baiulus aliquos sagiones esse mandatis in domo alicuius delati de crimine, delatus huiusmodi, vel aliqua bona sua, pro tali custodia sagionibus ipsis soluere nihil debent, ipsi veruntamen sagiones vexari delatos ipsos non metunt, exhibendo ab ipsis salarium hac de causa, in lētionem multiplicem priuilegij ante dicti, & dampnum nō modicum

modicum talium delatorū, quare fuit nobis humiliter supplicatum, super his debite provideri. Nos itaq; dicta supplicatione admiffa benigne, vobis dicimus, & mandamus, quatenus privilegiū ante dictum de cetero obferuetis, & obferuari toto taliter faciatis, fagiones eodem, fi contra ipfum in aliquo fecerint, puniendo.

LO MATEIX en la pragmatika dirigida a
tots, y fengles oficials dada en Barce
lona a 4. de las Nonas de
Dizeembre 1339.

EX relatione procuratoris ficalis, & pluriū aliorum percepiimus, quod vos, vel multi ex vobis in pluribus criminibus grauib, & atrocibus, & alijs huc vſque commiffis, annotationes quæ de bonis criminoforum fieri poffent, & deberent fecūdam iuftitiam, obmittitis facere interdum ignoranter, & aliquoties ob quorundam fauorem, & frequenter etiam propter ſordes, quodq; in alijs annotationibus quas facitis, non ſeruatur illa ſolemnitas, neq; forma, quæ de iure ſeruari deberet, & per cōſe quens quaſi nulum ex eis debitum ſortitur effectum, ex quibus Reſpublica læditur, & ſatisfactio iniurijs ſubtrahitur, & criminofis creſcit audacia delinquendi. Quapropter nos, prædictis, & alijs de cauſis, quæ ad hoc rationabiliter nos inducunt, volentes ſuper annotationibus bonorum in futurum ſiendis ſalubriter providere, ſtatuiimus, & ordinamus tenore præſentium, vobiſq; ac veſtrum cuilibet dicimus, & expreſſe mandamus ſub poena quingentorum aureorum, noſtro ſcrinio pro qualibet vice qua contrafeceritis applicandorum, necnō ammiſſionis officiorum ipſorū, quibus priuati cēſeamini ipſo factō, & etiam inhabiles reddamini ad officia exercenda, quatenus quilibet veſtrum in ſua iurisdictionem ſibi cōmiſſam, quotiens vobis denūtiatum fuerit, vel ad audientiam veſtrā peruenierit aliquod crimen perpetratum fuiſſe, ex quo cōſueuerit fieri annotatio, bona omnia illius qui de dicto crimine delatus fuerit, ad cauſelam ne abdicari, vel alienari valeant, ſcribi protinus faciatis, & ſubſequenter factis citationibus debitū, &

in ſimilibus fieri ſolitis, illum banniat, & factō bannimento vt moris eſt, bona omnia eius iam dicta, vt de iure fieri debet, per ſententiā annotetis, ipſamq; annotationē dictō criminofō ad domicilium ſi extat, alias voce præconis notificari protinus faciatis. Quibus factis, caueatis atq; ne per guidaticum, vel aliter curſum anni a iure ſtatuti, ſi dictus criminofus in ſua contumacia præſiterit, interrumpas modo, vel ſedatis, lapſo vero anno prædicto, ad incorporationē, & executionem faciendam de dictis bonis ſollicite procedatis, prout de iure, & ratione fuerit faciendum. Hæc autem prouiſionem noſtram in regiſtris curiarū veſtrarum iubemus protinus regiſtrari.

DELS BENS DELS CON- DEM NATS. TIT. XXIII.

1. FERRANDO ſegon en lo privilegi concedit al ſtament militar dat en Barcelona a 9. de Octubre 1481.
Cap. 6.

Conſiderantes los dits ſerueys fets per lo dit ſtament militar a la Maieſtat Real, dignes de recordatio, e remuneratio, ſupplica humilmet lo dit ſtament militar, ſic merce voſtra atorgar los per ſpecial privilegi, que aduenint cas que algun dels ſobredits militars fos delat, o condemnat per algun delict, no puga eſſer procehit contra aquell per apprehenſio de bens, e executio de aquells, ans tantſolament haja a eſſer punit per tal delict en la propria perſona, ſegons la qualitat del dit delict, ſi dōcs nos compoſaſan voluntariament per tal delict, exceptat per crim de leſa Maieſtat in primo capite, e crim de heretgia en cas que fos declarada per jutge eccleſiaſtic ſegons orde de dret, e no prejudicant als processos de regalía en los caſos en aquells permefos, ſervada la forma dels vſatges, e conſtitutions, e ſervats los privilegis militars.
Plaui al Senyor Rey.

*confiscatis de ben LIB. X
not per fer en Cap condeley*

LIBRE DESE DE LAS PRAGMATICAS, Y AL- TRES DRETS DE CATHALVNYA.

DE DRET DE FISC, Y DE DE CORONATGES, Y LAS SVAS REGALIAS.

TIT. I.

1. PERE terç en la pragmática dada en Valē-
tia a 3. de las Chalandas de Febrer. 1341.

Cap. 1.

*de la colla de
on moran.
p. 4. de la
m. 8. p. 10.
24. p. 11. de
p. 12. de la
m. 13. de la
m. 14. de la
m. 15. de la
m. 16. de la
m. 17. de la
m. 18. de la
m. 19. de la
m. 20. de la
m. 21. de la
m. 22. de la
m. 23. de la
m. 24. de la
m. 25. de la
m. 26. de la
m. 27. de la
m. 28. de la
m. 29. de la
m. 30. de la
m. 31. de la
m. 32. de la
m. 33. de la
m. 34. de la
m. 35. de la
m. 36. de la
m. 37. de la
m. 38. de la
m. 39. de la
m. 40. de la
m. 41. de la
m. 42. de la
m. 43. de la
m. 44. de la
m. 45. de la
m. 46. de la
m. 47. de la
m. 48. de la
m. 49. de la
m. 50. de la
m. 51. de la
m. 52. de la
m. 53. de la
m. 54. de la
m. 55. de la
m. 56. de la
m. 57. de la
m. 58. de la
m. 59. de la
m. 60. de la
m. 61. de la
m. 62. de la
m. 63. de la
m. 64. de la
m. 65. de la
m. 66. de la
m. 67. de la
m. 68. de la
m. 69. de la
m. 70. de la
m. 71. de la
m. 72. de la
m. 73. de la
m. 74. de la
m. 75. de la
m. 76. de la
m. 77. de la
m. 78. de la
m. 79. de la
m. 80. de la
m. 81. de la
m. 82. de la
m. 83. de la
m. 84. de la
m. 85. de la
m. 86. de la
m. 87. de la
m. 88. de la
m. 89. de la
m. 90. de la
m. 91. de la
m. 92. de la
m. 93. de la
m. 94. de la
m. 95. de la
m. 96. de la
m. 97. de la
m. 98. de la
m. 99. de la
m. 100. de la*

Ntellecto pro parte patiariorum, & proborū hominum villę Ceruarie, qualiter lapsis temporibus, a baiu lo, vel alio officiali nostro licēcia non obenta, contra fiscalia iura nostra iurisperi-
ti, & advocati villę prædictę patrocinium præstiterunt, notarij, & scripturas publicas, & alij con-
fecerunt, procuratores, seu causidici pro vitibus
procurarunt, ex quibus dicta iura fiscalia suscep-
erunt, vel suscipere poterunt non modica detri-
menta. Ideo pro conseruatione nostrorum iurū
prædictorum, ac vtilitate Reipublicę dictę villę,
pro eius parte fuit nobis humiliter supplicatum,
tenore præsentis decernimus, & etiam ordina-
mus, quod de cætero, quamdiu de nostra proce-
ssent voluntate, quicunque iurisperiti, advocati,
notarij, seu scriptores, & procuratores non audeāt
modo aliquo, vel præsumant patrocinium præ-
stare, scribere, vel procurare in negotijs fiscalibus
contra vos, vel iurisdictionem vestram, absque li-
cencia, & permisso nostri baiuli, vel vicarij dictę
villę, quæ quidem licencia eis detur per baiulum,
vel vicarium memoratos, nisi posset ex causa ius-
sissima denegari. Mandantes, &c.

2. IA VME Infanter Loçinent general de Pe-
re terç son germā en la pragmática
dada en Ceruera a 4. de las
Chalandas de Agost.

1343.

LOS oficiales Reysals poden inquirir no
solamēt desora, pero encara dins los ca-
stells, e locs, dels crims dels quals al Se-
nyor Rey, e a los oficiales pertany la conexēia.

- ALFONS quart en la concordia feta ab lo
braç ecclesiastic dada en sanct Cugat
a 20. de Octubre 1419.
Cap. 2.

Rimeramēt lo dit braç, e los Pre-
lats, e procuradors, sindics, o eco-
nomos de Capítols de dit Princi-
pat de Cathalunya ajustats en la
Cort de Cathaluña, fuhēt braç en
la Cort, per si, e per lo dit braç, p
los singulats de aqll, e per los homēs, e vassalls luis
del Principat d Cathaluña, per cōtēplatio de la re-
missio, diffinitio, e relaxatio plo dit senyor faedo-
ras, transigens, e volentē departir de la questio, e
plet, qui es entre lo dit senyor de vna part, y e lo dit
braç, e clero de la part altra, conuenen, consentē,
pacionan, e transigexen, e per solemne stipulatio
prometen, e atorgan al dit dit senyor, y a los suc-
cessors, que luis homens vassalls del dit Princi-
pat contribuitan, e aquells faran ab tot acabamēt
contribuir en las demandas, que lo dit senyor, o
successors seus faran de aqui auant, o demanaran
als dits vassalls de la Esglesia, ço es per acte de
coronacio de si, e successors seus, e de la Senyora
Reyna vuy regnant, e de las Senyoras Reynas ef-
deuendidoras, e mes en demandas de mandarges
de fillas suas, o de fills de successors seus de legiti-
tim matrimoni procreadas, e mes en demādas de
guerras en la forma, e manera deuall expressadas,
e lo present capitol volen si reforborat ab clausu-
las, juraments, e cautelas decents, e oportunas, a
bo, e a enteniment. E perque sobre la contributio
per los dits vassalls faedora, disceptario alguna no
puga sortir en esdeuenidor, volen, consenten, pa-
cionan, e transigexen las ditas parts, que per de-
manda de coronacio de Rey, o de Reyna, ço es
per cascuna, sis vol sie de Rey, o de la Reyna, cō-
tribuiria cascun foc del dit Principat, qui sie de la
Esglesia, mig flori de Arago, o sinc lous, e sis din-
ners Barcelonelos, axi que, encara que las corona-
tions dels dits Rey, o Reyna fossen fetas en messes,
lo dit mig flori sie pagat per quicuna de las ditas

corona

coronations, axi que quant enfems, o departidament fossen fetas, fos pagat ab dnas vn florí, ço es per calcuna mig flor per calcun foc, la qual paga, e pagas infra següents fe hajan a fer, e exigir sino loco, segons la darrera taxatio, e numeratio de fets fetas en la Cort de Cervera: axi entes, que si altra, o altres taxatjons se fahien, totes enfems hajan a fer las ditas pagas, segons la darrera taxatio iudocs feta. E per los maridatges de las fillas del dit senyor, o successeurs seus de legitum matrimoni procreadas, o de la germana qui vuy es per maridar del dit senyor ara regnant, filla del dit senyor Rey en Ferrando de Alta recordatio, si tngats contribuir los dits vassalls fins a quantitat de set sous Barcelonesos per calcun foc, pagadors en la forma damunt dita: axi declarat, e concordat entre las ditas parts, que quant ieesduendra cas, que lo dit senyor, e o sos successeurs volran hauer las ditas demandas, o lo cas sera imminent, çoes q los dits senyors se volran coronar, o volran coronar las Reynas, o volran maridar, çoes aqueste la dita germana sua, o fillas, e sos successeurs lurs fillas, e o germanas lurs, fillas de algun dels Reys predecessors de legitum matrimoni, vt supra procreadas dins l'pay de quatre mesos apres que la dita demanda sera imposada, e indita, e ab letras sera als dits Prelats, çoes a calcun, o als Capítols qui vassalls han, o hauran en Cathalunya, o altra persona ecclesiastica que hoja vassalls, encotinert, e immediate següents notificada, çoes a ells personalment, o en lurs habitacions, o Esglésias, promet lo dit braç, e los Prelats, síndics, e procuradors de Prelats, e o Capítols en la Cort presents, e altres defus nomenats per si, e per los absents, e calcun dels singulars faran pagar la quantitat, qui de la dita demanda tocara, als homens, e vassalls de aquell Prelat, o Capítol, o altra persona ecclesiastica, aqui la dita letra sera estada presentada, o intimada, la qual quantitat faran pagar franca, qaitia, e desembargada de rotas missions, e despesas, en aquell loc de calcun Bisbat del dit Principat, e a aquella persona que per lo dit senyor, e successeurs seus lo sera intimat, o notificat, faent apocha lo dit rebedor, si es detor lo Bisbat, pagant mig flor de aquella, e si son apochas singulars dos sous per calcuna, e si passats los dits quatre mesos la dita quantitat no seria paga da, puga lo dit senyor en continent per los ministres, a totes despesas dels vassalls qui pagat no hauran, e no de lur Prelat, Capítol, o senyor exigir, e hauer aquella, ab aquellas maneres, forças, e cohercions, que en exactions de tals dmandas se poden, deuen, e son acostumadas de esser fetas, remogudas totes exceptions, dilacions, appellacions, e tots altres recorcos a qualseuulla fors, e jurisdiccions. Enten empero, e vol lo dit braç ecclesiastic, e singulars de aquell defusdits, e lo senyor

Rey ho consent, que en la present transaccio, e pactes, no sien entesos, ne compresos aquell, o aquells Prelats, e o personas ecclesiasticas, ni vassalls de aquells qui han expres priuilegi, o sententia de exemptio, nomenadament de coronatio, o altra qualseuol demanda, expressament nomenada, capres del dit priuilegi, o sententia son, o seran trobats en possessio de libertat de las ditas demandas, o de alguna de aquellas. Axi entes que si en lo temps del Rey en Ferrando, o del dit senyor vuy regnant se mostraua res esser exigít, e pagar, aquella paga, o solutio no puga en res suffragar, o ajudar al dit senyor, ans romanga lo dit senyor, e romangan los dits Prelats, o personas ecclesiasticas, e vassalls lurs en aquell punt, e dret, en que vuy son, axi que si facultat de calcuna d las parts, si lo dit dret volran fer declarar per sententia, o en altra forma, fer ho, axique per la present transaccio, o pactes no sie alguna de las ditas parts en aquest article res derogat. Empero si se esdeuenia cas, que fos pronuntiat, los dits priuilegis, o sentencias no valer, o tenir, e los sobredits quis dirien esser priuilegiats deure pagar, en aquell cas aquells ayals sien entesos, e compresos en los presents capítols, e transaccio, e obligats a pagar, segons forma, e tenor de aquells, e no en altra manera. E mes consent lo dit senyor, e li plau, que en la present transaccio, o pactes no sien compresos aquells vassalls de la Església, los quals ningú temps han pagat en tals demandas, e son, e seran trobats en plena possessio de libertat de tals demandas, ans aquells ayals romangan en la dita possessio de libertat, la present transaccio en res no contrahant.

2. L O M A T E I X en dita concordia.
Cap. 3.

I Tem mes es concordat entre las ditas parts, que per raho delas coronatjós del senyor Rey en Ferrando, o de la senyora Reyna dona Eliconor, e per raho del maridatge de la Illustre dona Maria germana del senyor Rey ara regnant, e filla dels dits senyor Rey en Ferrando, e Reyna Eliconor, contribuiran, e sien tenguts contribuir los homens de la Església, çoes calcun foc en vint sous Barcelonesos, pagadors en tres termes, çoes del present jorn a mig any primer, e continuo següent pagara quiscú foc sis sous vuyt diners Barcelonesos, e passar lo mig any dins altre mig any següent pagará altres sis sous, e vuyt diners, e dins altre mig any subsegüent altres sis sous vuyt diners, dins aquell loc, o aquella persona, e en la for ma, e nombre de foc defusdits, a tot despens dels dits vassalls.

3. L O

3. LO MATEIX en dita concordia.
Cap. 3.

MES es concordat entre las ditas parts, queaqueils vassalls de la Esglesia qui han contribuït en las demandas de las coronacions del senyor Rey en Ferrando de gloria memoria, e de la senyora Reyna dona Eleonor, e en las demandas del matrimoni de la dita Illastre dona Maria dessusdits, no sien tenguts a contribuir en los dits vint sous, de que es feta la present auinença per las ditas demandas. Item mes es concordat, que de la present transaccio, e pactes sien fets actes en Corts, en la Cort quis celebra en lo dit monastir de sanct Cugat, ab tota solenitat en tals actes acostumada: fa acte de cort ab consentiment de la dita cort de la dita conuencio, e transaccio, e contrahe de aquellas. Saluat empero, que per lo present acte no sie, ni paga esser engendrat prejudici, ni en viuirs, ni en singularia aquells Magnats, Barons, nobles, nials cauallers, homens de paratge, o generosos del dit Principat, los quals per lurs priuilegis, libertats, vsos, costums, e prerogatiuas noy son tenguts, ni han acostumat de pagar, ells, ni lurs vassalls, ni als poblats dins lurs Baronias, castells, ni quadras, saluat axi mateix, que per lo present acte a Cort no vol, ni enté lo dit senyor esser fet prejudici al braç de las ciutats, e vilas Reyalis, ni a las vniuersitats, e singulars de aquells, axi que no sien téguts apres lo present acte en mes, ne en menys que eren téguts abans, ni axi mateix sie fet prejudici al dit senyor, tant com sguarda lo dit braç, ans romangan quiscun en lurs plen dret, en que eren abans del present acte, e lo dit braç de vniuersitats, oydas las cosas proposadas per lo dit senyor, ab las ditas saluetats al dit braç de vniuersitats fetas, las quals accepta, e no en altra manera, cõfent, e approua lo dit acte. Quibus per me locurentem Prothonotarij sic vt prædicitur lectis, & publicatis, incõtinent Reuerendus venerabilis Episcopus Vicensis, nomine, & pro parte brachij Ecclesiæ supradictæ obtulit, & tradidit mihi dicto Raymundo Bauli locumtenenti Prothonotarij, quandam papij cedulam, quæ de mandato dicti domini Regis fuit incontinenti per me lecta, cuius tenor sequitur in hunc modum. Senyor molt Excellent. En lo capitol que fa menço dels focs dels vassalls de la Esglesia sien nombrats, e pagassen segons la taxa de Ceruera, com sie estada, e es intentio del braç ecclesiastic, que fossen nombrats segons la darrera taxa corrent, e que pagassen segons aquella, e com senyor aço sie estada error manifesta, e lesio, e frau de la Esglesia, com fos intentio del dit braç, que la dita taxatio de Ceruera fos la darrera, e no ho sie, perço lo dit braç, si, e quant li es degut de dret dissent, e contradiu

en pagar segons la dita taxa de Ceruera de nombre de focs, mas segons la corrent, supplica, e requer lo dit braç, la present esser continuada al peu del present acte. Quæquidem scedula per me locumtenentem Prothonotarij, vt prædicitur lecta, & publicata, honorabilis Ioannes de Funes Vicecancellarius, de mandato dicti domini Regis, & in alijs personam dixit hæc verba, vel similia in effectu. Quod dictus dominus Rex stabat, & perseverabat in contractu dictorum capitulorum, & in alijs supradictis, & ab eis recedere non intendebat, scilicet, quod protestabat de omnibus pœnis, tam spiritalibus, quam temporalibus, si quis forsan ex oblatione dictæ scedule super proxime incertæ dictum brachium ecclesiasticum incurreret, cum dicta capitula eo modo quo incerta sunt superius fuissent per dictum dominum Regem, & dictum brachium firmata solemniter, & iurata.

4. FERRANDO segon en lo priuilegi concedit al estament ecclesiastic dat en Barcelona a 9. de Octubre 1481.
Cap. 1.

ET primo statuere, decernere, & providere dignetur vestra Maiestas, & cum presentem decernat, & provideat, quod transaccio, & concordia in Curia sancti, Cucuphatis Vallens. inter dictum Serenissimum dominum Alfonso, & brachium Ecclesiæ dictæ provincie super maridagio, & coronagio per vassallos dictorum Prælatorum, Ecclesiarum, monasteriorum, Capitulorum, & aliarum personarum ecclesiasticarum, certo modo, & omnibus, & per omnia obseruentur. Declarando nihilominus, quod vassalli prædicti, qui ad maridagium persolvendum secundum formam dictæ concordie obligantur, non teneantur ad solvendum, neque contribuendum in aliqua etiam minima parte, in maridagio pro filiabus bastardis, aut alijs illegitimis Regum Aragonum, sed præcisse, & dumtaxat pro filiabus legitimis, & naturalibus, & de legitimo, & carnali matrimonio procreatis, quocumque usu incontrarij obseruato, nequaquam obfistare: & quod per hoc non fiat prejudicium illis Ecclesijs, & eorum vassallis, que super prædictis maridagijs, & coronagijs non soluendis priuilegiati existunt, vel in possessione libertatis non solvendi, quequidem priuilegia, & exemptiones eis seruentur illis, & prædicta omnia locum habeant etiam in vassallis Ecclesiarum, que habitant, & sount domicilium extra Principatum, dum tamen Prælati, & Ecclesiæ quibus subsunt sint in dicto Principatu constituti. Placet domino Regi qd dicta transaccio, pactum, & concordia in omnibus, & per omnia obseruentur, quocumque abusu in contrarij penitus reuocato.

L O

5. LO MATEIX en altre priuilegi concedit a dit fiament ecclesiastic dat en Montfò a 2. de Setembre 1510.
Cap. 9.

Supplia encara lo fiament predit ecclesiastic a vostra Rey al Majestat, que considerada la transaccio de sanct Cugat, se obligarè los Prelats en fer pagar, y contribuir los vassalls en dret de coronatge, per la coronacio del señor Rey en quantitat de mig florin, o cinc sous, e sis diners moneda Barcelonesa, e se preten que serien tenguts de pagar vuyt sous, e sis diners moneda Barcelonesa, que placia a vostra Excellencia per remoure tots dubtes, plets, e questions, majorment artes lo seruey que en las presents Cortes se faa vostra Majestat, que no obstant lo quesporia dir, e allegar per las parts, que tanfolament sien tenguts dits vassalls de la Esglesia a pagar perdita coronatio cinc sous, e mig moneda corrent ara en Barcelona, e no mes: aquells empero vassalls de Esglesias, e Prelats que segons la predit transaccio de sanct Cugat son tenguts a contribuir en dret de coronatge, e no altres. Plau a sa Majestat elegir, e de fer elegira dos homens de scientia, e lo fiament ecclesiastic ne elegesca altres dos, e aquells tals hajan a declarar, e decidir dita altercacio, e sino hi decisen, o declarauan dins lo temps hi sera assignat, que la Regia Audientia, o los doctores del Rey al Coniell sien los iurges, e que fins hi sie declarat de justitia oidas las parts de qui es interès, no sien tenguts, nes puga exigir per tal dret de coronatge, sino tanfolament cinc sous, e mig moneda corrent en Barcelona.

6. LO MATEIX en dit priuilegi.
Cap. 10.

MES auant supplia lo dit fiament ecclesiastic a vostra Excellencia, que atrescos los capitols de sanct Cugat, e confirmacions de aquells fetas per vostra Serenitat sobre la solutio dels maridatges de fillas de Rey bastardas, e illegittimas, los vassalls de la Esglesia no son tenguts, ne obligats en pagar dret algu per maridatges de fillas de Rey illegittimas, e que per aquesta causa de maridatge de fillas de Rey illegittimas no pugan esser conuenguts dits vassalls de la Esglesia en la Regia Audientia, ni en altra qualseuol part, o judici. Plau al Senyor Rey q la sententia sobre aço donade per la Rey al Majestat en las Cortes en Barcelona celebradas, en lo monastir de frates Menors per los prouidors de grenjes sie seruada, lo efecte de la qual es, que

sie sobresegut en la executio del dit maridatge de fillas illegittimas, e que nos puga dit maridatge exigir, fins a tant que hi sie declarat per la Audientia Rey al, oidas las parts.

DE LA REMISSIO DE ALGVNS DRETS FISCALS.

TIT. III.

1. ALFONS quart en la còcordia feta ab lo Raiment ecclesiastic dada en sanct Cugat a 20. de Octubre any 1419.
Cap. 4.

Tem lo dit Senyor Rey per reuerentia de nostre Senyor Deu, e de la Verge Maria, e de tota la Cort celestial, e per contèplatio, e amor del dit braç de la Esglesia, e per signat de la dita conuocacio, vol, consent, paccion, e transigeix per si, e succedors seus Reys de Arago, e Comtes de Barcelona, que demandas algunas per raho de nouella caualleria de Reys, e de Primogenits lurs, ni de matrimonis de Reys, ni de fills lurs, ni de viatges, o legacions faedoras a Cort Romana, ni per alguna altra necessitat que los Reys de Arago haguessen, o poguessen hauer, ni algunas otras demandas, per qualseuulla nom, o manera que nomenar, o excogitar se puga, las quals los Reys de Arago predecessors del dit Senyor en qualseuol temps, o manera hajan fetas, demandas, o exigidas, o acostumadas ser, o exigir, exceptadas las damunt cõtengudas, las quals rete a si, e a succedors seus, de aqui auant lo dit senyor, ni los succedors no exigiran, ni demanaran, o faran, ans aquellas, e quiscuna de aquellas sien remesas, e hagudas per remesas, ara, e en sdeuenidor. E lo senyor relaxa, renuntia, remet, e difineix tot dret, e actio, petitorio, e o demanda, que a ell, e als dits succedors seus pertanga, o pertanyer puga sobre las ditas demandas, e abdica a si, e succedors seus poder de fer, o exigir aquellas, e fa los homens, e vassalls dels Prelats, e clero del dit braç, e singulas de aquells, axi aquells en que no han jurisdiccio, com aquells en que ne han alguna francs, quitos, e immunes, perpetuament de todas las ditas demandas, e que lo present capitol sie dictat ab totes clausulas, e o cauilhas decents, e oportunas, a bo, e sa enteniment, prometent lo dit Senyor, e jurat per Deu, e los sancts quatre Euangelis, e la Creu de nostre Senyor corporalment tocats per ell, lo present capitol, remissio, diffinitio, e renuntatio tenir, e inuiolablement, e perpetu obferuar, fàet de aço ley, o contracte, lo qual vol hauer força de ley perpetua, e inuiolable. Entenen empero las ditas parts,

parts, que en la propdita relaxatio, renunciatio, remissio, e diffinitio no sien entesos, ne cõpresos drets los quals pertangal al senyor Rey en virtut del vltatge. *Princeps namque*, ni de constitutions de Cathalunya.

DE PAV, Y TREVA. TIT. IIII.

1. PERE terç en la pragmática dada en Barcelona lo primer de Dezembro 1368.

Vltorius, cum aliquis conetur processus pacis, & treuge ad debita extedere, dicentes, ex non solutione debitoru damnu in bonis creditoru fuisset illarū, ideo huic iniq̃uaz, & vanz oppinionī abuiātes, declaramus, pro debitis ex contractu, vel quasi descendētibz processum pacis, & treuge locum aliquatenus non habere.

2. ELEONOR Consort, y Loñtinent general de Pere terç en la concordia feta ab lo Cardenal de Comège dada en Barcelona a 11. de Juny 1372. cap. 2.

Sobre lo proces de pau, e de treua, dī qual, o de la extēio del qual lo dit senyor Archebisbe, e Prelats se complayen, es concordat per la senyora Reyna, e senyor Cardenal, q̃ iustie q̃ segons la forma de la constitutio expressament los clergues, e personas ecclesiasticas sien tēgudas a obseruar la forma de pau, e de treua, majorment en la constitutio del senyor Alfons primer la qual comença. *Diuiuarum*, segons la quala q̃ils qui no la obseruan, son gitats de la dita constitutio a pau, e de treua, la qual constitutio fou feta ab cõsentimēt del Archebisbe de Tarragona legat Apostolical, e de sos suffraganis, segōs ab la lectura de aquella appare, es cõcordat q̃ sic declarat per lo senyor Rey, que no es, ni fou intentio del senyor Rey, q̃ per vigor dels dits processos, los preueres, o clergues solts pugā esser tirats a juy dī senyor veguer, o altre jutge seglar, mas solamēt esser amonestats, no empero judicialment, a obseruancia de la forma de la pau, e si amonestats venē, e posan penyoras en poder del veguer, axi cō a sequestre de cascuna part, o mijana persona, la conexenā del clā fer contra lo clergue, ne cuilment, o criminalmēt puxa, ne pot per lo veguer, o altre oficial Rey al esser tpatxada, mas a son jutge deu esser remesa, segons las canonicas sanciois, e de restituir, o traure las penyoras sic fet axi cō per lo jutge ecclesiastic

sera declarat. Si empero lo clergue amonestat no ha penyoras tinents, e jurata en poder del jutge ecclesiastic, o del veguer de la cõsentencia de son ordinari que no podria tornar penyoras tinents, en aquell cas los dit clergue, posantē apres en poder dī son jutge, e jurat de estar a dret, e pagar la cosa jutjada ab las clausulas en poder de son jutge, de tornar penyoras sic quiti. Concordat mes auant per la senyora Reyna, e senyor Cardenal, q̃ si lo dit clergue, o altra persona ecclesiastica no vol seruara forma de la pau, q̃ lo veguer, o altre jutge seglar per aquella raho nol puxa en persona, o en bens, o de altra guisa offendre en alguna manera. Mas solament per la cõtumacia succeesca la promissio de la constitutio, ço es q̃ per aço q̃ lo amonestat no serua la forma de la constitutio, ha aquell fora pau, ço es en axi, q̃ si per ventura li seran donats damnatges, no puxa demanar q̃ li sien cõmenats, segōs forma, e pñuilegi de la pau. Los drets empero a ellis cõpetents de dret canonic, o ciuil, o en altra manera per libertat ecclesiastica, li romangan saluos, e sobre aquells als dits clergues, jartie estants fora la forma de la pau, hi sera tēgut de fer justitia, lo dit foragitament no obstant en alguna manera.

DE MONEDA, FORMA, E VALOR DE AQUELLA. TIT. V.

1. PERE segon en la pragmática dada en Barcelona a 4. de las Chals. de Juliol. 1383.

La moneda de argent se ha de fer en Barcelona, e no en altra part, e de quiscun march de argent bo, e si nos podē fer sino dos croats, ab lo senyal de la moneda Barcelonesa de tern, a ley de 11. diners, e malla de la dita moneda, e la ciutat de Barcelona elegix dos bons homēs, als quals lo senyor Rey comana la guarda de dita moneda, e q̃ aquella fagan fer lealment, e lo senyor Rey punira los qui seran trobats faltar la moneda, elurs bens sien confiscats, e ja mes sien restituits a lurs hereus, e la fabrica, o guany de la moneda nos vendra. Itē los cābia dors deuen jurar en poder del veguer, o qui tindra loc del senyor Rey, en lo loc hont tindran taula, que si trobaran falsa moneda en poder de algu, q̃ enuelligaran de hont la hā hauda, e la trēcaran ab vnas uforas, q̃ deuen tenir, o denuntiarā als oficials dī senyor Rey, e perço no si fet perjudici als pačes, e concessions de la operatio de la moneda, fets per lo Rey en faume primer, e per lo Rey en Pere segon son fill cõfirmats.

L TAVLA

TAVLA DE LAS PRAGMATICAS, Y LE- TRAS REYALS.

IAYME PRIMER.

Barcelona.	a 1.º de Setembre.	1241.	Intelleximus.	li. ti. pa.
Barcelona.	a 3.º de Setembre.	1241.	Algun veguer no puga.	5. 2. 118.
Ibidem.			Algun jutge.	3. 1. 54.
Barcelona.	a 5.º de Setembre.	1243.	Algun no puga edificar.	4. 6. 88.
Xanua.	a 2.º de las Cha. de Setem.	1243.	No se admes.	9. 12. 144.
Valencia.	a 19.º de las Cha. de Sete.	1244.	Noueritis nos.	2. 3. 54.
Barcelona.	a 7.º de las Cha. de Maig.	1261.	Lo veguer de Barcelona.	9. 3. 138.
Valencia.	a 12.º de las Cha. de Abril.	1269.	Algun no pot esser.	1. 23. 49.
Sarinyena.	a 12.º de las Cha. de Agost.	1271.	Intelleximus quod cum.	3. 2. 133.
Barcelona.	a 8.º de Setembre.	1274.	Mandamus vobis.	4. 15. 113.
				5. 2. 118.

PERE SEGON.

Barcelona.	a 4.º de las Cha. de Juliol.	1283.	La moneda de argent.	10. 2. 161.
------------	------------------------------	-------	----------------------	-------------

ALFONS SEGON.

Barcelona.	a 4.º de las Cha. de Abril.	1286.	Nouerint vniuersi.	9. 11. 147.
Barcelona.	a 13.º de las Cha. de Agost.	1288.	Mandamus.	4. 16. 117.
Barcelona.	a 13.º de las Cha. de Agost.	1288.	Mandamus.	4. 16. 117.
Barcelona.	a 4.º de Setembre.	1289.	Lo veguer de Barcelona.	1. 23. 49.

IAYME SEGON.

Barcelona.	a 3.º de Setembre.	1295.	Los mercaders.	4. 8. 89.
Leyda.	a 16.º de las Cha. de Agost.	1301.	Iam vos ignorare.	4. 3. 75.
Vnycastro.	a 2.º de las Cha. de Juny.	1302.	Quia periculosum existit.	1. 5. 8.
Vnycastro.	a 4.º de las Cha. de Juny.	1302.	Cum in contrariis.	4. 4. 84.
Barcelona.	a 4.º de las Cha. de Sete.	1302.	Licet dilectus.	4. 4. 84.
Valencia.	a 6.º de las Cha. de Janer.	1306.	Ex parte consiliariorum.	3. 1. 54.
Barcelona.	a 7.º de las Cha. de Octu.	1312.	Regnorum ab alto.	1. 5. 8.
Barcelona.	a 3.º de Setembre.	1315.	Licet dudum.	9. 18. 149.
Barcelona.	a 17.º de las Cha. de Sete.	1316.	Attendentes proprium.	4. 9. 90.
Barcelona.	a 3.º de las Cha. de Sete.	1314.	Infalibilis altissimi sapientia.	1. 5. 9.
Tarragona.	a 17.º de las Cha. de Febrer.	1320.	Nouerit ad nostram.	4. 15. 115.
Tortosa.	a 4.º de Setembre.	1321.	Volentes vos consiliarios.	9. 1. 135.

ALFONS PRINCEP, Y LOCTINENT GENERAL DE IAYME SEGON.

Barcelona.	a 4.º de las Cha. de Maig.	1320.	Ad nostrum peruenit.	4. 15. 115.
------------	----------------------------	-------	----------------------	-------------

LO MATEIX

LO MATEIX IAVME SEGON.

Barcelona.	a 4. de las nonas d' Agost. 1322.	Pro parte Aliam eiud zorum.	5. 2. 118
Valencia.	a 6. d' isidus d' Abril. 1325.	Cum contingat.	9. 18. 149
Barcelona.	a 17. de las Cha. de Setē. 1326.	Attendentes proprium esse.	4. 9. 90.
Barcelona.	a 3. de las nonas de Iuny. 1327.	Ex parte carcelarij.	9. 16. 147

ALFONS TERÇ.

Daroça.	a 13. d' las Chal. de Septē. 1328.	Nuper quandam ordinationem.	1. 5. 9.
Leyda.	a 9. d' las Cha. de Octub. 1328.	Pndem post olim a nobis.	1. 5. 10.
Valentia.	a 17. d' las Chal. d' Febrer. 1329.	Attendentes pro parte.	3. 6. 67.
Valentia.	a 10. d' las Cha. d' Febrer. 1330.	Sua nobis consilianj.	9. 3. 138.
Ofca.	a 5. d' els idus de Iulio. 1330.	Relatione per fideles.	7. 2. 122.
Terol.	a 12. d' las Cha. de Maig. 1334.	Attendentes quod.	4. 5. 86.
Sario aldea d' Terol.	a 8. d' las Chal. de Iuny. 1334.	Adeuntibus praelentiam.	4. 3. 76.
Valentia.	a 6. d' els idus de Abril. 1335.	Cum ex importunitate.	9. 18. 149.
Barcelona.	a las Chal. de Octubre. 1335.	Cum sicut ad nostram.	9. 20. 154.
Barcelona.	a 14. de las Cha. d' Dezē. 1335.	Existenti in obfisione.	9. 5. 140

PERE TERÇ.

Leyda.	a 16. d' las Cha. de Iulio. 1336.	Licet vos ad mandatum.	9. 18. 150
Gandefà.	a 12. d' las Chal. de Iulio. 1337.	Volentes subditorum.	4. 15. 116.
Gandefà. <i>Primo</i>	a 12. de las Cha. d' Iulio. 1337.	Los confellers de Barcelona.	1. 26. 51.
Gandefà.	a 12. de las Cha. de Iuny. 1337.	Pro parte pacianorum.	9. 16. 147
Tortosa.	a las nonas de Setembre. 1337.	Pro parte nominam.	9. 21. 135.
Caragoça.	a 18. de las Cha. d' Abril. 1339.	Nuper prouisionem fecisse.	9. 18. 151.
Barcelona.	a 5. d' els idus de Agost. 1339.	Ad audientiam nostram.	1. 4. 6.
Barcelona.	a 5. d' els idus de Agost. 1339.	Ad nostrum tempus.	8. 2. 133.
Barcelona.	a 5. d' els idus de Agost. 1339.	Ex parte Reuerendi.	1. 2. 4.
Barcelona.	a 5. d' els idus de Agost. 1339.	Scedulæ cogitantes.	9. 6. 140
Barcelona.	a 5. d' els idus de Agost. 1339.	Reuerendi in Christo patris.	4. 13. 97.
Barcelona.	a 14. de las Cha. de Noēb. 1339.	Digne agere credimus.	7. 3. 123.
Barcelona.	a 14. de las Cha. d' Noēb. 1339.	Attendentes.	1. 24. 50.
Barcelona.	a 14. de las Cha. d' Noēb. 1339.	Ad supplicationem.	9. 17. 148
Barcelona.	a 14. de las Cha. d' Noēb. 1339.	Clamola in sinuacione.	9. 15. 146.
Barcelona.	a 4. de las nonas de Noē. 1339.	Ad tollendum abusum.	9. 1. 135
Barcelona.	a 4. d' las nonas de Dezē. 1339.	Ad notitiam vestram.	9. 18. 150
Barcelona.	a 4. de las nonas d' Dezēb. 1339.	Ad notitiam nostram.	1. 23. 49
Barcelona.	a 4. de las nonas d' Dezē. 1339.	Ex relatione.	9. 22. 156
Barcelona.	a 18. de las Cha. de Ianer. 1339.	Cum regimini praesidentes.	1. 5. 11.

IAVME INFANT Y LOCTINENT DE PERE
TETÇ SON GERMA.

Gerona.	a 12. de las Cha. de Març. 1340.	Nuper idem dominus Rex.	9. 18. 151.
---------	----------------------------------	-------------------------	-------------

LO MATEIX PERE TERÇ.

Barcelona.	a 5. de las Chal. de Maig. 1340.	Quant se requirira.	9. 13. 144
Barcelona.	a 12. de las Cha. de Ago. 1340.	Pro parte iunipentorum.	4. 11. 93.
Barcelona.	a isidus de Dezembro. 1340.	Los scriuans.	4. 3. 77
Barcelona.	a isidus de Dezembro. 1340.	Los originals.	3. 8. 71.
Valentia.	a 3. de las Cha. de Febrer. 1341.	Intellecto pro parte.	10. 1. 137.
Tarragona.	a 5. de las Chal. de Iuny. 1341.	Attendentes quod licet.	1. 5. 11.
Montblanc.	a 10. de las Cha. de Iulio. 1341.	Cum quandam pragmaticam.	1. 5. 11.

Poblet.	a 14. d las Chal. d Agost. 1341.	Recepimus nouiter.	li. ti. pa.
Valentia.	a 15. d las Chal. de Setc. 1341.	Attendentes.	9.20.154
Barcelona.	a las Chaledas de Mars. 1343.	Attendentes.	4.3.77.
			6.5.120

IAVME INFANT, Y LOCTINENT GENERAL DE PERE TERC SON GERMA.

Serucra.	a 4. delas Chal.de Agost. 1343.	Los ofiçiales Reyals.	10.1.157
----------	---------------------------------	-----------------------	----------

LO MATEIX PERE TERC.

Barcelona.	pridieidus de Abril.	1344.	Ex parte totius.	4.9.91.
Barcelona.	a 8. delsidus de Agost.	1344.	Ad nostrum peruenit.	3. 1. 55.
Perpinya.	a 16. d las Chal. de Iuliol.	1345.	Intellecto relatione plurium.	1. 11.28.
Valentia.	a 9. d las Chal. de Febrer.	1349.	Las quantitats.	9. 13.151.
Barcelona.	a 3. de las Chal. de Agost.	1347.	Exposito nobis.	9.18.152.
Perpinya.	a 17. de Noembre.	1351.	Dum imprauitas scelorum.	9.20.154
Leyda.	a 19. de Maig.	1352.	Consideratio.	1.23.49.
Barcelona.	a 28. de Març.	1354.	Supplicantibus nobis.	8.2.133.
Barcelona.	a 29. de Març.	1353.	Cum sicut pro parte.	4.15.116
Barcelona.	a 1. de Febrer.	1354.	Pro parte.	9.22.156.
Barcelona.	a 2. de Febrer.	1354.	Attendentes quod.	3. 2. 66.
Perpinya.	a 24. de Noembre.	1355.	Ad nostrum peruenit.	4.15.117
Çaragoça.	Lo derrer de Maig.	1357.	Pro parte Episcopi.	1. 2. 4.
Çaragoça.	Lo derrer de Maig.	1357.	Petitione humilem.	1. 4.6.
Barcelona.	a 13. de Març.	1359.	In curia generali.	4. 1.71.
Barcelona.	a 18. de Setembre.	1359.	Recepimus littera vestram.	1. 2. 4.
Çaragoça.	a 5. de las Chal. de Maig.	1360.	Per aliam litteram nostram.	8.2.133.
Barcelona.	a 10. de Dezembro.	1360.	Ad nostrum sapius.	9. 8.142
Leyda.	a 4. de Març.	1361.	Istis que lo senyor Rey.	9.10.143
Perpinya.	a 23. de Maig.	1362.	Cum super negocio.	9. 9.143
Montfo.	a 15. de Març.	1363.	Expositione sindicorum.	3. 1. 55.
Barcelona.	a 28. de Setembre.	1367.	Dudum vobis scripsisse.	3. 1.56.
Montfo.	a 11. de Març.	1368.	Los consellers de Barcelona.	1. 26.51.
Barcelona.	a 1. de Dezembro.	1368.	1. Primo siquidem ordinamus.	2. 1. 53.
			2. Præterea ordinamus.	2. 1. 53.
			3. Item decernentes Barones.	4.9.91.
			4. Verum quia per abusum.	8.2.134.
			5. Vltius cum aliqui.	10.5.161.
			6. Postremo quia sepe contingit.	4. 9. 91.
			Ecce quod nos questionum.	4. 7.88.
Tortosa.	a 5. de Febrer.	1370.		

IOAN PRINCEP, Y LOCTINENT GENERAL DE PERE TERC.

Barcelona.	Lo primer de Abril.	1372.	Los notaris de la taula.	4. 3.77.
Barcelona.	a 19. de Febrer.	1373.	Licetin causis.	3. 5. 66.
Barcelona.	a 27. de Agost.	1373.	Quoniam non est malitjs.	7. 1.121.
Barcelona.	a 6. de Març.	1374.	Nouentis quod illustrissimus.	1. 5. 12.
Barcelona.	a 15. de Març.	1374.	Pro conseruatione.	1. 11. 29
Leyda.	a 16. de Iuny.	1375.	Ad humilem supplicationem.	4.5.78.
Leyda.	a 24. de Iuny.	1375.	Quia magistra rerum.	9. 4.139
Barcelona.	a 7. de Noembre.	1379.	Los capellans de la capella.	1. 2. 4.
Barcelona.	a 23. de Febrer.	1380.	Deducto ad auditum nostri.	1. 10.28
Barcelona.	a 23. de Febrer.	1380.	Volentes sicut expedit.	4.15.116.
Valentia.	a 22. de Setembre.	1382.	Experientia quæ est.	7. 1.122.
				IOAN

IOAN PRINCEP Y LOCTINENT GENERAL DE PERE TERC.

Gerona.	a 18. de Octubre.	1384. Cogit nos iustitiæ debitum.	7. 4. 124
---------	-------------------	-----------------------------------	-----------

LO MATEIX PERE TERC.

Gerona.	a 19. de Octubre.	1385. Sicus pro parte.	9. 16. 147
Leyda.	a 19. de Octubre.	1386. Quia vobis fidei nostro.	9. 2. 137

IOAN PRIMER.

Barcelona.	a 15. de Octubre.	1387. Visa quadam pragmatica.	4. 7. 89.
Barcelona.	a 6. de Mars.	1395. Volentes, vt expedit.	4. 4. 84.

MARTI INFANT Y LOCTINENT DE IOAN PRIMER SON GERMA.

Barcelona.	a 6. de Juny.	1391. Clamosam insinuationem.	9. 16. 148
------------	---------------	-------------------------------	------------

MARTI.

Caragoça.	a 9. de Juliol.	1398. Entes hauem.	3. 2. 123.
Barcelona.	a 10. de Dezembro.	1400. Segons styl.	3. 1. 57.
Barcelona.	a 15. de Ianer.	1401. Supplicato nobis.	1. 28. 52.
Barcelona.	a 28. de Abril.	1405. Relatibus fide dignis.	3. 1. 57.
Valentia.	a 13. de Setembre.	1406. Los homicidas.	9. 18. 152
Valencia.	a 20. de Març.	1407. Entes, c declarat.	3. 1. 57.
Barcelona.	a 23. de Març.	1409. Quia olim inter illustrissimam.	3. 3. 61.

FERRANDO PRIMER.

Barcelona.	a 20. de Juny.	1413. Quia Reuerendus in Christo pater.	3. 2. 62.
Barcelona.	a 20. de Juny.	1413. Insinuatio suplex.	1. 4. 6.
Barcelona.	a 20. de Juny.	1413. Et si sollicitudo.	9. 6. 140
Gerona.	a 18. de Febrer.	1416. Dudum siquidem.	9. 18. 152

ALFONS QVART.

Barcelona.	a 11. de Dezembro.	1423. Multa frequenter.	1. 21. 47
Valentia.	a 30. de Ianer.	1426. Cum ad officium.	1. 20. 47
Barcelona.	a 12. de Març.	1432. Circa vtilitatem.	1. 25. 50
Castell nou de Napolis.	a 12. de Juny.	1444. Quia duximus nouiter.	1. 21. 48
En lo Reyat prop ciuita vecha.	a 10. de Octubre.	1448. Qualseuol letra.	1. 22. 48

FERRANDO SEGON.

Barcelona.	a 17. de Setembre.	1479. Volens entredre fins al ca. 61.	4. 3. 78.
		62. E mes auant eom redunda.	1. 27. 51.
		63. Item quantal ofisci.	4. 3. 83.
		64. Item iatific.	1. 20. 47
		65. Item perque la intentio.	4. 3. 83.
Barcelona.	a 8. de Octubre.	418 1. Entre los altres capitols.	4. 8. 89.
Caragoça.	a 9. de Ianer.	1483. Entes hauem per humil.	4. 13. 108
Caragoça.	a 9. de Ianer.	1488. Perquant en lo fere capitol.	4. 13. 109
Montfo.	a 2. de Setembre.	1510. Volent degudament prouoir.	4. 14. 109
Canillana	a 25. de Juny.	1511. Recordam nos que eitant.	4. 14. 111

Burgos.	a 5. de Noembre.	1511.	1. Primerament.	li. ti. pa.
			2. Perquant los receptradors.	9. 14. 144
			3. E axi mateix proucim.	9. 8. 142
			4. Volem, e manam.	9. 8. 142
			5. E perque alguns abusan.	9. 6. 141

CARLES.

Barcelona.	a 18. de Ianer.	1520.	Decreta sacrorum.	4. 14. 112
Barcelona.	a 16. de Ianer.	1520.	Volcatis ab opportunis	3. 3. 65.
Barcelona.	a 16. de Ianer.	1520.	Per lo venerable m. Ioan.	1. 2. 5.
Toledo.	a 7. de Març.	1539.	Perquant estant com esta.	9. 14. 145
Montfo.	a 2. de Setembre.	1542.	Perquant los dos jutges.	9. 1. 137
Montfo.	a 10. de Setembre.	1542.	Considerant que per lo.	4. 14. 112

TAVLA DELS PRIVILEGIS.

IAVME PRIMER.

Barcelona.	a 4. delas Cha. de Maig. 1269.	Nouerint vniuersi quod nos.	5. 1. 118
		2. Damus & concedimus vobis.	1. 6. 13.
		3. Prætercadamus & concedimus.	4. 15. 113

PERE SEGON.

Barcelona.	a 1. idus de Ianer.	1285.	Cum nos Petrus Dei gratia.	1. 13. 30.
------------	---------------------	-------	----------------------------	------------

IAVME SEGON.

Barcelona.	a 12. Chalendas de Març. 1294.	Aduertentes quod principi.	3. 7. 67.
Çaragoça.	a 3. de Iuny. 1304.	1. Considerantes talem esse.	4. 15. 114.
		2. Item scientes.	4. 15. 115.
		3. Statuimus etiam quod aliqua.	4. 15. 115.
		Ad supplicationem nunciorum.	3. 7. 69.
		Considerantes quod pro parte.	6. 4. 121.
Ofca.	a 19. Chal. de Setembre. 1307.	Nouerint vniuersi quod cum.	1. 12. 29.
Leyda.	a 4. Chal. de Iuliol. 1317.	Volentes vos consiliarios.	9. 1. 135.
Tarragona.	a 10. Chal. de Febrer. 1319.		
Tortosa.	a 4. idus de Dezembro. 1321.		

PERE TERÇ.

Gandesa.	a 8. Chal. de Iuny.	1337.	Attendentes quod propter.	1. 17. 45
Gandesa.	a 12. Chal. de Iuliol.	1337.	Volentes subditorum.	4. 15. 116
Barcelona.	a 14. Chal. de Noembre.	1339.	Debita meditatione pensantes.	6. 1. 119
Barcelona.	Chalendas de Maig.	1343.	Considerantes qualiter.	6. 3. 120
Barcelona.	a 13. de Març.	1359.	In Curia generali.	4. 1. 71.
Tamarit.	a 6. de Març.	1375.	Considerats que en la ciutat.	1. 17. 45
Leyda.	a 16. de Iuny.	1375.	Ad humilem supplicationem.	4. 3. 72.

Barcelona.

Barcelona.
Barcelona.
Barcelona.

a 19. de Maig.
a 19. de Maig.
a 26. de Juliol.

1380. Quoniam inter vos ex vna.
1380. Quia inter cetera conuenta.
1380. Supplicato nobis humiliter.

li. ti. pa.

9. 19. 133
9. 1. 136
3. 4. 967

IOAN PRIMER.

Montfó.

a 6. de Mars.

1389. Scedulz cogitantes.

1. 15. 42.

FERRANDO PRIMER.

Barcelona.

a 21. de Juny.

1413. Grandia, notabilia.

1. 19. 46.

ALFONS QVART.

Sanct Cugat.

a 11. de Desembre.

1418. 1. Visis, & cum diligentia. 3. 2. 63.
2. Item senyor com per vos. 3. 2. 63.
3. Item senyor com las personas. 3. 2. 63.
4. Item senyor cō lo senyor Rey. 3. 2. 63.
5. Item senyor supplica. 3. 2. 63.

FERRANDO SEGON.

Barcelona.

a 8. de Octubre.

1481. 1. Et primo statuere. 10. 2. 159.
2. Insuper cum aliquando. 1. 4. 7.
3. Præterea v. clementia. 3. 3. 64.
4. Cæterum cū per ecclesiasticū. 1. 3. 13.

Barcelona.

a 8. de Octubre.

1481. Entre los altres capitols. 4. 8. 89.

Barcelona.

a 9. de Octubre.

1481. 1. Considerant los gloriosos Reys. 1. 16. 44
2. E mes sic de merce vostra. 9. 1. 136.
3. Item senyor placia. 1. 16. 44
4. Item senyor molt excellent. 9. 14. 144
5. Per quant se fan. 3. 1. 60.
6. Considerants los dits senyors. 9. 23. 136
7. E mes supplica. 1. 16. 44

Almanza.

a 23. de Abril.

1496. 1. Primerament supplica. 3. 2. 64.
2. Item supplica humilment. 1. 1. 3.
3. Item sic de merce vostra. 1. 2. 4.
4. Item senyor sic de merce. 1. 4. 7.
5. Item mes supplica lo bras eccl. 1. 4. 5.

Montfó.

a 2. de Setembre.

1510. 1. Lo stament ecclesiastic. 4. 14. 110
2. E mes supplica dit stament. 1. 15. 42
3. Mes supplica lo predict. 3. 2. 65
4. Encara supplica. 3. 2. 65.
5. Mes supplica lo stament. 3. 2. 65.
6. Per la expeditio dela iustitia. 3. 2. 65.
7. Mes supplica lo stament. 3. 2. 65.
8. Encara supplica a vostra excel. 1. 4. 7.
9. Supplica encara lo stament. 10. 2. 160
10. Mes auant supplica lo dit. 10. 2. 160
11. Supplica encara lo dit stament. 1. 2. 5.
12. Supplica encara lo stament. 3. 2. 66.
13. Mes auant supplica lo predict. 4. 12. 97.
14. Item supplica humilment. 1. 1. 3.

Montfó.

a 2. de Setembre.

1510. 1. Lo stament militar del vostre. 9. 1. 136
2. Item molt alte, e Catholic. 1. 16. 44

Montfó.

a 2. de Setembre.

1510. 1. Aqueitos dies per lo Abbat. 1. 18. 46
2. Com los Reys de Arago. 4. 9. 92.
3. Com

- li. ti. pa.
 3. Com a las ciutats, vilas, e locs, 4. 9. 92.
 4. A la ciutat de Barcelona. 4. 9. 93.

GERMANA CONSORT, Y LOCTINENT GENERAL
 DE FERRANDO SEGON.

Montsó. a 1. de Setembre. 1512. Fuit perinclitum & Reuerendos. 3. 2. 66.

TAVLA DELS ACTES
 DE CORT.

IOAN REY DE NAVARRA LOCTINENT DE ALFONS
 QVART SON GERMA.

Barcelona. a 9. de Abril. 1456. Per lo molt alt y excelēt senyor. 1. 1. 3.

PHILIP PRINCEP Y LOCTINENT GENE-
 RAL DE CARLES.

Montsó. any. 1553. Supplicā los braços ecclesiastic. 4. 10. 93.
 Montsó. any. 1553. Los braços ecclesiastic, y militar. 4. 14. 113

TAVLA DE LAS
 BVLLAS APOSTOLICAS DE
 DIVERSOS SVMOS PON-
 TIFICES, Y DE LVRS
 DELEGATS,

Gregori. en Lateranen. a 16. delas Chalendas de Maig.	Ex parte charissimi.	1. 2. 6.
Clement v. en Auinyo. a 4. dels idus de Maig pōt. 4.	Sincere deuotionis affectus.	3. 1. 59.
Benet en Auinyo. a 4. d las Chal. de Abril pōt. 3.	Sincere deuotionis, &c.	3. 1. 59.
Lo mateix. En Auinyo. die, y anys dits.	Sincere deuotionis.	3. 1. 68.
Joā Bisbe d Leyda. en Mōtso. a 2. de Agost.	1512. Primerament perquant.	1. 9. 14.
Adria Cardenal Bisbe de Tortosa, e inquisidor general en Tortosa.	a. 23. de Desembre.	1520. Nouerint vniuersi, &c.
Lo mateix Cardenal Adria, y Pere Ruys Bisbe de Pafcen. commissaris generals d la sancta Crusada en Tortosa.	a. 5. de Ianer. c a 12. de Ianer.	1. 8. 21.
Leo 10. en S. Pere de Roma. Chalendas d Agost.	1520. In Dei nomine.	1. 9. 26.
y de son Pontificat any quart.	Primū dubiū, &c. cū reliquis capit.	1. 9. 23.
Diego de Ribera Bisbe de Mallorca commissari de la sancta Crusada.	1516. Pastoralis officij, &c.	1. 8. 18.
any.	1512. Nos don Diego de Ribera.	1. 9. 24.

TAVLAS

Capbreuar poden lurs rendas, y alous los ecclesiasticos tots temps que vullan lib. 1. tit. 2. cap. 2. pag. 4.

Capellans de la capella del Rey quant son de for dels ordinarijs, y quat no lib. 1. tit. 2. cap. 5. pag. 4.

Captura dels ciutadans de Barcelona no pot esser sino en los carcers comuns lib. 9. tit. 15. cap. 1. pag. 146.

Capturar nos poden los poblats en la vegueria de Gerona per penas pecuniarias, y deutes fiscals lib. 9. tit. 21. cap. 1. pag. 155.

Carcellers quin dret poden exigir lib. 9. tit. 15. cap. 2. pag. 146. y quil ha de pagar quant lo pres es pobre, y esta pres per deute ciuil d. lib. tit. 16. cap. 1. & 2. pag. 147.

Cavallers son dotats de molts priuilegis lib. 1. tit. 16. per totum.

Cavallers no poden esser fets per lo Senyor Rey los que son vassalls de altre caualler, o de la Esglesia, o de persona ecclesiastica sino en exercit en lo qual personalmnt fos lo senyor Rey altramont son obligats vedre las propnietats que tindran per aquells lib. 1. tit. 16. cap. 1. pag. 44.

Cavallers Cathalans han esser elegits en officis de Camerer, Majordom, algarutir, y xery, y Co per de la casa del Senyor Rey ab salari, y quitario ordinaria lib. 1. tit. 19. cap. 1. pag. 46.

Causas pertanyents a la cort secular no poden esser tractadas en la ecclesiastica lib. 1. tit. 2. cap. 3. pag. 4.

Cauio per las despesas ha de prestar lo qui vol suppicar de alguna sententia Royal lib. 7. tit. 1. cap. 1. pag. 129.

Cessio de bens no exime a ningun obligat ab scriptura detergo, o de pura comanda lib. 4. tit. 15. cap. 10. pag. 116.

Clergues coningats en causas mere ciuils, y profanas de quin for son lib. 3. tit. 1. cap. 11. & 12. pag. 57. & cap. 14. & 15. pag. 59. & cap. 16. pag. 60.

Cloenda de tarat igual te ha de fer a comunas de espesas lib. 3. tit. 2. cap. 1. & 12. pag. 72.

Comanda feta a algu en quin cas es extincta lib. 4. tit. 15. cap. 1. pag. 113.

Comandas se oan de restituir no obstant qualseuol oppositio dotal feta per mullers de comē datarijs deffuncts lib. 4. tit. 15. cap. 2. pag. 114. y per ellas son obligats en persona si es pura, y quant te enten esser pura ibidem cap. 3.

Comanda no es priuilegiada sino entre mercaders quant lo creador es jueu lib. 4. tit. 15. cap. 5. pag. 117.

Comerç de quinas mercaderies es licit, y de quinas no, y en quals, y per quals parts es pot fer lib. 4. tit. 8. pag. 59.

Commisarijs, ni altres officials, o ministres de la sancta Cruzada no poden acceptar donatios de cosas litigiosas lib. 1. tit. 9. cap. 4. & 2. pag. 26.

Commissions generals nos podē fer lib. 1. tit. 24. cap. 1. pag. 50.

Comprarnos poden forments, ciuadas, y altr es blats qui elligan en erba lib. 4. tit. 5. capit. 1. pag. 86.

Compra de ceclaus en la qual se diu que son bōs, y sans per quinas malalties se retracta, y te loc la cuiçio promesa lib. 4. tit. 6. cap. 2. pag. 86.

Compromissar tenen las parts en Barcelona a requella de la vna dels litigans lib. 2. tit. 2. cap. 1. pag. 55.

Concordia feta entre lo Rey Alfons quant de vna part, y lo stament ecclesiastic de los Regnes occiduos ha 6.3. laner 1451. es passada per acte de cort lib. 1. tit. 1. cap. 4. pag. 2.

Concordia feta entre lo Rey Alfons quant, e lo braç ecclesiastic sobre de alguns greuges donats per dit braç trobaran lib. 1. tit. 14. cap. 1. pag. 40.

Conductors de casas en Barcelona ab quins medis poden esser expellits de aquelles lib. 4. tit. 7. cap. 1. & 2. pag. 38. y forsats de pagar lo preu de dits loguers ibidem cap. 3.

Confirmacio de Papa Leo deze dels capitols de la Inquisitio, y cruzada es posada lib. 1. tit. 8. cap. 2. pag. 18.

Confirma lo senyor Rey totas las donacions, y altre genero de transportacions fetas en fauor de las Esglesias, y personas ecclesiasticas dels bens seants, o de realenc en lo Regne, y ciutat de Valencia, Mallorca, e luica, y Comtats de Rossello, y Cerdanya ab renuntatio de tots drets li pogan competir lib. 1. tit. 1. cap. 2. pag. 1.

Concellers de Barcelona poden fer ordinacions ab penas pecuniarias, y corporals fins a vltim suplici inclueue en la ciutat, y territori de Barcelona lib. 1. tit. 12. cap. 1. pag. 29. y fer consols en los officis mecanics ab consentiment del veguer, y fer ordinacions en aquells d. lib. tit. 26. cap. 1. pag. 51. y tenē obligatio de vistar las pre lions cents dies de la semmana ibidem cap. 2.

Constitucions generals de Cathalunya han esser prefensas al dret comu ciuil, o canonic lib. 1. tit. 10. cap. 1. pag. 28.

Conductors de Barcelona vulgarment ditas lo *recognouerunt proceres*, estan collocadas lib. 1. tit. 13. pag. 29.

Conductus de sancta Cilia sobre las seruituts vrbanas, y rusticas son continuadas lib. 4. tit. 2. pag.

Contentions de jurisdicçio entre las cortis ecclesiastica, y secular com se han a deadir, y determinar lib. 3. tit. 2. cap. 1. pag. 61. & cap. 4. & 5. pag. 63. & cap. 5. & 6. pag. 64.

Corona falsa ha de ser rasa ab reor la conna de aquell qui la porta lib. 1. tit. 5. cap. 4. pag. 8.

Coronats com se exigen dels vassalls, y homes de Esglesias, y personas ecclesiasticas lib. 10. tit. 2. cap. 1. 2. 3. & 4. pag. 158.

Correlar

Coralar a qui es licit, o no en las Illas de Sardenya, y Corlega lib. 4. tit. 8. cap. 2. pag. 89.

memorial
en el lib. 9. tit. 9. cap. 1.
Coflitis quinas obligationes tenen abans de anar en cos, y apres de fer vinguts lib. 4. tit. 16. cap. 1. & 2. pag. 117.

major quam legem
et h. v. lib. 9. tit. 9. cap. 1.
2. §. 12. p. 101.
Cusada nos pot entremette de la proprietat q no es esta dalegada peralgun teltador lib. 1. tit. 9. cap. 1. in vers. ad tertium dubium, ni rebre lo preu de algun censal luit sino las porratas dels feutribidem versiculo ad quartum dubium pag. 24. ni rebre lo quint dels bens dels intestats lib. 1. tit. 9. cap. 2. §. 1. pag. 25. ni pendre posadas francas, ni manco virtualas, ni altas cosas sino pagant lo iust valor ibidem §. 3. pag. 25. ni acceptar donatons de cosas litigiosas, ni fer pactas ab las parts sobre plets, ni impedir los ordinaris en lo exercici de lurs officis ibidem cap. 4. §. 2. pag. 26. ni capellir los poblats anar oir la publicacon, o in dalgentias sino vna vegada ibidem §. 6. pag. 27.

Cusada, no pot tenir executoria que primer los milnires no hayan prestat jurament de seruar los capitols atorgats sobre de aquella libr. 1. tit. 9. cap. 3. §. 4. & cap. 4. §. 1. pag. 26.

D.

memorial
en el lib. 9. tit. 9. cap. 1.
2. §. 12. p. 101.
Delegats si es re-mogur nos pot tornar en fo de altre lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 4. pag. 74.

Delegats nos poden fer ad vniuersitatem cau' d'eu lib. 1. tit. 24. cap. 1. pag. 50.

1. §. 24. p. 133.
Delin quents no poden esser familiars del sancti offici, ni o'ficials de aquell lib. 1. tit. 3. cap. 1. §. 2. pag. 14.

3.
Delmes son exempts de tota imposicio, y collecta Real, y de altra qualseuol exactio, y dret que sobre de aquell se imposas lib. 4. tit. 14. cap. 1. & 2. pag. 109.

Delmes se han de pagar segons que esta disposat lib. 4. tit. 14. cap. 3. 4. 5. & 6. pag. 110. e no poden preferiure en las cosas sino en la cota d. cap. 5.

Desafnar nos poden las personas ecclesiasticas lib. 9. tit. 6. cap. 1. & 2. pag. 140.

Desafnar tant en nom seu propi com de altre en quina pena in d'eu lib. 9. tit. 6. cap. 3. pag. 141.

Desuspiracio de nascrats com se ha de fer lib. 9. tit. 13. cap. 1. pag. 144.

per la causa
de la p. p. p.
Donations quilis son vistes esser fetas en frau de creedores lib. 7. tit. 4. cap. 1. pag. 124.

lib. 4. tit. 1. cap. 1.
Donzellas qui fusten esser robadas en quina penaincidexen lib. 9. tit. 3. cap. 1. pag. 138.

33.
Dotalis opposicions com se han de fer, y en quins bens del marit lib. 5. tit. 2. cap. 1. pag. 113. y en quina quantitat executada cap. 2.

E.

Ecclesiasticos no poden esser expellits del Regne per causa suspita lib. 1. tit. 2. cap. 4. pag. 4. ni presposper o'ficials seculars sino en los casos, y ab la forma que esta disposat lib. 1. tit. 4. cap. 2.

Memorial
en el lib. 9. tit. 9. cap. 1.
2. §. 12. p. 101.

pag. 5. & cap. 6. pag. 7. y en dit cas no poden esser dezing its mes de 24. horas d. cap. 6.

Edictes dels pares Inquisidors parlants de excomunicats de quins exco' comunicats se entene li. 1. tit. 3. cap. 1. §. 9. pag. 14.

Edificar no pot algun particular en lo ribatge de Barcelona lib. 9. tit. 12. cap. 1. pag. 144.

Emparas no poden esser cancelladas en Barcelona sens ferma de dret lib. 4. tit. 1. cap. 1. pag. 71.

Emparas co' n se han de fer en las prouiscions ques despatcap en la Royal Cancellaria lib. 4. tit. 1. cap. 2. pag. 71.

Enderrocs de parets, y tauladas no tenen esmena si dones primer no se haui protestat dels d'ays lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 49. pag. 74.

En questas criminals com se ha de fer per los notaris lib. 9. tit. 1. cap. 2. pag. 135.

Enquesta criminal nos pot fer contra personas militars sino a instancia de part priuada lib. 9. tit. 1. cap. 3. 4. & 5. pag. 136.

Estrangers com han de fer tractats en Cathaluña lib. 1. tit. 3. cap. 1. pag. 51.

Estrangers trobats en Barcelona no poden esser co'ueneguts diuant lo veguer de dita ciutat accio'ne personalis lib. 3. tit. 1. cap. 2. pag. 14.

Euocar se poden en la Royal Audiencia las causas dels monastirys dels Abats, y Priors en cara q' comandataris ab qualitat de religio, y pobretat sens que precelesca informacio de pobretat lib. 3. tit. 3. cap. 1. pag. 65.

Excomunicats per virtut de las constitucions de Tarragona han esser expellits per los o'ficials seculars dels locs hont seran excomunicats, sens poder hi tornar fins sien absolts lib. 1. tit. 7. cap. 1. pag. 13.

Executio de las sentencias dels ordinatis de Barcelona per qui se ha de prouir, y ab quina forma lib. 7. tit. 3. cap. 1. pag. 123.

F.

Familia del sancti offici de la Inquisicio son comensals dels o'ficials lib. 1. tit. 3. cap. 1. §. 1. pag. 14. 1. familia del sancti offici de la Inquisicio son comensals dels o'ficials lib. 1. tit. 3. cap. 1. §. 1. pag. 14.

Familiars del sancti offici de la Inquisicio no poden conuenir los debitors dauant los Inquisidors, an han de seguir lo for del reco lib. 1. tit. 3. cap. 1. §. 3. pag. 14.

Familiars del sancti offici de la Inquisicio quants poden esser en Cathaluña lib. 1. tit. 3. cap. 1. §. 25. pag. 16.

Fartners son de for del balle de Barcelona lib. 3. tit. 1. cap. 1. pag. 54.

Fautors de delats, ladres, y bandiders, incidexen en las penas contengudas lib. 9. tit. 2. cap. 1. 2. & 3. pag. 142.

Fembra vil de son cors pot esser expellida de sa propia habitacio si esta en carrer ha hont ne habitan de bonas, y honestas lib. 9. tit. 3. cap. 2. pag. 138.

Ferma

ferma del Theoret en quins negocis es necessa-
ria lib. 1. tit. 20. cap. 1. pag. 47. & cap. 2.

Fideicommissos tenen loc en Barcelona per in-
gres de religio lib. 1. tit. 6. cap. 1. pag. 12.

*Elle qui p...
m...
a...
p...
c...
p...*
Finestra ningú pot fer enuers la paret de son vehi-
si doncs ab ell no ere auingut ab carta lib. 4.
tit. 2. cap. 1. §. 41. pag. 74. si ja no sen lunya sis
palms de destre de la finestra de son vehi §. 46.
ni de aquella se pot allegar possessio sino la te
ab carta §. 61. & 62. pag. 75.

Flaquers son de for del balle de Barcelona lib. 3.
tit. 1. cap. 1. pag. 34. *haja me p... m... a...*

Fogatge quinas perlonas no son tinguts ha pagar
lib. 4. tit. 10. cap. 1. pag. 93.

Fora de ollas com se pot fer prop la paret de al-
gun vehi lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 55. pag. 74.

*Torgat... an...
G.*
Guatges quant poden esser atorgats per los In-
quisidors lib. 1. tit. 8. cap. 1. §. 27. pag. 16.

Guatge de virtuals concedit ala ciutat de Barce-
lona esta continuat lib. 1. titu. 17. cap. 1. & 2.
pag. 45.

H.

Homens propis de la Esglesia nos poden exi-
mit de las fermituts a las quals son tinguts a
lurs senyors encara que transferescan en locs
reys lib. 4. tit. 13. cap. 1. pag. 97.

Homens propis, y de remena foren en franquics
de molts drets que pagauan a lurs senyors ab
la sententia arbitral del Rey don Ferrando lo
segon lib. 4. tit. 13. cap. 2. pag. 97. & cap. 3. 4. pag.
107. & 108.

Homenatge com se ha de prestar per los homés
propis a lurs senyors lib. 4. tit. 13. cap. 5. pag. 109

Hostalers de donas publicas que podé fer, y que
no lib. 9. tit. 4. cap. 1. pag. 139.

I.

Immunitats de las Esglesias han esser guardadas
feruada la forma del sometent lib. 1. tit. 1. cap.
6. no obstant qual seuol proces de regalia lib. 1.
tit. 1. cap. 5. pag. 3.

Imposicio de quatre sous per liura en las rendas
ecclesiasticas, y pias promet lo senyor Rey q
de cetero no la impetrara, ni exigira lib. 1. tit. 1.
cap. 1. pag. 1. sino ab la forma contenguda ibi-
dem cap. 3. pag. 2.

Imposicions, y altres drets de las ciutats, y vilas se
podé exigir dels officials, y ministres del sanct
offici de la Inquisicio lib. 1. tit. 8. ca. 1. §. 16. pag.
15. & §. 32. pag. 17. y dels clergues conjugats, y
no conjugats menestrels, e artífists lib. 4. tit. 9.
cap. 1. pag. 90.

Imposicions de las vniuersitats son prauilegiadas
en lur exacho segons quesita disposat lib. 4. tit.
5. cap. 4. & 5. pag. 92.

Incendi per cas fortuit no te esmena lib. 4. tit. 2.

cap. 1. §. 47. pag. 74.

Indulgentias quals son suspesas per la crusada, y
quals no lib. 1. tit. 9. cap. 1. verfi. ad sextum du-
bium pag. 24.

Inquisidors de la heretica prauitat nos poden ena-
tramentre dels que son casats ab dos mullers si-
no en cas que sentissen mal del sagrament del
matrimoni, o fossen sospitosos de la fe lib. 1.
tit. 8. cap. 1. §. 4. pag. 14. ni vexar las guardas de
vinyas, secuias, o bans ni altres officials si pre-
nen, o desferman crim fragant algun official fa-
miliar, o ministre del sanct offici ibidem §. 3. ni
de crim de blasfemia que no sapia manifestam
horesi ibidem §. 7. ni de cosas tocants al Ge-
ral de Cathalunya, ni de las imposicions de las
ciutats, vilas, y locs §. 11. pag. 15. ni molestar al-
gu que haja comprat alguna cosa de algu que
fos heretge, pus fos reputat per catholic §. 12.
ni assumirse causas per virtut de la clausula de
renuntiatio de propri for, y submissio de qual
seuol altre ibidem §. 34. pag. 16. son empero
obligats per son mer offici priuar de lurs offici-
cis los officials qui exercitan art mercantiuol
lib. 1. tit. 8. cap. 1. §. 6. pag. 14. y fer restituir lo dot
ala muller del condemnat per heretge si al
temps ques celebralo matrimoni ere reputat
per catholic §. 13. pag. 15. y lo preu de las cosas
compradas de algun heretge pus fos reputat
per catholic al temps de la venda §. 14. pag. 15.
son tambe obligats jurar la extrauagat de Pa-
pa Ioan 22. comensant, *execrabilis*, y las cosas
atorgadas, en los capitols del any 1312. lib. 1.
tit. 8. cap. 1. §. 35. pag. 17.

Inundacions de ayguas que esclatan de vna ho-
nor en altra encara que fassan algun dany no
tenen esmena lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 4. 8. pag. 74.

Inuentaris se poden pendre en Barcelona sens
conuocano de creditors, ni legatarios lib. 6. tit. 4.
cap. 1. pag. 121.

Judicis criminalis se han de fer en Barcelona ab
vot de prohombres lib. 9. tit. 1. cap. 3. pag. 135.

Jurament han de prestar los Inquisidors en lo
introit de lurs officis segons que esta disposat
lib. 1. tit. 8. cap. 1. §. 35. pag. 17.

Jurament nos pot posar en contractes de prestic,
y de pura comanda lib. 4. tit. 4. cap. 1. pag. 84. ex-
ceptats en certs casos designats ibidem cap. 2.

Jurisdiccion dels Inquisidors no es portogable li.
1. tit. 8. cap. 24. pag. 15.

Juistas no son obligats en contribuir en colle-
ctas, y tallas per lurs libres lib. 4. titu. 11. cap. 1.
pag. 93.

Jutges de taula no podé esser impedits en lo exer-
cici de lur jurisdiccion, e sifera donats per sus-
pectes se ha de proceir en diras suspitas segós
q esta disposat lib. 3. tit. 5. cap. 1. pag. 66.

Jutges de la Regia Cort no poden esser accusats
q lo accusador nos foren escriga primer a la pe-
na de talio lib. 9. tit. 1. cap. 5. pag. 137.

Laics

Laics en quins casos poden ésser conuings deuant lo jutge ecclesiastic per censos cessats, y deguts a personas ecclesiasticas lib. 3. tit. 1. cap. 4. & 5. pag. 55. & cap. 10. pag. 57. & cap. 13. pag. 59.

Legats en Barcelona son valids encara que ningú dels hereus haja acceptada la heretat lib. 6. tit. 1. cap. 1. pag. 119.

Legats quals son dits certs, e quals incerts lib. 1. tit. 9. cap. 1. in primo dubio & secundo pag. 24 & cap. 2. §. 4. pag. 25.

Legats fets ad pias causas son mixti fori, y es loc a preuentio en Barcelona lib. 6. titu. 2. capit. 1. pag. 120.

Legítima perden en Barcelona los fills qui contrahtan matrimoni contra voluntat de lur pare si ja no son de edat de 25. anys lib. 5. tit. 1. cap. 1. pag. 118.

Legítima en Barcelona es la quarta part dels bés entre los fills diuididora lib. 6. tit. 3. cap. 1. pag. 120. y los nets son tinguts pendre en compte de aquella lo que lur pare, o mare hauran rebut ibidem cap. 2.

Libres de juristas (on francs de tallas, y collectas lib. 4. tit. 11. cap. 1. pag. 93.

Logaters de casals en Barcelona quinas foras tenen per expellir los conductors de aquellals lib. 4. titu. 7. cap. 1. & 2. pag. 88. y per fer se pagar lo preu dels loguers ibidem cap. 3.

Luernia se pot prescriure per 10. anys, o ab carta lib. 4. titu. 2. cap. 1. §. 2. pag. 72. & §. 41. pag. 74. exceptat en bñals de tapias ibidem §. 20. y si algu la tanca per la senenutur ibidem §. 51.

Luernia quant pot tenir de altaria, y de amplaria lib. 3. tit. 2. cap. 1. §. 50. pag. 74.

Luitmes, y fons capis se pagan en Barcelona segós que cita disposar lib. 4. tit. 12. cap. 1. pag. 95.

M.

Malaltias de sclaus per las quals se retracta la venda de aquells estan continuadas lib. 4. tit. 6. cap. 2. pag. 86.

Manleutas en Barcelona dins quant temps expiran lib. 9. tit. 17. cap. 1. pag. 148.

Manutenentias Reys en beneficiis ecclesiasticos se han de concedir sens salari algu, y ab inserta en las lerras de la clausula posada lib. 1. titu. 15. cap. 1. pag. 42.

Marcas ab qui se podé executar en persona, y ab qui no lib. 8. tit. 2. cap. 1. pag. 133. y ha de ser executadas per tots, y sengles oficials a sola requesta del oficial qui haura prouida la executio, sens altra discussio ibidem cap. 2.

Marca entre quins oficials se pot adjudicar lib. 8. tit. 2. cap. 3. & 4. pag. 133. y a consell de qui ibidem cap. 5.

Margens ion de la honor sobirana lib. 4. tit. 2. ca. 1.

§. 52. pag. 74.

Mans homicidas de lurs mullers adulteras si son remesos de dit homicidi podé habitat in loco homicidij etiam dins los incansys que per constitutio es prohibit lib. 9. tit. 2. cap. 1. pag. 137.

Maridarges cò se poden exigir dels vassalls, e hommens de las Esglesias, y personas ecclesiasticas lib. 10. tit. 2. cap. 1. & 3. & 4. pag. 138.

Matrimonis quals se poden dir que son vinguts in iudicium lib. 1. titu. 9. cap. 1. versad quintum dubium pag. 24.

Matrimoni si contrahtan los fills en Barcelona sens voluntat de lurs pares perden la legitima, si ja no son de edat de 25. anys lib. 5. tit. 1. cap. 1. pag. 118.

Menestrals en Barcelona son obligats en persona per lo preu de las cosas que compran per obs de lur offici com sis fossen obligats ab carta de pura comanda lib. 4. tit. 14. cap. 4. pag. 115.

Mercaders no poden tenir in sutor clergue ni locietat ab ell lib. 1. tit. 5. cap. 3. pag. 9.

Militars fan entre si collegiticit, y approuat, y poden fer en lurs congregations qualseuol statuts, y oranations per lur commoditat, y conservatio, y augment de las regalías reys, y tenir segeli, y caxa communa segós que esta disposat lib. 1. tit. 16. cap. 1. pag. 42. & cap. 2. pag. 44. e tots lurs priuilegis vfos, y costums, son confirmats ibidem cap. 3. e rotas declarations, interperations, y sententias Reys donadas en fauor de lur flament cap. 4. y son tant solament de for del senyor Rey lib. 3. tit. 1. cap. 6. pag. 56. y francs de potages, o de barras ab rotas las cosas, y familia lib. 4. tit. 9. cap. 3. pag. 91. y no poden ésser tormentats lib. 9. tit. 19. cap. 1. pag. 133.

Militars guerierics quant son obligats fer mar treuas en poder del Primogenit Governador general lib. 2. tit. 1. cap. 1. pag. 53. y per quins delictes poden ésser punits en los bens lib. 9. tit. 23. cap. 1. pag. 156.

Militar priuilegi quant se pot cõcedir a vassall de caualler, o de Esglesia, y concedit quina actio competex alur senyor lib. 1. tit. 16. cap. 5. pa. 44.

Mur de ciutat no admet obra de algun particular de deupals de desfre, y la torra d' dotze lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 30. y encara la paret ha de ser burfega tro alfige §. 31. pag. 73.

N.

Naufraig encara ques succecsa en algunas parts de alguns vexells no perço es licit a algu pendre ninguna cosa de aquell lib. 9. tit. 11. capit. 1. pag. 145.

Nets son obligats pendre en compte de lur legitimalo que lurs pares predeffuncts hauran ja rebut lib. 6. tit. 3. cap. 2. pag. 120.

Notaris no poden posar jurament en los contractes de prestic, y de deposit lib. 4. titu. 4. cap. 1. pag. 84. sino en certs casos cap. 2. ni cloure, o autenticar

manejar fidei
de lurs mullers
lib. 10. tit. 2. cap. 1.
p. 160.

Meu caser monest
per car monest
lengua cap. 1. de lurs
lib. 4. tit. 1. cap. 1.
p. 118.

monest de lurs
de lurs mullers
lib. 10. tit. 2. cap. 1.
p. 160.

lurs lib. 1.
tit. 1. cap. 1.
p. 118.

no poden ésser
de car fidei
monest de lurs
de lurs mullers
lib. 10. tit. 2. cap. 1.
p. 160.

no poden ésser
de car fidei
monest de lurs
de lurs mullers
lib. 10. tit. 2. cap. 1.
p. 160.

de car fidei
monest de lurs
de lurs mullers
lib. 10. tit. 2. cap. 1.
p. 160.

de car fidei
monest de lurs
de lurs mullers
lib. 10. tit. 2. cap. 1.
p. 160.

authenticar los contractes de alienations de algunas proprietas emphiteoticas que primer no han firmadas del senyor directe lib. 4. tit. 12. cap. 2. pag. 97.

Notaris de Barcelona no poden esser accusats de fals q primer lo tal accusador nos forenenga a pena de talio lib. 4. tit. 4. cap. 3. pag. 84.

Notaris en Barcelona han collegi lícit lib. 4. tit. 4. cap. 3. pag. 84.

Notaris de las taulas de quinas cosas poden, y deuen ordinar los procesos, y exigir salari lib. 1. tit. 25. cap. 1. pag. 30.

O.

Obligations ab scriptura de terç continuada en la cort del veguer de Barcelona ab quina forma, y rigor poden esser executadas lib. 4. tit. 15. cap. 6. 7. & 8. y per quins officials ibidem cap. 9.

Occupano de temporalitat pertanyents a la Esglesia, o a personas ecclesiasticas en quin cas se pot fer, y per quins officials seculares, y ab quina forma lib. 3. titu. 2. cap. 1. 2. & 3. pag. 61. & cap. 4. §. 1. 2. 4. & 5. pag. 62.

Officials del sanct offici son tots aquells que son asalariats, y los que actu deseruexen encara que no reban salari lib. 1. tit. 8. cap. 1. §. 1. pag. 14.

Official del sanct offici no pot exercir art mercantiu a pena de priuatio de offici lib. 1. titu. 8. cap. 1. §. 6. pag. 14. ni alegrarse de alguna exepcio actiue ni tantpoc passiue si acquiritan alguna cosa ja litigiosa ibidem §. 10. & §. 31. pag. 17.

Officials, e ministres del sanct offici son obligats de contribuir en tots carrecs, impositions reals patrimonials, o mixtes de ciutats, vilas, y locs lib. 1. titu. 8. cap. 1. §. 16. pag. 15. & §. 32. pag. 17.

Officials, e ministres de la sancta crusada son de for dels ordinaris actiue, & passiue lib. 1. titu. 9. cap. 4. §. 2. pag. 26. e no poden acceptar donacions de cosas litigiosas ibidem §. 1.

Official ecclesiastic de Vieno pot donar tudors, ni fer altres cosas contengudas lib. 3. tit. 1. cap. 3. pag. 55.

Officials Reys en quins casos poden entrar en terra de Barons en los Comtats de Rossello, y Cerdanya de Iyl, y consuetut de lurs corts lib. 1. tit. 11. cap. 2. pag. 29.

Officials Reys son tinguets donar cõpte de las armas que uanar, y de tot lo que rebran per raho de lur offici lib. 1. tit. 23. cap. 3. pag. 49.

Officials Reys per quin temps se poden absentar de lurs offici lib. 1. tit. 23. cap. 4. pag. 49.

Officials Reys dels crims a los officiis pertanyents poden inquirir etiam en terra de Barons lib. 10. tit. 1. cap. 2. pag. 157.

Officials seculares son tinguets expellir los excomunicats del loch ont son excomunicats lib. 1. tit. 7. cap. 1. pag. 13.

Officials en quina manera poden treure los delinquents de las Esglesias, y monastirs lib. 1. tit. 1. cap. 5. pag. 3.

Oliera vehinal com se ha de sporgar lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 32. pag. 73.

Oppositions dotals com se han de fer, y en quins bens del marit lib. 5. tit. 2. cap. 1. pa. 118. y en quina quantitat executada ibidem cap. 2.

Orde judiciari de la cort del veguer, y balle de Barcelona esta continuar lib. 3. titu. 7. cap. 1. & 2. pag. 67.

Paret migera com se enten, y en ella com si pot cartegar lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 3. pag. 72. y passar ayguas ibidem §. 6. 7. & 8. y obrar §. 13. pag. 72.

Paret de ort com ha de fer feta lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 35. pag. 72.

Paret de rejola, y de pedra quant han de pujar lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 67. & 68. pag. 75.

Pobres presos francs de carcelatge lib. 9. tit. 16. cap. 2. pag. 147. y reben del forsueguer de Barcelona quiscun die dos diners y malla per aliments cap. 3. e denen esser libertats encontinent que los creadors a instatia dels quals son presos per deutes ciuils dexan de donar a aqils los aliments deguts cap. 4. pag. 148.

Possessio se pot pèdre dels beneficis ecclesiasticos sens executoria Real, si no son beneficis que tingan vassalls, o de patronat Real, o que sie prouocits en personas estrangeras lib. 1. tit. 2. cap. 9. pag. 5.

Pou pot fer quiscu prop la paret de son vehi luant se dels sonamets dos palms de destre lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 34. pag. 74.

Prescriure nos poden las decimas en las cosas, si no en la cota lib. 4. tit. 14. cap. 5. pag. 111.

Prescripcio de treta anys te loc contra lo fise del sanct offici in ciuilibus lib. 1. tit. 8. cap. 1. §. 21. & 22. pag. 16. & §. 23. pag. 22.

Priuilegi militar a quis pot concedir, y aqui no lib. 1. tit. 16. cap. 5. pag. 44.

Priuilegis concedits a las personas ecclesiasticas han esser guardats sens altra confirmatio lib. 1. tit. 2. cap. 1. pag. 4.

Primicias se han de pagar segons que esta disposat lib. 4. tit. 14. cap. 3. 4. & 5. pag. 110.

Processos fets en la cort seculi cõtra algun clergue simple, o conugat de causes en las quals se poden alegrar del lur priuilegi clerical ha de fer liurats ab copia authentica al jarge ecclesiastic a lurs despesas, si ja no es en questa mixturada de clergues, y laics inculpats de vn matex delict lib. 1. tit. 4. cap. 1. pag. 6.

Prothonotari, y feriuaes de manament en quins negocios han fer foresture, y posar lo vidit, y ferma del thesorier lib. 1. tit. 20. cap. 1. & 2. pag. 47. o del Cõseruador general lib. 1. tit. 22. cap. 1. pag.

Prothonotari no pot rebre presents lib. 1. tit. 27.
cap. 1. pag. 51.

Q.

Quadrillas de homens armats son prohibidas, y
deuen esser perseguidas segons que esta dispo-
sit lib. 9. tit. 14. cap. 4. pag. 145.

Querela se ha de donar en la cort del veguer cõ-
tra algun ciutada de Barcelona abans ques pu-
ga introdir la causa en la Reynal Audiencia lib.
3. tit. 4. cap. 1. pag. 66.

R.

Rapte de donzellas, o sic ab promesa de matri-
moni, o altrament com pot esser punir lib. 9.
tit. 3. cap. 1. pag. 138.

Receptio de testimonis, y del jurament de calũ-
nia se pot cometre en Barcelona, y en Valles
lib. 3. tit. 6. cap. 1. pag. 67.

Recognouerunt proceres de Barcelona ab sos
capitols esta collocat consecutiuament lib. 1.
tit. 13. pag. 30.

Rees de ayguas per menar en las possessions cõ
se poden fer en terra de altre lib. 3. tit. 2. cap. 1.
§. 9. pag. 72. y prop la paret de son vchi ibidẽ
§. 57. pag. 74.

Regent la Cancellaria no pot rebre presents lib.
1. tit. 27. cap. 1. pag. 52.

Religiosos no poden esser detinguts presos per
oficials Reysals mes de 24 horas lib. 1. tit. 4. cap.
6. pag. 7. y del modo se ha de proceir a lur cap-
tura quant son processats de regalia ibidem.

Religiosos son reputats per morts en Barcelo-
na, y no podẽ de manar legitima ni altra part
de heretat, ans peruenen lurs bens als fideicõ-
missaris lib. 1. tit. 6. cap. 1. pag. 13.

Remissions de crims son invalidas fins siẽ pagats
los salaris dels ministres de la cort lib. 4. titu. 3.
cap. 4. pag. 77.

Remissions de crims per quins oficials se podẽ
fer, y de quins crims, y ab quina forma lib. 9.
tit. 13. per totum pag. 149.

Restitutio fou feta, y prouida de bens alienats
en temps de las turbacions, ab sententia arbi-
tral inferada lib. 8. tit. 1. cap. 1. pag. 124.

Reuoca lo Senyor Rey qualseuol provisions so-
bre las occupacions, o aprehensions dels bens
de las Esglesias, y locs pios, y sobre la capbre-
natio de lurs rendas, y exhibitio de titols, y tam-
be sobre la impositio de quatre sous per liura,
o altra major, o menor quantitat, y tot lo que
de aquellas ses seguir, y se porie seguir, y pro-
met que no lai mpetrara, ni fara de aqui auant
lib. 1. tit. 1. cap. 1. pag. 1.

Ruinas de donas publicas en quina pena incide-
dren lib. 9. tit. 4. cap. 1. pag. 139.

Saigs de Barcelona entran en Valles per ser lo
manament del veguer de Barcelona lib. 1. titu.
23. cap. 2. pag. 49.

Salaris nos poden exigir de manutentias ques
conceden en beneficis ecclesiasticos lib. 1. tit.
15. cap. 1. pag. 42.

Salaris de destredors, y de stimadors com se regu-
lan lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 24. & 25. pag. 73.

Salaris de Chirurgians per desuspiratio de nafrats
esta taxat lib. 4. tit. 3. cap. 2. pag. 76.

Salaris de scripturas com se poden exigir en Ca-
thalunya lib. 4. tit. 3. cap. 1. pag. 75.

Salaris de diuersas scripturas ques despatxan per
via de la Reynal Cancellaria estan taxats lib.
4. tit. 3. cap. 7. pag. 78.

Salaris dels notaris dels jutges de taula estan ta-
xats lib. 4. tit. 3. cap. 5. pag. 77.

Salaris dels scriuans de la Regia Cort, y del Go-
uernador se regulan conformelo dels scriuans
de las corts dels ordinaris lib. 4. tit. 3. cap. 3. pag.
76. / *Scripturas de cort lib. 4. tit. 15.*

Scriuans de manamẽt en quins negocis son obli-
gats de fer posar la ferma, y vidit del Thesorer
lib. 1. tit. 20. cap. 1. & 2. pag. 47. o del Conferua-
dor general lib. 1. tit. 22. cap. 1. pag. 49.

Scriuans de ratio, y de manamẽt, y de registre no
poden rebre presents lib. 1. titu. 27. cap. 1. pag.
51.

Secretaris no poden rebre presents lib. 1. titu. 27.
cap. 1. pag. 51.

Sententias nos poden traure en publica forma
fino a instantia de alguna part, ni executar que
no se segellada lib. 4. tit. 3. cap. 6. pag. 77.

Sententia arbitral del Rey don Ferrando segon
entre los pagedos de remenla, y lurs senyors
esta continuada lib. 4. tit. 14. cap. 2. pag. 97.

Sententia arbitral del Rey don Ferrando segon
sobre la restitutio de algunas spoliations fe-
tas en temps de las turbacions es continuada
lib. 8. tit. 1. cap. 1. pag. 124.

Seruituts axi vrbanas com rusticas trobaran lib.
4. tit. 2. per totum.

Seruitut amagada ha de ser denunciada al cõpra-
dor lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 59. pag. 74.

Supplicar nos pot de sentẽcia Reynal que primer
lo suplicant no haja prestada cautio per las
despesas lib. 7. tit. 1. cap. 1. pag. 121. y ha se d inter
posar la supplicatio dins deu dies del die que
sera proferida la sententia ibidem cap. 2. pag.
122.

Suspitas allegadas contra algun jutge de taula cõ
se han de terminar, y decidir lib. 3. titu. 5. cap. 1.
pag. 66.

T.

Tancas de alberc, y de ort com se han de fer lib.
3. dt. 2.

3. tit. 2. cap. 1. §. 22. & §. 23. pa. 73. e ningú pot esser de trefre de fer las en vinya, ni en camp, sino en casàs, o en ort quisrec §. 33. & §. 43. pag. 74.
 Tancasen rieras fècas com se poden fer lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 36. pag. 74.
 Tancas de tarrats qui las ha de fer lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 58. pag. 71. & §. 65. pag. 75.
 Tapias com se han de fimar en Barcelona lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 69. & 70. pag. 75.
 Tascas se han de pagar segons que esta disposat lib. 4. tit. 14. cap. 3. 4. & 5. pag. 110.
 Telers de texidor no poden arrimar sea paret mijera lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 21. pag. 72.
 Temporalitats dels ecclesiastics en quina forma, y quant, y per quins jutges seculars poden esser ocupadas lib. 3. tit. 2. cap. 1. 2. & 3. pag. 61.
 Termens de Barcelona estan designats lib. 1. tit. 12. cap. 1. pag. 29.
 Testaments son valits en Barcelona encara que dels fills, o posthumos nos faga mentio, y noy hajan entretingut sino dos testimonis, y los legats son valits encara que ningun hereu haja acceptada la heretat del testador libr. 6. titu. 1. cap. 1. pag. 119.
 Testimonis falsos en lo ofici de la sancta Inquisicio com han de ser castigats lib. 1. tit. 8. cap. 1. §. 18. pag. 15.
 Theforer en quinas prouisions, y negocis ha de posar la sua ferma lib. 1. tit. 20. cap. 1. pag. 47.
 Tiras com se poden plantar lib. 4. tit. 2. cap. 1. §. 29 & 30. pag. 73.
 Torras com se poden feren ciutats, y vilas lib. 3. tit. 2. cap. 1. §. 16. 17. & 18. pag. 72.
 Tormentar nos poden las personas militars lib. 9. tit. 19. cap. 1. §. 153.
 Traydors quis poden dir lib. 9. tit. 5. cap. 1. pag. 140.
 Trasportacions de bens fècants, o de realencfetas en fauor de las Esglesias se confirman lib. 1. tit. 1. cap. 2. pag. 1.
 Treuas entre militars guerrajants quant las pot posarlo Primogenit Gouernador general li. 2. tit. 1. cap. 1. pag. 53. y de la forma ab que se hà de intimar las lletres, e monitions ibidè cap. 2.

Foren estampadas las presents Pragmaticas, y altres drets de Cathedrunya, en la Insigne, y leal ciutat de Barcelona. En casa de Hubert Gotart. Any de la Natiuitat de nostre Senyor. 1589.

V.

Vassall de algun Baro nos pot eximir de la jurisdicchio de aquell per raho de vehinatge de alguna vila Reyat, y del que pot fer lo senyor directe quit li desahita lo mas vide lib. 3. tit. 1. cap. 17. pag. 60.
 Veguer de Ceruera cò ha de scriure als altres ordinaris lib. 1. tit. 11. cap. 1. pag. 28.
 Veguer de Barcelona estingut jurar està a còfèll dels consellers lib. 1. tit. 23. cap. 1. pag. 49.
 Veguer de Barcelona met veguer en Valles, y lo de Valles ha de complir lo manament seu lib. 1. tit. 23. cap. 1. pag. 49.
 Veguer de Barcelona no re lo clam de pau, y de treua en la ballia de Barcelona ni ab los homens de aquella lib. 3. tit. 1. cap. 1. pag. 54.
 Veguer de Barcelona eitant personament dins la vegueria de Valles se pot referuar tots los negocis criminals, y de sòmetent, y de clams de pau, y de treua lib. 3. tit. 1. cap. 7. pag. 57.
 Veguer de Pallas en quins casos entra en las terras de Barons de dita vegueria lib. 3. tit. 1. cap. 8. pag. 57.
 Veguer d la ciutat, y camp de Tarragona nos pot entre metre de personas militars generosas, y de parage, ni de lurs familiars lib. 3. titu. 1. cap. 9. pag. 57.
 Venjanà nos pot pendre en parents del offendor sots las penas cõtengudas lib. 9. tit. 7. cap. 1. pag. 142.
 Vici canceller no pot rebre presents lib. 1. titu. 27. cap. 1. pag. 51.
 Vista nos pot tenir en so de altre, que primer no sic en so del seu lib. 3. titu. 2. cap. 1. §. 11. pag. 71. ni de aquella se pot allegar possessio sino es ab luerna possicida pertrenta anys §. 14. encara q sic ab creueras, o relex de tancament de taulada §. 15. pag. 72.
 Vluras nos poden demanar judicialment, ni de aquellas pot esser algu compellit en judici lib. 4. tit. 7. cap. 1. pag. 87.

Crinalla no pot enenar a quicun que a fora lib. 1. tit. 47. fo. 145.

*casadi qd
cavallo y
mexico bar
any. lib. i.
pogi. 48.*

*Arrendat pah
seupd vian
muni Reg n
dehndalen 4
soluenda de
rad. lib. i. tit. 2.
43.*

*Arrendat de
de 5. lib. c.*

*ay p bign
Hocay p.
c. 2. §. 1.
afon tan de
afon §. 11.*

CONSTITVTIONS,
Y ALTRES DRETS DE CA
THALVNIA, SVPERFLVOS CON
TRARIS, Y CORREGITS COMPILATS
EN VIRTVT DEL CAP. DE CORT
XXIII. DE LAS CORTS PER LA S.C.Y

REYAL MAIESTAT DEL REY DON PHILIP
NOSTRE SENYOR CELEBRADA EN LA VILA DE MONTSO,
ANY M.D.LXXXV.

V O L V M T E R C E R .

EN BARCELONA.
Any M.D.LXXXVIII.

*Estan taxats los tres volums
en sis liuras.*

CONSTITUTIONS
Y ALTRES DRETS DE CA
TALUNYA SUPERVISO CON
EXAMIS Y CORRECCIONS COMITATS
M VIRTUT DEL CAP DE CORA
EXAMINAR LAS CORRECCIONES
REYAL MAJESTAD DEBEY DEBER
LIT MONTAÑA DE CILAN
DEBIA VA DE MONTAÑA
N.O.V.M. T. R. C. A.

*TAPLA DELS TITOLS QUE CONTE LO PRESENT
volum en quiscun libre.*

Titols del libre primer.

1. De la sancta fe Catholica. pag. 2.
2. De Bisbes, Prelats, clergues, religiosos, cosas, y privilegis lurs. pag. 2.
3. Que los strangers no pogan tenir officis ecclesiasticos en Cathalunya. pag. 3.
4. De la sancta inquisicio. pag. 5.
5. De lueus, e sarrahins. pag. 5.
6. De celebrar Corts. pag. 8.
7. De reparatio de greuges. pag. 9.
8. De vsarges, constitutions, y otras leys. pag. 12.
9. De observar constitutions. pag. 13.
10. De diuersos rescits, y elongaments. pag. 14.
11. De dret de segell, e q nos puga alienar. pag. 15.
12. De Audiencia, e consell Reyal. pag. 15.
13. De decisions de la Reyal Audiencia. pag. 15.
14. De officio de Cancellar, Vicerancellor, e Regēt la Cancellaria. pag. 16.
15. De officio de Prothonotari, secretaris, scriuas d manamēt, y otras d la Reyal Cācellaria. pag. 16.
16. De officio de Governador, Portas veus de aqll, e lurs assessors, e ministros. pag. 16.
17. De officio d Ballegeneral, e procurador Reyal, e lurs loctinents, assessors, aduocats, e procuradors fiscals. pag. 17.
18. De officio de jurges de cort. pag. 17.
19. De officio de visitador dels officials Reysals qui no tenen taula. pag. 18.
20. De officio de veguers, sotsueguers, balles, sotsballes, capdeguaytas, y altres officis temporals. pag. 20.
21. De officio de jutges, y assessors ordinaris. pag. 23.
22. De officio de jutges delegats. pag. 23.
23. De officio de jutges de taula, e quals officials deuen tenir taula. pag. 23.
24. De officio de cronista. pag. 25.
25. De officio de alcayts, y capitans. pag. 25.
26. Que nouells officials no sien polats. pag. 27.

Titols del libre segon.

1. De treuas conuencionals, y emprendimēt. pag. 28.
2. De examen de medicinas. pag. 28.
3. De examen de metges. pag. 29.
4. De studis generals. pag. 29.

Titols del libre tercer.

1. De ius, e fermas de dret. pag. 30.
2. De contentions de iurisdiccions. pag. 30.
3. De euocations de causas en la Reyal Audiencia. pag. 31.
4. De commissio d causas en la Reyal Audiencia. pag. 31.
5. De dilations, e terminis probatoris, e instructoris. pag. 32.
6. De testimonis. pag. 32.
7. De orde judiciari. pag. 33.
8. De relations de processos tot, y examen de las causas en aquells acitadas. pag. 33.

Titols del libre quart.

1. De jurament axi voluntari, com necessari, y de fidelitat. pag. 34.
2. De salaris. pag. 35.
3. De salaris dels officials Reysals sobre lo general. pag. 35.
4. De Fe, e authoritat de cartas. pag. 37.
5. De acciones, e obligations. pag. 37.
6. De vsuras, e baratas. pag. 38.
7. De comercis, e seguretat de camins. pag. 40.
8. De vestigals, leudas, peatges, gabelas, y de cosas prohibidas traure de Cathalunya. pag. 41.
9. De dret de general. pag. 44.
10. De naus, galeras, y altres vexels. pag. 44.
11. De homens propis. pag. 45.
12. De delmes. pag. 45.

Libre sinque vacat.

Titols del libre sisce.

1. De legitima, y diuisio de aquella. pag. 47.
2. De testaments. pag. 47.

Titols del libre sete.

1. De prescriptions. pag. 48.
2. De supplications de sentencias. pag. 48.
3. De appellacions. pag. 48.
4. De despesas de plets. pag. 48.
5. De executio de sentencias. pag. 48.
6. De depositaris, y depositos de executio. pag. 49.

Titols del libre vuyte.

1. De penyoras, e hypothecas. pag. 50.

Titols del libre noue.

1. De accusacions, denunciations, inquisitions, y orde de ius criminals. pag. 51.
2. De crim de sacrilegi. pag. 52.
3. De abatus, y latitans. pag. 56.
4. De fautoria. pag. 56.
5. Quant sielicit, o no aquicu vejarle sens jutge. pag. 56.
6. De injurias, y danys donats. pag. 57.
7. De jugadors y taffurenia. pag. 57.
8. De acordats de armas fugitius. pag. 57.
9. De prohibitions de armas. pag. 57.
10. De diuersos, y extraordinaris crims, y delictes. pag. 58.
11. De fometent, e sacramental. pag. 58.
12. De custodia de presos, dret y carrec de carcellers, y altres despesas de carcerats. pag. 59.
13. De bandejaments. pag. 59.

Titols del libre deze.

1. De dret de fisc, y de las suas regalias. pag. 60.
2. De remissio del quint. pag. 60.
3. De pau, y treua. pag. 60.
4. De remissio de base, penes en Corts. pag. 66.
5. De confirmacions de constitutions, y privilegis. pag. 68.
6. De proemis. pag. 72.

TAVLA ALPHABETICA DELS TITOLS QUE CONTE LO PRESENT
 volum delas constitutions superfluas contrarias,y corregidas,lo primer numero de la qual
 es del libre,lo segon del titol,y lo tercer de la pagina.

- A.**
Abatus,y latitans. 9.3.56.
Accusations,denunciations,inquisitions, y orde de juyz criminals. 9.1.5.
Acordats d'armas,fugitius. 9.8.57.
Actions,y obligations. 4.5.37.
Appellations. 7.3.48.
Audientia,e consell Regal. 1.12.15.
B.
Bandejaments. 9.13.59.
Bisbes, Prelats,clergues,religiosos,cosas, y priuilegis lurs. 1.2.2.
C.
Celebrar corts. 1.6.8.
Comercis,y seguretat de camins. 4.7.40.
Commissions de causas en la Regal Audientia. 3.4.31.
Confirmations de constitutions. 10.5.68.
Contentions de iurisdiction. 3.2.30.
Crim de sacrilegi. 9.2.52.
Custodia de presos dret y carrec de carcellers, y altras despesas de carcerats. 9.12.59.
D.
Decisions de la Regal Audientia. 1.13.15.
Delmes. 4.12.45.
Depositaris,y deposit de executions. 7.6.49.
Despesas de plets. 7.4.48.
Dilations,y terminis probatoris,e instructoris. 3.5.32.
Diuersos resorts,y elongaments. 1.10.14.
Dret de segell,y que nos puga alienar. 1.11.15.
Dret de general. 4.9.44.
Dret de fise,y de las suas regalas. 10.1.60.
E.
Euocations de causas en la Regal Audientia. 3.3.31.
Examen de medicinas. 2.2.28.
Examen de merces. 2.3.29.
Execucio de sentencias. 7.5.48.
F.
Fautoria. 9.4.56.
Fe,e authoritat de cartas. 4.4.37.
H.
Homens propriis. 4.11.45.
I.
Injurias,y danys donats. 9.6.57.
Iucis,y sarrabins. 1.5.5.
Jugadors y taffueria. 9.7.57.
Inrument axi voluntari com necessari,y de fidelitat. 4.1.34.
Juyz y fermes de dret. 3.1.30.
L.
Legittima,y diuisio de aquella. 6.1.47.
N.
Nauis,galeras,y altres vexells. 4.10.44.
O.
Obferuar constitutions. 1.9.13.
Offici de Cancellor, Viccancellor, e Regent la Cancellaria. 1.14.16.
Offici de Prothonotari,secretaris, scriuans de manament,y altres de la Regal cancellaria. 1.15.16.
Offici de Governador,Portants vens de aquell, o lurs assessors,e ministres. 1.16.16.
Offici de Balle general,e procurador Regal, e lurs loctinents,assessors,aduocats, e procuradors fiscals. 1.17.17.
Offici de jutges de cort. 1.18.17.
Offici del visitador dels officials Reys qui no tenen taula. 1.19.18.
Offici de veguers,fortueguers,balles,fortsballes,capdeguaytas,y altres officis temporals. 1.20.22.
Offici de jutges,y assessors ordinari. 1.21.23.
Offici de jutges delegats. 1.22.23.
Offici de jutges de taula,e quals officials deuen tenir taula. 1.23.23.
Offici de cronista. 1.24.25.
Offici de alcays,y capitans. 1.25.25.
Orde judiciari. 3.7.33.
P.
Pau y Treua. 10.3.60.
Prescriptions. 7.1.48.
Prohibitions de armas. 9.9.57.
Promis. 10.6.72.
Q.
Quat sic legut,o no aquisit vellar se sens jutge. 9.5.56.
Que nouells officials no sien posats. 1.26.27.
Que los estrangers no pogan tenir officis ecclesiasticos en Cathalunya. 1.3.3.
R.
Relacions de processos vot, y examen de las causas en aquells ntitadas. 3.8.33.
Remissio del quint. 10.2.60.
Remissio de bans,y penas en corts. 10.4.66.
Reparatio de greuges. 1.7.9.
S.
Salariis. 4.2.35.
Salariis dels officials Reys sobre lo general. 4.3.35.
Sancta fe Catholica. 1.1.2.
Sancta inquisicio. 1.4.5.
Somatent,e sacramental. 9.11.58.
Studis generals. 2.4.29.
Supplications de sentencias. 7.2.43.
T.
Testaments. 6.2.47.
Testimonis. 3.6.32.
Treuas conuencionals,y empeniment. 2.1.28.
V.
Vetigals,lendas,penyes,gabellas,y de cosas prohibidas traure de Cathalunya. 4.8.41.
Vsages constitutions,y altres leys. 1.8.12.
Vsuras,e baratias. 4.3.38.

EN NOM DE NOSTRE SENYOR DEV IESV CHRIST. COMENÇA LA NOVA COMPI- LATIO DELS VSATGES DE BARCE- LONA, CONTITVTIONS, CAPITOLS, Y ACTES DE CORT, Y ALTRAS LEYS DE CATHALV- NYA, SVPERFLVAS, CONTRARIAS, Y CORREGIDAS.

1. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, any 1413.
Capitol de Cort 8.

OM los Vsatges, Cõstitucions de Catalunya, e capitols de Cort sien llatz ordenats en Lati, e per ço las personas legas han ignorancia de aquellas, e facilment fan, e venen , e poden venir contra aquells , de ques susciten questions, e pleis en gran dan de la cosa publica, e dels singulars de aquella, per ço la present Cort supplica molt humilment a vos Senyor, que los dits Vsatges, Constitucions, e capitols sien tornats de Lati en Romanç, e aquells, e aquellas, sié reglats, e posats fors degudas materias , e títols , tota vegada guardant los drets vostres Senyor, e de la terra, e lo profit, e ben auenir de la cosa publica del dit Principat, e sobre las ditas cosas fadoresas, e spatxadoras, sien eietas dos personas bonas , aptas , e sufficients per vos Senyor ab consentiment de la dita Cort, las quals per manament vostre continuament entengan en lo dit fet, per spatxar efficacia, força, e virtut, e se hagen a praticar segons que per vos Senyor ab voluntat, e consentiment de la Cort sera acordat, e ordenat. Plau al Senyor Rey.

A LIBRE

LIBRE PRIMER DE LAS CONTITYTIONS DE CATHA LVNYA SVPERFLVAS. CON TRARIAS, Y CORREGIDAS.

DE LA SANCTA FE CA- THOLICA. TIT. I.

1. IAVME primer en Leyda, any 1242.
§. 2. del Cap. vnic.

Olem encara, e statum, q̄ tota vegada q̄ Archabisbe, o Bisbe, ofreres prehidadors, o menors irana vilas, o a locs hon Sarrahins, o lueus estarā, e la paraula de Deu als lueus, e Sarrahins proposar volrā, aquells a la vocatio llur hi vèguen, e pacientmēt lur predicatio ojen, e si de grat venir noy voltran, q̄ los officials nostres, tora exculatio p̄loplada, los ne forcen. Manam encara als veguers, balles, e cortis, e altres nostres sotsmesos, e a tots officials presents, e deuenidors, q̄ totas las cosas dēssus scritas, en tot loc inuolabliement tenir, e obseruar façen, si de la nostra gratia, e amor se conuen.

2. P E R E segon en la Cort de Barcelona, any 1283. Cap. 30.

Statum que los Sarrahins dels lueus, sis ba tejen, tomāgā liures, e frācs, donāt reençop si, segōs q̄ls drets volē, e es acostumat d̄ fer.

3. IAVME segon en la terçera Cort de Barcelona, any 1311. Cap. 1.

A Supplicatio de aquells ordenā, quel statut, e priuilegiēt en creximēt, e en fauor de la fe christiana, per lo molt Illustre Señor Rey en Iacme auí nostre de bona memoria, gōfirmar per Papa Innocēt quart, encara lo capitol fet per nos en la general Cort de Barcelona, lo qual comēça. *Statum q̄ si lueus, o lueus, &c.* plenamēt sien obseruats, e que preicatio sia feta en la sinagoga dels lueus, e mequites dels Sarrahins, e en altres locs, en los quals per lurs oratiōs a fer se han acostumat de ajussar, del qual priuilegi o statut del dit Senyor en Iacme de bona memoria la tenor es aytal. *Sapient tuit que nos en Incme, &c.* xxi com damunt es escript.

DE BISBES, PRELATS, CLER- GVES, RELIGIOSOS, COSAS, Y PRI LEGIS LVRS. TIT. II.

1. CARLES en la quarta Cort de Mōsto, any 1542. Cap. de Cort II.

E poc vtil serē las leys, si aquellas ab tota integritat no eren seruadas, y cō per capitol de Cort fet per vostra Majestat, sia estat proueit, que ningū strāger, coes q̄ no sia Cathala, puga tenir Prelaturas, coes Bisbats, ni Abadiats, ni altres Dignitats, ni beneficis curats, y no curats, o siē de patronat de vostra Majestat, o no, en los Principat de Cathaluña, y Comtats de Rossello, y Cerdanya. E per q̄ se son fets frausen aq̄ll, supplica la dita Cort a v̄ra Majestat, li placia statuir, y ordenar, q̄ lo dit capitol sia obseruat ab tota integritat, e sens frau alguna, y per aço placia a vostra Majestat manar expedir lettras pera nostre molt sanct Pare, y pera vostre embaxador residēt en Roma. E mes placia a vostra Majestat per obseruancia del dit capitol de Cort no anomenar daçī al deuāt als dits Bisbats, Abadiats, y Priorats cōsistorials, sino Cathalās, exceptat em pero del dalt mencionat capitol, y del present las personas del Reuerēdissim don Ioan de Tormo Bisbe de Vic, y de dō Francesc de Vries Bisbe de Vrgell, y sis criats d̄ cada vn dells, per ells, y quiscu dells nominadors los quals pugā donar beneficis en sas diocesis. E mes los altres criats dels dits Bisbes, y cada vndells pugā tenir p̄sions, y si algu, o alguns dels dits sis criats se moriē, o se espediē de lur seruey ans de hauer lo s̄fets beneficiats, en loc de aq̄ll, o aq̄lls ne pugā nomenar altre, o altres, y q̄ los altres criats qui de present obtēnē beneficis en los dits Principat, y Cōtats, pugā obtenir aq̄lls, no obstant lo present capitol. Plau a sia Majestat que se obseruē los capitols sobre aço disponents.

2. I O M A T E I X en dita Cort Cap. de Cort 22.

PEr reglas de la Cācellaria de n̄re sanct Pare, es disposat, q̄ los Prelats, y altres ordinaris no pogan cōferir los beneficis vacātes, sino en quatre meses d̄l any, restāt los altres vuyt meses a la dispositio de sa Sāctedat, e no obstant las ditas reglas, lo Sūmo Pontifice ab reseruas in p̄ctore, y ab expectatiuas, y altres gratias, las quals molts vegadas p̄ importunatiōs son atorgadas prouee en los dits quatre meses. Perçō la dita Cort supplica a V. M. q̄ li placie obtenir d̄ nostre sanct

Sanct Pare, que los dits quatre mesos sien reservados als dits Prelats, y ordinatis, axi que no pugā esser impedits per referuas, ni altres gratias Apostolicas, e per aço manar expedir letras per a sa Sanctat, y per lo embaxador de vostra Majestat resident en Roma. Sa Majestat manara scriure com conforme al supplicat.

3. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Montso, any 1547. Cap. de Cort II.

COM sia cosa notoria, los molts, e irreparables danyes reben las ouellas, essar lo pastor absent, se pot pensar quant dany a rebut, y reb de quiscun die aquella sancta Iglesia metropolitana de Tarragona, del dany de la qual ne resta las cathedals inferiors, com a membres de aquellas agraviadas, y la experientia, o a ab excess amosttat, que ab quinze anys que ha que lo Prelat de dita metropolitana Iglesia prengue la possessio, may a visitada aquella, ni sols tramefos concedents procuradors, y ministros, sino sols de la mateixa natio sua, y tals que per no esser de la terra, no tenen amor en aquella, ni intent del be public, com es fer justitia, y regir be la clerezia, y otras semblants cosas, sino sols en sa propria utilitat, y per aquellas donauan licencia, y mal exemple de viure, venent la justitia, y beneficis, y dissipant las cosas de la mena, y agrauiant los vassalls, y otras cosas, lo que nos fora fer, essent lo Prelat de la terra, o present, com experientia mostrab los altres Prelats, e perço, y ates q ahont major, y mes evidentes lo dany, major attentio, y propra prouiso se deu tenir, y fer, los tres stamets de la dita Cort supplican a vostra Alteza, mane prouoir, y donar orde, que dit Prelat de Tarragona vingue a residir, y mirar p sas ouellas, las quals estan en total tuina, y la terra se va despoblant. Y ca cas que tingues legitim impediment, se li done altra recomensa mes comoda per sa Majestat, a effecte que pugues donar esta Prelatura a persona tal, q residis, y subleuas los poblats d tota aquesta Prouincia de tantas necessitats, que per ells han passadas, y tambe seria conseruatio del patrimoni de sa Majestat, y d vostra Alteza, y descentrec de sas consciencias. Sa Alteza o supplicara a sa Majestat.

4. LOMATEIX en dita Cort, Cap. de Cort 2o.

Supplican los tres staments a vostra Alteza, q li placia obtenir prouiso del Consili general q al present se celebrara, o de nostre sanct Pare, q las causas ecclesiasticas, y spirituales, com son causas beneficials, y matrimonials, o al-

tras en la primera, y segona instantias sic conegudas, y declaradas per sententia diffinitiva per los jutges ordinaris, o altres delegadors en Espanya per sa Sanctat, en virtut de la promissio faedora en lo Consili general que vuy se celebra, o altrament, y que no pугan esser euocadas ditas causas en las ditas primera, y segona instantias a la sancta Sede Apostolica, ni altre jutge, sino al qui sera nomenat en Espanya, y aço per redimir, y euitar las gras oppresions, que los dits residents en cort Romana donen als poblats en aquesta terra, y senyaladament contra las personas vellas, y pobres, y tabe es gra destructio de la terra dels molts diners ixen de aquella, per la deffensio de las ditas causas, y per obuair a las grans cautelas, y calunias q los residents en cort Romana vsan ab los absents de aquella, que per experientia se mostra, q ab vexacions, y semblant extorsions compoñan, o leuan los beneficis, o se fan consentir pensions, o regressos indegudament, als qui tenen bondret. Plau a sa Alteza intercedir sobre lo supplicat.

5. LOMATEIX en la segona Cort de Montso, any 1553. Cap de Cort 4.

Supplica la dita Cort a vostra Alteza, q li placia per effectiuatio del capitol de Cort xj. de las Corts passadas, se feruist vostra Alteza intercedir, y donar cartas per a sa Majestat a si, effecte q lo Archebisbe de Tarragona qui vuy es, vingue a residir en sa Sglesia, y mirar per ella, y en cas de legitim impediment, se li done altra recomensa mes comoda per sa Majestat, per q se puga donar dita Prelatura a persona tal, que residis, y subleuas los poblats de la Prouincia, de las necessitats que per dita causa sostenen, y fera per lo semblant conseruatio del patrimoni de sa Majestat, y de vostra Alteza. Sa Alteza scriura a sa Majestat intercedint pera que aço se effectue.

QUE LOS STRANGERS NOPVGANTENIR OFFICIS ECCLESIASTICS EN CATHALVNYA. TIT. III.

1. CARLES en la tercera Cort de Montso, any 1537. Cap. de Cort 2.

COM en lo capitol del seruey, o donatu fer a vya Majestat p los dits tres stamets del dit Principat d Cathaluña en las Corts celebradas en la present vila de Montso, en lo any 1528. sia disposst, q d las Prelaturas, ço es Archebisbat del dit Principat d Cathaluña, Còtats de Rossello, y Cerdanya fossen prouicts Cathalans naturals, e no estrangers lo q no es estat obseruat fins aci. Perço supplican los dits tres staments a vya Majestat, quel li placia statuir, y ordenar

denar, que de las ditas Prelaturas sien proueitos Cathalans naturals verament, e no fíctes, y no personas strangeras, axi com es estat proueyten los Abadiats, ab lo decret de nullitat, e clausulas, e prohibitions contengudas en lo precedent capitol. Plau a sa Majestat que sien obseruadas las constitutions, y capitols de cort conforme als del any M. D. xxxiiij. e aduertira la Majestat en cas de vacatio tenir los per specialment comanats com ho ha fet fins aci.

2. PHILIP Princep, y Loſtinent general de Carles en la primera Cort de Montso, any 1547. Cap. de Cort 8.

COM de alguns anys ença los monastirs dels frares mendicants claustrals de Gerona, sien vinguts en molta diminutio, y senyaladament lo de sanct Francisc, en tanta queſta per totalment deſerſe, per cauſa de la administratio dels regidors de dit monastir, que han alienadas, y diſſipadas moltas rendas, y proprietats de dit monastir, y lo mateix ſe diu es dels altres monastirs del present Principat, y Comtats de Roſello, y Cerdanya, y ſi noyes proueyt vindra a total ruina en deſeruey de noſtre Señor Deu, y day, y deſhonor de las vniuerſitats ahont ſon dits monastirs. Perço ſe ſupplica a voſtra Alteſa procure, y obtingua d noſtre ſanct Pare, o altrament que en los dits monastirs mendicants Claustrals de Cathalunya, e de Roſello, y Cerdanya no pogan eſſer priors, ni guardians, ſoſ priors, vicaris, ni procuradors, ni tenir altres officis dels conuents, ſino Cathalans, o almenys naturals de la Provincia de Arago, y que los conuents no pogan vendre proprietats, ni rebre, ni ſmerçar proprietats de cenſals, ſino ab expres cõſentiment, y ſerma dels regidors de las vniuerſitats, a hont ſon dits monastirs, o altrament com millor aparega per conſeruatio, e indemnitat de ditas coſas. E per lo ſemblant ſie ſeruit voſtra Alteſa obtenit de dit noſtre ſanct Pare, que en los monastirs de Montſerrat, ſanct Feliu de Guixols, de Poblet, y Sanctascreus, no pogan eſſer Abats ſino monjos, que hagen pres lo abit, y ſeta profeſſio en lo mateix monastir, de hont ſeran elts Abats, exceptat empero en lo dit monastir de ſanct Feliu, en lo qual per lo poc numero de monjos en aquell reſideixen, puga eſſer elect en Abat monjo profes de dit Monastir de Montſerrat. Sa Alteſa ſupplicara a ſa Sanctedat lo que mes conuinga.

3. I. O MATEIX en la ſegona Cort de Montſo, any 1553. Cap. de Cort 29.

EN las Corts celebradas en la ciutat d Barcelona per ſa Majestat, en lo any Milſincents, y vint ſonc fet vn capitol de Cort qui comença. *Com la Religio del Hoſpital, &c.* ab lo qual es proueyt, y ordenat que no ſie donada poſſeſſio, a algun frare de la religio de ſanct Ioan de Hieruſalem, que no ſia nadiu, e originari del Principat de Cathalunya de preceptoría, o comanda alguna de la Caſtellania de Ampoſta, ſituada dins lo dit Principat de Cathalunya, ſins tro, e tant que ſie proueyt, e poſat en executio, que los frares originaris, e nadius del dit Principat ſien acullits, y de fet concorregan en las comandas fundadas en dita Caſtellania, encara que ſie en los Regnes de Arago, y Valencia, y contra aquella diſpoſicio no ſien atorgadas per ſa Majestat, Loſtinent general, ni altres qualſeuol officials de aquella executoria, ni otras prouiſions, com en dit capitol es contengut, al qual ſe fa relatio. E apres los frares de dita Religio Aragonẽſos, y Valentians, per que los dits executoriais nols eren conſentits, ſenſe los quals no poden rebre los homenages dels vaſſalls, obſtant Reys pragmatiques procuraren que lo Meſtre de la Religio poſas ſequeſtre en los fruits de ditas encomandas, y manaua al ſequeſtre reſponques dels fruits al qui de dita encomanda ere proueyt, no eſſent nadiu, ni originari del dit Principat, axi que ab tals ſequeſtres ſe feya frau al demundit capitol, y a la Royal Caſcellaria, y ſegell, per que ſe rebien los fruits ſens traure executoriais, y per obuiar a ſemblants fraus en las Corts celebradas en la present vila per ſa Majestat en lo any M. D. xxxij. ſonc fet vn altre capitol de Cort, qui comença. *Si las leys ab tot eſſecte no ſon obseruadas, &c.* ab lo qual es diſpoſat que en ditas encomandas ſituadas dins lo present Principat, ſos poſat ſequeſtre per lo Loſtinent general de Cathalunya, a iſtancia dels Deputats, los quals capitols de Cort ſon eſtats ſempre obseruats, y ſempre que ſon eſtadas conſentidas letras executoriais, ſon eſtadas reuocadas, com a ades ſets contra dits capitols. E com de poctemps egna ſien contra ſerie, y tenor dels dits capitols ſtadas conſentidas letras executoriais, pera pendre poſſeſſio de las encomandas de Vilalba, Aſco, y Orta, las quals ſtauen ſequeſtradas a iſtancia dels Deputats de Cathalunya a frares Valentians qui no ſon nadius, ni originaris del present Principat. Perço ſupplican humilment a voſtra Alteſa

Alteſa los tres ſtamẽts de Cathalunya que li placie ſie de merce ſua reuocar ditas letras executorials, y tornar dits ſequeſtres en ditas encomandas, ſins tro, e tant que dits capitols ſien eſſectuats, e los dits ſrares acollits, ſegons en dit capitols e diſpoſat. Sa Alteſa ſera ſeruit perque no ſe haje venir a termes de juſtitia, attes q̃ la reuocacio de dits executorials es ſobre coſa eccleſiaſtica, y que es intereſs dels Regnes, e per leuar inconuenients en ells que ſe poſe en ſon poder, o de qui ſa Alteſa manara pera donar alguna boua delaxida per la bona concordia en los Regnes, y ſino que las parts ſegueſcan ſa juſtitia.

puga publicar, perque ſien coneguts per tals, y ſi vn familiar tindra queſtio ab altre, que no ſe familiar no pugan los Inquiſidors conexer de aquell qui no ſera familiar criminalment, ſino en cas que la rixa, o queſtio ſe fos moguda entre aquells per coſas tocants al ſanc̃t Offici, y ſilos dits Inquiſidors no ſeruaran, o contrauindran a las coſas ſobreditas los Deputats de Cathalunya hajan, y pugan retenir ſe las penſions dels cenſals, que la Inquiſicio reb ſobre lo General de Cathalunya. Sa Alteſa eſſent en Caſtella a hõr eſta lo Conſell general del ſanc̃t offici, per al eſſecte de ago ſe interpoſara, y fara que ho vejen, y proceſſcan com mes conuinga.

DE LA SANCTA INQUISITIO. TIT. IIII.

1. PHILIP Princep, y Loſcinent general de Carles en la primera Cort de Montſo, any M.D. xxxviiij. Cap. de Cort xxxv.

OM en los capitols de la Inquiſicio ſets en las Corts celebradas en la ciutat de Barcelona, en lo any M.D. xx. cap. xvij. y xxv. ſie eſtat ſituat, que lo nombre dels familiars dels Inquiſidors de Cathalunya fos moderat a trenta, leuats tots abuſos, e com apres ab la experientia ſe ſie viſt, que dits Inquiſidors han fet gran abus en lo nombre de dits familiars, lo que redunda en gran dany de la juſticia Royat, y dels Prelats, y altres que tenen juſticiacions. Perço dits tres ſtaments ſuppliquen a voſtra Alteſa, li ſia ſeruey voler manar moderar lo nombre d̃ dits familiars en Cathalunya, y dits Comrats de Roſello, y Cerdanya a ſexanta, cõcs lo Inquiſidor de Barcelona, Tarragona, Virgell, Vic, Gerona, y Elna, en ſas diocelis no puga tenir mes de ſinquanta familiars, y lo Inquiſidor de Valẽcia en la dioceli de Tortoſa en la part de Cathalunya no puga tenir ſino ſinc familiars, y lo Inquiſidor de Caragoça en la dioceli de Leyda en la part de Cathalunya altres ſinc, y encara que lo nombre fos maior en ditas diocelis, que ninguns dels dits familiars goſen del priuilegi de dir offici de la ſanc̃ta Inquiſicio, y los tals familiars hajan portar tots inſignia patent honrada, la que apparra al dit Inquiſidor, y que dit Inquiſidor mane donara quicuna cort eccleſiaſtica de las ditas Igleſias, o diocelis vna vegada lany, la nomina de aquells, per ques ſapia, y ſe

DE IVEVS, E SARRA-HINS. TIT. V.

1. VSA TGE. Hæc eſt forma.

ÇO es la forma, en qual manera ſcha ſer lo ſagrament per lo Iueu, contra lo Chriſtia, tenintlo rotle al coll. Iures, o Iueu, per aquell qui dix, yo ſon, e no es altre ſens mi. Iures per aquell qui dix, yo ſon, e no es altre ſino yo. Iures per aquell qui dix, yo ſon Senyor Deu teu, quit traſqui de la terra de Egipte, e de la caſa de ſeruitut, digues jur. E per aquell qui dix, no hauras Deus eſtrany contra mi, digues jur. E per aquell qui dix, no faras entretallament, ne tota ſemblança que es en lo cel deſobre, e qui en terra deus, ne aquells qui ſon en aygua ſots terra, no adoraras aquellas coſas, ne las colras, digues jur. E per aquell qui dix, yo ſon Senyor Deu teu fort, e regen, viſitant la iniquitat dels pares en los fills, en la terça, e en la quarta generacio de aquells qui auoriran mi, e ſient miſericordia a aquells que amen a mi ſobre toras coſas, e guardan los meus manaments, digues jur. E per aquell qui dix, no prenas lo nõ del Senyor Deu teu en va, car no haura per no culpable noſtre! Senyor aquell, qui haura pres lo nom de noſtre Senyor Deu ſeu en va, digues jur. E per aquell qui dix, ſies membrant, quel diſſabte ſanc̃tifiſ, ſis dies obraras, e faras totas las obras, mas lo ſeten dia de diſſabte del Senyor Deu teu es, no faras tota obra tu, ne ton fill, e ta filla, e ton ſeruant, e ta ſeruenta, e la tua beſtia, e lo eſtrany, qui es dins las portas tuas: caren ſis dies ſen Deu cel, e terra, e mar, e totas las coſas qui hi ſon, e repõsa en lo ſete dia: perço

A 3 beacy

beney Deu lo dissiabte, e lo sanctificas, digues jur. E per aquell qui dix, honra ton pare, e ta mare, perço que viues lonc temps sobre la terra, la qual lo Senyor Deu teu donara a tu, digues jur. E per aquell qui dix, no faras adulten, digues jur. E per aquell qui dix, no ociras, digues jur. E per aquell qui dix, no fasas ladronici, digues jur. E per aquell qui dix, no parlas contra lo proïsme teu fals testimoni, digues jur. E per aquell qui dix, no cobejaras la cosa de ton proïsme, ne desijaras la muller, ne feruent, ne feruenta, ne bou, ne asne, ne las cosas que suas sien, digues jur. Iures per los sinclibres de la ley, e per lo nom sanct, e glorios, Helie, Aseec Heyg, Haliç Huley, digues jur. E per lo nom honrant Hy a Hiliathia, e per lo nom sanct gran, e fort marauellos qui ere entretallat sobre lo fròc de Aaron, digues jur. E per lo nom marauellos de Ananig fort, que dix Moyse sobre la mar, e departis per dotze vias, digues jur. E passaren los fills de Israel per lo sec, e fo acabustat Pharaon, e tora la sua host en la mar roja, e per la sancta manna que menjaren los teus pares en lo desert, digues jur. E per lo tabernacle, e tots los vexells de aquells, e per la taula sancta, e per lo candalo bre dor, tot per larca damistança, e per las duas taulas, las quals posa Moyse en aquella per manament de nostre Senyor, digues jur. E per la cortina aparellada deuant Cherubin estesa, e per las vestiduras sanctas de Aaron, e de sos fills, e per la amistança sancta, la qual pacta nostre Senyor ab Moyse, e ab los fills de Israel en lo mont de Sinay en la ma de Moyse, digues jur. E per lo jurament sanct, que Deu jura, a Abraam en lo mont Morià, e per la terra de promissio, e per Israel, e per la cadira honrada de Deu, e per los Angels ministrants deuant lo sanct beneyt, e per las sanctas rodas de las bestias, sants fige a fige deuant Deu, loants Deu, e dient ab veus grans Sanct, Sanct, Sanct, Senyor Deu Sabaoth, plens son los cels, e la terra de la tua gloria, digues jur. E per tots los Angels pacifics, que en los cels son, e per tots los sancts de Deu, e per tots los prophetas de Deu, e per tots los noms sancts, e non ofiscats, marauellosos, e terribles qui son de Athanatos, Baruch, Buberuth, digues jur. E per aquell Deu marauellos, conseller, Deus fort, pare del sdeuenidor tergle, princep de pau, digues jur. E per tots los nos sancts, de tots los Angels qui son en lo cele, per los vint, y quatre libres de la ley, e per tot allo que es en ells scrit, e per las benedictions, e maledictions qui dadas foren sobre lo mont Gatzari, e sobre lo mont Ebal, e per dotze tribs d Israel, digues jur. Que si sabs veritat, e vols jurar mensonge, que vinguen sobre tu totas aquestas maledictions, e prenguen te, respon amen. Maluat seras en ciutat, e maluat en camp, maleit lo graner teu, maleitas las reliquias tuas,

respon amen. Maleit lo fruit del ventre teu, e lo fruit de la terra tua, los ramats dels bous teus, els ramats de las tuas ouellas, maleit seras intrant, e maleit ixent, respon amen. Trameta nostre Senyor sam sobre tu, e famejament, e inquietatio en totas obras tuas que faras, entro ay tant quet enfremin, e destruya cuytofament per los auisaments teus maluat, en los quals lexeit mi, respon amen. Sia lo cel que es sobre de tu de metall, e la terra que calgiques de ferro, don nostre Senyor Deu plujes a la tua terra de pols, e del cel deuall sobre tu cendra, entro que sies arridat, e liure a tu nostre Senyor entrebucant deuant los enemics teus, per vna via vajes contra ells, e per set figes, e sies campar per tots los Regnes de la terra, respõ amen. Ajustea tu nostre Senyor pestilentia, entro quet consuma de la terra, a la qual possiret intrar, fire a tu nostre Senyor de fretura, febre, e de fret, e de ardor, de aer corruptum, e de rouey, e perseguesque, entro que peresques, respon amen. E sia la carnaça tu en menjar a totas volaterias del cel, e a las bestias de la terra, e no sie quit cobre. Fira a tu nostre Senyor de plaga de Egipte, e la partida del cors, per la qual la stercoira, de gratella, e de pruija, en axi que no pugues esser curat, respon amen. Fira a tu nostre Senyor de peguesa, de ceguedat, de furor de pensa, e palps enemig dia, axi com palpar sol lo cec en tenebres, e no endrec las carreras tuas, e tostemps calumnia segueques, e sostegues, e sies opprimet de crueltat, e no hajes quit desliure, muller prengues, e altre dorme ab ella, respon amen. Casa edifies, e no habites en aquella, plantes vinya, e no venemes aquella, lo bou teu sia mort dauant tu, e no menjes de aquell, respon amen. Lase teu sie arrapat en sguardamèt teu, no sie retut a tu, las ouellas tuas sien donadas a tos enemics, e no sie que a tu ajur, los fills, e las fillas tuas sien liurats a altre poble, vcent tos vills, e defallèts al sguardamèt de aquils tot lo dia, e no sia fortalea en la ma tua, respon amen. Los fruits de la tua terra, e totas las lauors tuas menje poble que tu no conegues, e sies tostemps calumnia sostenet, e opprimet certs dies, e marauellat a la terror de aquells, que veurà los teus vills, fira a tu nostre Senyor de florico molt maluat en los genolls, en las tuas cuxas, axi que guarir no puxes, de la planta del peu fins al cap, respon amen. Lo Senyor aporti a tu, e ta muller, e tas fillas, e tos fills en la gent que no conegust tu, e ton pare, e ta mare, e seruirs a qui Deus strany de fust, e de pedra, e seras posat en opprobri, en saula a tots los pobles, en los quals te introduceix alli nostre Senyor, respõ amē. Semēt molta gitaras en la terra, e poc colliras, car lagostes tot ho deuorará, vius piataras, e cauaras, e vi no beuras, ne colliras de aqlla nenguna cosa, car sera guastada per vermens, oliucras hauras en tots los termens

termens teus, e no feras vntat de oli, car decor-
reran, e periran, respon amen. Fills engendreras,
e fillas, e non gofaras, car feras menats en capi-
uitat, tots los arbres teus, e los fruits de la tua ter-
ra rouey confumera, lestrany qui ab tu contre-
stara en la terra, pujara sobre tu, e serapus alt, e tu
auellaras, e feras jus a ell, el lograya a tu, e tu lo
grayas a ell, e feras en cap, e tu feras en coha, e
vendran sobre tu totes aquefias maledictions,
e lasseguents pendranse fins que muïres, respon
amen. Seruïras al inimic teu, lo qual nostre Se-
nyor trametra en fam, e en set, e fret, e en nuditat,
e en tota ta penuria, e posara jou sobre lo coll
teu, fins que t'atrit, e menara nostre Senyor gents
sobre tu deluny, e destranyas encontradas de la
terra, en semblança de aguila volant ab impetu,
de la qual talengua entendre no pufcas, respon
amen. Gent malaoda qui no porthonor a veïl, ne
perdo als petits, deuor los pollins del beitar teu,
e las messes de la tua terra, fins que t'atrit, e no
leix a tu forment, vi, oli, ramat de bous, ne ramat
de ouellas, fins que t'atrit, e disperseja, e men-
gelo fruit del ventre teu, e las carns dels fills, e de
las fillas tuas, que a tu a donats nostre Senyor Deu
teu, en angustia, e aguastament, en la qual te op-
presa lo inimic teu, respon amen. Si e consumada
en va la virtut tua, e la terra tua no grell, e los ar-
bres de la terra tua no donen lur fruit, trameta a
tu nostre Senyor bestias qui consumen tu, e los
bestiars teus, e apoque a totes cosas, tornene, e sien
fetas desertas en la tua terra, confringue nostre
Senyor Deu de tu la vianda del pa, e rera aquella
a pes, e manuchs, e menjes, e no fies fodollar, ni
menys perdon a tu nostre Senyor, mas cõtra tu
majorment la furor dell for fegera, e la fallonia
contra tu, e siguen sobre tu totes cosas maleïtas,
qui scritas son en aquest volum, e delesca nostre
Senyor lo nom teu sots lo cel, e consum tu en
tribulatio, e en perdria de tots tribs de Israel, se-
gons totes las maledictions que en aquest volum
son contengudas, respon amen. Sien fets los teus
fills ofens, e la tua muller vidua, si es fet axi com
stipula dauant fac de vent, e los Angels de nostre
Senyor persegueïquente, sien las vias tuas tene-
brosas, e calle negolas, e Langel de nostre Senyor
te empenya, sia feta la tua tauia deuant tu en las,
e en tribulatio, e en scandal, respon amẽ. Sien obli-
curats los vlls teus que no vejen, al dors teu to-
tostes sencorb, scamp sobre tu nostre Señor la
ira sua, comprena tu, e pos Deu iniquitat sobre la
iniquitat tua, e no entres en iustitia sua, sia feta la
tua habitario deserta, e en los tabernacles teus no
sia qui hi habit, delesca nostre Senyor Deu lo teu
nõ del libre dels viuents, e ab los iusts no fies scrit,
respon amen. Sia campada la tua sanc axi com a
fems, e largent, ne lor teu no deliure tu en lo dia de
la furor de nostre Senyor, sia a tu nostre Senyor

de totes plagas, axi com feri a Pharaon, e lo poble
seu, si fabs veritat, e juras falsa, respon amen. Fi-
ra a tu nostre Senyor axi com feri Egipte de sanc,
de rancs, e de molcayons, e de molcas, e de mor-
talitat de bestias, e de floroncos, e de veixigues,
e de padrucada, e de legoïtas, e de mortalitat dels
primogenits teus, la maledictio que maleï lo-
sue a leico venga sobre tu, e sobre la casa tua,
e sobre totes las cosas que has, ta muller, e tos fills
mendiguen de porta en porta, e no sia qui aco-
nort aquells, respon amen. En ira, e en furor
del Senyor Rey, e de tots aquells qui vejen
vingues, e tots los amics te scarne squen, caygues,
e no sie quit ajat a solleuar, pobre, e mei qui
muyres, e no sia quit fablefca, si fabs veritat, e
juras falsa, la anima tua vaje en aquell loc, en lo
qual los cans los fems polsen, respon amen.

2. I A V M E primer en la Cort de Bar-
celona, any 1228.
Cap. 1.

EN nom de nostre Señor Deu sia clara co-
sa a tots que nos en lacine per la gratia d
Deu Rey de Arago, Comte de Barcelo-
na, e senyor de Muntpellier conexents verament
que leïtament del Regne nostre ab prouiso solici-
ta tostems deu en mls esser reformat perço
q per statuts saluables a la Diuinal gratia plagã,
e lo clero, e lo poble daquen en axi com la neces-
sitar ho requer senta creximẽte, e profiit: en la ge-
neral Cort de Barcelona en per tostems, e in-
uiolablement statum aquellas cosas que deus
per certs capitols, e distincs manam esser anno-
tadas vn capitol exceptat sobre veguers statui-
dors que entro a sine anys tantolament volen
esser stes, e feruat. Primerament lo venerable pa-
re per la gratia de Deu Archabisbe de Tarrago-
na, Bisbe de Vic, e Bisbe de Gerona, Bernat de
Barcelona Bisbes, e encara Abbats, e altres ho-
mens nobles Guillem de Muncada vezcomte de
Bearn, Huc Comte Dempuries, en Nuno Sang,
G. de Ceruera, Ramon de Muncada, e altres so-
lennies alias grans homens preleuts en la solẽna
Cort de cõmu consell irrefragablement statum
que los lucus de la terra nostra no reban per viu-
res sino vint sous per cent en lany, e segons aque-
lla formasse feta computatio a menor temps, o
a major, e a quantitat menor, o encara ma-
jor.

3. LO MATEIX en dita Cort.
Cap. 2.

LA solẽna Cort approbat statum q no sie cre-
guts sagramets de lucus en deutes exigidors

A 4 sino

sino instruments fets legitimament, o testimo-
nis couinents aprouar, o hagen penyora imoble, o
hypotheca a la qual incumbescan.

4. LO MATEIX en dita Cort.
Cap. 3.

Statuint volem esser obseruat, que los pri-
uilegis als lueus atorgats contra sponfalias
de las mullers, no hagen loc si la muller fe-
ra atrobada primer en temps.

5. LO MATEIX en dita Cort.
Cap. 4.

NO resmenys volens esser obseruat que si
los lueus dins dos anys lurs deutes no
exigixen, o al jutge querela no hauran
propositada, e per aquell jutge al aduclari no sera
mostrada, las vsuras no sobrepujé lo doble de la
fort deguda per quantseuulla temps la summa
de la fort deguda haje estat.

6. LO MATEIX en dita Cort.
Cap. 5.

AB irrefragable constitutio statuim, que
los leus en personas proprias officis pu-
blicos no presumescan en alguna guisa
exercir, çoes officis de jutjar, o homens iustitiar,
o punir, o encara sententias exequir.

7. LO MATEIX en dita Cort.
Cap. 6.

ABinuolable obseruatio manam ferma-
ment esser guardat que los lueus en lurs
casas no tengan Chritianas.

8. LO MATEIX en Tarragona,
any 1234. Cap. 21.

Statuiam que Sarrahi, o Sarrahina, nos puga
fer lueu, o luya, ni lueu, ni luya, se puga fer
Sarrahi, ni Sarrahina, e los qui aço faran
perda n lurs personas.

9. PERE segon en la Cort de Barce-
lona, any 1223.
Cap. 49.

DEls lueus, o Sarrahins dels quals es estat
a nos demanda donada, que deguessen
esser de aquells, en los castells, o en las
vilas dels quals habitassen, o esliguessen, sobre aço
volem aquella cosa daqui auant esser obseruada,

la qual en lo loc de quiscu de aquells es antiga-
ment obseruar, saul priuilegis, e pactes specials a
quiscu.

10. ALFONS segon en la Cort de
Montfo, any 1289.
Cap. 25.

ORdenam, e statuim que nengun lueu
no puga tenir loc de veguer, ne de bal-
le, ne esser assessor, perço car gran dan-
sen segueix.

11. IAVME segon en la primera Cort de
Barcelona, any 1291. Cap. 13.

ALgun lueu no puga comprar, o prestar
sobre cosas furtadas, e si ho fa que reta
aquellas francament, no obstant algun
priuilegi, encontrari obtengut.

12. LO MATEIX en la Cort de Leyda,
any 1300. Cap. 12.

ORdenam, e statuim que quiscun Sarrahi,
franc que sie en Cathalunya, port los ca-
bells serçenats, e tolts en redon, o en
çercle, perço que sie conegut entre los Chritians, e
si algun Sarrahi aço no seruara, pac per pena al
senyor del loc, hon sera aquell Sarrahi, sine fous,
e si pagar nols pot, o no vol, prenca en la plaça
deu açots.

13. PERE terç en la Cort de Perpinya,
any 1351. Cap. 37.

ORdenam encara que nengun lueu per si,
o per altre no gos tallar, o vendre carns
en las carnicerías, hon los carnicers Chri-
stians tallan, e venen carns, mas en altres locs sepa-
rats, e qui contrafara, en seixanta sous Barcelone-
sos sie punir.

DE CELEBRAR CORTS. TIT. VI.

1. IAVME segon en la primera Cort de
Barcelona, any 1291.
Cap. 40.

NOS, o nostres succeffors de aqui
auant tindrem Cort general quiscun
any als Cathalans en Cathalu-
ña la hont nos vullam per orde-
nar, e tractar en temps ab ells lo bé
flament de la terra.

LO

2. **LO MATEIX** en la segona Cort de Barcelona any. 1299.
Cap. 31.

COm los Prelats, e religiosos, e personas ecclesiasticas de Cathalunya appelladas per nos, axi com acostumates antigamēt a la present Cort general, hajan ab carta contradita las ordinations de la present Cort, e hajan protestar, que no y consenten. Per ço statum, que nulla persona ecclesiastica, ni homens lurs nos puga aydar, ne valer de alguna ordinatio, o capitoll gratios, nouellament fer en aquesta Cort, ne en aço sien entesos, pus quels dits Prelats, e religiosos, e personas ecclesiasticas a las cosas damüt dits han contradiu. Empero com los damütdits, qui han contradiu a las ordinations de la present Cort, tornará a la cõmunitat, e vñsa antiga, qui es acostumada en Cort general de Cathalunya, e consentiran, e fermaran torço, que en esta Cort es ordenat, ques puxan ajudar de las ordinations gratiosas de aquesta Cort, e de las altras Cortes esdeuenidoras. *vide f. 78. v. 1. 2.*

3. **ELEONOR** Consort, y Loctinent general de Pere terç en la Cort de Leyda any. 1364. Cap.

REprehensible no deu esser iudicat, si segós la varietat del temps, los statuts humans tambe se varien, e com poc ha, en la Cort general celebrada per lo senyor Rey, en la vila de Perpinya, haguesse fet vn capitol del tenor seguent. *Mes avant confirmant lo capitol fet en la Cort de Leyda, per lo senyor Rey en l'annee de bona memoria nui nostre, &c.* Y obitant lo dit capitol, molts dels Preiats, Barons, syndics, y procuradors ab aquells, y dels collegis, Capitols, y vniuersitats, los quals son vinguts a las presents Courts, que celebraren Leyda haguesse de esser repellits dels tractaments de las presents Courts per no esser venguts lo die assignat, o per no hauer seruada la forma del dit statut. E com Deu volent se hajan de tractar tals, y tant arduos, y vtils negocis, q̄ sens la presentia, y assistentia de aquells (los quals segons la rigor del dit statut hauien de ser repellits) tractar se, y ordenar commodament nos poden. Pertant volents com conue, a la vilitat nostra, y de la Republica prouir, de cõsell, assentiment, y approbatio de la present Cort ab la present reuocam, irritam, y de effede, y forças euacuem lo dit statut, o constitutio, o altres qualseuol statuts, o constitutions, parlants de aquesta materia en quant obuiem, o son vistes obuiar, o poden a la dita interuenio, de tal manera, que tots, y sengles damunt dits, qui altrament hauiam, o podien esser admesos a las ditas Courts, pugan esser admesos,

com si los dits statuts, o constitutions no fossen essidas feras.

4. **MARTI** en la Cort de Barcelona, any 1409. Cap. de Cort 15.

PLacia a vos senyor continuar dema que sera disapte, la dita Cort tro al quinzen die del propiñet mes de Maig en aquest loc marceix, e puix tro ala fi de aquella, e que en las continuations, e porrogations de alli auant fae doras, no sie donada dilatio vltra quinze dies, e aquells per causa necessaria, ab consentiment de la dita Cort, si dones no erap feriat per reuerentia de Deu. Plau al senyor Rey, pero no si tirenyeria a mes pay de vn any.

DE REPARATIO DE GREVGES. TIT. VII.

1. **MARTI** en la Cort de Barcelona any. 1409. Cap. de Cort 7.

PLacia a la vostra senyoria, deputar en continent per vostra part algunas bonas, abtas, e sufficients personas, qui prestament ab aquellas qui la Cort a aço eligira, e deputara per la part, faça aquella sumaria cognitio, e reparatio dels greuges per vos senyor, o predecessors vostres, o officials, o curials seus, o vostros fets a las condicions de la dita Cort, o a qualseuol de aquellas, o singulares de aquellas, segons deuran, e per iustitia atobará faedor, ab bona, e bastant executio, tot empatxamēt, e dilatio cessants. E no resmenys, que los dits prouidors fagen sagrament, de entendre diligentmēt en las ditas prouisions del greuges generals, e particulars, donats, e donadors en la present Cort. Plau al senyor Rey, e deputa hi lo Cancellor, e lo Vicicancellor, lo Governador de Cathalunya, lo Governador de Mallorcas, mossen Pere Torrelles, lo Governador de Rossello, e de Cerdanya, lo Mestre rational, lo Tresorer, lo Balle general, mossen Iacme Ballares, miçer Marti Garcia, miçer Bernat de Vilagaya, mossen Manuel de Rajadell, lo seruua de Ratio, e miçer Bonanat Pere. E la dita Cort anomenah i goes per la conditio dels ecclesiastics mossen, Abbat de sand Cugat, mossen Guillem Valles procurador del Bisbe de Barcelona, mossen Iacme Fabre procurador del Bisbe Durgell, e mossen Pere Ragaçol procurador del Bisbe de Tortosa, e per la conditio dels Barons, e dels cauallers lo Comte Durgell, o son procurador, lo noble en Bernat Galceran de Pinos, mossen Francec Taurner, e en Dalman de Castell

A 5 bisbal

bisbal menor de dies. E per la conditio de las ciutats, e vilas Reyals, en Ioan Ros vn dels syndics de Barcelona, micer Francisc Basset vn dels syndics de Leyda, en Francisc de Seguriolas vn dels syndics de Gerona, e micer Gonfálbo Garridell syndich de Tortosa.

2. L O M A T E I X en dita Cort. Cap. de Cort 16.

COm molts, e diuersas vexacions, e altras maneres indegues sien fides fetes en las reemfons del vostre patrimoni Rey al, per esquinjar greuges, suplica la dita Cort, que sie vostra merce senyor, que tots los actes de las reemfons, axi pendents, cõ fadores, durar la dita Cort, se hajan a fer a consell, e ordinatio dels proueidors dels greuges, e no sens aquells. Diu lo senyor Rey, quel prelat capitol no es expedient, ni necessari, pus es proueit a la iustitia, per los dits Canceller, Vici canceller, o Regent en son cas fadores, perque nou faria, pero plau li, que si per las ditas reemfons, alguns siat agrauiat, o lera per lo senyor Rey, o los oficials, no li sie tolta facultat posarlo en greuge de Cort, los quals greuges axi donats, com donadors, tocants, o denallats de las ditas reemfons, sien prouets per los proueidors dels greuges, feta primer deguda conexenla, segons se pertany, e es acostumat.

3. A L F O N S quart en la Cort de sanct Cugat any. 1419. Cap. de Cort 2.

COm la prouisio dels greuges, e administratio de la iustitia de aquells breument fadora, torn en gran seruey de Deu, merit, e descarrec de vostra anima, e cõscientia, consolatario, repos, e benefici de vostres vassalls, e fets mesos: perço senyor la Cort general del Principat de Cathalunya per vos senyor congregada, segons dits, suplica a la vostra molt grã senyoria, que sie merce vostra senyor de present deputar, e anomenar per la vostra part, en reparadors dels greuges donats, e donadors en la present Cort, tres perionas, e la dita Cort anomenara sis perionas, e oes, dues perionas per cascun braç de la dita Cort de bona fama, scientia, e consuetia, temets Deu, e amants iustitia, a las quals, o a la major part de aquellas, pus en la dita major part ne haja vna de part vostra senyor, e vna de calcu dels dits tres braços, vos placia donar, e atorgar ab assentiment de la dita Cort plen, e bastant, ab solut, e irreuocable poder, de conexer, determenar, diffinir, e executar ensemys concordant, simplement, e de pla, la solaveritat del fet atelato, se sengles greuges fets per vos senyor, e per la senyora Reyna confort vostra, e per los predecessors vostres de glo-

riosa memoria, e per las senyoras Reynas lurs mullers, e Primogenit, e per lo Governador general vostre, e lurs, e per los Loctinents, o Portants vns de Governador de aquells, e per altres oficials vostres, e lurs, ordinaris, o delegats, al dit Principat de Cathalunya, o a qualseuol braç, flament, o vniuersitat, o singular del dit Principat, en qualseuol manera donats, o donadors en la present Cort, o deuât los dits proueidors de greuges, o la major part dels dits proueidors, dins lo terme, o termes qui ha dar los dits greuges seran assignats, e de tots los meritis, e dubtes deualants en qualseuol manera dels dits greuges, los quals proueidors, o la dita major part de aquells ensemys concordants facan, e hajan ha fer, e administrar sobre los dits greuges, meritis, e dubtes de aquells deualants ensemys, o de partidament, als proposants los dits greuges iustitia espachada. La qual commissio, e poder vos placia senyor fer, e ordenar segons la intentio desul dita, axi largament bastant, e segura, com mester sera, a tota seguretat dels supplicants, seruants los vsatges de Barcelona, constitucions generals, e capitols de Cort de Cathalunya, no mudada substancia de la forma desul dita, proment vos senyor per pacte especial, e miençant sagrament, que la dita commissio, o poder no reuocarets, emparxarets, impugnares, dilatares, o contraendrets, ne reuocar, emparxar, dilatar, ne contrauenir permetrets per algu vostre oficial, ne per altre qualseuol persona, directament, o indirecta, si per altre qualseuol via, o manera en algun acte, o fet, tocâto dit poder, conexenla, decisio, determinatio, e executio dels dits jutges, e proueidors, ans a aquells siats tengut donar, e fer donar tot endres, e auia ment que porets, per espatrament, e decisio dels dits fets, e de la dita iustitia. E per seguretat, e abreuiament de aquella, vos placia senyor, quels dits jutges, e proueidors, si dins quatre mesos, apres quels sera presentada la dita commissio, no hauran determenats per iustitia, e executats los dits greuges, de continend dins deu dies, passats los dits quatre mesos, se hajan encloure en lo monastir de frares menors de la ciutat de Barcelona, dins lo qual hajan estar per spay tres mesos continuos, e si dins los dits tres mesos no hauran determenats, e executats los dits greuges, de continend, dins altres deu dies, se hajan encloure dins lo present monastir de sanct Cugat de Valles, ab gran seguretat de penas, e miençant sagrament, e homenatge per ells prestador en poder de algun oficial Rey al ordinari, de proceir en los dits affers continuament tres horas demati, e altras tres horas de vespre cascun dia no feriat, ab tota diligencia, segons dret, e iustitia, e bona equitat, e raho, vsatges, constitucions, capitols de Cort, vfos, e costums tenguts, e obseruats en diffinir, e executar los dits

los dits greuges, en los pus breu tēps, e spay que poran sumariament, e de pla, axi com se pertany de jay Rey al, tota amor, remor, odi, rancor, profit, o sperança de aquell, o altra qualseuol deforadenada affectio, e voluntat a part posadas, dels quals monastirs, los dits jutges, e proueidors, o algu de aquells, sots las ditas seguretat no puxen exir en alguna manera, ne per vos senyor esser licenciats, sino per vera, e vrgent necessitat personal, a conerxía dels Deputats, e oydors de comptes del General de Cathalunya qui presents serà, o de la major part de aquells, la qual conexensí, los dits Deputats, e oydors de comptes hajan a fer, ab sana, e justa conscientia, miençant sagramēt per ells prestador vna vegada per totas, tro a tāt, quels dits greuges sien per ells proueuits, diffinits, e executats, segons desus dit. Proueir, que si alguna, o algunas de las ditas personas, proueidors, o jutges moritan, o seran empatxadas per malaltia, duradora ab veritat per mes temps de dos mesos, o desfalliran en qualseuol manera, que per vos senyor si present serets en algun de vostres Regnes, e terras d'a mar, e si presēt no serets per voire lo continent en los dits Regnes, e terras en quiscu dels dits casos, e altres de consell, e cōsentiment dels altres jutges restants, si proueit de altra semblant persona, o personas, de la condicio de la qual era la dita persona defuncta, o desfallint, dins deu dies apres quel dit cas, occorrera, e ab las qualitats desusdites. Qui prestadas las ditas seguretats, haja, e hajan semblant poder, que haura, o hauran aquell, o aquells, en loc dels quals sera feta la subrogatio, lo qual poder, ara per lauors, placia vos senyor hauer per arorgat, e tribuit. Los quals jutges, o proueidors desusdits, o cascu dells sien, e hajan de esser satisfets degudament, e rahonable, coes per vos senyor aquells que serà elets per vos senyor, e per la dita Cort aquells qui per la dita Cort seran elets. Entes, e declarat, que si de alguna, o algunas de las prouisions, sententias diffinitivas, executions faedoras, e donadoras per los dits proueidors, o jutges se tindra, os reputara agriuada alguna de las ditas parts, quen pogan hauer recors per via de supplicatio als dits jutges, als quals en persona, e veu vostres senyor per acte de Cort, e ab assentimēt de aquella sien, e hajan a esser comanadas, e remesas del tot las pñmeras, e segonas conexensías. E ara per lauors vos dit senyor ab assentiment de la dita Cort los ho comanats, e remetets.

2. E mes senyor es entes, e declarat, que si alguna dels dits locs, hon los dits jutges, e proueidors, sots las ditas seguretats han estats, segos dits es, per determenar, e executar los dits greuges, sera detegut de malaltias pestilentialis, per las quals malaltias pestilentialis los dits jutges, o la major part de aquells voltan exir del dit loc, hon seran las di-

tas malaltias pestilentialis, en tal cas, los dits Deputats, e oydors de comptes, miençant lo dit sagramēt, requets per los dits jutges, o la major part de aquells, puxen, e hajan elegir, e deputar altre loc sufficient als dits jutges, en lo qual los dits jutges, sots la dita seguretat, dins deu dies apres que seran exits del dit loc, qui sera de: engut de las ditas malaltias, hej in entrar, e estar sens exirne, segons que desus es dit.

3. Item, senyor per donar bon exempli de vostra bona intenció, sobre lo bon espatxament de la dita justitia vos placia de present ordenar ab consentiment de la dita Cort, que los dits proueidors de continent hajan a entendre, e prouoir, diffinir, e executar aquells greuges comús, o particulars, quels seran oferts, los quals a pariran notors, e rahonablement clars, per prouoir prestament. E placia a vos senyor, q̄ tots, e sengles proueidors, o jutges desus dits cocorjadors, per vos senyor, e la dita Cort, en continent com sien concordats, sien, e hajan esser forçats per vostra senyoria de acceptar, e exequir lo carrec, e poder desusdits, tota dilatio, e escusa cessants.

4. Item senyor, per donar millor espatxament a las ditas conexensías, e prouisions dels dits greuges, perço com se deu fer sumariament, e de pla, segons desus es dit, vos placia ordenar, e prouoir, que algu dels vostres aduocats, o procuradors fiscals no puxen entreuenir en la examinatio, e executio dels dits greuges, si doncs per los dits proueidors no eren appellats, e en aquell cas, placia a vos senyor ordenar, e manar quels dits vostres aduocats, e procuradors fiscals en lo dit cas com seran appellats, facen sagramēt, e homenatge que en los actes, en que ells hauran entreuenir, tocants los dits greuges, no allegaran, posaran, o produiran maliciosa ment alguna cosa, o scriptura, que puxa dilatar, empatxar, o calumniar lo bon, e breu espatxament de la dita justitia.

5. Item senyor placia a vostra senyoria ordenar, e manar a vostres Canceller, Vicicanceller, o en son cas Regent cancellaria, per bon espatxament dels dits greuges, que presten sagramēt, e los Vicicanceller, e Regent sagramēt, e homenatge, e encara sots pena de dos milia florints dor, aduocadors laterga part al General de Cathalunya, altra part als agrauiaats, e la romanent part al official Rey al que fara la executio, que de continēt quels seran tramesas prouisions, lletras, e sententias pñmeras, e segonas, concordadas, manadas, o promulgadas per los dits proueidors, o maior part de aquells segons desus es dit, aquellas hajan de continēt signar, e fer espatxar, sens alguna exceptio, o empatxament. E semblant segurar hajan ha fer los consellers, prothonotaris, lo continent, o regent, e secretaris, conferuador si ni haura vostres senyor,

senyor, e scriuans de manament, o altres tant cō a quicun per carrec de son offici se pertany, de liurar totas, e senglas prouisions, e actes promencionats, franc de tot dret de segell. Manant axi mateix vos senyor, ara per lauors, fors pena de dos mil florins dor de Arago, diuifidors segons que damunt, e priuatio de lurs officis a tots, e sengles Governadors, e als altres officis ordinaris, qualſeuol presents, e esdeuenidors, als quals la executio de las conexensas dels dits greuges se pertanyera, o sera comesa, que aquella hajan a fer prestament, tota exceptio, e escusa cessants. E vitra ço, los dits Governadors, e officials altres hijen a prestar sagrument, e homenatge en poder vostre senyor, o de algun official vostre, de fer la dita executio, segons per los dits jutges sera declarat.

6. Empero senyor supplica la dita Cort a la vostra gran senyora, que en la dita commissio facdora als dits proueidors, e jutges, sia exceptat, e retengut expressament, que ells no puxen conexer, ne en alguna manera se puxen entremetre de algus dels dits greuges, proposats en altres Corts, o proposadors deuant vos senyor, o los dits proueidors en aquestas Corts, o fora aquellas, fets per vostres predecessors, e las senyoras Reynas mullers lurs, o per vos senyor, o per la senyora Reyna o per los Primogenits, o qualſeuol altres officials ordinaris, o delegats vostres, e lurs. Los quals greuges toquen la vn braç, contra l'altra braç, o la vn braç, o singular de aquell, contra vniuersitats, o vniuersitats contra algun del dits braços, o singulars de aquell per causa, o raho de priuilegis, o libertats, o vfos de aquells, o per altra qualſeuol raho en las ditas cosas, a aquells tot poder abdicant.

7. La present forma empero, senyor molt excellent, e retentio damunt ditas la dita Cort fa, e enten a fer ara tant solament en aquesta present Cort, per algunas justas causas, e rahons, ab tal saluetat, e expressa protestatio, e no en altra manera que ara, o per auant, no puca esser engendrat, ni fet perjudici, o derogatio alguna, ne tret a alguna consequentia, directa, o indirecta en qualſeuol altres Corts per vos senyor, o vostres successors celebradoras, generals, o particulars contra alguns dels dits braços, o singulars de aquells, ans la dita Cort, e quicun dels dits braços, e lurs singulars romangan, e sigan en lur plen dret, e facultat, axi com eren, e estauan ans las propditas supplicatio, forma, e retentio. Lo senyor Rey nomena, e elegex per sa part micer Bernat de Gualbes Maestratual de sa Cort, Nesperan deu Cardona, e micer Francesc Siruent consellers seus. E la dita Cort nomena lo Abbat de Montserrat, micer Pere Malet Dega de Barcelona, mos sen Jacme Calic, e micer Antoni Torres, micer

Vicent Pedriça, e micer Francesc Basset, als quals lo dit senyor Rey mana, e comana que proueeſcan los dits greuges per justitia, seruadas la forma, e manera en los dits capitols contengudas.

4. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona any. 1493.
Cap. de Cort 1.

COm los proueidors dels greuges per vostra Majestat, e per la Cort elegits hajan ordenada, e ordenadas sententia, e sententias, segons forma de la commissio a ells donada, sobre la reparatio de dits greuges dauant ells donats, e deduits, e sic necessari per expeditio de dita commissio, e executio de ditas sententias, e declaracions per ells faedoras, e reparatio de dits greuges, que vostra Alteſa atorgue ara per lauors las commissions, e altres qualſeuol promissions, e executorias, que seran necessarias de vostra Alteſa tant solament, e de vostra Alteſa, e de la Cort, segons en los capitols de ditas sententias per ells promulgadas sera contengut, supplica perço a vostra Alteſa la present Cort, que li placia atorgar, e atorgue ara per lauors las commissions, promissio, e executorias deſsus mencionadas hauent força, e effecte de acte de Cort. Plau al senyor Rey.

DE VSATGES. CONSTI- TUTIONS, Y ALTRAS LEYS. TIT. VIII.

1. IA VME primer en Barcelona any. 1251.
Cap. 3.

Nuncra statum ab consell dels sobredits, que leys Romanas, o Gotigas, drets, e decretals en causas seculares no sien rebudas, admesas, iudicadas, ne allegadas, ne algu legista gos en cort secular aduocar, sino en causa propria, axi que en la dita causa no sien allegadas leys, o drets sobredits, mas sien fetas en tota causa secular allegations, segons los vsatges de Barcelona, e segons las approuadas costumas de aquell loc, ahont la causa sera agitada, e en defalliment de aquells, sic proceit, segons seny natural, los jutges encara, en las causas seculares no admetan legistas aduocats, axi com deſsus es dit.

DE

DE OBSERVAR CONSTITVTIONS. TIT. VIII.

1. I A V M E segon en la Cort de Leyda, any 1300. Cap. 16.

Statum, volem, e atorgam, que sien elets de present per nos vn caualler, e vn ciutadā, e vn saui en dret, e vn notari en cascuna vegueria, de la qual clam sia, o si s' eia ts fets, o faran, per occasio de las ordinations d las Corts passadas, las quals es dit esser trencadas, e en los fets es deuendos, que nos, elo Procurador nostre en Cathalunya si nos noy erē presens en aquesta terra, eligira semblantment vn caualler, e vn ciutadā, e vn saui en dret, e vn notari, sobre las demandas que seran fetas per occasio dels ordenamēts de las Corts, ques deguessen esser trencats, o senē infringits, los quals caualler, ciutadā, e saui en dret, sens diffugi, e malicia, e ellō gament conegan, si aquellas ordinations de las Corts passadas son en nenguna cosa trencadas a Prelats, o religiosos, e altras personas ecclesiasticas, e a rics homes, a cauallers, e a ciutadans, e a homes de vilas, e a altres. E en allo que trobaran los dits caualler, ciutadā, e saui en dret, esser trencadas, que sie adobar, e esmenar a ells, a coneguda de aquells, e los damunt dits caualler, ciutadā, e saui en dret puscan conexer sobre las ordinations de la present Cort, e de las altras Corts passadas, si eredit per algun esser trencadas, o senē trencadas, e hajan poder fins a la primera Cort que sera celebrada en Barcelona, e no mes auant. Part aço las ditas tres personas, e lo notari sien pagats per las parts egualment, e atemprada. E la part qui sera condemnada en alguns dels casos damunt dits, sie tinguda pagar totes las despesas, e las ditas tres personas a allo la dita part hajan a condemnar, e daquiauant, axi las ordinations de la present Cort, com de las altras Corts passadas, en temps ab las additions, e declaracions de la present Cort, sien tengudas, e de tot en tot obseruadas. Empero cascuna delas parts damunt ditas sie tēguda assegurar en lo començament de reituir las misiones a la part alta, si era condemnada, e si algu no volra assegurar, o pagar la part sua, que processa contra aquell, axi com contumax saul, e retengut, que qui clamar se volra a nos, o a nostres oficials de las ditas cosas, que aço pusca fer, e aço sie en la sua eleccio.

2. A L F O N S tertg en la Cort de Montblanc any 1333. Cap. 36.

M Es auant encara volem, e statum que nos, el molt Alta Regina mulier nostra, e lo dit Inclit Infant en P. molt car Primogēnit, e general Procurador nostre, e los oficials nostres, e dels quals que sien, o seran, tēgam, e obseruam, e tenguen, e obseruen tots los capitols de la present Cort, e de las altras Corts generals de Cathalunya passadas, e encara tēga, e obseruam, e tenguen, e obseruen als dits Prelats, Esglesias, religiosos, e personas ecclesiasticas, rics homes, cauallers, a ciutats, e a vilas, e a altres locs de Cathalunya, e als ciutadā, e esladants de aquellas, e als lurs pertotsemps totes libertats, priuilegis, vfos, e costums dels axi com mils, e pus plenariament de aquells fins aci han vlat aquellas, totes cosas, e fenglas a ells confirmants.

3. F E R R A N D O segon en la tercera Cort de Barcelona, any 1503. Cap. 19.

M Es auant statum, e ordenam, que de present, los oficials Reys de la nostra Royal Audientia, e Cancelleria presen de nou sacrament, e homenatge, e ojen sententia de ver, sens pagar algun salari, de tenir, e feruar los vfatges de Barcelona, constitucions de Cathalunya, priuilegis comuns, e particulars, actes, e capitols de Cort fets, e faedors, segons a catcu dells se elguarda, e per constitucions es ordenat.

4. L O M A T E I X en dita Cort. Cap. 44.

M Es auant statum, e ordenam, que los vfatges de Barcelona, constitucions de Cathalunya, actes, y capitols de Cort, priuilegis de las Esglesias, e de las ecclesiasticas personas, e de Barons, militars, e de ciutats, vilas, e locs del Principat de Cathalunya, vfos, praticas, e costums sien inuiolablement obseruats. E encara statum, e ordenam que per qualseuol vs, o verdaderament abus per nos, o per nostres oficials qualseuol que sien fets, praticats, o en lo temps venidor se faran, o praticaran contra dits vfatges, constitucions de Cathalunya, capitols, e actes de Cort, priuilegis predits, praticas, vfos, e costums no sie prejudicat, o derogats dits vfatges, constitucions, capitols, e actes de Cort, e priuilegis, vfos, praticas, costums encara que tals vfos, o verdaderament abusos fossen per tant temps obseruats, que no fos memoria en contrari. Mas reprobaunt tals vfos, o verdaderament abusos, e hauent aquells per nulles, e inualids, axi com en la present constitutio hauem, volem, ordenam, e manam que dits vfatges, constitucions, capitols, e actes de Cort, priuilegis, vfos, y costums sien perpetuament obseruats.

5. LO MATEIX en la Cort de Montsó any 1510. Cap. 61.

MEs auant statum, e ordenam que vfatges de Barcelona, constitutions de Cathalunya, actes, e capitols de Corts, e priuilegis de las Egleſias, e de las ecclesiasticas personas, e de Barons, militars, e de ciutats, vilas, e loes del Principat de Cathalunya, vfos, praticas, e e costums sien inuiolablement obseruats. Encara statum, e ordenam que per qualſeuol vs, o verdaderament abus per nos, o per nostres offici als qualſeuols que sien fets, praticats, o que en lo temps venidor se faran, o praticaran sobre dits vfatges, e constitutions de Cathalunya, capitols, e actes de Cort, priuilegis predictas praticas, vfos, e costums no sie prejudicat, o de rogat als dits vfatges, constitutions, capitols, e actes de Corts, e priuilegis, vfos, praticas, e costums, encara que tals vfos, o verdaderament abusos fossen per tant teps obseruats q no fos memoria en contrari. Mas reproban tals vfos, o verdaderament abusos, e hanent aquells per nulles, e inualits, axi com en la present constitutio hauem, volem, ordenam, e manam que dits vfatges, constitutions, capitols, e actes de Cort, priuilegis, vfos, e costums sien perpetuallment obseruats.

6. CARLES en la Cort de Barcelona any 1520. Cap. 20.

MEs auant statum, y ordenam que vfatges de Barcelona, constitutions de Cathalunya, actes, e capitols de Cort, e priuilegis de las Egleſias, e de las ecclesiasticas personas, e de Barons, militars, e de ciutats, vilas, e loes del present Principat de Cathalunya, y de las singulares personas de aquell vfony, praticas, e costums sien inuiolablement obseruats: y encara statum, y ordenam que per qualſeuol vs, o verdaderament abus per nos, o per nostres officials qualſeuol q sien fets, praticats, o en lo temps venidor se faran, o praticaran sobre dits vfatges, constitutions de Cathalunya, capitols, e actes de Cort, priuilegis predictas, praticas, vfos, e costums no sie prejudicat, o derogat als dits vfatges constitutions, capitols, e actes de Cort, e priuilegis, vfos, praticas, e costums, encara que tals vfos, o verdaderament abusos fossen per tant temps obseruats que no fos memoria en cõtrari. Mas reprouant tals vfos, o verdaderament abusos, e hauent aquells per nulles, e inualits axi com ab la present constitutio haueu volem, ordenam, e manam que dits vfatges, constitutions, capitols, e actes de Cort, priuilegis, vfos, y costums sien perpetuallment obseruats.

7. LO MATEIX en la tercera Cort de Montsó, any. 1537. Cap. 2.

PRoucim, statum, y ordenam ab approbatio de la present Cort que las constitutions disposants sobre las executions de pensions de censals, e violaris, e otras obligaciones executiuas sien obseruadas remoguts qualſeuol abusos.

DE DIVERSOS RESCRITS, Y ELONGAMENTS.

TIT. X.

1. PER E terç en la Cort de Perpinya any 1551. Cap. 22.

COm cascuna constitutio, o ley dega esser imposada a las cosas, e no a las paraulas, ordenam, e statum, que en los negocios, o casos en los quals per nos per alguna justa causa no puga als lueus esser fet elongament, ne atorguem a aquells lueus algun sobrecehiment, o prouiso alguna, per qualque nom sie anomenada, per la qual al creador lo deute sie elongat, e que encara no contrestant quels exactors, o cullidors de tributs, o otras culletas de lueus, per aquells tributs o culletas, aquells destrēgan, noreſmenys per los ordinaris dels loes, o altres, als quals las ditas cosas pertangan sie fet als creadors cristians, de sos deutors lueus compliments de justitia.

2. LO MATEIX en Tortosa any. Cap. de Cort.

VOs senyor, e la senyora Reyna, el senyor Duc, e altre per nom, o authoritat vostra no puxats fer, o atorgar elongaments, sobrecehiments, emparas, guiatges, o otras prouisios per nenguna raho, vuller per regalio, o regalias, o restauratio del casal, o casals, o en altra qualſeuol manera, o raho, en, e sobre censals morts, e violaris venuts, o venedors, ne a vniuersitats, o personas en aquells obligats, e obligadoras, e si lo contrari era fet, hos feya, que no valgues, ans fos nulle, e si ja son atorgats, o atorgadas, sien hants per reuocats, o per reuocadas, axi q no hagen valor, e aquells no contrestants se puguin, es degan fer las executions, segons las obligaciones, e en altra manera no. E que los officials Reyals qui ara son, e encara aquells qui per teps seran hajan, e sien renguts de seruar lo present capitol, e las cosas en aquell contengudas. Plau al senyor

senyor Rey que sic seruada sobre aço la prouisió feta entany a Barcelona per lo senyor Rey, e per son consell.

DE DRET DE SEGELL. E QUE NOS PVGA ALIENAR. TIT. XI.

1. I A V M E primer en Tarragona any. 1234. Cap. 10.

Tatum que letras de simpla iustitia, en nostra cort per preu de dotze dines sien atorgadas.

2. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona any. 1413. Cap. de Cort II.

VOs senyor façats fer, e lliurar per lo vostre Prothonotari, e de vostre Primogenit als dits braços, e a quicun de aquells lo present capitol, e totes cartas, letras, e prouisions denallants de aquells, francas, e quitas de rot dret de segell, e de totes altres messions, e que vos senyor contra aquellas prouisions, letras, e cartas, e los dits capitol, res no façats, ne leixets, ne consintats fer en alguna manera, e que tot aço que es contengut en lo present capitol iur lo dit Prothonotari, ay tant com toca son ofici. Plau al senyor Rey.

DE AVDIENTIA, Y CONSELL REYAL. TIT. XII.

1. FERRANDO segon en la primera Cort de Barcelona, any 1461. Cap. 6.

SI per nos, o nostros successors, o Loçinent general nostre, o de aquells se conexas de causas criminals, en las quals haze pena de mort, o altra pena corporal, volé que tals causas sien reladas, votadas, e closas en lo consell, o Audientia Reyala, en axi que si seran reladas en lo consell, y haja hauer almenys sis juristas, vltra lo Vicicanceller, o Regent Cancellaria. E si seran en la Audientia, y haja hauer almenys deu juristas, vltra lo Vicicanceller, o Regent Cancellaria si tants sen trobaran en aquella ciutat, vila, o loch on la Audientia sera.

2. GERMANA Confort e Loçinent general de Ferrando segon en la Cort de Montfio any 1512. Cap. 8.

PEr quant seria difícil cosa, e quasi impossible, que aquest nouell orde de Audientia ordenat, e statuit en la present Cort se pogues encontinent obsuïr. Perço statum, e ordenam ab loatio, e approbatio de la present Cort que lo damunt dit orde, e totes, e senglas cosas en los precedents capitolis contengudas comencen a correr passats tres mesos, comptadors del dia que las presents constitutions seran publicadas, y entro tant se hajan ha seruar las constitutions, que fins assi se seruauan en totes cosas.

3. CARLES en la quarta Cort de Montfio any 1542. Cap. 32.

STatum, y ordenam que en las eleccions faedoras dels doctores per al Reyala consell sic seruada la pragmatica per nos sobre aço feta, e ajustata a la forma dada per aquella que los Deputats, y Consellers de Barcelona, resident nostre Loçinent general en dita ciutat, lo dia de la eleccio entreuingan, y voten en la dita eleccio cofan los doctores del Reyala consell en la presentia del nostre Loçinent general, e la present constitutio volem se daradora tant solament a nostre Reyala beneplacit.

4. PHILIP en la Cort de Barcelona any. 1564. Cap. de Cort. 13.

COm essent separat lo civil del criminal noy haze impediment que los ecclesiasticos no pogan esser doctores de la Reyala Audientia civil, y es justa cosa que se alegren los dits ecclesiasticos de las honras, y vtilitat, pux contribuxen en tots los carrecs Reys, supplan a vostra Majestat los tres braços de la present Cort, li placia ab iur approbatio, y consentimēt statum, y ordenar, que en cada vna de las dos salas de la Reyala Audientia civil, se posat per vostra Majestat vn doctor ecclesiastic, los quals sien obligats a la visita, com los altres doctores del Reyala consell. Sa Majestat en las prouisions ques faran en la Audientia civil de doctores pera en aquella, se contenta de concedir los lo supplicar per aquesta vegada.

DE DECISIONS DE LA REYAL AVDIENTIA. TIT. XIII.

1. PHILIP Princep, y Loçinent general de Carles en la primera Cort de Montfio, any 1447. Cap. de Cort 3.

Declarant

Declarant, y ajustant a la constitucio en la dita vltima Cort feta, pla-
cia a vostra Alteza statuir, e orde-
nar que de las conclusions que
faran en las causas ciuils en la Re-
gia Audientia, sien feras decisio-
s, comprobant ab drets, y doctinas los motius, per
los quals seran estadas feras conclusions en ditas
causas, las quals hajan de esser sobre los dubres
que hauran donats als aduocats, e que donant lo
relador la sententia al notari de la causa, li haja a
donarla decisio predita, de la qual sen done copia
a la part si la demanara, y se haja dita decisio co-
tinuar per lo notari en vn libre que figa en la
Cancellaria, intitulat. *De decisiois de la Regia Au-*
diencia. lo qual libre sic comunicat als aduocats, y
doctors, y las ditas decisiois de tres, en tres anys
sien feras stampar per los Deputats de Cathalu-
nya a despesas del General. Plau a sa Alteza ab
que la decisio dela conclusio de la sententia, que
feta resjudicada sic imprimida, y no abans. Pero
en tot cas dins tres dies apres que feta donada sen
tentia, encarque no sic res iudicada, se haja de do-
nar escrita, o forascrita de ma del relador al nota-
ri de la causa, per donar als aduocats la allegatio
de dret, per la qual feta feta la conclusio en la sen-
tentia, ab que no sen leue acte public, y que lo
present capitol sic durador fins a las primeras
Corts.

**DE OFFICI DE CANCE-
LLER, VICICANCELLER, E
REGENT LA CANCELLA-
RIA. TIT. XIII.**

3. **FERRANDO** segon en la tercera
Cort de Barcelona any 1503.
Cap. 12.

MEs auant per millor expeditio de
la justitia ordenam, e statuim que
lo Vicicanceller, o Regenten son
cas nos puyan ocupar en com-
missio de causas, no entenent en
res per aco preiudicar la constitu-
tio per nos feta en la Cort de sancta Anna, tra-
da de las causas verbals dels pobres.

**DE OFFICI DE PROTHO-
NOTARI, SECRETARIS,
SCRIVANS DE MANA-
MENT, Y ALTRES DE
LA REYAL CANCE-
LLARIA. TIT. XV.**

1. **PHILIP** Princep, y Lo cincent general de
Carles en la primera Cort de Mont-
so, any 1547. Cap. de
Cort 17.

LA Cort general en conformitat
supplica a vostra Alteza, que in-
tercedesca ab sa Majestat sic ser-
uir prouoir los carres de secreta-
ris de Napolis, y Sicilia que al pre-
sent vagan en naturals de la Rey-
al corona de Arago, pus aquells Regnes son della, y
en lo passar fins a la mort del secretari Vries, del
secretari Pedro Garcia tosiemps se prouieren en
naturals, y es molt necessari aquesta prouisio per
las occurrentias que quisquen dia aquestos Regnes
tenen en los de alla. Plau a sa Alteza intercedir
com es suplicat.

2. **LO MATEIX** en dita Cort.
Cap. de Cort 18.

LA dita Cort general supplica a vostra Al-
teza faça merce a torala corona de Arago
seruir se de naturals della realment, y
sens fictio alguna per los negocis dels Regnes, axi
en la cort, com fora de aquella, axi de justitia, co-
de gratia, y governatio, y que hi sien cõpresos los de
la Rey al casa, y Cancellaria, artes q ells millor q
ningu entendran los fueros, constituciois, y leys
de la terra, y los vassals de sa Majestat rebra merce
en negociar, y traçar ab personas qui entengan, y
tingan affectio a la corona, y lo oficial natural per
amor, y per temor, y altres bons respectes treba-
llara de ser limpiament son offici, y si no fara lo
deu per subornatios, o exigira majors drets dels q
li pertanyen, o fara alguna extorsio, millor raho se
pota hauer de ell q de vn stranger qui no re adhe-
rentias en los Regnes, ni esta debaix de la ley dels.
Plau a sa Alteza intercedir ab sa Majestat, y per sa
part los tindra per especialment recomanats.

**DE OFFICI DE GOVERNA-
DOR, PORTANTS VEVS DE
AQVELL, E LVRS AS-
SESSORS, E MINI-
STRES. TIT. XVI.**

1. **FERRANDO** segon en la tercera Cort
de Barcelona any 1503. Cap. 25.

MEs statuim, e ordenam que la
constitutio del Rey en Pere terç
en la Cort de Ceruera parlant
del offici del Portant veus de
Gouernador, sobre la euocatio
de las causas sic fermada, leuats
qualcuol abusos.

2. **PHI**

2. PHILIP Princep, y Loñinent general de Carles en la primera Cort de Montsó, any 1547. Cap. 57.

STatuim, y ordena, q micer Luis Vilana doctot del Reyall Còsell, y assessor vuy del Governador haja a renúciar dins sis mesos còpradors del die de la còclusio de las pñents Corts, lo offici de assessoria de Governador, en la persona per ell elegidora, y habil, y sufficient a coneguda dels doctots del Reyall Còsell, altram et passats los dits sis mesos, dit offici vagucipso facto, tota exceptio, y dilatio remoguda, y la Majestat, oñnos el Princep pugam prouocir qui volrem de aquell.

DE OFFICI DE BALLE GENERAL, E PROCVRADOR REYAL, E LVRS LOCTINENTS, ASSESSORS, Y ADVOCATS. Y PROCVRADORS FISCALS. TIT. XVII.

1. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona any 1493. Cap. 69.

EMes ordenam, e statuim ab approbaio, e consentiment de la present Cort, que mossen Ioan Barriera Balle general del present Principat puga de vida sua en sa absentia, o empatxament fer, e crear vn regent loffici de la Ballia general, no obstar la constitutio en la Cort per nos vltimament celebrada en contrari disponet, sens perjudici empero de mossen Gaspar Maymo loñinent de Balle general de Cathalunya.

2. PHILIP Princep, y Loñinent general de Carles en la primera Cort de Montsó any 1547. Cap. de Cort 30.

SVpplican los dits tres staments a vostra Alteza, li placia statuir, y ordenar, que lo loñinent de Balle general en la statio de Gerona no puga anar per la terra a fer visorias, sino a in itatu, y requesta dels consols, o jurats de aquella vila, o loc ahont haura a fer ditas visorias, antes q moltas vegadas sens necessitat va per dita statio, y extorquex, y compoa molta pobra gent per cosas que importan poc, fient se pagar moltas dietas ell, y sos ministros, y aco perque ja los balles, y officials ordinaris ab manco de dietas proueejen en lo adobar de camins, recs, y altres cosas. Y tanibe que dit loñinent de Balle general, assessor, notari, porters, y altres officials seus sien tenguts, y obligats quiscun trienni a asegurar de tenir taula, y aquella tingan com fan los altres officials triennals. Mana la Alteza que lo Balle general regonega lo supphcat, y proueezca lo que mes convinga.

DE OFFICI DE IVTGES DE CORT. TIT. XVIII.

1. PERE segon en la Cort de Barcelona any 1283. Cap. 18.

ORdenam encara quels iutges de nostra cort de sentencias de negocis principals no reaban talan algun, ni seruey.

1. IACME segon en la tercera Cort de Barcelona any 1311. Cap. 8.

ORdenam que lo capitol fet en la general Cort de Barcelona per lo molt alt senyor Rey en Pere de bona memoria pare nostre, lo qual comença *Ordenam encara que los iutges de la Cort nostra, &c.* sic seruat, e tengut sens tota distincio, e interpretatio. E qui contrafara, que no puxa esser de aqui auant iutge de la cort nostra, e que haja a retre en doble lo salari, o seruey, lo qual haura rebut,

3. I O MATEIX en la Cort de Gerona any 1321. Cap. 15.

STatuim, que lo capitol per nos fet en la terca Cort general la qual celebram en la ciutat de Barcelona, lo qual comença *Ordena que lo capitol, &c.* sic seruat, justants a aquell, e encara itatuings, que los iutges de la nostra cort, e del Infant Alfonso, e dels successors nostres qui ara son, e de aqui auant rebuts seran, juren specialment en nostres mans, e del dit Infant, e dels nostres successors de obseruar lo capitol demant dit.

4. ALFONS terç en la Cort de Monblanc any 1333. Cap. 23.

Confirmants lo statut, en lo qual se conte, q los iutges de la nostra cort no degan rebre salaris de negocis principals, aqui itam, q los dits iutges per relatios, o per regonexer pro cessos dels dits negocis principals, salari no reban de las parts en nenguna manera, e si contrafaran, que no puxan per nos exercir offici de iutar.

5. PERE terç en la Cort de Montsó any 1363. Cap. 6.

SEgons las constitucions fetas sobre aqstas cosas per los mots alts Reys en Pere en la Cort de Barcelona qui comença *Ordenam encara q los iutges, &c.* En Iacme en la terca Cort de Barcelona qui comença *Ordena q lo capitol fet &c.* E en la cort de Gerona qui comença *Statuim q lo capitol per nos fet, &c.* Namfos pare nostre en la Cort de Monblanc qui comença *Cófirmants lo statut, &c.*

&c. Ajustats a aquells ordenam, q los sauis, e lecs cluallers, o altres qui de consell, o de casa nostra, o j uges, qidors de la cort nostra son, o segueyen la cort nostra, quitatio, o penso reban, o no, per regonexer processos, per relations, o prouisions, o judicaturas, o conexelas d causas principals, o per inquisitiones en la nostra Audiencia faedoras, e detrimenadoras negu salari, do, o seruey, o alguna altra cosa pusan rebre, o hauer, ordinatio qualleuol de la casa nostra per nos en cõtrari feta, de tot en tot reuocada. E qui cõtra aço fassa, se de fet, e d dect infamis, e d offici d jurjar, e d aduocar, e de la nostra cort de fet p rostõps priuats, e norelmenys aqll i iys, o processos, per las quals algunas cosas sera estadas dadas, o rebudas, quãt als donants declarat esser irrits, e vns, de guisa q axi siẽ punits,

DE OFFICI DE VISITADOR DELS OFFICIALS REYALS QVI NO TENEN TAVLA. TIT. XVIII.

1. ALFONS quart en la Cort de sant Cugat any. 1419. Cap. de Cort 3.

Om poc valria cõstituir, e fer ordinacions, e leys, si aqllas no crẽ, e son inuolablement obseruadas, cõ de la inobseruancia se segueiscan dãs, e molts incõueniẽts irrepares. Placia a vos senyor ordenar, e statuir ab approbatio, e consentimẽt de la Cort, qe Cancellor, Vici canceller, e Regent Cancellaria, Portants veus de Governador, etots aqlls altres oficials, cõmissaris, secretaris, j uges, reladors, scriuans, e altres qual seuol ministres qui per informatio apparra hauer fet, e qui de aqui auãt falgan cõtra constitutions, e los dits capitols de Cort, o algun de aqlls, fets, fermats, e jurats per vos senyor, e per los dits senyors Reysen Marit, e en Ferrado, e encara tots aqlls qui hauran infringidas las seguretats prestadas per obseruatio de aqlls q sien punits, publicats, e executats encontinẽt segons la serie, y forma de las ditas constitutions, e capitols de Cort, e per ço senyor cõ la Rey al executio de caũ fet es la pus principal part, placia a vos senyor comanar a algunas personas sufficients, e fiables la inquisicio faedora contra tots aqlls dits oficials, e ministres q hajã, o haurã violadas las ditas cõstitucions, capitols, e las seguretats per ells prestadas, e trobada la venitat q sien degudament punits, e castigats segons damitẽs dir, / euants a la letra las ditas constitutions, e capitols de Cort, e mes auant q tots aqles, prouissios, e altres qualseuol enãmets de aqui auãt faedors en cõtrari sien declarats esser nulles. Lo senyor Rey atorga las cosas cõrengudas en lo dit capitol, e de present comana la inquisicio en dit capitol cõtenguda, e dona plen poder a aquellas, e tantas personas q la dita Cort li nomenara, e si la dita Cort no las voldra nomenar, lo dit senyor nome-

nara sobre aço bonas, e fiables personas.

2. FERRANDO segon en la Cort de Montfory any. 1510. Cap. 60.

Perdonar cami, e posar necessitat als oficials nostres, e de nostres successors d administrar justitia, e signantmẽt en obseruar los vfatges de Barcelona, cõstitucions d Cathalunya, capitols, e actes de Cort, e altras leys de la patria, priuilegis, vfos, e costums ab tãta maturitat, y treball statuits, e ordenats, ab approbatio, e cõsentimẽt de la pĩsent Cort ordenã, e statum q la cõstitucio per nos feta en la primera Cort de Barcelona començat. *Per valria, &c.* vulgamẽt dita obseruãça, e qualseuol altres cõstitucions disponẽts sobre la obseruãça d ditas cõstitucions, vfatges, capitols, e actes d Cort, priuilegis, vfos, e costums, e las penas en aqllas impostadas cõtra los cõtrafactors siẽ inuolablemẽt obseruadas, jartie en las ditas cõstitucions, axi en la dita cõstitucio vulgarmẽt appellada obseruãça, e altras siẽ dispos, y ordenat q si lo nostre Locintẽ general, Portants veus de Governador en los Principat d Cathalunya, Cõtats de Rossello, e Cerdanya, e altres oficials en la dita cõstitucio expressats axi majors, cõ menors, Cancellor, Vici canceller, e en son cas Regẽt la Cancellaria, o qualseuol altre doctor d l Rey al Cõsell, assessors, o altres oficials, pus no siẽ de aqlls q son tenguts a tenir taula, cõtrafara a ditas cõstitucions, vfatges, e altras leys de la patria expressadas en dita cõstitucio vulgarmẽt appellada obseruãça, q contra aqll hajã loc las penas de dita cõstitucio. Empero per quantũ dit Cancellor, Vici canceller, Regent, o altre official hauria cõtrafet, o no a dits vfatges, cõstitucions, capitols, e actes d Cort, la conexẽça pertany, o es remesa als mateixos del dit Cõsell Rey al, de hõr se poria sperar impunitat, jartie p algũ d dit Cõsell se cõtrafes, cõ d fobre es dit, e per lo semblat ates q en dita cõstitucio dita obseruãça es ordenat q quãt alguna prouissio, o sentẽcia se fasa, o promulgara per tota la Rey al Audiẽcia ab deliberatio de tot lo Rey al Cõsell no pogan dits doctõrs del Cõsell Rey al esser syndicats, ne cõtra ells haja loc dita obseruãça, ni las penas en aquella impostadas, per la qual dispositio appar resta lo cami vbert a la violatio, e rõpimẽt dels dits vfatges, cõstitucions, capitols, e actes de Cort, e altras leys sobreditas. Per tãt per purgar, e tolre tot perill, e violacio statum, e ordenã q en los casos sobredits, e quiscun d lls, qoes a saber hauer cõtrafets los dit oficials, o tot lo Rey al Cõsell en comu, o algu d lls a dits vfatges, cõstitucions, capitols, e actes d Cort e altras ley d l Principat d dit, priuilegis, e libertats, dits oficials, e Rey al Cõsell p causa d prouissios, sentẽcias, o executions, o altres actes de lurs officis fets dins lo Principat d Cathalunya pugã esser syndicats en, e tots a forma seguent, qoes q p nos, e successors nostres siẽ trames, o elegit yn doctor originari d l Princi

Principat de Cathalunya, Regne de Arago, e de Valentia, Regne de Mallorcas, e Còtats de Rossello, e Cerdanya, en lo loc hon la Rey al Audiència se celebrara en lo Principat de Cathalunya dins dos anys immediat amè següents, e de la mateixa forma quiscun bienni sia tenguts per toltèps nos, e nostres successors tramette dit doctor lo qual se tégut oig, e rebre secretamènt las qüelas de aquells qui pretèdrà esser estats fets còtra dits vřarges, còstitucions, capitols, e actes de Cort, priuilegis, e libertats, per dits oficials, e Còsell Reyale de son offici inquire còtra dits violadors, e còtrafactors en, e cerca las cosas còcernènt lo exercici d' lurs officiis per violatio, o còtrafactio dls dits vřarges, còstitucions, capitols, e actes de Cort, priuilegis, e libertats, iuma riamènt, e sens òtrepte, e figura de juy: solamènt hagu da còsideratio en redigir las deposicions dels testimoniis, e altras prouas en scripts, e rebuda dita informatio se tengut aquila firmette, e posar en poder nostre, o de nostres successors dins tres mesos còptadors de la fi del termini qui sera donar al doctor per inquire. E per lo semblant sian tenguts, e obligats nos, e nostres successors dins tres mesos immediat amè següents examinar ditas informacions. E si per aquils nos sera vist los dits oficials, o tot lo dit Còsell Reyale, o algus de aquils hauer còtra als dits vřarges, còstitucions, capitols, e actes de Cort, priuilegis, e libertats d' dit Principat, e requisits fòrma de la dita obseruacio no ho haurà volgar reuocar, puxà si a nos, e a nostres successors apparra, aquils tals còtrafactes remoure de dit offici, e o de nostre còselle, en loc d' aquils posar altres, o altres dins lo dit termini de tres mesos: no entenènt empero tolre ni reuocar la disposicio de dita obseruacio, ni las penas en aquila posadas còtra los sobredits còtrafactes a dits vřarges, còstitucions, capitols, e actes de Cort, priuilegis, e libertats, ans aquila haja aguardar quant en la imposicio de dita priuatio de offici, o penas. Declarant empero, q' si per forma d' dita obseruacio los predits violadors, e còtrafactes erè citats punitis, e còtra ells declaradas las penas de la obseruacio, q' contra aquils no se, proceia a la inquisicio, o informatio. E sic tengut estar lo dit doctor dos, o tres mesos còtinuos en lo dit loc hon la Audiència Reyale se celebrara, e a aquil sic donat, e pagat d' las peccunias d' l General per casu die q' vagara en dita inquisicio, o informatio dos ducats, e si per la informatio, o enq' sta a nos trametadora constara de algus excessos dels predits oficials, o doctors nostres requints major punitio, o castic de la predita priuatio de offici, q' nos, e nostres successors haja, e sia téguts cometre als doctors originaris del nostre Principat de Cathalunya, Regnes de Arago, e de Valentia, y de Mallorcas, o Còtats de Rossello, e Cerdanya en cas q' lo accusat, o inquit seia accusat de cosa per ell feta ab deliberatio d' l còsell Reyale, e cò seia accusat,

o inquit de cosa feta per si mateix sens deliberatio d' la Audiència q' puxà cometreu a vn, o dos doctors a aquil, o aquils q' ben vist nos sera la examinatio, o decisio d' ditas q' relas, dins empero lo nostre Principat de Cathalunya, los quals sis doctors, o dos en son cas haja oir sententia de excomunicacio, e publicarà la dita enq' stals qui sera impetits en aquila, e si sera trobats culpables condemnaran, e punirà aquils iuxta forma de la present, e altres còstitucions de Cathalunya, e si sera absolt, o absolts los dits impetits haja de condemnar las parts q' relas en las despesas de la inquisicio, prohibint q' per la present los processos, ni causas de particulars litigats no se trefas, nis pugà traure en manera alguna del Principat de Cathalunya, Entenènt empero, e declarà, q' atres lo President en la Rey al Audiencia es tengut de cloure, e executar las promissos ab lo dit Còsell Reyale, o ab la major part de aquil, q' seruant ell tal orde no se, ni pugà ser yndicate, còtra ell inquit per conclusio, e excurcio axi feta. Encara volè, e declarà q' per qualseuol promissio, o sentèntia per dits sis doctors en fauor, o còtra dits oficials, y doctors d' l dit Reyale còsell donadoras, no se fet, ni engètat prejudici algu, nouatio, o derogatio alguna a las sentèntias, e promissos dels sobredits oficials, y doctors en respecte de las parts litigats, e lo q' a ells toca. E si per la primera enq' sta hauran proceit a la priuatio de algu official, o doctor de nostre Reyale còsell, y aquil tal nos supplicara q' se oidas las defenses, pugà, si a nos seia vist cometre la dita causa, e examinatio de aquila dins lo Principat de Cathalunya a la persona, o personas per nos, o nostres successors nomenadoras, la qual, o las quals examinen los meritis de ditas defenses, e causas, oits axi miteix los q' relas, e si per las defenses constara aquell injustamènt esser citat priuat, sic restituit en son loc, y offici, condemnant en las despesas, e dans al q' relant qui injustamènt haura impetit, y feta la sobredita instantia contra aquil, la qual present constitucio sic duradora fins a la primera celebratio de Corts generals de Cathalunya.

3. GERMANA Consort, y Lo tinent general de Ferrando segon en la Cort de Montfio any. 1372. Cap. 9.

COm la constitucio per lo senyor Rey feta en las Corts proppassadas en la present villa de Montfio començant. *Per donat cam. Or.* No fós duradora sino fins a la primera celebratio de Cort general de Cathalunya, e axi per la present celebratio de Corts seria extincta, statum, y ordenà ab loatio, y approbatio de la p'sent Cort q' la dita constitucio se porrogada, y duradora fins a la conclusio d' las primeras Corts generals de Cathalunya, e q' lo visitador comès exercien en la present mes de Setembre juxta la forma de la dita constitucio.

B 2 CAR

4. CARLES en la quarta Cort de Montfio any 1542. Cap. de Cort. 6.

Per leuar molts abusos supplica ladita Cort a vostra M^{je}stat q^e li placia statuir, y ordenar, que dins dos mesos apres de la conclusio d^e las presents Corts, per vostra Majestat sié deputats dos visitadors, q^e sié juristas Cathalás, qui inquirescā cōtra los jutges de cort qui vuy son d^e la Audientia Reyale de Cathalunya, y per auat serā. E hagut vot, y parer de siuec juristas Cathalans, qui no sié d^el Reyale Cōsell, ni officials Reys, ni sospitosos, elegidors per los dits visitadors declarē, y sentētiē ab lo vot, y parer d^e tots, o d^e la major part d^e aq^uels, sobre las enquestes q^e cōtra los dits jutges de cort fetas hauran. E lo q^e per dits visitadors sera sentētiē en la forma dal dita, haja lo Loctinēt general, o altre qualcsenol official Reyale quis per tanyera de executar, sens altra conexēsa de causa sino a sola ostensio de la sentētia, la qual ostensio haja de esser feta per dits visitadors, y quē si leuar acte de notariē durāt la ditainquisicio sien haguts per sospesos ipso facto los dits jutges d^e cort d^e los officis, y en loc d^ells sié posats dos doctōrs qui no sié d^el Reyale Cōsell, elegidors per lo Cancellier. Vicanceller, y en son cas Regē de la Cācellaria, e doctōrs d^el Reyale Cōsell, los quals dos juristas regescā los dits officis de jutges d^e cort, e hajā prestar lo juramēt, y oyr sentētia de excōmunicacio cō los altres d^el Reyale Cōsell, e hajā desaiar per lo tēps q^e seruiran, la rara del salari q^e reben los dits jutges d^e cort pagadora per lo General de Cathalunya. E los dits jutges d^e cort qui serā posats en loc d^els altres pugā aduocar en totes las causas exceptat en causas criminals. E los dits jutges d^e cort cōtra qui sera inquisitiō serā absolts reban lurs salari, axi com si no fossen eistats sospesos, y tornē en sos officis, si empero serā condēnats perdan lo salari del tēps. E los dits visitadors a effecte de ditas inquisitions, hajā de fer citadas als caps d^e las veguerias, y en altres parts, hōt mes los apparra, cō fan los jutges d^e tau la, e los dits visitadors hajā fer, y diffinir ditas enq^estas dins quatre mesos comptadors del dia q^e faran la primera criā. E semblantelectio de visitadors hajā de fer volta Majestat d^e tres en tres anys, e los salaris d^els dits visitadors, y siuec juristas qui votarā, y d^el notari, o notaris qui entreuindrā en ditas enq^estas, los quals hajā de esser elegits per dits visitadors sié taxats, y pagats de pecunias del General de Cathalunya, a arbitre d^es Deputats qui vuy son, y per tēps serā, lo qual capitol sié durador fins a la conclusio de las primeras Corts. Plau a sa Majestat nomenar dos visitadors doctōrs Cathalás, dins quatre mesos apres de acabadas las Corts, los quals si algu dara queixas cōtra los jutges de cort hajā a fer lo proces en nō nostre, o de nostre Loctinēt general, y en sa presentia, lo qual proces se

haja a decidir, y sentētiar per nos, o per nostre Loctinēt general dins dos mesos, ajustant en lo votar los doctōrs q^e li apparra, e q^e pugā esser sospesos dits jutges de cort dels officis, començada la enquesta parexent axi a nos, o a nostre Loctinēt general, y q^e aquesta visitaciō faça d^e tres en tres anys, y mes ho pugan fer tota volta quē a nos, o a nostre Loctinēt general parra.

5. PHILIP Princep, y Loctinēt general de Carles en la primera Cort de Montfio, any 1547. Cap. de Cort. 1.

Per la justitia regnan los Reys, y es estada aq^uita virtut tant peculiar en la intentio, y obra dels Serenissims Reys de Arago de immortal recordatio predecessors d^e la Sacra, Cesarea, Catholica, y Reyale Majestat, cō a Christianissims, que en lo present Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, perq^e fos ab tora puniat, y reditut ministrada per sos officials, ab suma, y gran diligencia staturen, y ordenarē molts, y saludables constitutions, y leys, ab las quals son imposadas grans penas als officials axi majors cō menors q^e lo degut ordeperuertisen, y assenyaladament lo Serenissim Rey don Ioan, y lo Catholic Rey don Ferrādo segō, per los quals foren statuits los capitols de la obseruancia, y per la mateixa causa la Majestat prefata del Serenissim, y Catholic Rey don Ferrādo en la Cort del any 1510. en la present vila de Montfio celebrada, ab approbacio, y consentiment de la dita Cort general prouei de visitador dels officials, per ainfor mar se en la forma, en lo capitol sobre aço fet, expressada. A si q^e constant de la bona administratio, y obseruancia de leys de la terra, y recta justitia, siques lo Reyale animo ab quietut, y consolatio, y en lo contrari pugues entendre la Reyale potestat en castigar los mals, y reformar los abusos. E per quāt ha molt tēps q^e no se es feta visita, ni inquisicio de dits officials, y sié molt expedient, y necesari al benefici public, y defecarree de la cōscientia de sa Majestat, q^e per los grandissims sets q^e lo primer die q^e comença benauenuradament, y gloriosa regnar, li hā occorregut per lo vniuersal benefici, pau, repos, y tranquillitat de tota la Christianitat, y per cōprimir los enemics de la sancta se Catholica, y reduir tātās prouincias separadas, a la unitat de la sancta mare Esglesia, es eistat quasi tostōps absent del Principat, y encara d^els Regnes de Espanya. Y axi vejay entenga almenys per aq^uitos medis los actes d^els dits officials si sō eistats tals en los exercicis de justitia, y si en sos officis han obseruat la puritat, e integritat q^e deuen bons jutges, y las leys de la terra q^e estant necessari sien efectuadas, sens

sens lesio alguna. Pertant ordenât, y statuint q las ditas constitutions vulgarment ditas de la obseruança, e qualseuol altres constitutions disposants sobre la obseruança de ditas constitutions, vîatges, capítols, e actes de Cort, vîos, y costûs, priuilegis comûs, generals, y particulars, e las penas als contrafactes en aqûlles impôsadas sien inuiolablement obseruadas, reuocats tots abusos, fies per vostra Alteza per los respectes sobredits, sens empero prejudici, lesio, ni derogatio de ditas constitutions, vîatges, capítols, e actes de Cort, vîos, costûs, priuilegis comuns, generals, y particulars, ans aqûlles remanents en sa força, y valor, statuit, e ordenat ab consentiment de la Cort, q vostra Alteza abas de la côclusio de la present Cort haja de anomenar, y elegir vna persona qualificada, y docta dels Regnes de la corona d' Arago, q dins tres mesos apres de la côclusio de la present Cort haja d'esser personalment en la ciutat de Barcelona, o ahont la Rey al Audiencia se celebrara, al qual sie donat ple, y bastât poder, cõ en lo present acte se dona cõ fe segneix. Es a saber q axi per instantia de part, cõ per via de denunciatio, o denunciatio a ell fetas, o per son propi, y mer officiu inquirelca, y haja de inquirir contra los Portats veus de Governador en los Principat, y Comtats, y altres officials en la dita constitutio de la obseruança feta en la primera Cort de Barcelona per lo Catholic Rey don Ferrâdo expressats, axi majors cõ menors, Canceller, Vici canceller, Regent la Cancelleria, consell Rey al, jutges de cort, o qualseuol doctores del Rey al cõsell, assessors, o altres officials, pus no sien de aqûlles qui son tẽguts a tenir taula, de hauer contrafet dits officials, o tot lo Rey al consell en comu, o algu dils als vîatges de Barcelona, constitutios generals, capítols, y actes de Cort, vîos, y costûs, e altres del dit Principat, y Comtats, priuilegis generals, y particulars, elibertats d la terra, e de, y per totes, y sen gles injusticias, e torts fets per dits officials, o algu de aqûls a vniuersitats, y glesias, a Prelats, Barons, e altres qualseuol personages del dit Principat, e Comtats, y sobre totes altres cosas cõcernents lo exercici de lurs officis, y generalmẽt de delictes, y excessos, y q notable negligẽtia en lurs officis comesos. En la qual visita, e inquisicio se haja tenir, y fer nar lo orde seguent. Primerament q lo dit visitador en la dita ciutat de Barcelona, o en altre loc q la Audiencia Rey al se celebrara, ans q vîc de dit offici, haja en presẽcia dels syndics de la ciutat de Barcelona, y del General de Catalunya en poder del veguer, o regẽt la vegueria de dita ciutat, o altre loc ahont la Audiencia Rey al se celebrara en aqûllas horas, prestar juramẽt sobre los quatre sants Euangelis, y la Creu de nostre senyor Deu Iesu Christ corporalment tocats, q be, lealment, diligentmẽt, ab tot puritat, tota affectio, odi, fauor, y altre illicit modo posposats, entendra en la dita

visita, informatio, e inquisicio, y en lo exercici de dit son offici, y seruada la forma del present capítol, y oriententia de exco muniatio del predit profundora per lo official ecclesiastic de la dita, o altra ciutat, vila, o loc en q las horas la dita Rey al Audiencia se celebrara. E apres haja de elegir, e si cõiundra cõpellir vn notari Cathala per los actes de dita visita, persona experta, y hõrada, y abonada en fama, y en costûs, lo qual elegit haja de oïr sentẽtia de exco muniatio, y prestar jurament cõ en lo dit visitador es dit, de be, y lealment hauer en lo dit offici, y de no publicar directamẽt, ni indirecta los actes de dita visita, accusatios, denunciatios, memorials, informatios, ni altres scripturas de dita visita, ni donar forma q sien publicats, y q fara, y seruara en que nou sien exadissima diligẽtia, tenint dits actes molt guardats, y tancats, y per lo semblant haja de elegir, y si sera menester cõpellir nuncios, y porters, y altres ministres necessaris per la executio, y exercici de dit offici. E mes anãtinga plena, e bastât potestat en lo exercici, y executio de son offici, ab los inco nẽdets, dependents, emergẽts, y cõnexos, y apres en poder del dit notari se expedescan lettras de edictes, o cridas, las quals se hajan ab veu de publica crida publicar en quiscũ cap de veguera totes en vn die, notificant la vinguda de dit visitador, y q tots los qui volran acusar, denunciar, o altramẽt donar memorials de las cosas preditas cõ paregan en la dita, o altra ciutat, vila, o loc ahont la Audiencia se celebrara, dins trẽta dies apres de la publicatio de ditas cridas, per dar publicamẽt, o ferera accusatios, denunciatios, o memorials cõtra dits officials, ab cõminatio, q apres no serã oïts en accusato. E dins los dits trenta dies, e apres dins quatre mesos immediadament segũts lo dit visitador resident en dita ciutat, vila, o loc ahont la dita Rey al Audiencia se celebrara haja de entendre, y entenga ab tota diligẽtia, y puritat, cõ dits, en dit offici, rebent testimonis, e altres prouas, e informatios sobre las accusatios si donadas seran, o denunciatios, cõtra los officials, o algu de aqueils: y tambe sobre los memorials q li seran donats, encara que en ditas denunciatios, o memorials no sie posar lo nõ de quil donara, y ab tot cõpliment rebre los testimonis, y prouas q en ditas denunciatios, memorials, o aliã li serã nomenats, ex officiu inquire, proceir. E si per ditas informatios li apparra cõstar tals prouas, o meritis a q se dega proceir a publicar la enquesta, e informatio contra algu, o alguns de dits officials, que passars los dits terminis, e ões dits trenta dies, e quatre mesos quen proueesca, etiã per son mer offici. Y en tot lo proceir d dita visita haja seruar la dispositio d dret comu, cõstitutios de Catalunya, e altres leys d la patria, e puga assignar termini per als tals aq se publicara la dita en q sta, dins lo qual pugã donar las deffẽ

fas donant, y consentint los terminis q̄ li apparra, pus empero no passen, hi pogan passar temps de quatre mesos del die q̄ será finits los dits terminis donats per inquirir. Proueint encara q̄ dins lo terme predit ques pendran las defensas, lo dit visitador haja de inquirir en la forma predita contra los seruians de manament de la Rey al Audiencia, y altres notaris, y seruians del criminal, y dels seruians dels dits Ports veus de Governador, Ballegeneral, y Procuradors Reys, pus no passen los dits detrets quatre mesos: declarant que si alguns testimonis seran impedits a conexesa de dit visitador, q̄ no pogan venir personalmet a la ciutat, o loch ahont residis dit visitador, puga aquell cometre, y enuuar algu comissari, o notari pera rebre las depositios de aquells, o sien en offensa, o en defensa, los quals comissari, o notari hajan de prestar jurament en poder del dit, de be, y lealment hauerse en dita comissio, y tenir secretas las depositios dits testimonis, y axi, e segos per dit comissari los sera ordenat, e fetas, y exercidas las cosas preditas, e axi passats tots los dits terminis, y feta publicacio de las defensas, dit visitador haj a de lexar vna copia authentica del dit proces cloa, y sagellada, la qual sie reconcida ab molt secret en la casa de la Deputacio de Cathalunya ab lo orde que ell hi donara, y lo original proces sie per ell aportat, e operell, o per altri liurat dins dos mesos apres immediadament següents a la Majestat si sera en Espanya, o a la Altesa: y del die que sera en poder de la Majestat, o de la Altesa, dins sis mesos apres immediadament següents se hajan de votar, y concloure ab vot, y parer del dit visitador, y de altres doctores naturals dels Regnes de la corona de Arago elegidors per la Majestat, o per la Altesa, y apres los tals vots hajan effec tramesos, e liurats, clofos, e segellats als Deputats de Cathalunya, los quals aq̄lls hajan de presentar, y liurar ab acte de notari al Loçinier general de la Majestat en lo Principat de Cathalunya, y Còtats de Rossello, y Cerdanya, lo qual Loçinier general dins quinze dies, còptadors del die q̄ haura rebuts los dits vots, assignat primera sententia, haja de proferir, y publicar cò alter nos, y loçinent de la Majestat la sententia, o sententias conforme a dits vots, y conclusio, y ab inserta de dita conclusio. E pera dit effecte, los dits visitadors, e altres doctores qui en dits processos haurá de votar, hajan de oyr sententia de excommunicacio, y prestar jurament q̄ conforme alas còsitiuons de Cathalunya, y altres leys de la terra, y dret comu faran, y còcluiran dit vot cò los parra proceir de iustitia. Als quals doctores en satisfacio dels treballs q̄ pendran en veure, y votar dits processos sien donadas a arbitre de la Majestat, y de la Altesa fias en suma de trescentes liuras, de las peccunias del General, las quals los sien giradas en la taula de la ciutat de Barcelona: donadas, y publi-

cadadas ditas sententias, inseguint lo orde q̄ per la Majestat, o per la Altesa sera escrit sobre aq̄o als Deputats del General de Cathalunya. E los salaris q̄ se haurá pagar al notari de dita visita, als comissaris, y altre notari, o notaris que fossen tramesos, nuncios, y porters, y altres ministres, y al mateix notari de la visita per la copia authentica q̄ se ha de dexar en la casa de la Deputacio, y altres treballs segons será tratats per lo dit visitador conforme a las constitutions, se hajan de pagar de peccunias d̄l dit General por los Deputats generals de aq̄ll: e semblant forma de visita se haja de fer de tres en tres anys còptadors del die de la primera nominacio ques fara abans de la conclusio de la present Cort, y axi successiuamet. E lo present acte, y còstitutio sie duradora fins a la conclusio de la primera cedeuicidora Cort general de Cathalunya. Plau a la Altesa, y que lo jurament sie prestat en presència del Loçinier general dels dit Principat, y Comtats, y que per mort, o altre just impediment d̄ la dita persona que sera nomenada, la Majestat, o la Altesa puga nomenar altre, o altres persona, o personas, de la mateixa qualitat, pus que sie vn mateix visitador en vn mateix temps.

6. PHILIP en la Cort de Barcelona any.
1564. Cap. 3.

COm en la Cort general celebrada en la vila de Mòtio en lany 1547. fos ordenat vn capitol de Cort començat. *Per la iustitia regne los Reys, &c.* en lo qual capitol fone pronuncia visita dels oficials Reys en lo dit capitol nomenats, y contenguts, duradora fins a las primeras Corts, semblantment statum, e ordena, y cõcedim ab approbatio, y loatio de la present Cort que sie feta visita dels dits oficials com se atorga la del dit any 1547. y se enclogan en ella los doctores del consell criminal nouamet per nos ab loatio, e approbatio de la dita present Cort erigit, y los aduocats y procuradors fiscals, y aduocats, y procuradors dels pobres, y aduocat fiscal, y assessors dels alcaides, y alq̄atzirs extraordinaris, e que aq̄o dure fins a las primeras Corts.

**DE OFFICIE VEGVERS
SOTSVEGVERS, BALLE. SOTS-
BALLE, CAPDEGVAYTAS, Y
ALTRES OFFICIE TEMPO-
RALS. TIT. XX.**

3. IACME primer, en la Cort de Barcelona.
any 1288. Cap. 7.

A general Cort approuat statum, que caseu veguers, qui per temps per nos sera instituidor, sie instituit daquell Bisbat en lo qual segons beneplacit de nostra voluntat la

tat la vegueria deu a confequir, e aço que dites dels veguers a sinc anys fermament declaram effer obliuar, axi com de sus es contengut.

2. PHILIP en la Cort de Barcelona any.
1564. Cap. de Cort. 5.

Perques cert, que lo principal remey, per extirpar los mals factors del present Principat de Catalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, es hauer hi bons veguers, y ofi- cials ordinaris. Perço supplica la preient Cort a vostra Majestat li placia prouir de officiis de veguers a personas principals, potents, y de bon lin- nage, vida, y fama, y que fels done competent sa- lary, y companya, perque puguin perseguir los bā- dolers, y exercir la justitia com conue. Sa Ma- jestat prouira en aço lo que conuinca a son ser- uey, y be de la justitia.

DE OFFICI DE IVTGES, Y ASSESSORS ORDINA- RIS. TIT. XXI.

2. PERE terç en la Cort de Montfio any
1363. Cap. 38.

Lat se sie que lo veguer, e balle de Barcelona no haja, ne hajan aco- sumat de hauer certs assessors, empero, segons que de cert hauē apres los fets majorment cam- minals en los quals major perill les- guarda, e interres dela cosa publica aqui fort molt son dilatats, per la qual cosa als gēts son opprem- das, e de pena de carcer son fatigats, e es dilata- da la restitutio a la part, e molts daltres mals se fe- gneixen. Perço aqueitas cosas volents prouir declaram, e ordenam que en lo trienni qui ha co- mençat en las Carnestoltes prop passadas lo ve- guer, e lo balle de Barcelona en los fets tant sola- ment criminals hajan dos assessors, çoes a saber vn doctor, o licentiat, e altre dels altres sauis en dret, aquells çoes a saber il la dita ciutat los quals nos volrem elegir, los quals dos assessors con- tinuament hajan a entendre en las inquisicions fa- doras en las corts il veguer, y del balle damūdits, e hajan per lurs salaris lo doctor, o licentiat çoes a saber sinquanta, e l'altra quaranta liuras moneda de Barcelona a aquells cascu any per los dits veguer, e balle dels emoliments, e es deuenimēts de las ditas corts per tres terças de quiscun any pagadoras, de las quals noranta liuras pae lo ve- guer (sexanta sine, e lo balle vint y sine liuras, e aq- stas quantitats als dits assessors en los dits terminis pagadoras abans que en aqueit present trienni, aquells quiseran veguer, o balle vñ de lurs ofi-

cis degan, e sien tenguts assegurar, los quals empe- ro assessors de alguns fets no degan rebre algu- nashauerias ne alguna cosa de las parts, mastant solament del salari dit se degan tenir per pagats, e contents. E abans que vien de offici de assesse- ria degan assegurar de tenir taula, axi, e segons, e quāt los altres assessors de Catalunya fan, e son tenguts de fer segons las constitutions de Ca- thalunya (sobre aço fetas, e ordenadas. E aqueita constitutio durar volem lo present trienni, e apres de mentre que a nos plaura, e aço axi volem, e manam effer fet no contrestant la constitutio fe- ta per lo molt Alt senyor en lacme auí nostre en la primera Cort de Barcelona qui comença. *Al- guijuge, &c.* La qual constitutio quanta las altrās colas en la sua fermetat volem romanir.

DE OFFICI DE IVTGES DELEGATS. TIT. XXII.

1. ALFONS quart en la Cort de sant Cu- gat any. 1419. Cap. 2.

Pertolte vexatōs a nostres sub- dits itauim, e ordenam ab cō- sentiment de la dita Cort que algu cōmissari sots titol, o nom de Vissey, lo chinent, protector, reformador, procurador, dele- gat, inlligador, o sots qual seuol altre nom, titol, o vocable sien nomenat, o descriu- re se puxe, o per qual seuol necessitat, virgentia, o manera no sie, ne puxe effer pemos, ni per nostre Primogenit, o successors nostres, o seus, ni per al- guna altra persona de qual seuol la authoritat, o po- der establida, creat, ordenat, ne trames en alguna part del Principat de Catalunya. E totas proui- sions feras contra aço sie cascs, e nullas, e los dits commissars sien haguts totalment per priuads personas, e en res no sien obeits, e que la preient constitutio dur, fins a la primera Cort de Catha- lunya, e aquella finida.

DE OFFICI DE IVTGES DE TAVLA, E QVALS OF- FICIALS DEVEN TE- NIR TAVLA. TIT. XXIII.

1. ALFONS terç en la Cort de Monblanc
any. 1333. Cap. 11.

Primerament per tal que lo capi- tolfet per lo senyor Rey en lac- me de bona memoria pare nostre, en la terça Cort de Barcelona iob- bre las inquisicions contra los ofi-

B 4 ficials

ficials nostres de tres en tres anys faedoras, lo qual comença. *Ordenam de consell approbatio, e consentiment de tots los damundits sobre lo capitol per nos fet en la general Cort de Barcelona, lo qual comença los veguers, e balles, &c.* Als sic oïtrent. Ordenam, e establim que lo Tresorer nostre q ara es jur, e encara qualseuulla qui pertemps fera en lo començament de la administratio de son offici semblantment jur als sancts quatre Evangelis de Deu en nom seu propi, e no axi com ha Tresorer, que per vn mesabans que las inquisicions se degan fer depofara, o depofar fara en la ciutat de Barcelona, e de Leyda en taulas de alguns cambiadors conuinents, las quantitats de diners necessarias per los salaris dels inquisidors quin querit deuen contra los officials de Cathalunya, segons la forma dels capitols deffus exprefats, de las quals quantitats los dits cambiadors fagan da, eaquellas luren als inquisidors damundits.

2. I. O MATEIX en dita Cort
Cap. 2.

A Squiar fraus que fer se procuran enuers la electio dels inquisidors qui son elegits a inquirir contra los dits officials, e per tal que millors personas a las ditas inquisicions a fer puxen esser elegidas, e hagudas, atorgam, e ordenam queis cõfeller, pater, e jurats de quiscũ cap de vegueria, sien tenguts vn mes abans que las ditas inquisicions se degan fer de nomenar a nos de paraula, o en scripts tres cauallers, tres ciutadans, e tres homens de vila, e tres juristas, dels quals nos siam tenguts de elegir vn caualler, vn ciutadã, o vn home de vila, e vn sani en dret deputadors a las ditas inquisicions afer, la qual concessio, e ordenamio entro dotze anys continuament subseguents volem, que dur.

3. P E R E terç en Fraga any.
Cap. de Cort.

C Om segons constitucions, capitols de Cort, o priuilegis, o antigas vñanças de Cathalunya los officials Reyals, e Ducals se degan mudar de lurs officis, e tenir taula almenys de tres, en tres anys en ciutats, vilas, o castells, o locs hon hauran regits, e tenguts los dits officis, e en lo trienni passar aço no sia estar feten moltes de las ciutats, vilas, y locs, o castells del Principat de Cathalunya, de que fa seguit grã damnatge a la terra. Perço senyor vos placia de mudar los dits officials al que vuy tenen los dits officis, e seruar, e fer seruar las ditas constitucions, e priuilegis, axi en los officials que vuy tenen los dits officis, cõ en aquells q en laltre trienni prop pas-

sat, e altres han tenguts los dits officis, e de aquells no han tenguda taula per tal manera que iusticia sie feta a la letra, e aquells qui injustament son estats agrauats per los dits officials, o algun dells. E axi mateix senyor com segons las constitucions algu no puga, e ne dega en alguna ciutat, vila, o loc, o castell exercir dos officis, e alguns sie estats qui en temps hajan tenguts aquells, cõ es vegueria e balia, e altres dos officis, perço senyor vos suplican queus placia que sie proueit per vos, que aço no sie fet daçiauant axi en las ciutats, vilas, e locs vostres, com en lo Ducat, e si per vos senyor, o per lo senyor Duc no era ara nouellament proueit, que aço sie per vos senyor, e per lo senyor Duc reuocat, e manat, e ordenat q daqui auant no sie fet, e que per vos senyor, e per lo senyor Duc sie manat a tots, e sengles officials vostres, e seus que tots enaniaments, e altras cosas, fets, e feras contra las ditas constitucions direçament, o indirecta sien reuocats posat q sien cõtra vniuersitats, o singulars daquellas, e q sie vostra merce senyor de metre hi aquellas personas de las quals las ditas vniuersitats, o sindies de aquellas vos suplicarã. Lo senyor Rey ocupat per las Corts presents no ha pogut entredre en prouissio dels officis, mas feta la porrogatio de las presents Corts de la qual se tracta al present prouieia daquells en tal manera ab la ajuda de Deu, que los supplicants se poran tenir per contents de la dita prouissio. E pla al dit senyor que si en las cosas supplicadas es estat fet contra constitucions generals de Cathalunya, o capitols de Cort, o priuilegis locals que allo sie tornat a loc, e que de aqui auant nos faça, e certificant, o reuocara, e aço jurara.

4. PHILIP Princep, y Lo tinent general de
Carles en la primera Cort de Montso,
any 1547. Cap. de Cort: 28.

A Xi mateix los scriuas dels jutges dila taula contra forma de la pragmatika del Rey Alfons quart dada en Barcelona a dotze de Maig 1432: fan grãs processos, ordint las prouissios d jutges d taula, la seguretat dls officials han prestada en lo introit de lur offici, y molts instruments de las meladas, y assignacions, en tant q agatã pena se porser demada a vn official, q lo proces original no valega vint y cinc, o trenta liras, y los traslats mes de altra tãt, y axi extorquexẽ mes de cinquãta ducats de quiscun proces, y de algun proces ne hã exigit mes de cent ducats, y per dita pragmatika sie proueit q delas ditas demadas nos fagan axi processos ordinatis, cõ de altras causas, sino q se haja de obseruar la forma de dita pragmatika, y q per molt puja lo proces, los scriuans no puga dels originals hauer mes d sinc lliures, y den sous, perço q per contrariũ sum, los dits scriuans de las

de las ditas causas destoexen la gent ab los tan grans salaris, de que molts demanarien justitia deuant dits jutges de las oppressions han fetas los officials, y per las tantas despesas se fan de processos, no gosán per lurs pobrefas. Supplican dits fiaments a vostra Alteſa vull estatuir, e ordenar, q̄ sic feruat lo q̄ dita pragmatica dispon, y q̄ la part demanar l'entēcia no ſie obligada ſino de depolar ſinquāta ſinclos p̄ ſa part, dī proces, y q̄ los jutges de taula forçen la altra part de depolar altres ſinquāta ſinc ſous p̄ dit reſpede, e ſi los dits notaris, o ſcriuās de aço rehrā promeſas, ys feyen fer albarás, o cōtraçions que de aquells nos puga fer juy, nis puga en alguna manera renuntiar al cōtenguten lo preſent capitol, com a intruduit, y fet per la vtilitat de la coſa publica. Plau a ſa Alteſa que la dita pragmatica ſie guardada, empero que ſi per la part ſe produirà alguns aços, o teſtimonis que mereçen mes ſalari del ordenat en dita pragmatica, que de aquells ſie ſatisfeys los notaris, y que ſia durador fins a las primeras Corts.

5. L O M A T E I X en dita Cort.
Cap. de Cort 40.

Item ſe ſupplica a vostra Alteſa que li placie prouoir de algū jutge de apells de las causas de appellations interpoſadas, e interpoſadoras dels jutges de taula en las veguerias dels Cōtats de Roſello, Conſent, y Cerdanya, attes que per cōſtitutio ſeia en la vila de Mōſo lo any 1512. capitol 14. qui comença. *Statuim, e ordinam, &c.* es ordenat que los jutges de apells dels dits Cōtats hajen de tenir taula, la qual cōſtitutio ſie obſeruada. En la qual conſtitutio de tenir taula, no ſie compres lo Portant veus de Governador en los dits Comtats de Roſello, y Cerdanya, e que lo jutge de apells dels offici de taula ſie dels dits Comtats de Roſello, y Cerdanya. Mana ſa Alteſa, que en la Audiēcia Real ſe conega dins ſinc meſos comptadors del dia que començara la Audiencia las pretensions de la ciutat de Barcelona, y vila de Perpinya ſobre lo jutge de apells, y que lo proces ſie fet dins los tres meſos primers, y ſen rentiar dins los dos meſos ſegüents, a inſtancia de las duas parts, o la vna dellas, y apres ſie declarat ſa Alteſa manara prouoir conforme a la declaratio.

DE OFFICI DE CRONIS- T A. TIT. XXIII.

1. PHILIP en la Cort de Barcelona,
any 1564. Capitol de
Cort 23.

PER que per la falta de hiſtorias los fets, y cosas antigas del Principat de Catalunya, y Cōtats de Roſello, y Cerdanya reſtan oluidats, y ſie no ſols cōmement, pero neceſſari axi per deſpedir molts cauſas, y per la bona adminiſtratio de la juſticia, com per lo que toca al bon gouern de vn Regne, tenir Hiſtoria certa, y cumplida dels fets dels antepaſſats, lo q̄ ſi en Prouincia alguna cōue, en los dits Principat, y Comtats ahont los exemplars dels antepaſſats no ſols mouen, pero encaraa las voltas ſan ley. Perço humilment ſupplica a vostra Maſeſtat la preſent Cort li plaia ab lur conſentiment, y approbatio ſtatuir, y ordenar, que ſie nomenat, y deputat ab lo ſalari que aparexara als tres braços vna perſona experta, ſauia, prouida en Cronicas, y Hiſtorias naturals dels dits Principat, y Comtats, lo qual tinga particular carrec de recopilar, ordenar, y ſcriure vna Cronica en Lati, y vna altra en vulgar Cathala, com al ſemblant Principat conue, y detotas las cosas notables dels dits Principat, y Comtats, axi paſſadas, com preſents, ſegós deu fer vn Croniſta, ſauí, y de experientia. Declarat lo ſalari que li volen donar ſa Maſeſtat en la nominatio los dara tota ſatisfaccio.

DE OFFICI DE AL- CAYTS, E CAPITANS. TIT. XXV.

1. C A R L E S en la quarta Cort de Montſo, any 1542. Capitol de
Cort 16.

PER major expuiſio dels delats, y mals homens del Principat de Catalunya, e Cōtats de Roſello, y Cerdanya ſupplica la dita Cort a vostra Maſeſtat que le ſinga per ſeruit de ter duas capitania de gent de guerra dels dits delats, y deputar en cadauna dellas vn caualler, o gentil home dels dits Principat, y Comtats per capitans lurs, que ſien de la voluntat dels dits delats, perque millor ſe ſien abaquells, y paſſen aquells en Italia, ab vexells que voſtra Maſeſtat los manara donar francs de noliſ. E perque mes facilmente ſien conduits los dits delats en anafen, plaia a voſtra Maſeſtat guiar, y aſſegurar los dits delats que yran ab las ditas capitania entre tant que tardaran en embarcarſe, y tant quant ſtaran fora Catalunya, o Comtats predits, de tots, y ſengles delictes per enormes que ſien comesos perells, fins a la hora que ſe poſſaran en ditas capitania

B 5 pitania

pitanas. Plau fa Majestat, yu manara executar quant vindra lo temps.

2. PHILIP Princep, y Loçinent general de Carles en la primera Cort de Môt-fo, any 1347. Capítol de Cort 2.

Confirmar, y declarâr lo capítol segó de la Cort en lo any 1334. en la present vila de Môtfo fet q los capitans de guerra, axi generals, com particulars no vfen, ni vfar pogan de jurisdicció alguna, sino en quant de diet, y per constitutions de Cathalunya es permes, placie a vostra Alteia statuir, y ordenar, que los dits capitans no pugin exercir jurisdicció, o potestat alguna, sino tantolament en las personas que prenen, e pēdran stipendi cert, e sou de sa Majestat per causa de la guerra, de la forma que per dret comu, y per constitutions de Cathalunya los es permes, y no en otras personas per alguna causa, o raho. E que en los habitans en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya dits capitans, ni los loçinets, cōmissaris, o ministres no pugan per causa alguna exercir jurisdicció, e potestat alguna no essent personas de sou, y stipendi cert de sa Majestat, ni per causa de guerra, y que ninguns officials ordinaris, algutzirs ordinaris, y extraordinaris, o otras qualseuol personas no prengan, ni executen cōmissio alguna contra forma del present capítol, fors pena de perdre los offisais, y esser inhables a tots offisais publicis, e otras penas que encoren los violadors de constitutions, y que en los aqtes, letras, prouisions, o sentencias judiciales, y extrajudiciales ques faran tots nom del Loçinēt general, qui fos tambe Capita general, daci auant no sieposat lo nom del offisi de Capita general, sino sols de Loçinent general, y axi sien expedidas letras de la Royal Cancelleria, no altramēt totas letras, y executonials, y encaraque jurant lo Loçinent general, qui fos Capita general la obseruancia de las constitutions, y leys de la patria, y oint sententia de excōmunicacio iure, q per ninguna via, ni fors qualseuol uom no fara cōtra dits drets, ni la mēte d aqlls, y specialmēt sia vist jurar la obseruancia del capítol segó. Perço a major cautela sie ordenat, q lo qui sera prouet per Capita general de sa Majestat, o son Loçinent, o sie Loçinēt general de sa Majestat, o no, jure, y haje d jurar lo dit capítol segons lo preient capítol, y qualseuol otras constitutions concernents, y tenints respecte al offisi, y potestat de Capita axi general, com particular. E com contra ditas constitutions se sien fets de poc temps ença en los dits Principat, y Comtats alguns aqtes per personas prouidas del dit offisi d Capita general, y per Loçinets de aquell cōmissaris, y ministres lurs, y assenyaladament y es aquell fet que don Francesc Gralla,

y Despla Mestre Rational com a Loçinēt de Capita general, qui feu donar ab sententia fropadas a vn poblat en la ciutat de Barcelona, lo que per semblant fou fet cōtra los priuilegis de dita ciutat, que dits aqtes sien com a nulles declarats, tēguts, e reputats com de fet son nulles. Y atres que las insignias de dita executio ion encara vuy en la Torranoua apparens, que sien levadas, y abolidas, perque sie de tot, en tot leuada la memoria de tals aqtes, e que per lo present capítol sie donat poder, y manar al regent la vegueria de Barcelona, que axi ho execute a requesta del sindic de la dita ciutat. No entenen perço consentir los tres laments de la present Cort que sie derogat a las constitutions de Cathalunya, aqtes, y capítols de Cort, dispoñants las personas que en Cathalunya poden tenir, y exercir offisais de jurisdicció, o sens jurisdicció, ans entenen que aquells sien saluos, e illelos, supplan que sien generalment reuocats tots abusos contra ditas constitutions fets. Plau a sa Alteia confirmar la constitucio del any 1334. y que en temps de pau, o treua lo Capita general, y los ministres nos pugan entremetre, ni se entremetan dels prouincials, sino dels stipendaris, y familiars de dits stipendaris, y que en tēps de guerra, o sospita de guerra, quesguart lo dret, y constitutions generals de Cathalunya, declarant que en dit tēps de guerra, o sospita de guerra en cas que lo dit Capita general, o fos ministres entenguesen proceir contra dits prouincials, prenent esser cas de jurisdicció de dir offisi, haje de proceir essent en Barcelona, hont residex la Audientia Royal, o en la vegueria de Barcelona, o en altra ciutat, o lochont la Audientia Royal residis, o en la vegueria de la dita ciutat, o loc, de consell almenys de quatre doctores de la Royal Audientia, y essent lo Capita general en Perpinya, o en altre lochont no fos la Royal Audientia, de consell almenys de dos doctores de aquella, qui conegan, y haje de conexer si es cas que al offisi de Capita sieguarde conforme a dret, y constitucio, y essent casa dit offisi pertanyent, no sien obligats en lo orde de proceir, o ntu, a seruat lo orde donat per constitutions en las causas de la Audientia Royal sino que fagen justitia, y plau a sa Alteia que tots aqtes contra constitutions fins aci fets sie haguts per nulles, y entençlo predict essent los offisais de Loçinent general, y Capita general en vna persona quant a pendre lo consell dels doctores de la Audientia, y quelo preient capítol sie durador fins a las primeras Corts.

3. LO MATEIX en dita Cort Capítol de Cort 3.

Atres que quā los Empurdanoses feren lo temple de Roses a totas lurs despesas, lo Marques de Aguilar com a Visrey de sa

de sa Majestat 'offerir, q̄a despesas de sa Majestat farie la camisa de dit terraple, pero los tres flaments supplan a vostra Alteza que dels diners del Seruey fahedor per la present Cort, mane fer la dita camisa, pus tant importa per lo Seruey de sa Majestat, y de vostra Alteza, y per la deffesio no folamēt de Cathalunya, mas de tota Spanya. Sa Alteza, o manara proucir.

4. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort 36.

ITem se supplica a vostra 'Alteza que se reuocada la pragmatica ab la qual entre otras cosas es disposat, que las ciutats de Barcelona, Tarragona, y la fortaleza nouament feta cerca la vila de Rosas sien fortificadas a despesas de tots los poblats en Cathalunya, çoes ajudant ablas personas, y bens, ab repartiment que de tal part, o tal vaje a Barcelona, y de altra part a Tarragona, y de altra a Rosas, y son tambe disposadas algunas otras cosas, ab que son molt prejudicadas las jurisdiccions dels Barons, axi ecclesiasticos, cō seculares, y las preminencias, y drets dels castells. Sa Alteza vult que la dita pragmatica fone proucida per sa Majestat per lo be general, y particular de tot lo Principat, es seruit de consultar ho ab sa Majestat.

5. LO MATEIX en la segona Cort de Montfio, any 1553. Cap. de Cort 16.

Supplica la dita Cort a vostra Alteza li placia statuir, y ordenar, que se cassada, y reuocada la promissio de sa Majestat dada en Brucellas a 10. de Iulio. 1549. en fauor dels soldats contra la vila de Perpinya, e tots los proceiments en virtut de aquella fets per lo Capita general, o son Lo cōtinent, com a fets contra dret, y contra altra promissio, e executorials de vostra Alteza consentida en fauor de dita vniuersitat, mes supplica la dita Cort a vostra Alteza li placia manar, y proucir que tots los doctores de la Regia Audiencia que vuy son, o per temps seran, sien obligats en virtut del present acte de Cort, en determinar entegramēt sens reseruatio alguna lo proces dit de assistencia, per executar las impositions, e sises contra los soldats, e gent de guerra, lo qual esta introduit en dita Audiencia, y executar lo que hauran declarat diffinitiuament dins temps de quatre mesos comptadors del die de la conclusio de las Corts, no obstant qualque uol promissio que en dit proces sien estadas fetas, las quals fossen vistes impedir la determinatio, e sententia de dita causa, e no obstant que fos continuat entre causas menors, e hagues de spe-

rar la determinatio de altres processos, ab pena, si dits doctores de la Real Audiencia no hauran diffinitiuament declarat en dit proces, y executada dita declaratio realment, y ab tot effe de dins lo temps, ipso facto incorregan en pena de priuatio de lurs officis, sens declaratio alguna, e sien inhabils pera obtenir officis Reys, de las quals penas nols puga esser fetagratia, o remissio en tot, o en part per vostra Alteza, e que los dits doctores de la Regia Audiencia no puga allegar exculatio, o excepcio alguna, encara que diguessen per manament de sa M. j. stat, o de vostra Alteza, o per deliberatio concordamēt feta en la Regia Audiencia, ells hauer satisfet al present capitol, y acte de Cort, e que si dins dit temps no si declara, que se en facultat a la dita vila fer hi apres declarar. Plau a sa Alteza, y mana que se faga justitia en to. tas las ditas causas dins vn any.

6. LO MATEIX en dita Cort Capitol de Cort 26.

Supplica la dita Cort a vostra Alteza li placia manar, y proucir que la causa dels apofentos ques porta en la Regia Audiencia entre la vila de Perpinya, y lo fisco, y los soldats se haja de decidir en la Regia Audiencia dins vn any en la mateixa forma, y manera, y en las mateixas penas que esta proucit en lo capitol de la assistencia de las sises, y impositions de dita vila. Plau a sa Alteza, y que se dins vn any.

QUE NOVELLS OFFICIALS NO SIEN POSATS. TIT. XXVI.

1. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, any 1413. Cap. de Cort 4.

COM expenētia haja demostrat, q̄ cōmissaris per vostres Illustres predecessors en diuersas maneras, e sots diuersos titols, commissos, e poders hajan fet vbertament injusticias, e desordenadas extorsios a vostres sotsmesos, las quals cosas volēts esquinuar los Illustres predecessors vostres, lo Rey en Pere auí, y lo Rey en Martí hōcle vostres Señor, hi han proucit algunas vegadas, empero infligats algunas personas no tements Deu, ni zelants la justitia publica, ni lo be public han fet fer lo contrari molts vegadas, perque Senyor per vostra honore lo bon flament de la cosa publica del dit Principat, vos supplica humilment la preient Cort, q̄ sic vostra merce proucir perpetuamēt, e per

e per acte de Cort, que daqui auât algun cõmissari, tots titol, o nom de Virey, Loctinent, protector, reformador, procurador, delegat, instigador, e tots qualsseuol altre nom, titol, o vocable sie nomenat, o desferiure se puxa, per qualseuol cas, necessitat, virgenua, o manera, no sie, ne puxa esser per vos Senyor, ni per vostre Primogenit, o successors vostres, o seus, ni per alguna altra persona de qualseuulla autoritat, o poder establida, creat, ordenat, ne trames en alguna part del Principat de Cathalunya, e totes prouisions faents contra aço fossen casses, y nullas, e los dits commissaris fossen haguts totalmêr per pri-

uadas personas, els puxa esser feta resistentia sens encorrimet de pena alguna, en cas que vñassen de las ditas commissiõs, e prouissos. Lo Senyor Rey jatie no sie tengut a las cosas demunt ditas, de la meraliberalitat atorga, per si, o person Primogenit, no crear, ordenar, ne tramette commissaris sots los titols, o noms desusdits, o algun de aquells, o altres, e totes prouisions faents contra aço sien nullas, e los dits commissaris hajan esser prohibits vñar de las ditas commissiõs, e que aço dur de aqui tres anys, e passats aquels lo Rey, y la terra romangan en lo dret quen haviẽ, o han ans del present capitol.

LIBRE SEGON DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHA LVNIA SVPERFLVAS. CON TRARIAS, Y CORREGIDAS.

DE TREVAS CONVEN TIONALS. Y EMPRENI MENT. TIT. I.

1. P'E R E terç en la Cort de Cernera,
any 1359. Cap. 23.

Art aço ordenam, e imposam entre tots los Prelats, ecclesiasticas personas, Barons, cavallers, homẽs de paratge, ciutadans, e homẽs de vilas hòrats, dins Cathalunya, entre los quals guerra, bandositat, o cõtentio per occasio de homey, o en altra manera sien, trevas duradoras daci entro al primer mes de Maig, e d'aquell mes a dos anys pus prop següents, axi empero, que passat lo temps de aquelles trevas, cascu del demunt dits romanga en aquell esser, e estat que ara esta, entant que per la exida de aquelles trevas no romanga en guerra, aquell que ara en guerra noy sia, e qui contrafara, vltra las penas en los vñatges de Barcelona, e constitutions de Cathalunya posadas cõtra los trencants la seguretat, e pau del Princep, sie hagut ipso facto per foragitat, e separat de pau, e de treua, e si per aquesta occasio los castells, o locs, o altres bens sien en alguna Baronia de Catha-

lunya estats a ma Rey al deuениen, dejan esser venuts dins vn any, o en altra manera esser alienats a aquella semblât persona de aquell qui los castells, locs, e bens siẽ estats, e encara a altra persona dins aquella Baronia, e la demunt dita constitutio, per lo temps demunt dit dumtatxat durar volem, e no mes auant.

2. PHILIP Princep, y Loctinent general
de Carles en la primera Cort de Mõt-
so, any 1447. Capítol
de Cort 10.

Placia a vostra Alteza statuir, y ordenar, q los militars en Cathalunya no pugan esser forçats fermar entre ells treuas conuencionals, remoguts tots abusos. Mana sa Alteza ques guarden los vños, y costums militars, reuocats tots abusos conforme a justitia, y ques confirmen a part fora de constitutio, y capitol de Cort los priuilegis, vños, costums, y libertats militars.

DE EXAMEN DE ME DICINAS. TIT. II.

1. PERE terç en la Cort de Perpiña,
any 1351. Cap. 36.

Car

CAR experientia de las cosas nos ensenya, q̄ par malas cōfessiones, e medicaments, la qual cosa impetitia, auaritia, e malitia de molts speiayres se efdeue, las malaltias son allongadas, e mort encara se segueix auegadas, perço volents donar remey a aqueſtas cosas ordenā, e ſtablim, que lo veguer, o balle de caſcuna ciutat, o vila, ab conſell, e aſſentiment dels conſellers, o pacians, o jurats, e conſell de aquella ciutat, o vila elegiſcan caſcun any tres prohombres, lu dels quals ſie mercader, e lo altre ſiſc, e lo altre ſpeciayre, qui hajan cura de regonexer, e inquirir ſi los axarobs, e altres medicamēts medecinals, e cōfeſionals, e altres cosas, qui al offici d̄ ſpeciayre ſe ptāyē, ſie bonas, e abtes, e leyalment legōs ques perāy, es cōue fetas, e ſi algunas no be, ne leyalment trobarā eſſer fetas, a aqueſtas denuntial al veguer, o balle, o altre official al offici del qual las cosas defusditas ſe eſguarden, qui ſobre aqueſtas cosas faça, e exequeſca, q̄o que las ditas tres perſonas li conſellaran, anyadints, que las ditas tres perſonas ailmēys vna vegada en la ſetmana, las ditas cosas regonexer, e en cercar ſien tēguts, e ſi ſobelo preu delas ditas cosas, entre los ſpeciayres, e los compradors conteſa ſera, hajan eſtar a dit, e arbitre de las ditas tres perſonas, los dits dels quals, o arbitri appellario remoguda lo ordinari exequeſca, lo ſalari de las quals tres perſonas per lur treball haueador per la vniuerſitat d̄ la ciutat, o vila, en la qual elets ſeran ſia pagat, e que las ditas tres perſonas, ans q̄ de las ditas cosas ſſen, ſagrament, e nomenarge en poder del ordinari ſer ſien tenguts, per virtut dels quals promerā, que en las ditas cosas ſe hanran leyalment, e be, la qual conſtitutio durar tāt ſolament volent tro a la primera Cort general de Cathalunya.

DE EXAMEN DE METGES. TIT. III.

1. PERE terç en la Cort de Montſo, any 1363. §. del Capitol 17.

LOS Iucos empero, e Sarrahins metges, hajē eſſer examinats per metges de lur ley, o ſecta ſi algu ni haura, emperovn me tge Chriſtia ajuſtat en lo examē de aq̄lls, e metges de aquella ley, o ſecta no haunts, hajē eſſer examinats per dos metges Chriſtians, la qual examinatio ſeta ſi ſufficients ſeran trobats, hajē a jurar publicamēt, be, e lealment praticar, ans que a la practica ſien admeſos.

DE STVDIS GENERALS. TIT. IIII.

- CARLES en la quarta Cort de Montſo, any 1342. Capitol de Cort xiiij.

COM ſia cosa molt neceſſaria, y de gran vtilitat per lo bon regimēt de la cosa publica, y per la adminiſtratio de la juſtitia, y per extirpar heretgies, y ſanitat dels cofos humans, hauer hi molts homēs de ſciētia en totas las facultats, lo q̄ no ſe pot alcançar ſino hauent hi ſtudios generals en las ditas facultats de Theologia, Philoſophia, Canones, Leys, Medicina, y Arts. E com en lo voſtre Principat de Cathalunya ſia la vniuerſitat del Studi general de la voſtra ciutat de Leyda, lo qual es molt antic, y famoſ, y dell han proceit molts doctōrs famoſos en totas las ditas facultats, los quals han ſeruit, y ſeruxen a voſtra Majeſtat, y a voſtres predeceſſors en la bona adminiſtratio de la juſtitia, y altrament. E ſia veritat que per eſſer los ſalaris dels Cathedrants q̄ ligen en dit Studi general, de tant poca quantitat, y aporta gran difficultat en lo augment del dit Studi. De hont ſe ſegueix q̄ molts dels poblats del dit Principat de Cathalunya, Cōtars de Roſſello, y Cerdanya, y encara del voſtres Regnes d̄ Arago, y Valēria, y Mallorcas entenēts en adquirir ſciēcias, ſon forçats de anaren a otras vniuerſitats de Studis generals d̄ eſtrāyas nations, ahōt ſon maltractats, y vexats, y ſan grās de ſpeſas, trahēts las pecunias del dit Principat, y Comrats, lo que no ſeria ſi los ſalaris eren augmentats als dits Cathedrants de dit Studi, y ſeria que los poblats en lo dit Principat, y Comrats, y Regnes de Arago, Valēria, y Mallorcas tots anirian en lo dit Studi general de Leyda, de hont ſe ſeguiria gran augment a la dita vniuerſitat del Studi de Leyda, y gran be, y vtilitat dels dits voſtres Regnes. E pus lo dit Studi es be reformat en los bons coſtums dels ſtudiants, y no li falta altra cosa ſino eſſer reformat en las facultats, per dar competents ſalaris als predits Cathedrants que legiran en lo dit Studi, perço la dita Cort ſupplicaa voſtra Majeſtat conſiderant que de preſent vaga lo Biſbat de Leyda, y eſta en ma de voſtra Majeſtat poſar hi alguna penſio, per eſſer la menſa de aquell abūdant de annuos redditus, li ſia ſeruey quant nomenara perſona per al dit Biſbat de Leyda, impoſar alguna penſio en fauor del dit Studi general per conſtituir ſalaris als doctōrs Cathedrants, y altres qui legiran en dit Studi per temps de cēt anys, y encara ſia ſeruit voſtra

vostre Majestat procurar redditus annuos, axi per supressio de beneficis, com altrament, e axi augmentara lo exercici del dit Studi, e facultat de poderse feruir vostre Majestat de mes homés do-

ctes, y la salut de las animas, y dels cosfos humas. Sa Majestat com se offerira cas tin dra memoria del que supplican ab molta gana de fer los merce per lo augment del dit Studi.

LIBRE TERCER DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHA LVNYA SVPERFLVAS, CON TRARIAS, Y CORREGIDAS.

DE IVYS, E FERMAS DE
DRET. TIT. I.

1. MARTI en la Cort de Barcelona,
any 1409. Capitol de
de Cort II.

OM per gran desfordinatio qui vuyes en la vostra Audientia, e Cancellaria, sobre lesparxament de las causas, e sobre los elogamēts dels plets, quis fan en las cortis dels ordinaris vostres, la cosa publica del dit Principat sie molt lesa, e report importables dans, sie vostra merce Senyor proceir, statuir, e ordenat sobre lorde a las causas en vostra Audientia, e Cancellaria, e sobre la breuitat dels plets en las cortis dels ordinaris, per la forma, e manera que sera acordat, e deliberat per algunes personas de present a aço per la Cort nomenadoras. Plau al Senyor Rey que certas personas per la sua Senyoria elegidoras, en tēps ab altras per la Cort nomenadoras proueeica a las cosas en lo present capitol contengudas, e que de present sien nomenadas per la Cort, e elegidas per lo dit senyor, e de fer lo dit senyor anomena per la part los demuntats nomenats en lo fete capitol, e la dita Cort nomena hi, ço es per la cōditio dels ecclesiasticos los nomenats desus en lo dit fete capitol per la dita conditio, e per la dita conditio dels Barons, e cavallers lonoble en Roger Benet de Pallars, lo noble Narnau Guillem de Bellera, mossen Antoni Torrelles, mossen Berenguer Doms, e en Benet de Muntpalau, e per la dita cōditio delas ciutats, e vilas Reyalas, los demuntats nomenats per la predita conditio en lo dit fete capitol.

2. LO MATEIX en dita Cort Capitol
de Cort 14.

PLacia a vos Senyor, que per venir a bona expeditio, e cōclusio de la justitia vniuersal a la dita vostra Senyoria offeridora per la dita Cort com sera concordada, prestar jurament solemne en la dita Cort de donar tota obra ab acabament, tant com en vos Senyor sie en cōcordar la dita vniuersal justitia, e que las personas qui per part de la dita vostra Senyoria, e de la dita Cort hi entreuendran, hajan, e sien tengudas fer sagrment, si ja prestar nol hauian, de entendre diligentment a honor de la dita vostra Senyoria, e a tot profit, e utilitat de la cosa publica del dit Principat de Cathalunya. Plau al Senyor Rey, e de dar hi la dita obra ab acabament, tant com sie rahonable.

DE CONTENTIONS DE IVRISDICTIONS. TIT. II.

1. CARLES en la quarta Cort de Mont-
so, any 1342. Capitol de
Cortro.

LA S contentions de jurisdicchio ques fassien entre las cortis ecclesiastica, y secular deuen esser ab igualtat declaradas, pero supplica la dita Cort a vostra Majestat, q de aci auat los doctōrs del Reyal Consell, per esser oficials Reyalas, no entreuingā en consellar, ni votar en las ditas contentions de jurisdicchio, ans aquellas haja a decidir lo Cāceller ab vot, y parer dels altres doctōrs qui no sien del Reyal Consell. E mes que lo Portar veus de Governador general en los Comtats de Rossello, y Cerdanya

Cerdanya en las causas de cõtenio de jurisdiccion, per decidir aqllas, no puga elegir per tercer per declarar las ditas contentions simple capella. Sa Magestat mana que lo Cancellor serue lo que fins aci se ha fer, y li plau que lo Gouernador de Rossello, y Cerdanya haja de nomenar per tercer en son cas persona cõstituida en Dignitat, o Canonage de Esglesia collegiada.

DE EVOCATIONS DE CAUSAS EN LA REYAL AVDIENTIA. TIT. III.

1. **CARLES** en la tercera Cort de Montfo, any 1537. Capitol de Cort 6.

Vpplican los dits tres estaments a vostra Magestat, si placia extẽdre la constitucio feta per lo Catholic Rey don Ferrando de immortal memoria aui de vostra Magestat enia segona Cort d Barcelona capitol 30. Començant. *Mes volem, statuim, y ordenam, &c.* Disposant que cuntas menors de vint liuras no pugan esser euocadas a la Rey al Audientia, fins en causas de quantitat desinquanta liuras, e ajustant a dita constitucio per obuialars abusos que los ordinaris fan, no volent conexer de las causas menors de vint liuras, essent inhibits per la Rey al Audientia, encaraque en las letras inhibitorias sia posada la clausula. *Dumodo causa non sit minor viginti librarum.* Que placia a vostra Magestat statuir, e ordenar que quant se euocara causas en la Rey al Audientia, la part euocant aqllas haja prestar jurament en poder del relador aqui seran comesas, que la causa no es menor de cinquanta liuras, ne de imposicions de ciutats, vilas, o locs Reys, ni de executions de censals, o violaris. Plau a sa Magestat que la dita constitucio se entenga, que com era de vint liuras, sic fins en cinquanta liuras, en las altres cosas del dit capitol se serue lo acostumar.

2. **L O MATEIX** en la quarta Cort de Montfo, any 1542. Capitol 1.

PRimerament ab loatio, e approbatio de la present Cort, confirmant lo capitol de Cort sise en las Corts per nos celebradas en lo any 1537 en la vila de Montfo. Començant. *Supplican, &c.* E ajustant en aquell statum, e ordenam que las causas maiores de cinquanta liuras, y menors de setanta nos pugan euocar a la Regia Audientia per ninguna qualitat, exceptat qualitat de pobretat.

3. **PHILIP** en la Cort de Barcelona, any 1564. Capitol de Cort 14.

COM encara per moltes constitucions se disposat, que moltes qualitats de causas no poden esser euocadas a la Rey al Audientia, pero moltes voltas las parts cauilloas no curan sino euocar las ditas causas a la dita Regia Audientia, o obtenir de aquella letras generals citatorias, e inhibitorias, y en virtud de aquellas citar, y inhibir en causas que son ineuocables, y en caraque apres los doctores de la dita Rey al Audientia declaren la causa esser ineuocable, y restituiscan al jutge primitiu, pero no resta q aquell qui cessat citat no sic estat per molt temps molest, y grauat en despesas, y altres treballs. Pero supplica a vostra Magestat la present Cort, si placia ab lur approbatio, y cõsentiment statuir, y ordenar, q las euocacions generals de las causas per las quals ab qualitat se euocan totes, y sengles causas tocants a alguna persona, vniuersitat, o collegi, axi ecclesiastic com secular, no sien admesas, ans qui voldra ab qualgenol qualitat euocar causa alguna a la Regia Audientia haja particularment a narrar la causa que euoca, y la qualitat, o qualitat, o estimacio de aquella, a si que se entega, que no se euoca causa ineuocable, y per quant se poria dubtar, si la propietat, o altra cosa ques vol demanar, es de valor de cent liuras, o no, ans de prouoir las letras citatorias, la part haja de prouar sumariament esser de valor de cent liuras, o mes, sent se la proua denat lo relador, co se acostuma fer per prouar la qualitat de pobreza, que per la tal persona no se fet prejuy a la altra part contra qui sera euocada, de prouar lo cotrari, o la causa altrament esser ineuocable, dins lo tẽps prefigit per altres constitucions pera posar, y prouar las excepcions impediẽts lo ingress de la causa, y declarant se apres la causa esser ineuocable, lo relador haja de cõdẽpnar a la part en la prouissio en duplicadas despesas pagadoras a la part q obtindra, y si dins los terminis prefigits per altres constitucions a las parts, y al relador, y especialment per la constitucio del any Mil sinccets quaranta fet capitol quart, pera declarar sobre las excepcions impediẽts lo ingress de la causa, no sera per dit relador declarat, la causa se entenga esser restituïda al ordinari, o Baro, y la inhibicio se entenga leuada, a effeete que lo dit ordinari, o Baro haja de passar auant en la causa ab sola cernitaciona del notari de la causa, co no li ha fet prouissio, la qual lo dit notari sia obligat a donar, essent li demanada per las parts, dins tres dies sots pena de priuacio de son officio, y mes lo dit ordinari, o Baro no puga esser inhibir en aquella instantia, y si per descur li era fet dita inhibicio no la

haja

haja de obeir. Plau a sa Majestat que quant en lo cuocar las causas se guarde lo orde supplicat fins a las primeras Corts, y en lo ques demana en declarar las causas dins lo temps prefigit per constitutions, altrament sien haguadas per restituidas al ordinari, no conue se faga nouitat.

DE COMISSIONS DE CAVSAS EN LA REYAL AV- DIENTIA. TIT. IIII.

1. FERRANDO segon en la segona Cort
de Barcelona, any 1493.
Cap. 23.

MES statum, e ordena, que las causas menors de trenta liuras pogan esser commessas ad decidendum a vn dels del consell, lo qual en no del Senyor Rey, o del Loctinent General, o del Portant veus de Governador en son cas puga sentenciar feta primer assignacio a las parts, e oidas aquellas, e si algun dubte li occorria, ho puga referir, e metre en lo consell, e que en ditas causas menors de trenta liuras no sien tinguts los reladors donar dilations, segons lorde desusdit, ans pogan aquellas abrenyara lur coneguda: empero no pogan aquellas alargar mes de las altras causas, segons dalt es estat dit, e si de tals sentencias se supplicara, la causa de supplicacio se haja examinar, e determinar per lo consell axi matex sumariament.

2. LO MATEIX en la tercera Cort de
Barcelona, any 1503.
Cap. 1.

PRimerament, com en la Cort per nos celebrada en lo monastir de sancta Anna a la present ciutat, entre las altras se estava feta vna constitutio començant. *Mes statum, e ordenam, que las causas menors de trenta liuras, &c.* pero per los respectes, e motius en data constitutio contenguts, e en aquella anyadints, de approbatio, e consentiment de la present Cort ordenam, e statum, que la dita constitutio se estena en las causas que seran fins en suma de cent liuras, entes empero, que en las causas que seran de cinquanta fins en cent liuras, haja esser assignats dos doctors dels vuyt del nostre Reyall Consell, pera pronuntiar diffinitiuament en la causa.

DE DILATIONS, Y TER- MINIS PROBATORIS, E INSTRVCTORIS. TIT. V.

1. IAYME primer en Barcelona, any 1251.
Capitol 4.

Negara statum que tota causa de qualque qualitat sera sie finida dins quaranta dies comptadors del die del fermament, si lo temps no sera prolongador per raho de testimonis, e de cartas que fossen en part remotas, e que de aço sie feta plena fe al jutge per iurament, e que sie donada a ells dilatio segons distancia del loc.

2. LO MATEIX en dita Cort
Capitol 5.

ENegara statum que die sie assignat a las parts a pledejar de tres en tres dies, sino que sie causa entre caualler, e caualler, la uors sie assignat de vuyt en vuyt dies, mas si dins quaranta dies se esdeuendra, alguna de las parts appellar a nos legitimament, e no frustatoria sera appellat, no corregga a ell lo dit temps de quaranta dies, mas en lo die per lo jutge statuit que deuant nostra presensia degue comparexer, comparegan, e sien en nostra Cort, fins que hajan oida lur sententia.

3. LO MATEIX en dita Cort
Capitol 6.

ENegara decernim, que si per culpa de la altra part seran passats los dits quaranta dies, ans de diffinitio de la causa, esmen a la altra part, que sens culpa sera stata, totas las despesas, las quals per la dita causa li haura conuengudas sostenir, mas si los dits dies en culpa del jutge seran passats, sens diffinitio de la causa, esmen lo jutge a las parts totas las despesas, las quals per la dita causa los haura conuengudas sostenir.

DE TESTIMONIS, TIT. VI.

1. VSATGE. Statuerunt siquidem.

Tatuiten los desusdits Princeps, que si contentio, ni plet era entre Christians, e Iucos, de cascuna part bastie dos testimonis a prouar lurs negocis, coesa saber vn Christian, e altre Iucu, axi empero que si prouen per lo Christian, testifiqué amdos, el Iucu jur, e si prouen per lo Iucu, axi matex testifiquen amdos, e jur lo Christian.

DE OR.

DE ORDE IVDICIARI.
TIT. VII.

1. FERRANDO segon en la segona Cort de Barcelona, any 1493. Capítol 33.

ER quant lorde de proceir posat per nos ab approbatio, e assentiment de la present Cort, statutin en lo capítol de *littibus abbreviandis*, en la nostra Real Audiencia, e del Governador general, e Portants veus de aquell, se creu esser molt saluable als litigants, e en gran utilitat de la cosa publica. Perço statum, e ordenam, e ab aquesta nostra constitutio volem, sie donada facultat, segon de present donā a totes, e qualsevol ciutats, vniuersitats, e vilas Reys de aquest nostre Principat, que si volran tenir, e obseruar en lurs corts la dita forma de proceir en los plets, que ho pugā fer, e en tal cas los veguers, jutges, assessors, e altres officials sien tenguts ala obseruancia de aquells, axi empero, que las vniuersitats que volran obseruar dita forma ho hajan dit dins vn any, e fer ne acte publicatrament no sen pugan ajudar. *vide l'orig. 2. p. 4*

2. LO MATEIX en la Cort de Mèsto, any 1510. Capítol 36.

COM per la constitutio per nos feta en la segona Cort de Barcelona celebrada en lo monastir de sancta Anna en lo capítol 33. comēçant. *Per quant lo orde de proceir, &c.* fos donada facultat a las vniuersitats Real del Principat d' Cathaluña acceptar lo orde donat en dita Cort, *super littibus abbreviandis*, dins vn any lo qual es ja passat, volem q las ditas vniuersitats hajan la mateixa facultat dins vn any primer vinent. *vide l'orig. 2. p. 4*

3. CARLES en la Cort de Barcelona, any 1520. Capítol 34.

Volem, e ordenam que en los dessuads trette capítols, e constitutios no sien enteses, ni cōpresas las causas pēdents en cara q denūcias, a la instācia comēçadas, y altra sen comēças, e q en ditas causas pēdēts se h ja de feruar las constitutios fins aci ja fetas, e lo que es estat acostumat.

4. LO MATEIX en la segona Cort de Montsó, any 1534. Cap. 8.

MES statum, e ordenā que lorde de las cōstitutios donat en las segonas Corts de sancta Anna dela ciutat de Barce-

lona celebradas per lo dit Catholic Rey dō Ferrando segon nostre pare, e auí, vulgarment dit de *littibus abbreviandis*, sie feruat per las vniuersitats Reys del dit Principat, y Comtats, si dins vn any comptador del die de la conclusio de la present Cort no y hauran contradiet, de la qual cō tradicio haja de appareir en lo cap de la vegueria en la qual no seran acceptadas. *est. l. c. i. p. 2. vide*

DE RELATIONS DE
PROCESSOS, VOT, Y EXA-
MEN DE LAS CAVSAS
EN AQVELLS ACTITADES.
TIT. VIII.

1. MARIA Confort, y Lo dñent general de Alfons quart en la Cort de Barcelona, any 1422. Capítol 13.

ER donar orde a la decisio de las causas ques mena en la Audiencia, e repeller las clamors dels proseguints aquellas, per las grans dilations, e vexacions que prenen, e sostenen per la inculcatio de las ditas causas,

manā, volem, e ordenā la dita Cort approbat, q feta relatio de alguna causa, e los aduocats plena ment oits, e lo Cancellor, Viccancellor, e en son cas Regent la Cancellaria, e lo Cosell plenamet informats en fet, e en dret, los dits Cancellor, Viccancellor, e en son cas Regent Cancellaria sian tenguts deliberar, e concloure ans de oir relatio de altra causa, o fet, e apres dinstres jorns promulgar, e publicar la sentēcia, e decisio de la dita causa axi relada, e votada: la hont empero los dits Cancellor, Viccancellor, o Regent Cancellaria en son cas, e o lo consell no serian a ple informat, o volran, exigint lo cas, pus clarament esser informat, e veure sobre lo dret de las parts e regonexer lo proces si vist aquell no fretura de plus ampla instructio, hajan, e sian tenguts en lo jorn seguent, e continuament entendre en aquell, fins a la final decisio, e deliberar, e conclous, e cullits los vots del consell, segons dessus es dit, ans de oir relatio de altre fet, o causa, si empero vist lo dit proces, fretura de plus ampla instructio, sie manat al jutge, o relador de aquell, que al pus bren que pūca lo instruesca complidament, e entretant pūcan los dits Cancellor, Viccancellor, o en son cas Regent Cancellaria altas causas comēçar, e decidir. Declarat, que hont oida relatio de algun fet, los dits Cancellor, Viccancellor, e en son cas Regent Cancellaria se retiraran deliberar per mls veure lo dret, e veritat del fet, no sie per la constitutio present

C toita

tolta facultat de decidir las causas pocas, e que en-
continent, sens retèrro de delibèratió, en aquil dia
mateix que la relatio fera feta, se poran decidir.

2. FERRANDO segon en la tercera Cort
de Barcelona, any 1503.
Capitol 3.

MES auant cò per la Serenissima Reyna
dona Maria de digna recordatio na no
tra, e apres per nos en la Cort de fan-
cta Anna sic estat ordenat, e statuit temps, dins lo
qual las causas han esser votadas en la Reyal Au-
diencia, perço anyadint a ditas constitutions, e a-
quellas confirmant, statuiim, e ordenā ab appro-
batio, e consentiment de la present Cort, q' apres
que la causa fera relada en la Regia Audiencia, no
sen puga metre altra, fins aquella sic votada, si
dòcs lo relador no era impedit per malaltia, lors
las penas en las constitutions contengudas.

3. L O M A T E I X en la Cort de Mont-
fo, any 1510. Cap. 19.

DEclarant la constitutio per nos feta en
la tercera Cort de Barcelona en lo mo-
naster de frares menors, començant.

*Mes auant com per la Serenissima Reyna dona Ma-
ria, &c. Statuiim, e ordenam* que los reladors tra-
gan en setmana tantas causas, com los parra pu-
gan despedir cascun die. Entes, e declarat que la
causa primer posada sic primer expedida, si

doncs no havia menester major examinatio en
dret a arbitre del consell, car en tal cas volè ques
puga proceir a examinatio d' las altres causas, en-
carregant la consentia dels votants, que com
mes prest poran expedesca las causas primer dis-
putadas tant com los sie possible, e que lo dit re-
lador no puga metre altra vegada causa alguna
en setmana, fins a tāt que sie votada la causa que
fera feta disputada a relatio sua.

4. L O M A T E I X en dita Cort,
Capitol 24.

STatuiim encara, e ordenam ab loatio, e ap-
probatio de la present Cort, que sobre lo
straure de las causas en setmana, e relar, vo-
rar, e sententiar aquellas sie feruar orde fins aci
obieru r, coes que los vuyr doctòrs del consell
entren per orde per setmanas, e que sien pola-
das en setmana las causas que tendran mes anti-
gament denunciadas segons la antiquitat, depor-
tar empero primer lo salari del General, e que si
algu dels litigants instara ques faga la sua causa,
pus sie depolar lo salari que necessariament se ha-
je a fer aquella causa, segons lo torn, leuada tota
facultat de dispensar contra aquells, e co-
mençara lo orde, e effede de la present
constitutio passats tres meios
apres la publicatio
de aquella.

(?)

LIBRE QVART DE LAS CONSTITVTIONS DE CATHA LVNYA SVPERFLVAS. CON TRARIAS, Y CORREGIDAS.

DE IVRAMENT, AXI VO
LVNTARI COM NECES-
SARI, Y DE FIDE
LITAT. TITL.

1. V S A T G E. Iudici jurent.

Veus juren a Christians, mas Christians
a lucus, nunca.

2. V S A T G E. Sacramenta rustici.

LOS sacraments dels pagefos que tenen
mas, e lauran ab vn parell de bous, sien
creguts fins a set sous de plara. Dels al-
tres vilens que son dits bacallars, sien creguts los
sacraments fins a quatre mancosos de or de Va-
lencia, de aqui auant quisque juren, mostren ho
per judici de caldena.

1. I A V M E segon en la Cort de Leyda,
any 1500. Cap. 6.

Ordenany

ORdenam, e statuim la present Cort ap-
probant, que del statut, e ordinations fe-
ras per lo Señor Rey en Iacme de bona
memoria auí nostre sobre las vñras dels lueus, e
sobre les contractes vñraris se remogut lo sagra-
ment, que per los Chriştians de aquells lueus pre-
stecs, e manifestas reebent, es acostumat esser fet,
perço car per occasio del sagramēt que aquells
Chriştians fayan de obseruar lo dit statut del Se-
ñor Rey en Iacme de bona memoria, seguan
molts perjurs, per tal com quaix negu Chriştia,
per la necessitat que sostenia per aquella mǎleu-
ra, nos guardaua de fer contra lo dit sagramēt, e
per las fraus quels dits lueus continuament fa-
bian, aquell statut no seruauan, ni podian obser-
uar, e per aquesta raho, a squiuar, e donar als dits
perjurs remey, ordenam, e statuim, que cascun
lueu quiscun any jur, e jurar haja per Deu, e per
los deu manaments de la Ley de Moyse, e per
las malediccions en poder de nostre balle, o ve-
guer, la hont balle no haguessim, tenir, e obser-
uar lo dit statut, sens nēguna frau, e los lueus qui
no stan, o no staran en los locs nostres, en poder
de aquell balle del loc hont estaran, per tenir, e
complir aquest statut, lo dit sagramēt façan, e de
aqui auant los Chriştians fer lo dit sagramēt no
sian tengurs, las altrás cosas contengudas en lo
dit statut en sa força duradoras.

DE S A L A R I S.
TIT. II.

1. P E R E terç en la Cort de Montsó,
any 1363. Cap. 15.

Sots pena de priuatio del officio lo
Portant veus de Guernador, o
de Procurador general en Catha-
lunya, e lo Balle de Cathalunya ge-
neral sien tinguts complir, e por-
tar a acabament de aci a la festa
Omnium Sanctorum primer vinent la constitu-
tutio per nos feta en la Cort de Ceruera que co-
mença. *Ordenam encara, e statuim que lo balle, &c.*

2. L O M A T E I X en dita Cort.
Capitol 21.

COM los notaris salaris reban sobrepu-
jants tots aquells, qui lur salari ratxar po-
den, segons la constitutio per nos feta, en
la Cort de Ceruera, qui comença. *Finalment con-
firmants, &c.* dins vn any cōtinuamēt següēt rat-
xar los salaris, si a tinguts, la qual cosa si nou fa siē
de tota honor, e officí que pugā hauer, e ara hajā
en per tots tēps inhabils, de decret sian priuats.

3. P E R E terç en la Cort de Cer-
uera, any 1359.
Cap. 14.

ORdenam encara, e instituim, que lo Balle
general de Cathalunya, de aci a vn any, pri-
merament sots pena de doscents diners de
ortie tengut de fer taxatio de totas scripturas
del officí del Portant veus de Guernador en
Cathalunya, e encara de algutzir de la cort de a-
quell, e aquella faça ab consell dels dos Con-
sellers de la ciutat de Barcelona, e semblant cosa
faça, e sie tengut de fer lo dit Portant veus sots
aquella mateixa pena, e enfre lo dit terme, e ab
consell dels dits dos Consellers de las scripturas
del officí de la Ballia general, la qual pena si co-
mesa sera aquells remetre no pucan.

4. F E R R A N D O segon en la segona
Cort de Barcelona, any 1423.
Cap. 40.

PRouem, e manam que los notaris, e scri-
uans per qualseuol actes, e scripturas que
faran, no pogan rebre dels litigants sino
lo salari de las scripturas taxats per constitucio.

5. L O M A T E I X en dita Cort.
Cap. 63.

PER quant per los demunt dits officials
ordinaris, e lurs scriuans se fan alguns abu-
sos, en pendre salans excessius. Perço sta-
tuim, e ordenam, que en los salaris dels jutges, e
assessors, e dels scriuans, e altres sien seruadas las
constitucions sobre aço disposants, e quant al sa-
lari dels peatges sie seruada la constitutio dels
cenfals, no obstant, e expressament reuocat qual
seuol abusos fins aci fets.

DE S A L A R I S D E L S O F F I
C I A L S R E Y A L S S O B R E
L O G E N E R A L. TIT. III.

1. C A R L E S en la segona Cort de Mont-
só, any 1334. Capítol de
Cort 7.

Considerant que per los tres
staments de la Cort general
que de present se celebra en
la present vila de Montsó als
Cathalans, son stats delibe-
rats dos capítols del tenor
següent. Per quant algunas
vegadas se sdeue que en tot
lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Ro-
c 2 fello, y

fello, y Cerdanya, noy es lo Rey nre Señor, ni son Primogenit, ni son Loçinēt general, y en tal cas es disposat per cōstitucions d̄ Cathaluña q̄ los doctōrs de la Rey al Audientia del dit Principat, y Cōtats hā a seguir la Audiētia del Portāt veus de general Gouernador de Cathaluña, y en dit cas lo assessor de aquell prē lo salari assignat en son cas al Regēt la Cācellaria de sa Majestat en Cathaluña, e si dit assessor no es del nombre dels doctōrs de la dita Rey al Audientia, resta dit Regentia Cancellaria sens salari algu, e prohibit de aduocar, y aconsellar en las causas que son, y poden venir en la dita Rey al Audientia, segons que per constitucions esta ordenat, e per ço com ja en tal cas sone prouet en la persona de micer Frācesc Franc quondam Regent la Cancellaria de Cathaluña, es estat deliberat per dits ſtaments que tantas vegadas, y per quant de temps com se seguira en dits Principat, y Comtats no esser hi la Rey al Majestat, e son Primogenit, o son Loçinent general en tal cas essent lo assessor, o lo qui regira la assessoria de la Gouernatio del nombre dels dits doctōrs de la dita Rey al Audientia, o no essent del dit nombre se pagat per los Deputats de Cathaluña a micer Mari Joan Sunyer doctor Regent la dita Cancellaria de sa Majestat en Cathaluña per lo dit temps a raho de quatrecentes liuras Barcelonesas per quiscun any. Entes empero que per ço no fie en res prejudicat, mudat, ni disminuït lo salari del dit assessor en dit cas, ni del dit Regent la Cācellaria de Cathaluña en qualseuol cas, o casos, que per cōstitucions altrament li pertangues, e per lo semblāt es estat deliberat en dit cas que lo Rey, e son Primogenit, e son Loçinent general no serā en tot lo dit Principat, e Comtats, ates que lo Cāceller no dexa de pendre treballs sens las contentions de jurisdicchio, y fins a vuy no ha acostumat en dit cas rebre salari algu, q̄ de aci auāt seguint selo dit cas se pagat per los dits Deputats de Cathaluña a don Joan de Cardona elect Bisbe de Barcelona, e Cancellor Rey al de sa Majestat en dit Principat, e Comtats lo salari, si se segons que essent present la Majestat Rey al, o son Primogenit, o son Loçinent general en dits Principat, y Comtats les acostumat de pagar. Per tant ja dita Cort, e los dits tres ſtaments de aquella suppliquan a v̄a Majestat li placia los dits dos capitols, e cosas contenudas en aquells atorgar per acte de Cort, manant que se insertaten en lo proces general de la dita Cort, e Corts generals que de present v̄a Majestat celebra en la dita vila de Montfio, y manar expedir las prouiuions, o letras oportunas per effectiuatio del dit capitol. Plau a sa Majestat.

2. LO MATEIX en la tercera Cort de Montfio, any 1537. Cap. de Cort 9.

PER quāt algunas vegadas se sdeue que en totlo Principat de Cathaluña, y Comtats de Rossello, y Cerdanya noy es lo Rey nostre Señor, ni son Primogenit, ni son Loçinent general, y en tal cas es disposat per cōstitucions de Cathaluña q̄ los doctōrs de la Rey al Audientia del dit Principat, e Cōtats han seguir la Audientia del Portāt veus de Gouernador de Cathaluña, y en dit cas lo assessor de aquell prē lo salari assignat en son cas al Regent la Cācellaria de sa Majestat en Cathaluña, e si dit assessor no es del nōbre dels doctōrs de la dita Rey al Audientia resta dit Regent la Cācellaria sens salari algu, e prohibit de aduocar, y aconsellar en las causas q̄ ion, y poden venir en la dita Rey al Audientia, si se segons per constitucions esta ordenat, e per ço com ja en tal cas sone prouet en las personas de micer Frācesc Franc, e micer Mari Joan Sunyer quondam, es estat deliberat per dits ſtaments q̄ tantas vegadas, y per tāt temps cō se seguira en los dits Principat, e Comtats no esser hi la Rey al Majestat, e son Primogenit, o son Loçinent general, en tal cas essent lo assessor, o lo qui regira la assessoria de la Gouernatio del nombre dels dits doctōrs de la dita Rey al Audientia, o no essent de dit nombre, se pagat per los Deputats de Cathaluña a micer Pere Arnau Gort doctor Regent la dita Cancellaria de sa Majestat en Cathaluña per lo dit temps a raho de quatrecentes liuras Barcelonesas per any. Entes empero que per ço no fie en res prejudicat, mudat, ni disminuït lo salari del dit assessor en dit cas, ni del dit Regent la Cācellaria de Cathaluña en qualseuol cas, o casos que per constitucions altrament li pertangues. Pertant la dita Cort, o los dits tres ſtaments de aquella suppliquan a v̄stra Majestat li placia lo dit capitol, y cosas contenudas en aquell atorgar per acte de Cort, manant que se insertat en lo proces general de la dita Cort, o Corts generals que de present v̄stra Majestat celebra en la dita vila de Montfio, y manar expedir las prouiuions, o letras oportunas per effectiuatio del dit capitol. Plau a sa Majestat.

3. PHILIP Princep y Loçinent general de Carles en la primera Cort de Montfio, any 1547. Capitol de Cort 33.

PER quant algunas vegadas se sdeue, que en lo Principat de Cathaluña, y Cōtats d̄ Rossello, y Cerdanya noy es lo Rey nre Señor, ni son Primogenit, ni lo Loçinēt general, attes

attes que lo Cancellor no dexa de pendre treballs en las contentions de jurisdicció, y fins a vuy no a acostumat en dit cas rebre salari algu. Perço los dits tres flaments supplican a vostra Alteſa vulla ſtatuir, y ordenar, que de aci al deuât ſeguintſe lo dit cas ſie pagat per los Deputats al reuerent micer Mathia Sorribes Abbat de ſanct Saluador de Brea, e Cancellor de ſa Majeſtat en dit Principat, y Còtats, o al qui per ell lo dit offici de Cancellor regira, lo ſalari, ſi, e ſegons que eſſent preſent la Majeſtat Reyala, o ſon Primogenit, o ſon Loctinent general en dit Principat, y Comtats eſa coſtumat de pagar al Cancellor, cò axi ſie eſtat proucit en lo paſſat en la perſona de doa Ioan de Cardona elet de Barcelona, e las horas Cancellor en las Corts celebradas en la villa de Montſó lo any 1534. Plan a ſa Alteſa.

4. LO MATEIX en dita Cort Capítol de Cort 34.

Perque ſabe moltas vegadas ſe eſdeue, q̄ en lo Principat d̄ Cathalunya, y Còtats de Roſello, y Cerdanyanoy es lo Rey noſtre Senyor ni ſon Primogenit, ni Loctinent general, y lo Regentia Cancellaria en tal cas no reb ſalari algu, y no pot aduocar, ni aconsellar en las cauſas que poden venir, e ſon ja en la Reyala Audiencia, e als altres Regents la Cancellaria per ſa Majeſtat, y per los tres flaments del dit Principat en las Corts paſſadas ſon ſtadas dadas, y assignadas quatrecentſes liuras per any. Perço, y altrament ſeguint las ditas praticas, y forma de ditas conſtitucions ſupplican dits tres flaments a vostra Alteſa, vulla ſtatuir, e ordenar, que en dit cas de abſentia de ſa Majeſtat, e de ſon Primogenit, y Loctinent general de dits Principat, y Comtats ſian dadas a micer Franceſc Montaner quatrecentſes liuras pagadoras per los Deputats de Cathalunya dels emoluments del General del dit Principat, coma a micer Franceſc Franc, y a micer Marti Ioan Sunyer, y a micer Pere Arenau Gort ſon eſtadas dadas, y pagadas. Plan a ſa Alteſa.

5. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort 44.

Supplican los tres flaments de la preſent Cort que placia a vostra Alteſa ſtatuir, e ordenar, que al aſſeffor del Portant veus de general Gouernador en lo Principat de Cathalunya ſie conſtituit ſalari de ſinquanta liuras, pagadoras per lo General de Cathalunya per quicun any, que lo aſſeffor amira, y habitara fora de Barcelona, ſeguint lo dit Portant veus de Gouernador tots los vuyt meſos que quicun

any es obligat anar per la terra, y no altrament, e ſi lo dit aſſeffor no ſeguiria fora dita ciutat de Barcelona lo dit Portant veus de Gouernador quicun any, tots los dits vuyt meſos, ſino part de aquells, que en tal cas li ſie ſeta deduſcio del dit ſalari pro rata temporis que no haura ſeguit, e que lo dit ſalari en la forma preſcrita pagador, ſie durador, e pagador fins a las primeras Corts tantſolament. Plan a ſa Alteſa.

6. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſó, any 1535. §. del Capítol primer.

E Que en lo dit capítol 44. de las Corts de 1547. ſie ajuſtar que ſempre que lo Gouernador vaj fora de Barcelona, lo aſſeffor ſe tengut de anar ab ſaluo juſt impedimēt de abſentia, o malaltia.

DE FE, E AVTHORITAT DE CARTAS. TIT. IIII.

1. PERE terç en la Cort de Perpinya, any 1551. Cap. 27.

Probands lo capítol ſet en la primera Cort d̄ Barcelona per lo Senyor Rey en ſa me auí noſtre de bona memoria celebrada, lo qual comença. *Algunna carta de Iueus, &c.* E a aquils ajuſtants ſtatuum, e ſancem que no tantſolament en la carta de uſura, ans en carta no uſuraria lo dit capítol de aqui auant ſie obſeruat, declarants per aqueſt nom de carta inſtrument public, e ſcriptura de terç, o judicial, o qualſeuol altra ſcriptura de terç eſſer còtēguda.

DE ACTIONS, E OBLIGATIONS. TIT. V.

1. PERE terç en la Cort de Perpinya, any 1551. Capítol 23.

Squinar occasio de ſer comandadas nictas entre las perſonas dejas ſcritas, ordenam, e ſtatuum q̄ per alguna carta de comanda pura la qual luen ha, ſeta a Chriſtia, aq̄ll Chriſtia no ſie pres, ſi doncs aq̄lla comanda no ſos ſeta per Iueu, ja algu Chriſtia

C 3 merca-

mercader, per raho de la mercaderia, e allo mateix en lo cas contrari volent esser obseruat, q'os esafaber quel lueu en altra manera, sino axi com lo Chnristia, no sie pres per carta de comanda, que a ell haja feta lo Chnristia, com per la condicio de las ditas personas, la dita comanda reputam, e fingiam esser ficta, e no vera.

DE VSVRAS, E BARATAS. TIT. VI.

1. I A V M E primer en Tarragona,
any 1224. Cap. 20.

Statum que lueus no prengan vltra vint sous per cent, e que no mesclen i sura ab la sort, e aco axi en Cathalunya manam esser obseruat.

2. L O M A T E I X en Girona,
any 1240. Capítol
vnic.

I Acme per la gratia de Deu Rey de Arago, e de Mallorca, e de Valencia, Comte de Barcelona, e de Virgeli, e senyor de Montpelier. A tots los sotsmeios de las terras, e Regnes nostres grata, e beneuolença en per tostemps. De la Reynal beneuolença fe pertany, axi entendre al profit dels sotsmeios, que foragitadas a aquellas cosas, que a la communia vilitat son nobles, a aquellas cosas solament nodresca, e conferue, que esguardé lo profit dels singulars, don se tegueix, que la deuotio Chnristian. ja de tot en tot abstinentie de extorsio de vsuras, en tal manera le infaçiable auancia dels lueus a condeçai esser cruel, que de aquells qui per lurs necessitats prene pecunias a prestec, no solament immoderadas, e cõtra la manera temps ha per nos consili uida, mas encara en greu dispendi de rota nostra terra, no temen exigir vsuras, de vsuras, perço nos no volents de tot en tot, e als precludir licẽcia de preprestar lurs pecunias per vilitat dels Chnristians, necessitat, e encara sanor, mas cobejants impolir manera a lur voracitat, statum, axi en los passats, com en los deuendours contra des, o dutes vsuratis, que negn lueu gos pendre per vsuras, mes de quatre diners en lo mes, per quicuna iura de diners, ne vltra aquesta manera, segons la qual pecunia prestada en vn any en la siscna part tant solament sia augmentada, palefment, o amagada a presumẽca extorquir, exigir, o rebre, axi que sis vol la pecunia dada a prestec sie de poca, de molta quantitat, o encara lo temps

de la paga faedora sie long, o breu, sis vol lo deute sie ab carta, o sens carta, o dadas penyoras mobles, o immobles, o no dadas, en ninguna manera sie sobrepujada la manera per nos prefinida en pagar vsuras, o en rebre fruyt de las penyoras. E si del fruyt de las penyoras, per algun d'conueniment rebran vltra la manera prefinida, vaja als lueus creedors en paga de lur sort, axi que per aquesta receptio sie minuada la sort al deudor comptada prorata dels fruyts, vltra lo prefinit compte de vsuras, rebuts. E si sera tant allo, q' de ls sobredits fruyts hauran mes rebut, que la sort de toren tot euanesca, los lueus san forçats de retre ja cautio de aquell deute. Statum encara que nul lueu de aqui auant, mesclant las vsuras ab la sort, o en las cartas primordials, o en algunas nouations subsequents, axi com han acostumat a fer, o per altre qualseuol excogitat enginy, gos exigir vsuras de vsuras, mas simplement, e sens tot frau, segons la sort nonbrada al deutor del die de la numeratio feta, entro al die de la paga, compte las vsuras, ne sobrepuiga la forma demunt taxada. E perço que a la sobreditat malaltia medicina conuenient sie ajudada, statum, que ls lueus en las ciutats, vilas, castells, e loes hont fligan, vna vegada corporalment presten jurament, en ma del veguer nostre, o de aquell qui aco sera constituit, que en tots contractes viurans axi tor, e la forma per nos statuida en totes cosas obseruaran, e que aquellas cosas en res no sobrepujaren, e quiscun notari hoja enuers si los noms dels lueus, qui en aytal manera hauran jurat, ne gos algu notari fer cartas del dit lueu, si doncs no haura los nòs de aquell deuers sie a aqll sols faça cartas, los quals en ventat trobara axi hauer jurat. Ajustam encara q'en quiscuns contractes, o cartas d'ostelimonis almẽys sian posats, qui conegan las personas dels contractants, e sapian la veritat del fet. Item statum que si no pecunia nonbrada, mas altres cosas seran prestadas, qui estigan en pes, o en mesura, axi com blat, vi, oli, e femblants, sie guardat, e beates, que sots aquella specie no sie fet algu frau a nostras constitutions, mas que segons las mesuras, o pesos, en pagar la sort, e vsura, semblant obseruancia sie hauda, e si las cosas volran tornar a pecunia, sie hauda seel extimatio de aquellas cosas, segons lo temps en que foren liuradas, e fetalegitima extimatio, procecsan al contracte, segons la forma d'ellus nomenada. Item statum que ls notaris subtilmẽte, e diliget enquiran en quicun contracte, ja si entre lo Chnristia, e lo lueu cõtra la ordinatio nostra, sia fet algun frau, o machinatio, ja qual si trobaran esser entrecuaguda, al jutge, o veguer president en aquell loc nou trigan reuelar, nin façan las cartas en alguna manera. E a esquivar tota sospita, abans

ta, abans de la confessió de la carta del Christia deutor, o si molts deutors seran, de quiscun dells, o almenys pus honest, e del qual mils sera vist, que sapia la veritat del fet, exegescan aytal jurament, jur jo aytal, que en aquest contracte no he fer algun fran, o machinatio, ni he conegut per algu esser feta, qui contra cõstitutio del lleyor: Rey aquest jueu haja alguna cosa de mi, o dels altres condeutors, o fermiças per vsuras de aquest deute, anstanta sort e rebuda, e tals vsuras a ell prometer, ni alguna cosa vitra aço li he donada, ni promesa per aquest deute. E de aqui auant lo notari hagua noticia de la sort, e de las vsuras, faga las cartas axi distinctament, q̃ la sort per si, e la vsura per si sien nomenadas, ne per raho de elongament, o per alguna altra cauã gos fer vn cumul de la sort e de las vsuras, e si algũ no rarien altra manera que deslussit, faga cartas dels Iueus, en per tostemps sie priuat del offic de tabellionar, e no resmenys sie punit en deguda pena, segõs arbitre del jurant: lo Iueu encara q̃a cõtra la preñida manera publicamẽt, o amigada alguna cosa del seu deutor exigir, rebre, o demanar presumira, o per alguna machinatio, o frau, las vsuras en la sort ajustara, o vitras de vitras pẽdra, e contra las ditas constitutions alguns cosas acceptara, ipso facto, de tot aquell deute sie tur, en lo qual sera vist aço hauer comes, la meytat del qual al deutor, e altra meytat al nostre veguer sie aplicada, e aquesta pena tantas vegadas sie com es, quantas per algun contra la preñida manera en alguna cosa sera atẽtada. En los passats empero negocis aytal cautela ajustam, perço que nos publica amigar la veritat, que si de la quantitat de la sort nombrada, o de las pagas fetas axi de sort, cõ de vsura, o de la vsura en la sort mesclada, en la primera carta, o en algunas (subsegüets ex) equadas nouaciõs, las quals en sdeuenidor vedã esser fetas entre lo Christia, e lo Iueu, questio, o diffencio sie hauda, axi q̃ en aquestas sian trobats discordants quiscuns dells, primerament prestat jurament de dir veritat sie request per lo jutge, e si cõcordes seran trobats, faga als dits de aquells, e fauors la forma per nos statuida sie, seruada, car als negocis passats, aquestas constitutions nostras estienem. E si seran trobats discordants, sie in iuncta prouaa Christia, qui per dos, o tres testimonis idoneus, Iueus, o Christia, o per al tras legitimas prouas la sua intencio proue, e si testimonis Iueus no pora hauer, en aq̃ts casos abait la sola proua dels Christians, no obitãrs cõstitutions, de proua per Iueu, e Christia faedora, per nos, o antecessors nostres en fauor dels Iueus fetas, mis si en desfallimẽt de proua la cosa vẽdra en dubte, de la sort q̃ es cõtenguda en la carta, sie deduida la vsura, quita la sort es presumat esser aplegada, segõs la dilatio de la paga fae-

dora en la carta cõpresa. E aquella deducio sie feta a raho de quatre diners per liura en lo mes, e feta aytal deducio, segons aço que restara de la sort, sie comẽçat de fer compte del die q̃ fou feta la carta, axi empero q̃ la forma, e manera per nos constituida en alguna manera no sie nafrada. Encara mes en los passats prestics ajustant aquest temprament, que quãtseuulla sie lo tẽps que no haguessen cobrada lo sort los Iueus, no prengan vitra lo doble, çoes que no demanen, ni prengan resmes per raho de vsuras despuys que a la sort la vsura sera egalada, e despuys que sera feta tal paga, o sino la voldran rebre, sie depõsada la peccunia, e consignada, e lauors los Iueus sien cõfissets retre a lurs deutors las cautions. Item per que en los juraments faedors no sie la condicio dels Christians pior, que aquella dels Iueus, statum que los Iueus en causas causas de aqui auant, no en lurs synagogas, o en loes separats, segons que en alguns loes han acostumat fer, mas deuant lo jutge en las cort, o en los loes en que los jutges jutgen, e hont los Christians prestan lurs juraments, ells semblantimẽt juren sobre la ley de Moyses, e los deu manaments de la ley, e otras solemnitats, e malediccions que segons costuma de Barcelona especificar son acostumats en los iuramẽts dels Iueus, a ells apres en tot loc sien especificats, e aquella solemnitar en lurs juraments iresttagablement sie seruada, la qual perço que fots cuberta de ignorancia no puxa esser irritada, a totras las ciutats la trametem escrita de nostre segell roborada, perço que aqui sie seruada, e per los Bisbats los defensors de las ciutats la fagan inuiolablement obseruar. E perço com haucem molt a cor, que totras las sobreditas cosas axi inuiolablement sigan, perque en tots los loes a nostra jurisdiccio fotsmefos perpetuamente obtengam firmitat, manam a tots veguers, balles, justiciers, e qualseuol jutges, que deuers la obseruano de ditas cosas, axi sdeuenidoras, com passadas ab sollicitut vellen, e eutenan. E si cõtra las ditas cosas faran, o en exercir aquellas seran trobats negligents, o remissos, a nostre arbitre sien punit, e no resmenys de lurs officis sien priuats, e fecturegen de honor, e de potestat de iustar. Statum encara, que qualseuol testimoni, sie Iueu, o Christia, qui en aquestas cosas que per nos son constituidas en qualseuol cas feta atrobat hauer perjorat, axi com a perjur de aqui auant a testimoni no sie admes, e no resmenys axi com a falsari segons costuma de nostra terra sie punit.

3. I A V M E segon en la primera Cort de Barcelona, any 1291.
Capitol 9.

Algu lueu no puga prestar, ne gos feralgun cōtraſte, ne baram d'blat, ne de oli, ne de laſta, ne de venema, ne de algunas altras cosas daqui auāt, ſino diners a raho de quatre diners per liura en vn mes, e que no goſen rebre feruey, nel faſan rebre, e ſi contrafan, quel cōtraſte no haja valor, e que ſie ſeta enqueſta cōtra ells, de aço que hauran rebut mes de quatre diners per liura en lo mes.

4. **LO MATEIX** en la ſegona Cort de Barcelona, any 1299. Capitol 7.

LO ſtatut, e ordinations que lo Senyor Rey en lacme de bona memoria auí no ſtre ſeu ſobre las vſuras dels lucus, e altras ordinations ſetas per lo dit Senyor Rey en lacme auí noſtre ſobre los cōtraſtes vſuraris, e ſobre los ſets dels lucus, e ſobre los notaris qui las cartas ſaran vſurarias, e todas las altras ordinations ſetas en Corts generals ſobre los lucus, ſien ſeruadas, e ſeguidas en totas cosas, e per totas, e per los lucus, e encara per los notaris, axi cō en los dits ſtatuts, e ordinations es contengut, e ſi ſera ſet cōtra per los lucus, o per los notaris, quen ſien punits, ſegons las penas en los dits ſtatuts, y ordinations ſtablidas, e encara en altra manera, axi com dret, o raho ſie

DE COMMERCIS, Y SEGVRETAT DE CAMINS. TIT. VII.

1. **CARLES** en la Cort de Barcelona, any 1520. Capitol de Cort 3.

PER quant per lo Catholic Rey don Ferrando de Alta recordatio en Corts generals celebradas en la vilade Montſo ab aſte, y capitol d' Cort es eſtat atorgat a tots los habitants, y poblats en lo Principat de Cathalunya, poder anar, y cōmerſar en totas las terras de Aphrica cōquiſtadas, y cōquiſtadores, ſrācs de tots drets, e ja los ciutadas de Barcelonā ho teniē atorgat per priuilegi Rey. E com apres per lo Catholic Rey dō Ferrando de indecible memoria auí de voſtra Alteſa en las derrerās Corts de Montſo ſie cōſumāt dit priuilegi, cōmers, y franqueſa tant en lo Reyalm de Bugia, cō encara d' Tenes, y Ora, los quals aſte de Cort, y priuilegiara derrerament per voſtra Alteſa ſien eſtats jurats. E com en lo caſtell de Alger vn nomenat Pedro de Pas vulla exigir drets de general Moxerifaſy axi matex en altras parts de dita Bar

beria, de hōt hauien preſas, e tēgudas algunas robas, e mercaderias de mercaders d' aquella patria, e per vſa Alteſa es eſtat manat ab ſas prouiſions Reyals, q̄ lo q̄ hauien preſa ſie reſtituit per obſeruança de dits aſte de Cort, y priuilegis. Per ço a maior cautela per lo bey vil d' dit Principat, e de la ciutade, negoci mercadiuol de aquella ſupplia la dita Cort general a vſa Rey. Majestat li placia lo dit aſte de Cort, priuilegis, e cōmercis, eſfrāqueſa, e capitols de Cort cōfirmar, e ſer tenir, y ſeruar, y q̄ tots los poblats en Cathalunya, Comtats d' Roſello, y Cerdanya puga entrar, y cōmerçar en Bugia, Giber, Alger, Tenes, Moſtagani, Ora, en Bellis d' la Gomera, Que, Exeral, Tedelis, Aſcollbona, Tunis, Tripol, y Gerbens, y en altras parts de la Barbaria cōquiſtadas, y cōquiſtadoras, ſrācs, e liberos de tots los drets, delmes, Almoxenrifadas, e altras impoſitiōs impoſadas, e impoſadoras per nom de general, o per altre nom que hajan ſguat a vſa Majestat, puix en aq̄las parts no aportē cosas prohibidas p la Sede Apoſtolica. Plau a ſa Majestat ſien ſeruats los priuilegis, cōſtitutiōs, y aſtes de Cort ſobre aço diſpoſants,

2. **PHILIP** Princep, y Loſinent general de Carles en la primera Cort de Mōtſo, any 1547. Capitol de Cort v.

PER quant en los Regnes de Caſtella es prohibit, q̄ ninguns ſabons de loſa, ni braſil nos puga aportar, ni vendre, ni tranſportar en ninguna part del dit Regne d' Caſtella, e ſouint ſe ſdeuenga als Cathalās, y altres vaſſalls de ſa Majestat, q̄ portāt ſabōs de loſa de las parts de Cathalunya, en Portugal, o Flandres, o altras parts de Ponent, axi matex portant braſils de Flādres, o Portugal, o altras parts de Ponent en Cathalunya, o en altras parts de Leuāt, de neceſſitat per no trobar hi vexells que vajeñ a dretura, ſe tenē a deſcarregar, y tranſportar en Caliz, o en altres locs de la coſta d' Caſtella, y p dita occaſio als mercaders ſon ſetas moltras vexations, y grandiffims danys donats, y deſatents de las robas. Per tant ſupplia la dita Cort a voſtra Alteſa li placia per ſa Rey. pragmatika atorgar, que qualſeuol ſabōs de loſa que de Cathalunya, o de qualſeuol part de Leuāt (ſubjectas) domini de ſa Majestat puga liberament paſſar per las mars de Caſtella, y deſcarregar en Caliz, o en altra part del Regne de Caſtella, e aqui tornar a carregar, tranſejar, tranſportar, mudar, variar ab altras qualſeuol ſuſta, o ſuſtas, per portar aquells dits ſabōs en Flandres, o en Portugal, o en altres qualſeuol parts de Ponent, y aço ſens empaix q̄ per ningun los puga eſſer ſete ſens encomimēt de pena alguna. E lo matex ſia entes, y cōpres en los braſils qui de Flādres, o Portugal,

Portugal, o altres parts de Ponēt vindrà en Catha-lunya, o en altra qualseuol part de Leuāt, declarāt fa Alteſa q̄ ditas robas, y mercaderias, axi anant, cō venint per tranſit, pogan paſſar, carregar, deſcarregar per las mars del Regne d̄ Castella, ſens enpaix algu, y ſens incorrimēt de pena alguna, y ſe puga deſcarregar, y traſtejar en la dita ciutat de Caliz, o en altres parts de Ponēt. E aço no obſtant, qualſeuol priuilegis, e pragmatias en contrari diſpo-nēts, e que per aço ſien expedidas prouiſions ne-cessarias, y oportunas, francas de ſegell, y de tot altre dret. Sa Alteſa eſſent en Caſtella manara ſe entenga en lo ſupplicat, y prouēir com millor conuinga.

3. LO MATEIX en dita Cort Capitol de Cort 21.

PEr quāt en las Corts del any 1337. ſonc expoſata ſa Maieſtat que los draps de Catha-lunya, y Cōtats de Roſello, y Cerdanya eren aportats, e entran en Caſtella per los puer-tos ſecos entemps paſſar, y nos pāgaa per entra-da ſino vn ducat per drap de dieſmo, y deſpuys ſonc introduit que alguns arredadors de dit dret han fet, y ſabian pagar per dit tres drets ducat per drap, y a ſa Maieſtat ſonc ſupplicat que li plagues conſentir, y atorgar que los dits draps de Catha-lunya, y Cōtats de Roſello, y Cerdanya puguēſen entrar per mar en los Regnes de Caſtella, ha-uent pagat alli dret de hont ſe foren deſcarregats, y puguēſen eſſer aportats en qualſeuol part de Caſtella ſens pagar altres drets de dieſmo, no obſtant las pragmatias fetas, que no poden entrar, ſino per los puer-tos ſecos, no obſtat los capitols tenien dits arrendadors de dits puer-tos, y que ſa Maieſtat oſſer, que paſſat lo arrendament que las horas corria, ſa Maieſtat ho prouēiria. Perço ſup-plican los dits tres ſtaments a voſtra Alteſa que li placia prouēir, y manar que ſic ab tot effecte, que los dits draps pogan entrar per mar en Caſtella, pagant dit dret de dieſmo, y aquells pogan eſſer apres portats per Caſtella ſens dret algu. Sa Alteſa eſſent en Caſtella manara ſe entenga en lo ſupplicat, y prouēir com millor conuinga.

4. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort 31.

PEr priuilegi del Sereniſſim Rey en Pere de digna recort atorgat a la ciutat de Barce-lona, dat en Barcelona a 3. dels Idus de Ianer del any 1283. entre las otras coſas es atorgat vn capitol del tenor ſeguent. *Item concedimus capi-tulum, quod aliquis lez datus extraneus, &c.* Per-ço los dits tres ſtaments ſupplican a voſtra Alteſa, que per obſeruaça del preſent capitol en lo pre-

deſignat priuilegi contengut, li placia ſtatuir, y or-denar, que tot leuder exigēſca, y culla ſa leuda en ſon loc, com en dit capitol ſe conte reuocais tots abusos. Sa Alteſa perque es interres de part ho comer al Loñuent general que faça juſtitia, y degudament prouēieca.

DE VECTIGALS, LEV-DAS, PEATGES, GABELLAS, Y DE COSAS PROHIBIDAS TRAVRE DE CATHA-LVNYA. TIT. VIII.

1. MARTI en la Cort de Barcelona, any 1409. Cap. 9.

Enyor vos placia atorgar a la dita Cort, que per occaſio, o cauſa d̄ la conqueſta, quel dit ſenyor Primogenit voſtre, virtuofament a deli-berada ſer del dit Regne de Sar-denya, no ſien, ne puxan eſſer fetas, per vos ſenyor, o per ell, o per qualſeuol ofi-cial, o comiſſaris voſtres, o ſeus algunas deman-das particulars, a alguna de las conditions eccle-siaſticas, e vniuerſitats de ciutats, e vilas Reyals del dit Principat d̄ Cathalunya, o a vniuerſitats, o ſin-gulars perſonas de aquella, e ſi lo cōtrari ſe aſſeja-na ſer de fet, que no valgues, ne tengues, ne algũs ofi-cials ordinari, o altres, ne encara algunas vni-uerſitats, o ſingulars perſonas del dit Principat, de qualſeuol conditio, ſoſſen tengudas obeir a le-tras, o manaments, encara penals voſtres, o del dit ſenyor Primogenit voſtre, o ofi-cials voſtres, o ſeus en alguna manera contra forma del preſent capitol, juſſie ſenyor haja per clar la dita Cort, que vos ſenyor parlant ab voſtra Reuerentia, tals demandas per juſtitia ſegons priuilegis, immuni-tats, e altres drets ſer no podets. Plau al ſenyor Rey durant empero aqueſt viatge del dit Rey de Sicilia, e apres per ſpay de tres anys, los quals paſ-sats lo dit ſenyor, e las ditas conditions roman-gan en ſon primer dret, e que per lo preſent capi-tol, no ſie adquiſit dret algu, ni perjudicar al dit ſenyor, ni a las ditas conditions.

2. FERRANDO primer en la Cort de Barce-lona any 1413. Cap. de Cort 5.

COm lo nombre dels focs de algunas ciu-tats, vilas, caſtells, e locs del Principat de Cathalunya ſien diminuits, per mortali-tats, e en altra manera, que placia a vos ſenyor prouēir, que los dits focs de aquellas ciutats, vilas, e locs, e caſtells qui de aço ſe diran agrauats, ſien

C 5 nouella

nouellament, e justa nombrats, e posats en vertader nombre, comanant a ço a certas personas, ab poder bastant, ab la forma, e manera que antigament es acostumat de ferse, que de açiauant los focs qui seran nombrats segons lo dit vertader, e nouell nombre paguen, e hajan a pagar en los carrecos ques hauran a pagar per focs, en lo cas solament heit per constitutio, priuilegi, o costum, o en altra manera. Plau al senyor Rey, e comet ho en cascuna vegueria al veguer, e al Deputat local.

3. CARLES en la tercera Cort de Montfio any 1537. Cap. de Cort. 7.

Per quant per priuilegi del Rey en Pere dat, y atorgat en Caragoça a 4. de Mars 1333. e per acte de Corts del mateix Rey en Pere dat en la vila de Montfio a 18. de Ianer 1363. e per la constitutio del Rey don Ioan segon en la Cort de Montfio capitol 29. E per altres actes, y capitols de Cort, y altres priuilegis generals, y particulars es disposat, que qualseuol persona de qualseuol estatment, o condicio sic, etiam la persona de vostra Majestat, y de la senyora Reyna, y del Primogenit, e infants, e familia, e cosas lurs, y de totes altres personas sien de guerra, o no, excepto clergues, y religiosos, son obligats en pagar, y contribuir a las impositioes de las ciutats, y vilas, y locs Regals del dit Principat, e Corts, e totes exactio, cognicio, e iurisdiccio, e impositio de ditas impositioes ab totes los incidents, e dependents, y emergents de aquellas pertany als cõfellers, paers, cõsells, jurats, e procuradors de las ditas ciutats, vilas, y locs Regals del dit Principat, y Comtats, abdicada totes potestats a vostra Majestat, y a vostre Loc tinent general, y altres qualseuol officials: y axi mateix es disposat, que taulas de carnicerias dins la vila de Perpinya nos poden tenir, ni carns se poden tallar, sino en los locs per los consols ordenat, y que fora la dita vila vnalegua al entorn nos pot tenir taula de carniceria, sino en los locs poblats, nis poden posar, ni tallar carns dins dita vila, sens pagar lo dret dela. E no obstant dits priuilegis, actes, y capitols de Cort e constitutions, algũs capitans de vostra Majestat hã fet parare carniceria, y tallar carns en la dita ciutadella de la dita vila de Perpinya, y requests no han volgut reuocar. Perço los dits tres statments supplicã a vostra Majestat, que cassats, reuocats, annullars, y per cassos, y nulles haguts qualseuol enanaments per los dits capitans, y altres fets, e qualseuol letres, e promissions Regals, y dispriuilegis, cõstitutions, actes, y capitols de Cort sien seruats, y que sie seruada la constitutio feta per vostra Majestat en la derrera Cort de Montfio, que comença. *Per constitutio de Cathalunya, &c.* capitol 22. e anyadint a aquella li

placia statuir, y ordenar, que los officials ordinaris hajan, y pogan proceer, castigar, y punir los contrauentints, per via de querela de pau, y treua, y altramant com a personas priuadas, y en qualseuol manera que ica ben vist a dits officials ordinaris, e las demunt ditas cosas placia a vostra Majestat atorgar sens perjudici dela dita litiuendencia es entre los militars, y la vila de Perpinya. Plau a sa Majestat sien seruadas las constitutions de Cathalunya, y actes de Cort, y prouiso del Rey Catholic.

4. LO MATEIX en la quarta Cort de Montfio any 1542. Cap. 55.

Statum, y ordenam que los qui passarã per lo cami qui va de la ciutat de Vrgel a la vila de Oliana, y altres parts sien obligats axi priuilegiats, com no priuilegiats en pagar dos diners per cascu home de caual, y vn diner per cascu home de peu, y dos diners per cascu animal carregat, y vn diner per cascu animal no carregat, lo qual dret sie durador per temps de quatre anys tan solament, saluats empero a las personas militars, y que se alegren de dit priuilegi militar, lurs priuilegis.

5. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort 17.

Gran tẽps ha que en lo Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya sonc imposit vn dret de sine diners per liura vulgarment appellat. *Dret de las mancas*. Lo qual es molt odios, y danyos al General de Cathalunya, y als poblats en dit Principat, y Comtats, y lo dit dret resta en poder de creadors, y pretes per molts vniversitats, y singulars, que lo dit dret era extingit, e esser satisfets los dits creadors, o almenys podrian esser satisfets, si haguessen empero exigit lo dit dret en lo Realm de França, juxta forma de la impositio de aquell, e per moltes altres causas, y rahons en son cas, e loc de duidoras. E perço la dita Cort supplica a vostra Majestat que se ringa per seruit de cometre, y dar als Deputats del General de Cathalunya ple poder, y conexensa de conexer, terminar, y decidir per sententia diffinitiuu lo dit negoci, oidas las parts, sens perjudici dels contractes dels dits creadors, y administrar dret, y complir de justitia. Sa Majestat ho comet al Loc tinent general que ho veja, y proueeuca de justitia ab lo Royal Consell, ab interuentio dels Deputats.

PHILIP

6. PHILIP Princep, y Loñinent general de Carlesen la primera Cort de Montsó any 1347. Cap. de Cort 37.

S Vpplcan los tres flaments a vostra Alteza, que reuocats, cassats, y annullats qualseuol anaments fets en contrari, jatsie per lo capitol de Cort per lo Rey en Pere atorgat en la vila de Montsó a 18. de Janer 1363. y per la constitutio del Rey don Ioan segon en la Cort de Montsó capitol 29. e per los priuilegis, e constitutios ab paraulas generals sie ordenat lo seguēt. Per maior declaratio, y per tots fins, que qualseuol persona de qualseuol dignitat, preeminencia que sie, encara que sien capitans, y gent de guerra en temps de pau, y de guerra sien tenguts en pagar las impositiōs, y fines, y que los administradors de las vniuersitats, com son consellers, consols, jurats, y altres hajan, y tingan la conexensa, y jurisdicció de las causas de las impositiōs, y que pogan ab effeete exigir los drets de ditas impositiōs, y contra los officials requests que lurs declaratiōs, o prouisiōs exequescan. E si seran remittents, e negligents en exequir lurs sentencias, e o prouisiōs, pogan, y hajan com missio, e facultat de cohibir a quels, y declarar los dits officials, y altres qualseuol remittents, o negligents, e o cōtrauents a dit capitol de Cort esser incidits en las penas de dit cap de Cort, y de las penas del capitol dit, *De la obseruancia*, y que per ditas cosas pogan requeir qualseuol officials quels donen favor, e adjutori, sots pena de priuatio de lurs officis, y de las penas de dit capitol de Cort, en, e sobreditas cosas, sens empero prejudici, nouatio, derogatio dels priuilegis, e actes de Cort sobreditas impositiōs disposants. Mana sa Alteza ques guarden las constitutiōs, y capitols de Cort sobrecap de disposants, senats tots abulos, y reuocats tots actes en contrari fets.

7. LO MATEIX en la segona Cort de Montsó any 1353. Cap. 19.

A Ttes que ab constitutio feta en la vltima Cort de 1347. capitol 71. Es donada forma cō la causa sobre la executio del dret de las marcas, y otras pretençions per occasio del dit dret fos spediā, y en aquella ie haja declarat diffinitiuament reuerada liquidatio dels emolumentos de dit dret, statuiā, e ordenam per la explicatio de dita liquidatio referuada sie, y declaratio dels caps resultants de dita sententia prefigim temps al jutge, y relador de dita causa, y la Rey al Audiencia de dos anys precisos, e peremptiōs del dia que la Rey al Audiencia se prosseguira en Barcelona en auant cōpradors, dits lo qual

ditaliquidatio referuada sie explicada, y los dits caps resultants de dita sententia sien ab effeete de declararls, y que las penas en dita constitutio contēgudas sien entēdas en la present constitutio per obseruancia de aquella.

8. LO MATEIX en dita Cort Cap. 21.

S Tatuim, y ordenam que mulas algunas, matxos, rollins, afens, y otras bestias de treball, ne otras nos pugā traure de dits Principats, y Cortats sots pena de perdre ditas bestias, y q incorregan mes auant en pena de cent ducats de or per quiscuna vegada hi sera contrafet, applicadors al General de Cathalunya, e executadora per aquells son priuatio de lurs salaris, de las quals penas sie adquirida la quarta part al accusador. Entes empero que en la present constitutio no sie compresos los mulats, o pollins, mularas, o pollinas, a sens, o rollins nats en lo terme de Tortosa, e mes auant que no sie fet prejudici als priuilegis de las fitas, y que las bestias compradas en las fitas de Cathalunya pogan esser tretas del dit Principat dins quatre dies pagant lo dret acostumar, ce tant tot fitau, y que sie durador fins a las primeras Cortes.

9. PHILIP en la Cort de Barcelona any 1364. Capitol de Cort 9.

C Om per la constitutio feta per vostra Majestat en lo any 1347. capitol 71. començant *Gran temps ha, &c.* fos prefigit cert termini dins lo qual la causa vulgarment dita de las marcas a instantia del syndic de la lonja de Barcelona, y altres moguda en la Rey al Audiencia contra los heretiers, y creedores de dit dret degues esser finida, y sie estada ja proferida sententia Rey al dins lo temps de dita constitutio a relatio de micer Agusti gallart las horas doctor del Rey al Consell, en la qual sententia fou referuada liquidatio, y apres a cap de algu tēps a relatio de micer Ioan Sunyer quondam doctor del Rey al Consell fons feta prouisiō de liquidatio en dita causa, la qual per lo syndic de dita lonja se pretē esser molt prejudicial a la dita sententia diffinitiuā preceder, per hont lo syndic de dita lonja, y altres suplicaren de dita prouisiō de liquidatio, y encara que per constitutio feta per vostra Majestat en las mateixas Cortes del any 1347. capitol 14. començant. *Attes que per las paraulas, &c.* sie prefigit breu termini axi a las parts, com al relador pera expedir las causas de liquidatio, no resmenys ha gran tēps q dita causa de liquidatio dura a relatio del magnific micer Miquel Miralles vuy doctor del ma-

tlx

reix Rey al Còfcell, y perque a tot lo present Principat importa molt, que dita causa de las marcas sie del tot finida, supplica a vostra Majestat la dita Cort li placia ab loatio, y approbatio lur statuir, ordenar, y manar, que dita causa de supplicatio, y totes las altres causas annexas a dita causa de las marcas, axi per la vna part, com per l'altra mogudas, sien expedidas dins tres anys comptadors del die que la Audientia Rey al començara a proceir en las causas apres de la conclusio de las presents Corts, a fi que la dita causa de las marcas sie del tot dins los dits tres anys expedida. Plau a la Majestat.

DE DRET DE GENERAL. TIT. VIII.

1. PHILIP Princep, y Loctinent general de Carles en la primera Cort de Montsó, any 1547. Cap. 72.

Considerat que lo demanar fan ara los Deputats de Cathalunya de paga, y refayto de las erras que han trobat en los libres de las entradas, y exidas del General de mes de trenta anys en ças, es cosa molt prejudicial als poblats en dit Principat, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, perço que quiscun pagaua lo que los rautics los demanauan, y no es raho q la culpa de dits rauters en lo demanar, y rebre de las mercaderias que entrauen a raho de quatre diners per liura, hauent de demanar, y rebre a raho de deu sous per liura patescan, y paguen los desempatxants, y passants ditas mercaderias, las quals si a raho de deu sous per liura haguessen pagat, no hagueren posat en Cathalunya las mercaderias que y posauan. Perço statuiui, e ordenam que per raho de ditas erras fins açi fetas per dits rauters, nos puga per dits Deputats demanar cosa alguna a dits desempatxants, posants, otracents, en, y de Cathalunya ditas mercaderias, sino de deu anys en sa, y que de assí auant en las ditas erras sien seruats los capitols de Cort, y altres ordinations del general sobre aço disposants.

2. LO MATEIX en la segona Cort de Montsó any 1553. Cap. de Cortii.

Supplica la dita Cort a vostra Alteza li placia statuir, y ordenar, que sie imposat dret del General çoes vint y vn sou per quiscun molto, cabrit, crastat, cabra, e altre qualseuol cap de bestiar de lana, e per quiscun bou, o vaca quatre liuras quatre sous, e vint y vn sou per quiscun

porcell, quaranta dos sous per quiscun porc viu, o bacco de carn salada, dos sous per quiscun quintar de carbo, e vn sou per quiscun quintar de lenya, per tots aquells qui voldran traure ditas virtualles, lenyas, y carbo fora dels Principat, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, y aço sens perjudici de la constitutio sobre aço disposant, remoguts, y leuats tots abusos fins açifets per lo Loctinent general del predit Principat en hauet consentida a diuersas personas moltras licencias de poder traure ditas virtualles, statuint, y ordenant que ditas licencias no sien mes donadas, ans los qui ab ellas trauran ditas virtualles incorregan en las penas contra los fraudants los drets de las Generalitats imposadas, lo qui haura contrafet sie punit com dices: y dits Deputats sien obligats de fer executar aquell sots pena de priniatio de son salari, e que de ditas penas haja la quarta part lo accusador, entenenent que del present capitol sien exceptadas las vacas nadas en lo terme de Tortosa que passan nou anys, las quals pugan traure del dit Regne sens hauer de pagar dit dret, e saluat tostemps propri vs de las ditas cosas per als Cathalans, lo qual propri vs pugan pendre en la tau-la del General que volran. Plau a la Alteza quat al bestiar, y carns, y que sie durador fins a las primeras Corts.

DE NAVS, GALERAS, Y ALTRES VEVELLS. TIT. X.

1. CARLES en la Cort de Barcelona, any 1520. Capitol de Corti6.

Ert lo dan, axi de perill de las animas, com de perditio de personas, y bens rebuts per las fustas de Moros en las terras vehinas a la mar del present Principat, Regnes de Valencia, Mallorcas, y Sardenya, es vist esser necessitat en prouoir en algú remey per aquell, e perque la potentia dels dits Moros es molt major del que solia, par esser mester major prouiso de la que en altre temps se solia fer. Perço supplica la dita Cort a vostra Majestat li placia prouoir, y manar sié fetas quatre galeras, las quals sien armadas en lo principi de la primavera, e visitant totes las costas del Principat, y Regnes per sis mesos donen remey als dits dans, y penills, gouernadas per lo capita qui posat hi sera per vostra Majestat, lo qual haja de jurar, y prometre en poder dels Deputats de Cathalunya, y de las personas per los Regnes deputadoras, cò en aquellas sera present dit capita, que diligentment se haura a cerca

a cerca la dita custodia, en las quals galeras per fer armar, y sostenir aquellas, e citar uniat hauer meiser tretze milia ducats per any, dels quals placia a vostra Majestat voler pagar set milia ducats per any, e posar la deffensio de las ditas terras se fguarda a vostra majestat pus son seus, e vult aqsts seus Principat, y Comtats deure pagar per aqest benefici, sis milia ducats per any, ab lo repartimẽt seguent. Lo Principat de Cathalunya per esser 60. milia focs dos milia y cincẽts ducats, lo Regne de Valentia per esser sin quanta milia focs dos milia ducats, lo Regne de Mallorca ab las illas per esser dotze milia focs sine cents ducats, elo Regne de Sardenya per esser tretra milia focs mil ducats, las quals quantitats pñen summa dels dits sis milia ducats per any. E aca par fufficient prouisiõ per a tant gran neccitat, y sens gran despesa per vostra Majestat, ni per dits Regnes. E que las presas farã ditas galeras siẽ del capita de aquellas, pagant empero lo quint a vostra Reyat Majestat. Quanta la portio tocã a la Alteza, y al Principat de Cathalunya, plau al senyor Rey, y quant en lo que toca als altres Regnes la Majestat prouida altrament que per constitucio de Cathalunya, pagant la Majestat de la Cruzada present, o per venir la portio de la Alteza.

1. PHILIP Princep, y Lo tinent general de Carlesen la primera Cort de Montfõ any. 1547. Cap. de Cort 6.

A Ttes lo gran dany que los Moros han donat de algun gran temps ença en la costa de Cathalunya, Valentia, y las illas, lo qual es irreparable, se supplica a vostra Alteza q mane yucnar sis galeras de Castella en la costa de Cathalunya, y posar, y tenir alguna guarda en ditas mars, per remediar aquellas mars de tanta vexacio com sostenen, y sent ho axtera prouet a la indemnitat dels poblats en Cathalunya, y al descarrec de la conscientia de sa Majestat, y de vostra Alteza. Sa Alteza manara prouir lo que mes conuinga.

DE HOMENS PROPRIIS, TIT. XI.

1. VSATGE. De rebus.

DE las cosas, e de las faciltats dels pagefos, qui moren exorcs, los senyors hajan la part que deguen hauer tots los fills en temps, si romanguessen procreats dels exorcs.

2. VSATGE. De intestatis.

D Els intestats passats de aquest segle, si lexen mullers, e fills, la terça part a conseqüetquen los senyors en lurs facultats, si lexen fills, e no mullers, la meytat a conseqüetquen los dits senyors: si lexen mullers, e no fills, hajan la meytat los senyorsjadits, e altra meytat los parents del defunct. E si parents noy ha, als senyors se donat tot, saul lo dret de las mullers en totes cosas. Axí mateix se de las mullers intestadas defunctas, com de sus es dit dels marits.

1. CONSVETVT.

SI algu qui nunca ha hauda muller mor intestat, lo senyor del deu pedre la terça part dels bens seus, y no alguna cosa altra per raho de intesta, e aco es notat en lo vsatge hont parla de intestas.

2. CONSVETVT.

SI algun fill de algun pages home de algun causal crõ, o d'altra mor intestat apres la mort del pare en alguna vila, o castell del Rey, e aquell no hania certa mansio, mas estaua per algu temps en algun loc, e per altre temps en altre, la terça part dels bens de aquell mobies den hauer lo senyor del pare per raho de intesta, e no lo Rey en la vila en la qual mor, e aco es notat en lo vsatge sobredit.

DE DELMES. TIT. XII.

3. CARLES en la quarta Cort de Montfõ any 1542. Capitol de Cort 15.

GRan agrau, e cosa injusta es pagar se vn deute dues vegadas, lo que depoc rēpsença se es introduit, perque los collectors de las decimas Papals, los quals exigeffen decima de las redas que son dins lur collecta dels beneficis fundats en altrats collectas. E com per dret comu la decima se haja de pagar en la collecta hon son fundats los beneficis, y no en altra collecta hon reben las rendas, hauent respect al cap, y no als mēbres. Perço la dita Cort supplica a vostra Majestat que li si seruey manar prouir ab los rēmeys deguts, que los Bisbats, Dignitats, monastirs, y altres beneficis ecclesiasticos fundats, y tatxats en la ratxa de la decima Papal en lo Principat de Cathalunya, Comtats de Rossello, y Cerdanya, y tenen las rendas en Regnes de

de Arago, y Valentia, Mallorca, y Sardenya, y al-
tras parts no han obligats en pagar decima algu-
na als collectors de dits Regues per las rentas
que en aquells tenen, y cullen, pus per ditas
rentas pagan al collector del dit Principat de

Cathalunya, perque no sien grauas de pagar
duas taxas per vna mateixa Dignitat, o benefi-
ci. Sa Majestat ho manara comunicar ab lo
commiffari general que ho prouesca com mes
conuinga.

LIBRE SINQVE DE LAS CONSTITVTIONS DE CA- THALVNYA, SVPERFLVAS CONTRARIAS, Y COR- REGIDAS.

V A C A T.

LIBRE SISE DE LAS CONSTITVTIONS DE CA- THALVNYA SVPERFLVAS CONTRARIAS, Y COR- RIGIDAS.

DE LEGITTIMA, Y DI- VISIO DE AQVELLA. TIT. I.

1. ALFONS terç en la Cort de Mont-
blanc any 1333. Cap. 27.

Em edicte, e ordenam que en aquells locs en los quals en comprar la legitima la ley gotica fins ara es obseruada, aquella foragitada, sic obseruada de aqui auant la ley Romana. E a queſtas coſas volem eſſer ſeruadas en

las ſuccceſſions de aquellas perſonas qui de aqui auant morram.

1. CONSVETVT.

E Scoſtuma de Cathalunya ſegons ley Ro-
mana, que ſi ſon quatre fills, o tres, o dos,
o hu. deuen hauer entre tots la terça part
dels bons del pare, e mare per legitima de aquells,
e aquella terça part es diuiſa entre tots los dits
fills pereguals parts, tant al major, com al menor
dels fills, e tant al fill de la ſegona muller, e del ſe-
gon marit, com al fill de la primera muller, o del
primer marit, e tant a fembra, com a maſcle. E ſi
noy ha ſino vn fill, aquell haura la terça part de
uant dita.

2. CONSVETVT.

Segons ley gotica de tota la heretat del pare,
o mare, o auo, o auia, ſe fa quinze parts, e de
aquellas onze parts, los fills ſe ſeruan enca-
ra en nombre de ſins a mil entre tots vuyt parts
per la legitima dels, e tant ne pondra lo major,
com lo menor, e per lo contrari, e tant fembra, cō

maſcle, e tant los nats del primer matrimoni, com
del ſegon. E ſino ſera ſino vn ic fill, aquell ſol hau-
ra aquellas vuyt parts totalmēt per legitima ſua,
e de ſet parts romanents de quinze lo pare, e ma-
re pot millorar hu de ſos fills, o ſillas majors, o
menors de ſinc parts. E ſi noy ha ſino vn fill, o
ſilla, neceſſari es aquell hauer aquellas ſinc parts,
car lo pare, e la mare no poden aquellas dar ſino a
fills ſeus. E ſi per ventura pare, o mare quant mor,
negna coſa haura ordenat de aqllas ſinc parts,
axi deu eſſerentes que romangan a tots los fills
pereguals. E axi los fills, o fill ſino ſera ſino vn ic
hauran tretze parts de aquellas quinze ſobre ditas,
en las quals es diuiſa tota la heretat del pare, e de
la mare, mas duas parts romanents de aquellas
quinze pot donar lo pare, o mare aqui volra, e
ſer ſegons voluntat ſua. E aquella ley gotica en
aqueſtas ſe ſerua enuers Tarragona, enuers Cer-
uera, e en alguns altres locs, e per tota Caſtella.
Mas la dita ley Romana ſe ſerua per totes coſas
per altres locs, lo contrari ſe ſerua en Barcelona,
car la heretat es diuiſa en quinze parts, e vuyt ſon
legitima quies diuiſa en trels fills.

DE TESTAMENTS. TIT. II.

3. CARLES en la quarta Cort de Montſo
any 1542. Cap. 25.

Per quelos laics que no ſaben ni
entenen la lengua Latina mi-
llor ſapien, y entengan lo que
diſponen, y ordenan en las ſuas
ſu ſuas voluntats, ſtatim, y or-
denam, que los notaris no pu-
gan rebre, ni teſtificar teſta-
ments, codicils, y donacions cauſa mortis, ſino
en lengua vulgar Cathalana. Volem empero la
preſent conſtitutio eſſer duradora ſins a la con-
cluſio de las primeras Cortes.

LIBRE

LIBRE SET E DE LAS CONSTITVTIONS DE CA- THALVNYA, SVPERFLVAS CONTRARIAS, Y COR- REGIDAS.

DE PRESCRIPTIONS. TIT. I.

1. IAYME segon en la primera Cort de Barcelona any 1291. Cap. 11.

Alguna carta de Iueus qui sie de vſura, pus que ſie de ſis anys auant, no haja valor, e quel Iueu no puxa de aquella vſar en res, ne aquells qui ſeran obligats no ſien tinguts de aqui auant reſpondre en res, ſi en lo endemig no hauia aquell demanat en cort, ſi doncs n'era abſent, o pubill.

2. LO MATEIX en la terça Cort de Barcelona any 1311. Cap. 19.

Ordenam quel capitol per nos fet en la primera general Cort de Barcelona qui es ayal. *Alguna carta de Iueus que ſie de vſura, &c.* ſie tégut, e legut, reuocada toia declaratio, e interpretatio que per nos ſien fetas.

DE SVPPPLICATIONS DE SENTENTIAS. TIT. II.

1. FERRANDO segon en la ſegona Cort de Barcelona any 1493. §. del Cap. 13.

Si de tal determinatio alguna part ſupplicara, que hajan interpoſar dita ſupplicatio dins tres dies juridics, e ſe haja determenar dins deu dies primer vinents. E la part ſupplicant ſi tubcumbira ſie condemnada en deſpeſas. E mes auant nos puga pus ſupplicar, encara ques reuocas la primera declaratio. Entes empero que tant com durara lo juy fobre

las exceptions impediens lo ingres de la cauſa, no corregan los vuyt dies donats a reconuenir.

DE APPELLATIONS. TIT. III.

1. IAYME primer en Barcelona any 1251. §. del Capitol 8.

A cauſa de appellatio quis faça fobre ſententia diffinitua, ſie declarada dins vint dies. E la cauſa de la ſegona appellatio ſie determenada dins deu dies.

DE DESPESAS DE PLETS. TIT. IIII.

1. FERRANDO segon en la tercera Cort de Barcelona any 1563. Cap. 18.

Tatnim, e ordenam, que la conſtitutio diſponent, que los aſtots, e reos in principio litis preſten cautio per las deſpeſas, ſie ſetuada.

DE EXECVTIO DE SEN- TENTIAS. TIT. V.

1. P E R E terç en la Cort de Montſo any 1363. Cap. 39.

Es auant confirmant la conſtitutio per nos feta en la Cort de Ceruera que comença. *Orde nam part aco, que negu no gos vèdre, &c.* Manam ſois pena de de cent Morabatins de or lo ſi de dita conſtitutio inuiolablement

ment effer obseruada, encara que a aquella se re-nuntiat, per qualseuol causa.

2. PHILIP en la Cort de Barcelona any 1564. Capítol de Cort 17.

Placía a vostra Majestat ab loatio, y approbatio de la present Cort statuir, y orde-nar, que todas las sentencias ques donaran per qualseuol juges ordinaris de caps de vegue-rias, que sien doctores en drets, en causas me-nors de cēt liuras prestada cautio se degan execu-tar en fauor dels qui las haurā guanyadas, no ob-stant qualseuol reclamations, y appellations, y in-hibitions, y que per reconuentio ques fara tant dauant los dits ordinaris, com tant poc en la Re-yal Audientia no sien tingudas las causas per ma-jors, ans quantal effe-cte si las causas son majors, o menors se haja de mirar la demanda del actor a folas. Mana sa Majestat que se executen las senten-cias de appellatiōs per los ordinaris fins en quan-titat de vint liuras, y que dure fins a las primeras Corts.

4. LO MATEIX en dita Cort Cap. 18.

Com per constitutio feta per vostra Ma-jestat en las derrerars Corts celebradas en la vila de Montño en lo any mil cinc-sents sinquanta tres, capítol sesse, se disposat, que las causas menors de deu liuras, e fins en dita su-ma sien sumariament, y de pla sens processos en scrits per los officials inferiors ordinaris deuant los quals se aportaran decididas, y determinadas, continuant solament aquellas en los registres de las causas verbals de lurs corts, abque los testi-monis sien redigits en scrits, y se veja a la experi-entia, que appellat se de ditas sentencias la part que ha decaygut, y euocant se la causa de appella-tio a la Regia Audientia se despen en ellas mes de lo que no muntala valor de la dita causa, sup-lica a vostra Majestat la present Cort, que ab lur approbatio, y conlascament sic statuir, y or-denat, que las causas de appellations fins a la sum-ma de deu liuras inclusue no pogan entrar en la

Audientia, nia la cort dels Portants veus de ge-neral Governador del Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, ans se haja de appellat al mateix ordinari, mudat lo assessor, o jutge, y en las ciutats, vilas, o locs ahon hi haura jutge de appells, se haja de appellat al tal jutge de appells, y las sentencias se pogan executar per los ordinaris, no obstant las appellations preditas, ni inhibitions de la Regia Audientia, o dels Gouer-nadors emanadas, y per leuar en causas de tāt po-ca importancia las parts de despesas, placia a vo-stre Majestat statuir, y ordenar, que los ordinaris en las causas que deuant ells se ventilan, no puga pendre salari algu de la receptio dels testimonis, saluat empero lo salari dels notaris per lurs scrip-turas. Mana sa Majestat, que las sentencias de las causas menors de deu liuras de capital se pogan executar per los ordinaris, no obstant qualseuol appellatio introduida en la Royal Audientia, la qual en tal cas que sic adme-za, no puga impedir dita executio, ab que abans de la executio se pre-ste cautio.

DE DEPOSITARIS, Y DE- POSITS DE EXECV- TIONS. TIT.VI.

1. PERE terç en la Cort de Per-pinya any 1351. Cap. 6.

Laperfi confirments lo capítol fet en la tercera Cort de Barcelo-na per lo senyor Rey en lacme de bona memoria auí nostre celebra-da, que comença. *Ordenam de com sell, assentiment, e approbacio dels damunts dits que si algun veguer, &c.* E ajustants a aquell statum, que veguer, o balle, o altre official nostre, o setiua de la Cort de aquell. o qualseuol altra persona qui diners, o altres cosas en poder de aquell official comanadas o secrestadas per ra-ho de son offic guardara, o tendra, no puxa per raho de la guarda, o de qualseuol altre treball, lo qual per tenir aquells sostenga, salari algu, o ser-uey rebre, o hauer.

D LIBRE

LIBRE VVYTE DE LAS CONSTITVTIONS DE CAT- HALVNYA, SVPERFLVAS CONTRARIAS, Y CON- REGIDAS.

DE PENYORAS, E HY- POTHECAS. TIT. I.

I. MARTI en la Cort de Barcelona
any 1409. Cap. de
Cort 12.

Senyor, sie vostra merce per se-
guretat dels cent, y sine milia
florins posar, constituir, e me-
tre, en, e per penyoras en ma, e
en poder del General de Catha-
lunya, e dels Deputats de aquell
en nom, e ven de dita Cort, e
abans del liurament, e distributio de la dita quan-
titat, en tot, o en part los castells, vilas, e locs se-
guents, goes Cadaques, Rosas, Lança, Empuries,
Garriguella ab saballia, e lo mont de sant Pere
de Rodas, ab tots lur termens, e jurisdiccions al-
tas, e baixas, mer, e mixt Imperi a vos senyor per-
taenyents, e ab tota senyoria de homens, e de fem-
bras, e ab feus, e ab totes altras preeminencias de
aquellas, per qualseuol nom sien appellats, e que
de tots los dits castells, e vilas, e locs, jurisdichions,
e senyoria de aquells fagats encontinent liurar
als dits Deputats en nom, e ven de la dita Cort,
o a qui la dita Cort ordenara, possessio corporal,
que sie vacua, e desembargada, ab prestacio
de feccitat deguda per los vassalls poblats, e habi-
rants en los dits castells, vilas, e locs, e termens, e
territoris de aquells, e quels dits Deputats per si,
o per oficials per ells ordenadors, en nom, e ven
de la dita Cort tingan, administren, exerceiscan los
castells, vilas, e locs dessus dits, e exerceiscan en
aquella tota jurisdichio, e reaban los emoluments
qui exiran dels dits castells, vilas, e locs, dels quals
emoluments han ja pagar los salaris als oficials
quey seran deputats, e altras despesas necessa-
rias. E que vos senyor, e vostres successors no pu-
xats, ne puxan cobrar, o hauer los dits castells, vi-
las, e locs, ne traure de poder, mans, possessio, e te-
nura dels dits Deputats en tot, o en part sino per
real paga, e restitutio precedents dels cent, y cinc
milia florins, o per atorgament solemne i treuo-

nable, e perpetuament durador de la justitia vni-
uersal a vostra senyoria per la dita Cort offendor-
ra, e seguida plena executio de aquella, e en lo dit
cas hajats a pendre en compte del do a vos fac-
dor per la dita Cort, aiustat, e expressament decla-
rar, e per la dita Cort retingut, que los dits ca-
stells, vilas, e locs, en tot, o en part vos senyor, e
vostres successors no puxats, ne puxan en algu-
na altra manera de las sobreditas recobrar enca-
raque del prestic a vos senyor, o a vostres succe-
ssors fos feta remissio, donatio, o altre qualseuol
couinença, si ja no era feta solemnement, en, e per
Cort general de Cathalunya, axi que consenti-
ments particulars sobre la dita remissio, donatio,
o couinença no puxan a vos senyor, ne a vostres
successors en alguna manera valer, o ajudar, ne
prejudicar a la dita Cort, e al General de Catha-
lunya, en lo dret a ells constituit en las ditas pe-
nyoras, en lo qual contracte de empenyorament
vos senyor consintats com a procurador del se-
nyor Rey de Sicilia Primogenit vostre. E que de
aço sien ordenadas, fetas, e liuradas a la dita Cort,
e als dits Deputats per ella, totes cartas, e lletras
necessarias ab totes clausulas vils, necessarias, ex-
pedients a validatio, fermetat, e expedirio dels
dits a ctes, francas de tot dret de segell, ordenado-
ras a conexensa del vostre Vicicanceller, e dos
doctores, o juristas, eligidors per la dita Cort. Plau
al senyor Rey. Entes empero, e declarar, que
en lo present empenyorament, e contracte de
aquell no son, ne sien enteses, ne compresas ren-
das algunas, casals, ne altres drets ordinans, ne
extraordinaris, ne ports, ne carregadors, ve-
das, inhibicions, tretas, e altres drets dels dits
ports, e carregadors al dit senyor Rey perta-
nyents, o pertanyer deuenys en los dits castells,
vilas, e locs, e termens de aquells, e de quiscu de
aquells. E axi mateix los dits emoluments en los
dits castells, vilas, e locs, e termens prouincents
per raho de punitions, o en altra qualseuol
manera, los quals sien restituits quiscun any al
dit senyor Rey per los Deputats, deduits abans
empero dels dits emoluments los salaris dels
oficials locals, taxadors per lo Canceller, Vici-
canceller del dit senyor, e per los dits Deputats
en temps.

ensemps, e las ditas messions necessarias tant solament, axi que enuers la dita Cort, ni en los Diputados no ramangan emoluments, ne fruits, sino los dits salaris dels officials, e messions necessarias, las quals rendas, censos, e altres drets ordinaris, e extraordinaris, ports, carregadors, e vedas, inhibitions, tretas, e altres drets dels dits ports, e carregadors lo dit senyor reba, culla, regefica, e adminiistre per si, e per sos administradors, axi com abans del present empenyora-ment fahia, y fer podia.

DE DESAXIMENTS, E GVERRA. TIT. II.

1. PERE terç en la Cort de Ceruera, any 1359. Cap. 24.

Ncar a mes ordenam, que de açí entro al proxim mes de maig, e de aquiuant a dos anys pus prop lators esdeuenidors, algun Baro, caualler, home de paratge, ciutada, o hom de vila honrat, no puxa algun guerrear, o arramir, o junctes de rallo fer.

LIBRE NOVE DE LAS CONSTITVTIONS DE CA- THALVNYA SVPERFLVAS CONTRARIAS, Y COR- REGIDAS.

DE ACCVSATIONS, DENVTIATIONS, INQVISTIONS, Y ORDE DE IVVS CRIMINALS. TIT. I.

1. PERE terç en la Cort de Perpinya any 1351. Cap. 21.

OLEM, e atorgam, que no contrastant remissio general d'crims, o excessos, si alguna per nos a alguna aljima de Iueus, o a singlars Iueus fer se esdeuèda de aquiuant, puga esser enquest a instancia de part, per esmena de sondret a ells fiedora: ajustat, que si per nos, o algun oficial nostre a Iueus alguna remissio de crims feta feta, se feruat sobre aço lo capitol feta en la primera Cort de Barcelona per lo senyor Rey en lacme auí nostre de bona memoria celebrada, lo qual comença. Nos, o officials nostres no reebam, ne hajam, &c.

2. PHILIP Princep, y Loftinent general de Carlesen la primera Cort de Montso any. 1347. Cap. 48.

Com la experientia mostre, que son grans torbos dela expedicio de las causas ciuils, esser occupat, y hauer de ajustar lo Consell Royal dos dies la fermata ordinariament, senslo die dela visita per lo criminal, y encara son occupats los doctores del dit Consell Royal altres dies, y attinent ques pot bonament accommodar, que niala hu, ni al altre exercici haura falta de gran consell, statum, e ordena, que en lo consell criminal, y per expedito de las causas criminals hajan necessariament entreuenir tant solament lo Vicicancellor, o Regent la cancellaria, y dos doctores del Royal Consell, hu de quiscuna sala, de dos en dos mesos, seguint se per orde tots los dotze, y lo aduocat fiscal, y los dos jutges de cort, axi que forcadament, hi hajan esser sis en presència del senyor Rey, o de son Loftinent general, ajustant se las horas acostumadas apres de mix jorn, y per dit senyor Rey, o per son Loftinent general ab consell dels predictos, o major part de aquells se hajan expedir, y cloure las ditas causas criminals, si, esegós per cõstitutions era ordenat ab tot lo coñsell. Si empero en alguna cosa, o fet parria al senyor Rey, o a son Loftinent

D 2 gene

general conuocar tot lo consell, o part, que sic obieruat, la visita empero se haja de fer lo dissabte com hnsacías acostumad. Entenent, y declarant, que en la present constitució no sien compresas causas criminals de personas militars, ni de altres que se alegren de priuilegi militar, ni que fossen contra vniuersitats, que en aquelles se haja feruar lo que per altres constitucions es disposat.

DE CRIM DE SACRILEGI. TIT. II.

PROCES fet en la Cort de Perpinya celebrada per Pere terç l'any 1351.
sobre la mort del Abbat de sant Cugat.

Continuant encara la dita Cort lo die dessus propdit en aquella general Cort consentint, e approuant aquella mateixa Cort, lo jay de la Cort, e proces haueu decret, e fet del tenor seguent, car los Reys los quals juran la terra, per lo propheta son amonestats, que ferenca a nostre senyor en temor, e exalten a aquell ab temor, pero que com se itara lo senyor, no perescam de la via iusta. E aquestas cosas per los Reys no poguessen profitosament esser complidas, si las injurias fetas als ministrs de Deu, las quals a Deu son vistes esser interrogadas, lexauan inuitas, o segons requerrigor de diet impunidas. Pero nos en Pere per la gratia de Deu Rey de Arago, de Valencia, de Mallorca, de Sardenya, e de Corcega, e Comte de Barcelona, de Rossello, e de Cerdanya, en lo deuall scrit negoci a Deu feruir, e a la ira de aquell en rota manera iquiar cobejants, lo deuall scrit jay de Cort, o proces auant a venjar, e punir la injuria a Deu, e a la Esglesia en la persona del venerable Arnau Ramon Abbat del monastir de sanct Cugat de Valles mort inhumanament interrogada, de approbatio, consentiment, e consell de tota la general Cort de Cathalunya en la vila de Perpinya ajustada, en la qual eren Prelats, Bïrons, cauallers, e syndics de ciutats, e de vilas de uall nomenats, axi com segueix promulgam. En temps passat, coes a saber hora de matines, lo die de la festa de la Nariuitat de nostre Senyor prop passada, com lo dit Abbat, ab los monjos del seu couent en lo cor de lur Esglesia, en la cadira sua acostumada, e estant vestit de vestiduras sacerdotals, e a la celebratio marutinal de aquella matei-

xa festa entenent, tenint lo front cubert ab las mans pensant en la lico, la qual de proxim en lo cor alahor de Deu hauria de dir, alguns fills de perditio, per aquell cor, de iembaynadas las spafas, e ab barbas ficticias entrants, e en lo dit Abbat sobtosament ab aquellas spafas irruents, aquell en lo cap cruelment han nafat, lo qual pensant la nequitia de aquells irruents, de inferir mala ell, per reuerencia del altar, e de las reliquias, las quals en aquells solen esser refrenats, sobtosament confugit al altar, e rebet de aquell vna Creu del senyor, la qual en l'altar era, e a quella en sa deffeso al seus pits posant, gra si mareix dauant los irruents contra ell, los quals lo seguian detras ab las spafas de iembaynadas, e ell axi fiant, vna altra Creu de Deu en aquell altar ficada, en la qual era del sust de la vera Creu, de la part del sust deuant aquell Abbat miraculosament se gira, axi com costa per deposicions de alguns. Ells empero no tements Deu, ne lo altar, o Creu del senyor venerants, ne encara la indignatio nostra esguardants, en aquell pus inhumanament que no hauran començat, ab armas sforçan, no cessants ell, e lo altar, e la Creu del senyor ab las spafas cõcassants aquell de molts colps aqui sentren, lo qual mix viu, e spaordit demanant iussragi humanat, corrent al dir cor, en lo qual alguns mori s estauan spaordits torna, los dits scelerats aquell infeguints, los quals a ell dins aquell cor de tants, e de tant gients colps ab lances, e spafas ferirẽ, que aqui mateix caygue mort, las quals cosas com a nostra oida peruengueren, a quina, qual, e quanta admiratio ab congoxa de coratge, e dolor, e rurbatio de cor ja mesclada, la nostra pensa han posada? e quinas, quals, e quantas cogitaciones de aquen esguardants a venjar tan detestable, e nephandissim peccat, de lauors ena hanem haudas, e hauem, enuides ho porie creure algu, mas aquestas cosas ha conegudas, e coneix aquell, al qual no es res incognit, e los coratges son manifestats. Doncs aquest crim horrible, e inhumana, nouell, e no acostumat reputat, com james neen alguna part semblant crim es estat oit, o que sic estat com es, en algun libre se troba scrit, com jartie dels jueus sic legit, que vn de ls profetas, coes Zacharias fill de Barachia entre lo temple, e lo altar haguessen mort, aquella empero mort noes semblant a aquesta, aquella certamet fora lo sancta sanctorum, aquesta dins, aquella encara prop lo altar, aquella al altar, e en lo altar, e en lo dit Abbat tenent encara la Creu del senyor es estada perpetrada, aquest Abbat mes auant vestit de las armaduras del saluador nostre Iesu Christ, e vers la lahor de Deu celebrant los officis de aquell sollicit, e attent en to loc seu, e en la habitacio, o monastir propi, e en la casa encara del senyor esguardant interfet, doncs qual loc, o qual, o quals armaduras, o factio de bonas obras, a

algu

algun de aquí auant poran aprofitar a deffensio, fitant nefandos peccats, no veniats romanjan, e de aquells special, terrible, e exemplar iustitia nos leguia, perço que almenys aquells, los quals temor de Deu de malno cohibex, fira cruel verga de disciplina. En aquest encara crim el guardant al creador, e a tota creatura injuria irrogada, primerament a Deu lo Pare, enço que la casa de aquell, la qual es dita precipua casa de oratio, e de repos, en la qual cascun reputa molt segur refugio, e deffensio del cos, e de la anima, es citada per los dits fills de iniquitat per força, e agreffio de armas violada, e per aspersio de humana sangne culada: segonament lo fill de Deu, en ço que lo die figurant la sua nativitat, la qual fou començament, e causa de nostra salutatio, e la qual a tot possible Christia porta aliuente alegria deuant las altres festas del any, no solament no es estada temuda, ans es citada del tot viltenguda, en aço encara que lo ministre, e sacerdot seu vestit de vellidores sacerdotals, e de las armaduras de las quals lo fill de Deu en temps de la sua passio son guarnit, vaccant en lo diuinal officio es estat malhadament mort, hoc encara enço que la saluifica Creu de Deu, en la qual el fill de Deu per salut de humana linatge penjat, lo seu spirit trames, e la qual encara los maiors del mon a lahor de Deu, pera que sien deffesos de lurs enemics posada a lur pits portan, elo altar de Deu en lo qual son sacrificadas hostias de lahor, e en lo qual ere lo sacratissim cos de Iesu Christ, no foren per aquells segons ques deuria fer honorificats, ans ço que ab dolor, e amargor de cor refferim, ab spafas foren greument tallats, e fents. Terçament a Deu Spirit sanct, enço que lo dit Abbat axi com es premes, estant meditant las paraulas de la prophetia per lo Sant spirit, çoes per las bocas dels prophetas promulgada a honor, e lahor de Deu dirse appaellaua, es estat aquells dir empatxat. Quartament a la gloriosissima verge Maria, en ço que la hora lo seu part significat en la qual tota creatura çoes Angelic, e humana reient gratias a Deu, e mostrant al non goig, e immanencia leticia aquella partera ab goig assient, o leticia honraua, han perpetrat maluadament lo dit horrible peccat, perço a aquella partera no leticia, o goig, ans tristitia, e plor, no honor ans deshonor exhibits, o dolor, a la hora en la qual segós reprehen ratio de sancta Maria Eglefia animals bruts del puerperi han retut a la verge, e encara lo temple Roma, e las altres creaturas de vida, e de rahon freuante, aquell puerperi miraculoisament han mostrat, los dits fills de perdicio a aquella benauenturada verge injuria, e deshonor han axi com es premes irrogadas. Sinquenament a tota la compaña dels Angels, enço que la hora en la

qual ells aquell hymne Angelic, lo qual tot jorn en la Eglefia de Deu es cantat. *Gloria in excelsis Deo & in terra pax hominibus bona voluntatis.* Solemnament han cautat los dits fills del diable han donada obra a agreffio de armas, a homey, e sacrilegi, greu guerra per aço, e discordia (com dit Abbat fos de linatge militar) seminants. Sexament al benauenturat sanct Cugat, lo cors del qual sobre lo altara inuocatio de aquell, e honora qui ere dedicat, e es recondit entre las altres reliquias dels benauenturats, e encara adiuersos sancts de Deu, enço que lo monestir a honor, e lahor de aquell edificat, encara lo altar de la dita Eglefia fors inuocatio de aquell construit, en lo qual estan diuersas reliquias de sancts han violat, lo altar encara axi mateix com es premes ab espafas ferit. Serenament a noialtres, en ço que la protectio, pau, e treua nostra, fors presidi de la qual las Eglefias, e los cimiteris de aquellas ab trenta passos de aquells, preueras, monjos, e religiosos, e majorment lo die de la nativitat de nostre senyor, e la vigilia de aquell, per las constitucions de pau, e de treua son specialment constituïdas, la dita pau, e treua han violada en vilipendi ensempe, e menyspreu de nostra senyoria. Vuyterament a tota creatura generalment, en ço que la Majestat Diuinal, e humanal ensempe axi com es premes, es estada lesfi. Encara per lo dit nephandissim fer la casa, o la habitacio propria del dit Abbat es estada ab armas escomesa maluadament, e enueñida, la sacrosanta Eglefia de Deu es estada violada ab violentia de armas, son citats encara los ministres de la Eglefia spaordits, e los officis diuinals perturbats, elo altarencara mejor de la Eglefia, e la sancta Creu de Deu menyspreats, e inhumanament fents, e del ministre de Deu, e cap del dit conuent mort maluadament perpetrada. E la diuinal Majestat ensempe, e humanal leia, e en molts maneres ofensa. Aquestas cosas certament son contrarias a la religio Christiana, e stranyas de la cognatio, la qual entre los homiens natura ha constituïda. Dones los perpetradors aquells, segons la doctrina prophetical en verga de ferro sien corregits, e axi com a vexell de terra sien trencats, contra aquells certament las leys, e jays de nostra Cort manã insurgir, los drets esser armats ab cultell cruel veniador. E perço q̃ aquí auant ab astucia enganosa de algu, o per callamēt de veritat, o en altra manera nos, o successors nostres perdonar als dir iceleradors, o los dits enms remetre no pugam, e que ells treballen ab perpetua egestat, e fecturen de suffragi Diuinal, e humanal ensempe. E perço que encara en las cosas demunt ditas mera, e rigorosa iustitia se feguesca, ab aquest nostre juy de Cort, e proces va-

ladors en perpetual temps ordenam, que nos, o successors, o Primogenits, procuradors, veguers, e tots oficials, e commissaris nostres, e de aquells presents en temps, e esdeuenidors, o lo ònients de aquells, per raho de nouell adueniment, o entrada de successors nostres, o de las Illustres Reginas, o de natiuitat de fill nostre, o de viatge dins terra, o vltra mar, o per mar faedor, o per alguna publica alegria, la qual a nos, o a aquells pugues esdeuenir, o per qualseuol altra occasio, causa, o raho, encara si majors seran de las deus expressadas, no pugam, e no pugan los dits crims en tot, o en part a las personas deuall scrites, las quals de aquellas mateixas cosas son troba las inculpadcs, o en esdeuenidor se trobaran, o a algunas, o a algu de aquells remetre, o encara perdonar, ne atorgar algun guiatge, sobreseyment, elongament, o remissio de la contumacia deuall escripta, o dilatio del present juy de Cort, o proces, o de qualseuol altra contra aquells fet, o faedor, o començar fet, o encara començador, o qualseuol altra cosa, las quals en profit, pler, o fauor alguna de las ditas personas, o algun, o alguna de aquellas poguesen tornar en qualseuol manera directament, o encara indirecta, e si alguna cosa en contrari per nos, o per aquells james fera atemptat, encara que de aquellas cosas faga expressa mentio, sic nulle, e irritisio factio, ne a obseruatio de quella nos, o successors nostres, e oficials nostres, e de aquell en alguna manera siam tenguts, ans encara a cascutal cosa atorgant, si lliat ab la propria authoritat contrafer, o venir, com de aquestas cosas fem ley vallada ab propri iurament, per la qual anos, e a aquells tolem ostellar de serlo contrari, pera que los dits nefandos, e facinlers mal feytors sostingan la justitia que mereixen. Mas com las cosas las quals de nou emergexen, fecturen de nouell auxil, o proces, ab tenor del present juy de Cort, o proces, lo qual, e lo qual forza de edictes volem obtenir, per primer, segon, terc, e peremptori, e de gracia, tementis, o edictes, las deuall scrites personas los noms dels quals deuall son scits amonestam, e citam, e a ells ditzim, e ditzimament precipient manam, que dins l'pay de trenta dies prop, e immediadament següents, personalment comparegan deuant lo veguer de Barcelona, o son locintent, o regent lo offici de aquella vegueria, coes saber dins la cort de aquell mateix, e posen si mateix presos en poder seu, sobre los predits excessos, dels quals axi com es premes son inculpars, degudament responadors, e per fer altramé, e proceir ço, e axi com es de dret, e per raho fera faedor en altra manera si dins lo terme del trenta dies personalment no seran compareguts, axi com es dit,

aquells per confessos, e per conuençuts de las cosas demunt ditas, quant a las personas, e bens esser haudas, e de pau, e de treua separats, e foragrats esser volem, e decernim de fet, e a aquells a cautela encara, ara per lauors gitam, e separam, e encara bandejam, e axi com a bandejats nostres, e de pau, e de treua gitats, per tots volem esser squiats, e encara los bens de aquells apres passament de aquell temps al nostre erari volem per dret esser applicats, decernints, e statuints, que del auors passat lo dit terme, aquells qui no seran compareguts, no pugan en alguna terra nostra, ne de infants, o de Barons, de cauallers, ciutadans, e de altres qualseuol, encara que bandejats hajan acostumat de sostenir, morar, esser, o estar, o esser sostenguts en alguna manera, ne encara alguna persona de qualseuol statment, conditio, o preeminencia sie, a aquellas personas, o a alguna, o a algunas dellas ministrat viandas, o dar, o prestar peccunia, o aquellas en lur casa, o familia rebre, o retenir, o aquellas seguir o acompanyar, o per aquellas a nosaltres pregaras escampar, o en alguna manera intercedir, o en altra manera confel, ajuda, o fauor manifestament, o amagada en las cosas demunt ditas, o en alguns lurs negocis donar gos, o prela mesca per algun enginy, o art, encara si frare de algu de aquellas, o en qualseuol altre major, o menor linea de afinitat, o consanguinitat ab ells sie ligat, o conjunt, o a aquells encara, o a algu de aquells ab sagrament, e homenatge, o qualseuol altre linatge de obligatio de, o sobraualer a aquells, o a aquellas ajudar sie stret, e obligat, com qualseuol quials demunt dits, o algun de aquells axi sie stret absolem, e absoit ipso facto retem del homenatge, e del sagrament, e de qualseuol altre linatge de obligatio, ab los quals a aquells en alguna manera sien tenguts, com en tal cas, las obligacions, o ligas tals, las quals ja de si de dret improuadas, decernim no esser estelas. Empero si alguns per temerari gosar, o en altra manera prelmiran contra las cosas demunt ditas en alguna manera de aquellas directament, o indirecta fet, o venir, o scientment aquells mensprearan, o differan complir, sien entesos ipso facto de pau, e de treua gitats, e separats ab tots lurs bens, e contraaytals axi contrafents, e vinents, o las cosas demunt ditas scientment complir ometrens, o differints, e lurs bens, puga per nos, e tots los successors nostres, e oficials nostres, e de aquells, e totala part nostra esser proceir, axi com corra gitats de pau, e de treua, en los casos las constitutions de pau, e de treuas, e dels ysarges, e las constitutions de Cathaluña, e colums sobre aqllas sols assi obseruats, exegessen, o requirer co nos no volé per algu a las personas demunt ditas alguna

alguna ajuda esser erogada, com digna cosa, egual, e jaista reputat, que aquells que en Deu, e los homens han delinquit, de tor diuinal, e humanal suffragi sien deserts, aquest iuy de Cort, o proces lo qual, e los quals ven de general constitucio volem obtenir, e volem certament hauer perpetua fermetat, no contrastans constitucio alguna, dient las causas de cascuna vegueria, o ballia dins aquellas deure esser tractadas, ne la constitucio de pau, e de treua, dient, proces de pau, e de treua sens querelados no deure esser fet, ne qual seuol altra constitucio, consuetut, o vsatge los quals a las cosas demunt ditas poguessen en alguna manera obuair, las quals de consensiment, e approbatio de la Cort general quant al present cas tant solament per la immanitat del crim tolem, e tot deffalliment lo qual de dret comu, o de aquesta terra en las cosas demunt ditas pogues esser notat, supplim de plenitud de nostra Real potestat, referuans empero, e saluans las ditas constitutions, vsatges, e consuetuts en totes altres cosas passadas, presents, e esdeuenidoras, algun prejudici per aço a aquells no engendrants, com aquellas mateixas en totes altres cosas approuem expressament, e encara confirmam, e specialment prouincials Infants, Barons, cauallers, e altres los quals en la luy terra han acostumat sostenir bandejats, que per aço a ells en altres casos algun prejudici no sie fet, ne a aquellas cosas per nos, o per los nostres, o per officials nostres, e de aquells pogan esser trets a consequencia, o exempli, ne semblant proces poder esser fet sens voluntat de la Cort general, com per aço no volem, que aquells en lo dit vs, sino en lo cas present algun dret aminue, o cresca, ans en tots altres casos de aquell vs vsaran, axi com poden fer ans de la edicció de aquest iuy, o proces. Los nom sempre de las personas, las quals son trobadas de las ditas cosas inculpadas, o difamadas son aquests, coes a saber en Berenguer de saltells, en Bernadi Rosseta de Sabadell, en Ramon Vinader de Barcelona, en Antic figarola, Pere lero, e vn appellat en Negre. E si de aqui auant alguns altres per inquisicio feta, o fadorda, o en altra manera de las cosas demunt ditas seran a trobats culpables, o difamats, pus q de aqui auant en la ciutat de Barcelona ab veude crida ab manament del veguer de Barcelona, o de son Loctinent, o de altra de nos hauent commissio, e potestat seran citats que comparegan dins terme de trenta dies dauant ells, totes las cosas demunt ditas contra aytals axi citats, las quals contra los deffus nomenats hauem statut esser obseruadas. A nengu dels homens sie licit aquesta pagina del nostre iuy, o proces infringir, o per negligencia, o per cesa transpasar. E si contra fara, part las celestials indignacions, e penas demunt

ditas, e altres per dret comu, e de aquesta terra inditas, de nostra indignatio sens sperança de venia conega hauer de incorrer. Ajustants que si alguns officials nostres sobre las cosas demunt ditas alguna frau, culpa, o negligencia ajustaran, vltra las altres penas per nostre arbitre infligidoras, dels officis a ells comanats volem aquells ipso facto esser priuats, e aquells esser reutis inhabils perpetuament a regir algun offici. Per las cosas empero demunt ditas no entenem, ne volem que a algun proces fet, o fador de las cosas demunt ditas, o alguna de las preditas instancia de part, o per ofici de jutge, o en altra manera algun prejudici en alguna manera pugja esser engendrar, e las cosas demunt ditas totes, e sengles axi com demunt son sentits, votam a Deu, e a tota la Cort dels sobirans, e prometem encara al Abbat del dit monestir present, e esdeuenidor, e al couent de aquell, e encara a tot lo clero, e als cosins germans, e affins del dit Abbat inter fet, en injuria dels quals entre l saltras cosas demunt ditas son estadas attentadas, e encara a totes las personas de las quals es, e pora esser interes, en mans, y poder del notari deuall scrit, axi com a publica persona en nom de tots aquells stipulants, e recebents que nos, e los nostres perpetuament totes aquellas cosas seruar, e encara complir ab effeete aquellas totes cosas en virtut de juraments, lo qual de preient per la Creu de nostre senyor Deu Iesu Xrist deuan: nos posada, e los sancts quatre Euangelis ab las mans nostres corporalment tocats prestam, nos, e los nostres perpetuament strenyents. Semblament no altres tots deuall scrits, los quals a la dita general Cort som conuenguts, votam a Deu, e a tota la Cort dels suprenals, e promettem a las ditas personas ab solemne stipulatio interuenient en ma del notari deuall scrit stipulants, axi com deffus, e encara juram per Deu, e per los sancts quatre Euangelis ab las mans nostres corporalment tocats, que aquellas demunt ditas totes, e sengles, nos, e tot lo General de Cathaluyna perpetuament obseruarem, e donarem obra ab effeete que las cosas demunt ditas sien complidas, e sien fetas, e feguer quene, e irremocablement si en obseruadas. E a eternal memoria de la cosa, nos Rey demunt dit de consell, approbatio, e assentiment de tota la dita Cort general entre las constitutions de aquesta present Cort, aquest present proces, o iuy de Cort manam esser insertat, e posat. E aquestas cosas foren fetas en lo castell de Perpinya dissapte a dotze dies de Febrer en lany dela Natiuitat de nostre Senyor mil tres cents sinquantu ha.

DE ABATVTS, Y LATI-
TANTS. TIT. III.

1. PHILIP Princep, y Loícnent general
de Carlesen la primera Cort de
Monfó any. 1547. Cap.
de Cort 57.

En quant de poc tēps ença se es vist en la ciutat d' Barcelona, y altres parts, que moltes personas axi exercints lo art mercan tiuol com fora de aquella, per fers, y deutes mercantiuols fallint la fe, y no tement Deu, ni la punició de la justitia tēporal, sens enpaix algu, y moltes vegades ab animo deliberat per robar, y feaudar son proxim, se abaten, y rompe, y apres fan partit ab sos creadors, ab molta perdua de aquells, o no volen fer pus, son certs que la persona no pot parir, allegint coronas, guiatges, y altres excepcions, no latrants, per no caure en la pena de la constitutio sobre aço disposant. Als quals abuios fino es proauit, las personas trahants negocijs, y altres leran destruyts per los sem blants que se abaten, y per la tanta facilitat de abatre, cada die se abattan. Per tant los fiament alegar, y Rey al de la present Cort (supplica a vostra Alteza, si de merce statuir, e ordenar, que sem blants abututs de aci auant nospugan alegar de dits priuilegis, ni altres excepcions, sino que en la hora que falliran sien haguts per ladres publices, e per tals pugan esser punits, y castigats, tots impediments, excepcions, priuilegis, e immunitats cessants. Plau a la Alteza que sien haguts per ladres los que dolosamente ho faran, los quals no se alegren de priuilegis, saluadas las libertats ecclesiasticas, y que dure fins a las primeras Corts.

DE FAVORIA.
TIT. IIII.

1. FERRANDO primer en la Cort de
Barcelona any 1413.
Cap. 25.

Encara que donar fauor, y auxill als gitats, y publicats de pau, y de treua se ha de punir ab durissimas penas, per refrenar tanta audacia, empero la rigor de las constitutions de pau, e de treua per la graueza de las penas contra los fautors, conselladors, e ajudadors, per

leuar tota ocaasio de vexacions deder menam temprar. Sancim doncs, statum, e ordenam, que jatsie los ajudador, fautors, y conselladors, generalment segons tenor de las generals constitutions de Cathaluyna sien gitats de pau, e de treua, e segons lo modo, consell, y fauor donat, puxan per nos, o nostres officials de mer offici, sens instantia de part mirençant justitia esser ab degudas penas castigats, empero desijant nostres officials proceir, y publicar los conselladors, y ajudadors per gitats, e los noms de aquells descubrir, y publicar, si aço a instantia de la part querelant se fara, volem accia de aço esser seruadas las constitutions de pau, e treua, y la pratica acostumada de aquellas, mas si nos, o nostres officials voltem proceir a instantia del procurador fiscal, per rigor de ditas constitutions de pau, e treua, contra dits fautors, conselladors, y ajudadors, encara que conste del auxill, consell, y fauor, nos prouescia sinalement, sino proceint monitio litteratoria per competent lpay de temps limitada a arbitre del jurant, intimidora als dits fautors ajudadors, e conselladors, pera que desistescan de prestar los dits consell, jida, e fauor, e si per deguda informatio, en dits aquells rebuda, feta prouar, aquells apres de la monitio, en fa pertinacia perseverar, la doncs nos, o nostres officials puxam si feta vist expedient, sola instantia del nostre procurador fiscal, o per mer offici los tals fautors, ajudadors, e conselladors per gitats de pau, y treua fer publicar, o ab altres penas rigurosament castigar, segons millor appara la audacia de aquells deutes comprimir. E aquesta nostra constitutio voltem fer duradora fins a la conclusio de las primeras Corts, ques celebraran als Cathalans.

QVANT SIE LICIT, O
NO A QVISCV VENIARSE
SENS IVTGE.
TIT. V.

1. CARLES en la terçera Cort de
Monfó any 1537.
Cap. II.

Igitant en lo be, y repos de Cathaluyna, Comtats de Rossello, y Cerdanya, y habitants en aquells statum, y ordenam ab approbatio de la present Cort, que la constitutio. *Com insignant*, feta per lo Catholic Rey don Ferrando en la tercera Cort de Barcelona ab las modificacions feras en altra Corts se porrogada fins a las primeras Corts, y que los publicats en virtut de dita

de dita constitutio del tēps de las dertereras Corts per nos celebradas en la present vila de Montsó, pogan esser remesos segons forma de las ditas constitutions.

DE INIVRIAS, Y DANYS DONATS. TIT. VI.

I. VSATGE. Iudiciarii.

Veus batuts, o natiats, o presos, o debilitats, o encara ocits, a la voluntat de la potestat sien clemencas.

DE IVGADORS, E TAFVRERIA. TIT. VII.

I. FERRANDO primer en la Cort de Barcelona, any 1413. Capítol 2.

A constitutio del Rey en Pere en la primera Cort de Barcelona feta, per la qual tafurenia en lo Principat de Catalunya es tolia, e destruida, ab la present ordinatio confirmam, e la dita tafurenia a sobre abundant cautela perpetuamēt tolem, e destrouim, ajustants, que si algun arrendador, o cultidor de la dita tafurenia vísara en qualseuol manera de aquella, a quell aytal fíga per tot vn die al costell, e no resmenys sie exillat per vn any cōplit de la dita ciutat, vila, castell, o loc, hona la dita tafurenia sera vsat per aquell, contra la present constitutio, e del territori de aquella, sens alguna gratia, o remissió, e si per algun Prelat, o Baro, cavaller, home de parage, ciutad, o altre haueſ jurisdictho, o sos officials, lo dit ban de estar al costell no sera executat, que en aquest cas, si lo dit vsant sera trobat en loc Realenc, lo dit ban haja esser executat per nōstres officials, volem empero, e ordenam la present nouella constitutio esser duradora tro a las primeras Corts generals de Catalunya, e no plus auant, la dita constitutio del Rey en Pere romanent en sa força e valor.

DE ACORDATS D'ARMAS FVGITIVS. TIT. VIII.

I. PERE terç en la Cort de Ceruera, any 1359. Cap. 25.

Algun Prelat, Baro, o altre de qualseuol condicio sie, no gos sostenir dins la sua jurisdictho, alguns fugitius de las armadas, per nos, o deputats a las armadas fiedoras, pus q' empero seran acordats, ne encara sostenir algun, qui ab sou, o loguer sera fugit, ans decontinent com per nos, o officials nōstres sera requeſt, haja a aquell infligit aquella pena, qui es scita en lo libre de la mar, e aquesta constitutio per dos anys volem que dura, e no mes auant.

DE PROHIBITIONS DE ARMAS. TIT. VIII.

I. CARLES en la quarta Cort de Montsó, any 1542. Capítol de Corti.

Rimerament ajustant a la constitutio feta per lo Catholic Rey dō Ferrando auí vostre en las Corts celebradas en la vila de Montsó capítol xxv. comencant. *Per prouir als desordes, &c.* E a la constitutio per vſa Majestat feta en las segonas Corts celebradas en dita vila capítol x. Comencant, *ajustant, &c.* supplica la dita Cort a vostra Majestat, li placia statuir y ordenar, q' qualseuol Gasco, Biarnes, Foxene, Limosi, Doneli, y altre qualseuol Frances, qui en los Principat de Catalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya sera trobat tot sol portar ballesta, arcabus, o ſcopeta parada, o desparadas, ipso facto incorregia pena de seruir tota ſa vida en las voſtras galeras, e si sera trobats, o sera prouat anar dos homens dels desſusdits, entre los quals y haja hu qui aporte ballesta, arcabus, o ſcopeta parada, o desparada, y los altres lansa, o lansas tots incorregan en pena de mort natural, e si seran tres, o mes que aporten lansas solas, incorregan en pena de seruir tota lur vida en las ditas voſtras galeras, en tal manera q' no pogan aportar alguna de las ditas armas, ni rodellas, ni broquers, e que si algun Cathala, o altre qualseuol persona de qualseuol altra natio anira ab dits Gascons, y altres dalt anomenats, anant axi armats ab las armas dalt prohibidas, si haura seguit tres dies, o mes continuos, o interposats, incorregia en la pena de seruir tota ſa vida en las ditas voſtras galeras, e per obſeruança del demuntat, los tals Gascons, y altres demuntats anant axi armats de las armas dalt prohibidas no puga esser guiats, remesos, ni composats per los Porſtats veus de general Governador en los dits Principat y Comtats, ni per altres qualseuol officials, axi Reys, cō de Barons, ecclesiasticos, o seculars,

D s per

per preeminents que fían ab decret de nullitat, axi que no obstant dits guiatges, assecuraments, remissions, o composicions, los tals Gascons, y altres desllusdits hajan esser punits de las penas dalt ditas, y los oficiales qui contrafaran, incorregã en las penas de ls capitols vulgarment dits de la obferuança, e lo present capitol haja de esser publicat e calcul any en lo cap de cascuna vegueria, e sic durador fins a la conclusio de las primeras Corts tantfolament. Plau a sa Majestat leuadas las penas quantal Loc nêt general, ab que puga guar, y remette sens composicio, ab causa iusta, no sent ne abus.

2. LO MATEIX en dita Cort. Cap. de Cort 2.

PER millor obferuança del capitol preedent, sic statuit, y ordenat, que algi official de qualicunq preeminencia sic axi major com menor, axi Reyals com de Baro, ecclesiastic, o secular, no puga portar en sa compaña dits Gascons, Birnesos, Foxenes, Limosins, Donçlans, ni altres qualicunq Francesos armats delas armas en lo precedent capitol prohibidas, tots pena de la relegacio a tẽps, pus no sic meys de cinc anys, sens remissio alguna, e axi mateix forçla mateixa pena no pugan los dits officials parlar ab si algũs enemics del Rey, e no resmeys incidescan en las penas del capitol de la obferuança, e lo superior del dit official rēqst ho haja executar sens dilatio alguna: del present empero capitol, y precedet sia exceptats los Gascons, Biarnesos, Foxecs, Limosins, Donçlans, e altres qualicunq Francesos qui son, o tẽran estats casats en dits Principat, y Comrats, pus hi tingan casa, o habitatio propria, e lo present capitol sic durador fins a la conclusio de las pñmeras Corts. Plau a sa Majestat ab q ab los enemics del Rey, lo Locinent general haja de obferuar las constitucions, y otras leys, y vlos de la terra, reseruada empero a sa Majestat, y a son Locinent general la remissio de la pena de la relegacio ab iusta causa faedora, y sens composicio, y en aço se vndra la aduertencia que conuindra a la bona administratio de la iusticia.

DE DIVERSOS, Y EXTRAORDINARIS CRIMS, Y DELICTES.
TIT. X.

1. ALFONS terç en la Cort de Môt-blanç, any 1333. Cap. 32.

DIns deu anys en ninguns locs de Cathalunya nostres, de Prelats, perfonas ecclesiasticas, rics homens, cavallers, ciutadãs, o de homens de vilas, o de altres qualicunq, nos maten ouellas pera vendre, que no tingan quatre anys complits, e lo mate statum dels anyells, que dins deu anys no sen pugan matar pera vendre.

2. P E R E terç en la Cort de Mont-fò any 1363. Cap. 37.

MES auant la constitucio feta per lo Rey Nãfos pare nostre en la Cort de Montblanc que comença, *dins deu anys, &c.* entro a deu anys continuament següents manam esser obferuada segons la sua força, e tenor.

3. C A R L E S en la Cort de Barcelona, any 1320. Capitol de Cortij.

PLacia a vostra Majestat statuir, prouoir, y ordenar, que algu no gos traure, ni fer traure altors dels nius, ni ous de aquells, e si lo contrari sera fet, lo qui traure, o fara traure los dits altors, o ous dels nius, si tẽra persona estrã gera fora de Cathalunya incorrega en pena de esser fultigat, y si tẽra natural de Cathalunya incorrega en pena de cent sous, acqũsidora la tercera part al accusador, y altra tercera part al senyor del territori, e per la restant terça part al official executant, e que la present prouissio, e capitol de cort sic duradora, o durador fins a la conclusio de otras Corts esdenenidoras tantfolament. Plau al Senyor Rey.

DE SOMETENT, E SACRAMENTAL. TIT. XI.

1. I A V M E segon en la Cort de Geronã, any 1321. Cap. 6.

STatuit quel capitol fet en la primera Cort per nos celebrada en la ciutat de Barcelona, lo qual comença. *Officials nostres, o homens de ciutats, o de vilas nostras, &c.* sic obferuat sens frau. E roneint, q si algu, o alguns per occasio de las cosas contenudas en dit capitol, vindran de aqui auant en alguna ciutat, vila, o loc, falsament, e ab frau posant fo, que aquell, e aquells, e cascun qui cõfess los haura dat, o induit, sic punit, o punits axi com a cõmouedor de poble, si algũs officials nostres, o homens

o homens de ciutats, vilas, o altres locs haurá dat, o darandan a algu, o alguns, contra forma de dit capítol, nos haguda certa informatio, simplement, de pla, seas forma, e figura de juy, faré fer la esmena, a aquells, qui lo dan hauran patit, o per auant pariran, entenem empero, e declaram, que la present prouiso durentant solamēt, fins a la primera ordinaria Cort general, que vindra a efecte, e compliment.

DE CVSTODIA DE PRESOS, DRET, Y CARREC DE CARCELLERS, Y ALTRES
DESPESAS DE CARCERATS.
TIT. XII.

1. FERRANDO segon en la tercera Cort de Barcelona, any 1503.
Capítol 32.

STatuim, e ordenam: que sie vist per las personas per nos deputadas: lo que se exegex dels presoners en las preions comunas de la present ciutat, e que per aq-llas sie statuit, e ordenat dins téps de dos mesos del die present en auant compradors, lo que deu pagar per dits presoners, juxta forma de las constitucions, e priuilegis sobre aço disposanta, faent cessar qualleuol abusos fins ací fets, e las ditas personas hajan jurar ditas ordinations dins dit temps de dos mesos.

2. I O MATEIX en dita Cort.
Cap. 37.

STatuim, e ordenam, que los proueidors de greuges per nos, e per la present Cort deputats, o deputadors, hajan, e sien tinguts

sots virtut del jurament per ells prestador dins lo temps a ells pregit, declarar, si en la extracció dels delats de la preso, apres que sera prouit per deslberatio del Rey al Consell que dits delats iscan de la preso, sie necessari hauer albara del Thesorer, lo cinent, o regent la Thesoreria, e pagar alguna quantitat per aquell, o no, haguda per dits proueidors informatio de la pratica que antigament se acostumaua feruar, e de aqui auant se haja a feruar, segons per dits proueidors sera declarat.

D E BANDEIAMENTS.
TIT. XIII.

1. CARLES en la tercera Cort de Montsó, any 1537. Capítol 15.

PER quant es gran vilitat de la cosa publica, purgar la provincia de mals homens, entre los quals son vagabunds, y lladres, statum, y ordena ab loano de la present Cort, que vagabundos, y ladres que sian estats bandejats absententia Rey al temps, o a imperpetuū, o qualleuol dels delusdits que se ha ja pres bandex voluntari, si los tals seran presos, hajan a esser condemnats a galera, y al temps que apparra al Rey al Consell, o altres jutges, o corts a quis pertanyera, e los tals condemnats hajan a cumplir lo temps los sera prefigit, addicāt po: esser al Thesorer, y altres jutges, que no pogan compo-sar la dita galera, ni temps, e que la present constitucio sie duradora fins a las primeras Corts exclusiue, &
non vitra.
(2)

Lib. X.

ferment stablim, que si alguna cosa per injuris dealgos sera cõmun, q la vna part sie fors treua, y altra no, aquella part que sera sots pau, salue altra qui sots pau no sera.

14. Prohibim mes auant, que negu no metra foc a noure, o suppos foc, e qui ho fara, axi com a trencador de pau sie haut, e tengur.

15. Si algu empero lo sobre crita pau en alguna cosa, o en alguns capitals trencara, o corrompre presumira, dins quinze dies a monestatio del nostre veguer, o del dioçesa Bisbe lo dan satisfactia aquell, aqui lo dit mal fera fer, en simple, apres empero quinze dies, en doble, e donen mes aut sexanta sous a nos, e al Bisbe, als quals lo glam de la pau, e treua trencada es conegut peranyer, si cauallers seran, o lurs fills, o nobles, o balles, o homens de vilas aquells qui la pau han ran trencada, mas los pigelos, e altres homẽs donen vint sous de pena, departidora segos que en las paus de nostres predecesors es atrobat, e ator gat si empero dins quinze dies primers, lo trencador de la stabla pau, e treua en simple no elime nara, depuis axi com dit es en doble do, e a quest doble sie parut segos que en las paus de nostres antecessors es trobat esser stabli. E vltra aço si dins quinze dies per nos, o per lo Bisbe, o per nostre veguer, o missatges lo dit trencador de pau lo dan no elime nara, daqui auant aquell malfeytor, o companys, o coajutors, o conselladors de aquell per lo Bisbe sien excomunicats, e puy de la dita pau, e treua sien entesos esser separats, axi quel mal que per aço a ellis sera donat, no sie request per pau, e treua trencada. Saluas emperolas bestias de lauraho ab lurs instruments, abellars, pallers, colomers, molins, e oliuars.

16. Mas si lo malfeytor, o los seus ajudadors faran algun mal al dit querelant, esmenarli ho deu en per pau trencada.

17. Daquesta empero pau foragitam heretges manifests, e los qui creuen en ellis, e fantors, furtadors, ladres, e lurs rebedores, establints sobre torte ferment manants, que ningu no de fena aqlls, ans manifest aquells, e en totas maneras los eliquin.

18. Volem empero que negu no mantenga trencadors de pau, ne robadors, ni algun que sie bara appellat, si nos volra per jurge de cort excusar.

19. Anyadins sobre torte, e ferment stablints manam, que aquellas cosas qui de nostres antecessors son stablidas de paus, e treuas seruadoras, e tenidoras, inuolublement de tots sien tengudas, seruadas, e guardadas.

20. Los trencadors empero de pau sie tenguts de assegurar, e penyoras merce en mal del nostre veguer en proprias personas.

21. Si empero lo senyor qui aquelles malfera menara, o a guerra, volra assegurar, e penyoras me

tre per sie, e per los cauallers, e homens qui de casa, e de compayia sua sien estats, sien rebudas.

22. Si empero homens de monastirs, o daltres locs entre si damnatge daran en cors, o en cosas, e aquest clam al dit veguer peruedra, remeta aqlls, o aquell als senyors propis, e si dins quinze dies lo dan en poder de lurs senyors esmenar no volra, daqui auant lo veguer nostre pena penyoras en personas proprias, e aquella causa per si deguda sots son juy sie terminada.

23. Item statum, e manam, que aquestas paus, e treuas sie fermas, e duradoras de aquest die, fins a la festa de sant Michel primer vinent, e daqui entro a deu anys continuus complits.

24. Item stablim, e manam, que tots cauallers, e ciutadans, e homens de vilas de catorze anys en sus a aquestas paus juren, que aquestas tengan, e defenen feelment sens frau.

25. Castu empero amonestat del Bisbe, o de nostre veguer, o com en altra manera ell aço sabra, e jurar no volra, daqui auant sie excomunicat del Archebisbe, e Bisbes, e sie de pau, e treua foragitat, e sie destret pera aquells paus jurar, e a major fermerat nos en lacme p la gratia de Deu Rey de Arago, Cõte Barcelona, e senor de Mõtpeller, e Sans Procurador nostre, e altres nobles juram ab nostras proprias mans per Deu, e aqlls quatre sancts Euagelis, totas las cosas deius ditas feelment obseruar, tenir, e defendre sens frau, e enginy algun. Fetes aço a vuyt de las calendas de Juliol any de nostre Senyor Mil doscents, y deuuyt, Senyal de lacme per la gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e senyor de Montpeller qui aço juram. Senyal den G. Vezcomite de Cardona qui aço jur. Senyal den A. de Castellnou qui aço jur. Senyal den Ramon Folc Vezcomite qui aço jur. Senyal den G. de Maraplana qui aço jur. Senyal den G. Galceran qui aço jur. Senyal den B. Caportella qui aço jur. Senyal den Ramon de Ceruera qui aço jur. Senyal den Ramon de Montcada qui aço jur. Senyal den Ramon de Puignert qui aço jur. Senyal den G. Dangleola qui aço jur. Senyal den Ramon Alemany qui aço jur. Senyal den G. de Ceruera qui aço jur. Senyal den G. Ramon de Montcada Vezcomite de Bearn qui aço jur. Senyal den Huc de Tarroja qui aço jur. Senyal den Pere de Ceruera, e de Pere de Angleola qui aço juram. Senyal den Pere de Vilatgut qui aço jur. Senyal den G. de la Guardia qui aço jur. Senyal den Pere de Sanctaugenia qui aço jur. Senyal den Pere de Balona qui aço jur. Senyal den Pere de Sannafona qui aço jur. Senyal den Pere de gurb qui aço jur. Senyal den B. de Benages qui aço jur. Senyal Desparegam qui aço jur. Senyal den G. de Brull qui aço jur. Senyal den G. de Puignenor qui aço jur. Senyal den Benet de Bellpuig major

major qui aço jur. Senyal den R. de Salfors qui aço jur. Senyal den B. Alfaneç qui aço jur. Senyal den Ramon de Vilamontana qui aço jur. Senyal den R. Montredon qui aço jur. Senyal den A. de Marimó qui aço jur. Senyal den R. de Talamanca qui aço jur. Senyal den Vilagelans qui aço jur. Senyal den R. Vaner qui aço jur. Senyal den B. Darell qui aço jur. Senyal den R. den Garnes qui aço jur. Senyal den G. de Sãdase qui aço jur. S. de Benet de Torrella qui aço jur. S. de Oliuer Do lo qui aço jur. S. de Guerau de Castell qui aço jur. Senyal den Benet de Montreal qui aço jur. Senyal den A. de Casteller qui aço jur. Senyal de R. de Luça qui aço jur. Senyal den G. Serra qui aço jur. Senyal den G. de Muntada qui aço jur. Senyal den G. de Cernello qui aço jur. Senyal den G. de Montcada Senefcal qui aço jur. Senyal den R. Berenguer Dager qui aço jur. Senyal den G. de Medona qui aço jur. Senyal den B. de Castellbisbal qui aço jur. Senyal den G. Tarragona. Senyal den B. de Portella qui aço juram. Senyal den G. de Guardia de Monterrat qui aço juram. Senyal den R. de Mafacons. Senyal de G. de Marles. Senyal den B. de Lers qui aqueitas cosas juram.

2. LO MATEIX en Tortosa,
any 1225. Cap. vnic.

EN nom de Iesu Christ, coneguda cosa sie a tots, que com nos en lacme per la gracia de Deu Rey de Arago, Core de Barcelona, e senyor de Montpellier, la Creu hajam prefa a combatre las barbanas natiõs, appellats los venerables pares G. Arnau Archabisbe de Tarragona, e Bisbes, e nobles, e ciutadans de Cathalunya a Tortosa tots en temps fossen vinguts, per donara nos consell, e ajuda al negoci de la Creu a promoure, e lo statut de la terra en mils reformar, los dits Archabisbe, e Bisbes de Vic, e de Barcelona, de Leyda, e de Tortosa fratre Bremond Archimetre del Hospital, e en Berenguer de Cabanyas Comanador de la fibera G. de Mordada Vescotte de Beana R. de Cernera G. de Cernello, per si, e per Arnau de Castellbo, e per en Ramon Galceran, e G. de Claromont per si, e en R. Alaman, y en Ferrer de sanç Martí G. de S. Vicens per si, e per en G. Vmbert, e en G. de Palafolls P. de Montgrí, per si, e per en Pons G. fratre seu, e per en Dalman de Rocaberti. Item de las ciutats de Barcelona, Berenguer Burguet veguer e Peregronze Ramon de Plegamans, Benet de Salcer, Benet Baniti de Geron, Arnau de Befaluballer, Martinet de Vic, de Leyda R. Rabonier R. Rodon, Pere Sans, e vniuiciõs prohomenes de Tortosa, e altres clergues, cauallers, ciutadans, e prohomenes, y fossen venguts, e car lo temps se

aprohissaua de la nostra host a fer, e la triga engendraua penill aqui de reformatio de pau, e treua, e del tament nostre, e de la terra en mils retornar, ab aquellas haucem tractat diligentment, e hagus deslberatio, e consell saludable, paus, e treuas en Cathalunya de Sinca entro a Salsas haucem formadas en aquesta manera.

1. Primerament lequint las pijadas de nostres antecessors, las cathedrales Esgleyas, e toias las altres cimiteris, e sãdquas, fors pau, e treua stablim, en axi que algu aquells, ols cimiteris de aquellas fets, o a fer, no gos efualir, o trencar, e daquen res no gos traer los trencadors, p pena de facriegi sian ferits, la qual lo Bisbe diocefa haja, lo dany en doble a quell qui mal haura reebut, primer entegrament restituir.

2. Las Esgleyas empero encastelladas fors aqlla mateixa deffenso de pau, e de treua stablim, en axi empero, que si robadors, e ladres en aquellas Esgleyas robaria, o alguns, malefics haurã ajustat, de aço sie fet clam al Bisbe, en lo Bisbat del qual comesera, e al nostre veguer, e de aqui auat per nostre iuy ço que comes sera, sie esmenat, o de la dita paulas Esgleyas sian separadas.

3. Las senyorias empero dels Bisbes, de clergues, de canõges, e de monastirs, e de Esgleyas, e las senyorias nostras, fors aquella mateixa pau, e treua, e seguretat stablim.

4. Item fors aquella mateixa pau, e treua stablim tots clergues, e Esgleyas, en qualque orde sian cõstituits, e lurs cosas mobles, e no mobles, e simouents.

5. Item fors aquesta pau cõstitum tots homẽs, e possessions de Esgleyas, e de clergues, e de bens lurs mobles, e immobles, e simouents.

6. Item fors aquesta pau sian las casaf venerables del Temple, e del Hospital de Ierusalem, e tots los monastirs, lurs granys, e caseus altres locs religiosos, e altres caseus Hospitals, e tots lurs homẽs, e possessions, e toias altres cosas mobles, e immobles, e simouents.

7. Item fors aquesta pau sian viduas, pubills, e orfens, e toias miserables personas, e toias lurs cosas mobles, e no mobles, e simouents.

8. Item fors aquesta pau sian castells, vilas, masos, casaf, e possessions de Magnats, e de tots altres cauallers, e altres cosas lurs, e de lurs homẽs, o sian alous, o feus.

9. Item fors aquesta sian ciutadans, burgesos, e tots altres habitants de castells, e de vilas de Cathalunya, e de vilas de Esgleyas, e de locs religiosos, e toias lurs cosas, e drets, e toias possessions, las quals per a quells en vn, o en duersos locs, e per vn, o per duersos ritols son possedidas.

10. Item fors aquella mateixa pau sian camins, e estradas, e tots homens axi domestics, com peregrins, mercaders, e tots altres per aqueisanats, e retornats,

e retor nants, ab totes cosas que ab si portaran, e menaran.

11. Item sots aquesta pau sié Iueus, e Sarratins, qui sots fe, e guarda Royal en Cathalunya habirà e totes cosas, e possessions lurs.

12. Item sots aquesta pau sien vilans, o vilanas, e pagedos de totes las Esglejas, e de clergues, e de locs religiosos, e de cauallers, e de burgesos, e de ciutadans, e totes lurs cosas mobles, e no mobles, e simouents, e bestias aregas, e no aregas, o nellas, o bous, caualls, e eguas, alens, e comeras, e totes altres bestias grossas, e menudas; e tots altres bens de pagedos, e de pagedas, dret de cauallers pertanyents, o sien dajous de cauallers, o de feus.

13. Item sots aquella mateixa pau sic tots molins, colomers, payers, masos, calas, caps, vinyas, e tots arbres de qualque linatge sien, trillas, orts, ortals, e generalment totes altres cosas, quis pugan haer, ni posseir, e encara quasi posseir, e tots homens, e fembras de qualque conditio sie, o linatge, exceptats cauallers, e lurs fills de quinze anys a enús, qui entre si guerra hauran, ab tot lur arnes, e exceptats homes propis, los quals a lurs senyors sie legit encami, o fora pendre los.

14. Item sots aquella mateixa pau sien tots homens de qualque conditio sien, Dignitat, o linatge, o ordeu nostra Cort venians, istans, ne encara tornants, entro que a lur propri sien tornats, e apres.

15. Item sots aquella mateixa pau sien guiatges nostres, e segels, e de nostres antecessors, e los censals, e las pensiones, e totes nostras regalas.

16. Item stablim, que ningun mercader stray, e altre no sie penyorat en vila, o fora vila, sino que sie dentor principal, o per altre ferm inça, y sino sera trobada fadiga de dret en la vila de hont aquell mercader sera manifestament, en los quals encara cosas en la vila tant solament, per autoritat de nostre veguer sie penyorat.

17. Item sots aquesta pau stablim, que si algun cauallier o algun altre sobre pau, e treua trencada, o dealguns altres duns, de algun altre sie clá, el defensor amonestat per lo veguer no li volta en dret, axi com deura respondre, o en altra manera satisfer, mostre aço lo veguer al Bisbe diocesá, que monest aquell que satisfalla al clamater: e si amonestat no ho volta fer, sie excomunicat del Bisbe, e del veguer, e peccatis sie gitats de pau, e de treua, ells, e las lurs cosas, e a satisfaccio lo veguer aquell contrefament destrenga, e si peruentura lo Bisbe sera negligent, lo veguer, no resmenys sirença lo malfeytor a satisfec.

18. Item sots aquesta pau stablim, que ningu caualler, o algu altre per guerra, o per altre fet, foc, no mera a noure a algu.

19. Item sots aquesta pau stablim, si algun no-

ble algun caualler seu reptara, o algun altre clá de ell haura, e aquell caualler se volta escondir del dit reptament, segons los vltages de Barcelona, e dels altres clams dret fer, segons que deura, e lo senyor son escondiment, o dret no volta pendre, mas aquell volta agreujar, nos siam tenguts aquell caualler seu contra aquell noble defendre, e ajudar: si empero aquell caualler del dit reptament escondir nos volta, segons los vltages de Barcelona, o de altres clams no volta fer dret que deura, que siam tenguts defendre, e ajudar lo dit senyor contra aquell caualler.

20. Item sots aquesta pau stablim, que algu no port funicul, gucia, o gata, o algun giny contra algun, sens especial licentia nostra, e manament, ne traga ab aquells, si dons daço, no ha de nos, o de nostres antecessors priuilegi special.

21. Item sots aquella pau stablim, que ningu veguer, ni balle, ni caualler, ni fill á caualler, o qualque altre, que no faça questa de blat, sino de sos propis homens, e qui aquesta pau dins quinze dies, puyes que amonestat sera, jurar no volta, daquesta pau ab totes las suas cosas sie foragit, e si peruentura algu dan, o injuria donara, o fara a aquells qui sots aquesta nostra pau seran, per lo veguer nostre a satisfec sie confrete, segons la forma de la pau, lo mal empero qui a ells fet sera, null temps sie esmenat per pau, e treua.

22. Item stablim, que si algu contra la tenor de la pau pendra algun hom en aquesta pau constituit, en continent se tenga per gitat de pau, e de treua, e tots los locs aytañbe qui a quell haura rebut, en los quals lo pres hauran tingut ab assentiment, e voluntat del senyor del loc, o qualque cosa de mal, o de dan a ell, o a sos locs sera fet, ne gu temps si sie esmenat, si abans que mal daquen li sie fet, lo pres haura restituir, per la preso faga, e do segons que en los vltages es contengut.

Per inuasio empero de pau do per pena cent y vint sous de Barcelona de doble, en los locs que corra moneda Barcelonesa. En los locs empero en que moneda jaquesa corra, do sexanta sous si pendra caualler, clergue, ciutada, o burges, per altre empero aytañbe sie fet, axi com en los vltages es contengut, e do per pena sexata sous Barcelonesos, en loc empero en que corren jaquesos, don per pena vint sous, de la qual pena haja aquell qui sera estat pres la meytat, e l'altra meytat entrel Bisbe, el veguer per iguals parts sie partida, la pena no resmenys del sacrilegi per clergue pres, al Bisbe sie donada. Dels malfecis empero tro ara donats en pau, e treua, o en altra manera los malfeytors restituiscan los dñs donats, o fagan en mans del nostre veguer compliment de justitia a tot clamant.

23. De aquesta pau foragitam tots heretges, e fautors,

factors, e recebedors daquells, e los reptats de burlia que nos voltan escondir segons los vsatges de Barcelona, e manifests homeyers, o ladres.

24. Item stablim, q si homés de monastirs, o d' Esgleyas, o daltres locs religiosos entre si darà dan en cors, o en bens, e clà al veguer del Rey nescira vengut, remetia aquell, o aquell al senyors propis, e si aq ells dins quinze dies lo damnatge en poder delus senyors esmenar no voltan, daqui auant lo veguer del Rey prena penyora en proprias personas, e allo fet, sic determinat per deguda si, fors juy daquell.

25. Item stablim que si algun tendra penyoras dalcun noble, o caualler, e aquell noble, e caualler las de muntadas pautrencara, la penyora sic als creadors salua en totas rēdas: mas las fortalcas, e potestats per lo veguer sien derrocadas, si lo dit noble, o caualler segons la forma de la pau lo malefici no volta esmenar.

26. Item cascu veguer jur las ditas paus observar, e defendre, e segons la forma de la pau en totas cosas en anar, los trencadors empero de la pau sien tenguts assegurar, o penyoras metre per si, e per los cauallers, e altres homens qui de casa, e companyia sua seran, sien reebudas.

27. Encarames stablim que nenguns masos nostres, o de Esgleyas, o de locs religiosos, o de homens en vilas habitants, quis quals tinga, los habitants forçats, procuracions, albergas, acaptes, o altres exactions algunas demanar, e fer no presumeça, la qual cosa qui ho fara, axi com a trencador de pau, a pena sic tengut. E aço tot sic entes en bona fe, e bon enteniment.

28. Si empero algun la defus senita pau en algun, o en alguns capitols gosara trencar, decontinent al veguer clam ne sic posar; qui amonest lo trencador, e si dins quinze dies puy que amonestar vna vegada tantolament ne sera, no volta lo dan que donat hura senar, o de estar a dret en ma del veguer satisdar, e penyoras tinentes posar, daqui auant lo Bisbe vet aquell, e de aqui auant lo veguer gie lo de pau, e de treua, e ab tota la pau, segons que a ell sera vijares, contra lo malfaytor, e las suas cosas en surgesca, facdor a ell, e als manifests factors seus lo damnatge que pora, exceptat que foc no mora, tro sols que en doble restituesca lo damnatge donat, e totas las despesas, las quals lo actor, el veguer ab tota la pau hauran fetas, en simple restituesca, e sobre tot per pena pac cent y vint sous de Barcelona dedoblenc al Bisbe, e al veguer, si aquells qui las paus trencaran seran cauallers, o

fills de cauallers, o balles, o homens de vilas, los pagefos empero, e tots altres homens, per pena donen al Bisbe, e al veguer quaranta sous Barcelonesos dedoblenc, en los locs hont moneda Barcelonesa a acostumat de correr. En altres empero locs hont jaquesos corren, donen al Bisbe, e al veguer per pena quaranta sous, si aquells qui las paus trencaran seran cauallers, o fills de cauallers, o balles, o homens de vilas: los pagefos empero donen al Bisbe, e al veguer per pena vint sous, e tots aquests diners de la pena, e la mitrat del doble del dany donat, sic diuisada per mig, e la vna meytat sic del Bisbe, y laitra meytat sic del veguer, e la romanent meytat del doble del dan donat sic tota de aquell qui lha fozeta la injuria.

28. Item stablim, que si algun moneda Barcelonesa, o jaquesa fassara, o a fondre en altre loc aportara, o alguna billonalla de Cathalunya traurà, axi com a falsari de moneda sic punir, e si algun aquell pendra, de totas las cosas que enuers ell seran trobadas, haja la terça part, e la persona ab totas las cosas amen, e lurre al veguer, o a son procurador, volem empero, que axi magnats, e cauallers, com ciutadans, e habitants de castells, e de vilas, de catorse anys en sus la dita pau juren, c'en bona fe obseruē. E si algun magnat, o caualler, o ciutada, o habitador de castell, o de vila, aquesta forma de pau dins vuyt dies puy que sera per part nostra amonestat, jurar no volta, sapia ser ab totas las suas cosas de aqui auant posat fora pau, e contra aquell agreuiarem las nostras mans spiritualment, e temporal, segons que veurem que faga fer.

29. Item stablim, e manam, que las paus, e aquestas treuas sien fermas de aquest die, coes sis calendas madij, entra la festa de sanct Michel pus prop seguent, e daquela festa de sanct Michel entro a sine anys continuus e complits, e a maior fermat de aquestas paus, e treuas, nos en lacme per la grāia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e senyor de Montpeller juram en nostres mas proprias, per Deu, e per aquests quatre sancts Euangeli, segons que defus es scrit, axi tenir, e inuiolablement observar, fet es aço a sis dies de las calendas de Maig en lany de nostre Senyor Mil doscents vint y sine. Signū den Iacme per la grāia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona, e senyor de Montpeller qui aço juram. Senyal den Pere Vezcomte de Bearn qui aço juram. Senyal den R. de Ceruerm qui aço juram. Senyal den G. de Ceruello qui aço juram. Senyal den Ramon de Mòrcada qui aço juram. Senyal den G. de Sanct Vicens qui aço juram. Senyal den Pere de Montgri qui aço juram. Senyal den B. de Malon qui aço juram. S. den Dalmau d'Castello qui aço jur. S. dē Pere Sanaassona

E

qui aço

qui aço jur. Senyal den Pere de Taueret qui aço jur. Senyal den B. de Mealla qui aço jur. Senyal den Ramon de Manleu qui aço jur. Senyal dē B. de Salfores qui aço jur. Senyal de R. Beldie qui aço juram. Senyal den G. Despareguera qui aço jur. Senyal den G. desbruny qui aço jur. S. den P. de Bellpuig qui aço jur. Senyal den R. de Befora qui aço jur. Senyal den Gilabert de Malan qui aço jur. Senyal den Mito de Luca qui aço jur. Senyal den G. de Marles qui aço jur. Senyal den B. de Tornamira qui aço jur. Senyal den B. de Puigalt qui aço jur. Senyal den B. Muntreal qui aço jur. Senyal den Ramon Descoll qui aço jur.

DE REMISSIO DE BANS, E PENAS, EN CORTS. TIT. III.

1. **FERRANDO** primer en la Cort de Barcelona, any 1413. Capítol de Cort 9.

VOS Senyor remetats de present, e hajats per remesos als braços, e statments de la dita Cort, e quiscun dells, e a ciutats, vilas, e locs del dit Principat, e a singulars personas de aquells, e a quiscun dells,

e a lurs homens totas, e fenglas penas, e terços comesos, o deguts per censals, o violaris, hoc encara com hagueffen trencats homenatges per no tenir hostatges, e totas altres penas de hosts fallidas, e de bans, encara que los dits bans deuallessen de qualseuulla excessos, o crims, o de terços, o de quarts, o de quints, o de obligations, o de compromisos, o de contractes, o de clams, o de fermas de dret, o de notaris qui no han servada la constitucio de Perpinya sobre contractes, e altres cartas que hajan presas, o de sostiniments de bandeiats, o de gitats de pau, e de treua, o de manleutas, e encara totas altres penas pecuniarias, e ciuils, no deualants de propis crims tro al die de vuy, e que las ditas penas, e altres cosas demunditas, no puxan esser demandadas per vos senyor ne per vostres oficials, e si per las ditas penas, e altres cosas hauia plet penjan, o proces, o penyoras per executio, que sie hagut tot per remes, e las penyoras tornadas. Plau al Senyor Rey.

2. **ALFONS** quart en la Cort de sanct Cuat, any 1419. Capítol de Cort 1.

VOS Senyor remetats de present, e hajats per remesos als braços, e statment de la dita Cort, e a cascu dells, e a ciutats, vilas, e locs del dit Principat, e a singulars personas de aquells, o a cascu dells, e a lurs homens totas, e fenglas penas, e terços comesos, e deguts per censals, o violaris, hoc encara com hagueffen trencats homenatges, per no tenir hostatges, e totas altres penas de hosts fallidas, e de penas, e bans, encara que los dits bans, o penas deuallessen de qualseuulla excessos, o crims, o de terços, o de quarts, o de quints, o de obligations, o de compromisos, o de contractes, o de clams, o de reclams, o de fermas de dret, o de notaris qui no han servada la constitucio de Perpinya sobre contractes, e altres cartas que hajan presas,

3. **FERRANDO** primer en la Cort de Barcelona any 1413. Cap. 24.

A Coratge hauem nostres subdits de vexacions releuar, e comprimir la audacia dels malignes, obligats perço statum, e encara ordenam, que per deute ciuil negu no puxa donar clam per via de constitucions de pau, e de treua, e si donat sera, que en ninguna manera no sie admes, si empero per los venedors de censals, los quals vulgarmēt en Cathalunya son appellats censals morts, violaris, o altres censos, los possedidors, o quasi seran despulitats de las pensions perpetuals de aquells, per malitiosa denegatio de la pensio de aquell, en forma que segós doctrina de dret comu puga esser dita violenta spoliatio, o per repulsiō ā presentia de las personas dels dits deutors, per raho de hauer, e exigir las ditas pensions, los sera sera alguna violentia, goes tancant las portas de lurs vilas, o locs, o als demanants hauran fetas menassas, si encara lo jurament, lo qual per obseruatio de paga annual haurā prestar los dits deutors, o obligats no hauran dubtat de infringir, contra las prometenças, e religio prestada venint, en aqueit cas, concurrent alguna cosa de las demanadas, se puga en aqueits casos, e quiscun dells donar clam de pau, e de treua, e donat deure esser admes, precent empero en aqueits casos informatio summaria dels cas qui sera afermat en lo clam, guarden se empero los oficials, als quals se pettaxy de tals cosas conexas, que sots cuberta de spoliatio, si doncs noy haura verdadera spoliatio, que la dita querela no admetan, si las despesas per lo querelat fetas, e dematges sostinguts volen euitar, a quest empero nostre statut no volen esser perpetu, mas volen que dur tant solament fins a las primeras Corts finidas, celebradoras en Cathalunya.

preſas, o de ſoſteniments de bandejats, o de girs de pau, e de treua, o de manleutas, e encara totes altres penas pecuniarias tro al die de vuy, e que las ditas penas, e altres cofas demunt ditas, no puixan eſſer demanadas per vos Senyor, ne per vostres officials, e ſi per las ditas penas, o altres cofas hauia plet penjant, o proces, o penoras per executio, que ſie hagut per remes, e las penyoras tornadas. Plau al Senyor Rey.

3. MARIA Conſort, y Loſinent general de Alfons quart en la Cort de Barcelona, any 1422. Cap. de Cort 1.

Vos Senyor remetats de preſent, e hajats per remes als braços, &c. *ut in proxima precedenti, de verbo ad verbum.*

4. IOAN ſegon en la Cort de Montſo, any 1470. Capítol de Cort 45.

Com ſie acouſumat voſtra Majeſtat en la conſeſio de caſcuna Cort atorgar remiſſio general, de qualſeuol penas, e terços, quarts, e ſinquenes ciuils, en las quals qualſeuol ſubdits de voſtra Excellencia ſien incorreguts, en qualſeuol manera ſins en lo die de la conſeſio de la dita Cort. Perant la dita Cort ſuppliqua a voſtra Celſitut, ſie merce ſua atorgar de preſent ſemblant remiſſio. Plau al Senyor Rey.

5. FERRANDO ſegon en la Cort de Barcelona, any 1481. Cap. de Cort 3.

Suppliqua la dita Cort, que placia a voſtra Alteſta remetre de preſent, e hauer per remes als braços, &c. *ut in conſtitutione, del Rey Ferrando primer, y de Alfons quart demunt incertadas, &c.*

6. LO MATEIX en la tercera Cort de Barcelona, any 1503. Cap. 45.

MES a ſuppliquio de la preſent Cort remetem de preſent, e haué per remeſas, &c. *ut in curia anni 1493. cap. 68.*

7. LO MATEIX en la Cort de Montſo, any 1510. Cap. 62.

MES a ſuppliquio de la preſent Cort remetem de preſent, e haué per remeſas, &c. *reliqua, ut in curia anni 1493. c. 68.*

8. GERMANA Conſort, y Loſinent general de Ferrando ſegon en la Cort d' Môtſo, any 1512. Cap. 2.

MES a ſuppliquio de la preſent Cort de preſent haué per remeſos als braços, &c. *reliqua, ut in curia anni 1493. cap. 68.*

9. CARLES en la Cort de Barcelona, any 1520. Capítol 15.

MES a ſuppliquio de la preſent Cort remetem, y haucem per remeſas, &c. *reliqua, ut in curia anni 1434. cap. 68.*

10. LO MATEIX en la ſegona Cort de Montſo any 1542. Cap. de Cort 19.

LOS tres ſtaments de la preſent Cort q' voſtra Majeſtat celebra als Cathalàs, &c. *reliqua ut ſupra cap. 1.*

11. LO MATEIX en la terça Cort de Montſo, any 1537. Capítol de Cort 10.

LOS tres ſtaments de la preſent Cort que voſtra Majeſtat celebra als Cathalàs, &c. *& reliqua, ut ſupra cap. 1.*

12. LO MATEIX en la quarta Cort de Montſo, any 1542. Cap. de Cort 24.

LOS tres ſtaments de la preſent Cort que voſtra Majeſtat celebra als Cathalans, &c. *ut reliqua, ut ſupra.*

13. PHILIP Princep, y Loſinent general de Carles en la primera Cort de Montſo, any 1547. Cap. de Cort 48.

LOS tres ſtaments de la preſent Cort que voſtra Majeſtat celebra als Cathalans, &c. *reliqua, ut ſupra.*

14. PHILIP en la Cort de Barcelona any 1564. Cap. de Cort 30.

LOS tres ſtaments de la preſent Cort que voſtra Majeſtat celebra als Cathalans, &c. *reliqua, ut ſupra.*

DE CONFIRMATIONS DE CONSTITVTIONS, Y PRIVILEGIS. TIT. V.

1. PERE segon en la Cort de Barcelona any 1183. Cap. 13.

Onfirmats atorgam, e approbam la constitutio feta per lo Senyor Rey en Iacme çaenrera Rey de Arago pare nostre, e aquella volem inuiolablement esser obseruada, la qual comença. *En nom de nostre Senyor Deu Iesu Christ, sie cosa manifesta a tots, que nos en Iacme per la gratia de Deu Rey de Arago, Comte de Barcelona senyor de Mompeller, co-pexent vertaderament, &c.* La qual constitutio, en temps ab altras que deus nomenam, e confirmam junçament collegidas, e ab la solemnitat del sacrament dels lueus, aeterna memoria haué manat en altra carta esser redigidas en scrits, e ab nostre segell esser segelladas, dexâr las aci de continuar per la molta prolixitat de aquellas.

2. LO MATEIX en dita Cort, Cap. 20.

Encara approbam, e confirmam lo statut fet per lo senyor Rey en Iacme de bona memoria çaenrera pare nostre, en la ciutat de Girona, sobre las viuras, els altres capitols en aquells continguts, e aquell statut volem inuiolablement esser obseruat que comença, en Iacme per la gratia de Deu Rey de Arago, e del Regne de Mallorca, e del Regne de Valencia Comte de Barcelona, e de Virgell, e senyor de Montpalier, a tots los sotsmesos de las terras, e dels Regnes nostres gratia, e beniuolentia en per tostemps. De la real beniuolença se pertany axi entendre als profits dels sotsmesos, que foragita das aquellas cosas que son damnosas a communa utilitat, aquellas tantolament no drefca, e cõferue qui tornen a profit de cascu, &c. la forma del qual statut fem metre en scrits, e las altras cosas axi com demunt se conte.

3. LO MATEIX en dita Cort, Cap. 33.

Onfermam, e encara atorgam, e approbam la constitutio feta a Ceruera, per lo senyor en Pere çaenrera de bona memoria Rey de Arago, e aquella volem en tots los capitols fermament esser obseruada, en aquilas empero cosas que son en pau, e en treua volem que sie obseruada la constitutio de pau, e treua.

Iatse aço que en la dita cõstitutio de bous arecs tant solament menço sie feta, la forma de la dita constitutio comença axi. En lany de nostre Señor 1202. en lo mes de Setembre en la celebre Cort a Ceruera, &c. la forma de la qual en scrits fem metre ab altras axi com demunt se conte.

4. LO MATEIX en dita Cort, Cap. 37.

Volem, e atorgam, e encara confirmam, que la constitutio de pau, e de treua feta en la ciutat de Barcelona, e confirmada a Tarragona per lo Senyor en Iacme de bona memoria Rey Darago que comença. En nom de Iesu Christ sapien tots, &c. la data de la qual es jus lany de la Encarnatio de nostre Senyor Mil d'ocets, vint y vuyt, a dotze de las chalèdas de Ianer, inuiolablement sie obseruada en tots los seus capitols, las formas empero de la cõstitutio, e confirmatio damunditas fem metre en scrits ab las demunditas.

5. ALFONS segon en la Cort de Mòtso, any 1289. Capítol 33.

Ordenam, volem, e statuim, que tot ço qui fo ordenat per lo molt Illustre Senyor Rey en Pere de bona memoria pare nostre, en la Cort general de Barcelona, sie regut, e obseruat, saul tot ço que en la present Cort es ordenat.

6. IACME segon en la segona Cort de Barcelona, any 1291. Capítol vnic.

En nom de Deu sie manifest a vniuersos, que nos en Iacme per la gratia de Deu Rey de Arago, de Sicilia, e de Mallorca, e de Valencia, e Côte de Barcelona, de gratia, e certa sciencia per nos, e successors nostres loam, approbam, e confirmam a vosaltres Prelats, ordens, religions, Comtes, e Vezcomtes, e Barons, nics homens, ciutats, e vilas, e locs vniuersos de Cathalunya, e nostres en perpetuum, totas libertats, priuilegis, vfos, e consuetuts, e statuts atorgats generalmêt a vosaltres, per los illustres lo senyor Rey en Iacme au nostre, lo Señor Rey en Pere pare nostre, e per lo Senyor Nalsons frare nostre, e predecessors de aquils, axi cõ en temps dels predecessors dells, muls hauer vfar vosaltres, e predecessors vostres, e axi cõ muls pot esser dit, y entesa a saluatio, y bon enteniment vostre, e dels vostres: volents, e statuents, e encara ordenants, las cosas demunditas totas, e sengles perpetuament, e inuiolable esser obseruadas, e ab aquella pu-

sta publica carta dehim, e manam als veguers, balles, corts, e altres oficials, e fors melos nostres presents, e esdeuenidors, que las ditas libertats, privilegis, usos, consuetuts, e statuts tenguin, e obseruau, e fagan de tots esser tenguts, e obseruats, e a mayor cautela juram en anima nostra, e per la Creu de nostre senyor Iesu Chnrist, e los sancts quatre Euangelis de aquells, ab las nostres mans corporalment tocats, las cosas demut ditas totas, e sengles tenir, e fer esser tengudas, e encara obseruadas: en aço empero no confirmam, ne entenem confirmar algunas cosas, las quals sien, o esser pogan contra las ordinations fetas per lo dit senyor Rey nostre en la Cort de Montsó, o en frau, o diminuto de aquellas, ne algunas cosas, las quals sien reuocadas per aquella Cort de Montsó, o ordenadas, o manadas esser reuocadas: la qual cosa es feta a Barcelona a 9. de las chalendas de Setembre any de nostre senyor 1291.

7. LO MATEIX en la segona Cort de Barcelona any 1299.
Cap. 11.

NOs, e los successors nostres per tostemps tengam, e seguescam en nos, e fagam tenir, seguir, e complir per nostres oficials presents, e esdeuenidors, totas las ordinations, e constitutions, e capitols fets axi en aquesta present Cort, com en la general Cort de Barcelona, feta per lo senyor Rey en Pere de bona memoria, có en la Cort de Montsó, celebrada per lo senyor Rey Namos fratre nostre, com encara en la Cort per nos celebrada en Barcelona, com encara en altres Corts generals. E si per los nostres oficials en temps passats es estat fet contra, ja es estat ordenat esser enquest contra los oficials, e quen sien punts,

8. LO MATEIX en dita Cort
Cap. 23.

LO capitol de la Cort del senyor Rey en Pere pare nostre lo qual comença. *Statuim encara, que cascu puga anar, e tornar per mar, e per terra, a qualcuol locs, &c.* E lo capitol lo qual lo dit senyor Rey feu en la dita Cort que comença. *Nos, o successors nostres no pugan comprar, &c.* E tots los altres capitols de la dita Cort del senyor Rey en Pere sien seruats, e complits, axi com mils en aquells capitols es contingut.

9. LO MATEIX en la Cort de Leyda any 1301. Cap. 11.

ORdenam, e statuim, que tots los privilegis, e franquescas, libertats, constitutions, e costumas, e encara vianças, las quals han equi son feras, dadas, e atorgadas en general, o en special a Prelats, religiosos, e clergues, a rics homens, cauallers, ciutadans, ciutats, e vilas, o alguna persona, o loc per nos, e per los nostres antecessors, e totas ordinations, e confirmations de Corts generals passadas, romangan, e sien en sa força, e en sa bona fermetat, saluant torallo que ordenat es en la present Cort, o ajustat, e encara declarat.

10. LO MATEIX en la Cort de Gerona any 1321. Cap. 14.

STatuim que lo capitol per nos fet en la dita Cort de Leyda lo qual comença. *Item ordenam, statim que si algu proposera, o allegara jutge delegat, asi esser sospitos, cessants las altres opinions haja allegar, &c.* Sic tengut, e obseruat.

11. LO MATEIX en dita Cort
Cap. 30.

Aquesta cosas nos Infant Namos del demunt dit senyor Rey Primogenit, a requesta de tots los deual ferits, e de voluntat, e consell de aquel senyor Rey lo am, atorga, e encara approbam, totas, e senglas cosas demunt ditas, segons que demunt son contingudas: e a major fermetat prometem en bona fe a tots, e sengles deual ferits, qui a la dita general Cort vengueren, e encara a tots altres de Cathalunya, qui absents sion, e al notari deual ferit, de nos de aquils dits quals se pertany, o pertanyer se pora, legitima ment stipulant, pactant, e recident, e encara agradablement juram en anima nostra per Den, e per la Creu de nostre senyor Iesu Chnrist, e los sancts quatre Euangelis de nostras mans corporalment tocats, las demunt ditas cosas totas, e sengles segons que demunt son ditas tenir, e complir, e inuolablement obseruar, e fer obseruar, e tenir, segons que demunt son contingudas.

12. ALFONS terç en la Cort de Montblanc any 1333.
Cap. 22.

STatim, e ordenam, que lo capitol fet per lo senyor Rey en Pere de bona memoria auí nostre, lo qual comença. *Los veguers nostres no puxan alguna cosa demanar, &c.* Per los oficials nostres inuolablement esser obseruat.

E 3 PERE

13. PERE terç en la Cort de Perpinya any 1351.
Cap.14.

Confirmants lo capitol en la Cort de Montblanc per lo senyor Rey Namsos pare nostre celebrada, ordenat, qui comença. *Ordenam que ningu no sie condemnat a mort &c.* Volem aquell capitol segons la serie de a juell de aqui auant esser obseruat.

14. LO MATEIX en dita Cort
Cap.25.

Volem encara, e atorgam, que lo capitol feta la Cort de Barcelona per lo senyor Rey en Pere de clara memoria befaui nostre celebrada, lo qual comença: *Atorgam, e encara approbam que leudas, &c.* Sens tota violatio, segons la sua tenor sie obseruat.

15. LO MATEIX en la Cort de Ceruera any 1359. Cap.1.

Primerament confirmant aquellas paraulas. *E tenuessem iustitia, e iur assen per dret* Posadas en lo viatge qui comença. *Altre noble, e honeste, e profitos usatge meseren los sobredits Princes, &c.* E lo capitol fet en la segona Cort de Barcelona per lo molt illuстре senyor Rey en Iacme auí nostre celebrada lo qual comença *Ningu no sie condemnat sens coneguda de iurge &c.* Encaralo capitol fet en la Cort de Montblanc per lo moltalt senyor Rey Namsos pare nostre celebrada lo qual comença. *Ordenam que ningu no sie condemnat a mort &c.* Statuim qui dit viatge, e constitutions demunt ditas de aci auant sien obseruats, qual seuol acte per nos, o per altre en contrari fet, per lo qual aquestas cosas derogar no volem, en res no contrariant.

16. LO MATEIX en dita Cort.
Cap.26.

Rerenim nos empero, e saluam que de aqllas constitutions temporals, o de algunas cosas en aquellas contingudas, e de algus actes qui daquen se seguescan, o seguirie puxan, no sie fet algun perjudici, o ferse puxa als Prelats, Baros, cauallers, e altres personas qual seuulla dins Cathalunya ya estants, o a algunas de aquellas en lurs libertats, franquelas, priuilegis, conseruats, e altres qual seuol drets, ans totas aquellas sien, e romangan en lur forca, e valor, axi com primerament, e ara stan, com totas aquellas cosas en la general Cort a vosaltres per los demunt dits, per

bon fiament de la terra sens perjudici de aquells, sien estadas atorgadas.

17. LO MATEIX en la Corde Montso any 1363. Cap.30.

La constitutio terca feta per lalt senyor Rey en Iacme auí nostre, en la Cort de Gerona que comença. *Statuim que lo capitol de la dita Cort del senyor Rey en Pere, qui comença. Las veguerias sien distinctas, &c.* Manam per toltiemps esser obseruada.

18. ELEONOR Confort e Loñinent general de Pere terç en la Cort de Tortosa any 1365.
Cap.4.

Ala perfi reuocants la constitutio per laltre jorn feta en la ciutat de Leyda, en la continuatio de las presents Corts que comença. *Reprehensible no deu esser iudicat &c.* Volem que las constitutions de Perpinya, e de Ceruera, de las quals era feta menso en la dita constitutio reuocatoria, segons lurs tenors inuiolablement sien obseruadas.

19. LO MATEIX Pere terç en la tercera Cort de Barcelona any 1373.
Cap. de Cort 5.

Senyor que vos hajats a fer als dits tres braços, e al general de Cathalunya ayals cartas, a conseruatio de lurs priuilegis, vños, constitutas, franquelas, e libertats, com lo Rey Namsos feu en la Cort de Montso, elo Rey en Iacme auí vostre senyor en la Cort primera de Barcelona sobre lo fet de la sifa, confirmant aquellas sens empero nouella concepcio, e perjudici vostre senyor. Plau al senyor Rey.

20. IOAN segon en la Cort de Montso any 1470. Cap. de Cort 15.

Supplica la dita Cort, sie merce vostra, voler obseruar, e fer obseruar inuiolablement la constitutio per lo senyor Rey don Ferrando de gloriosa memoria pare, e predecesor de vostra Majestat feta en la Cort per ell celebrada en Barcelona la qual es del tenor següent. *Supplica la dita Cort que vos senyor, e la senyora Reyna. Plau al senyor Rey.*

LO

25. LO MATEIX en dita Cort
Cap. de Cort. 26.

Supplica la dita Cort humilment, sie merce vostra atorgar, e manar ab grans penas la constitutio feta, e atorgada per lo senyor Rey Alfons de gloriosa memoria en favor dels censals en la Cort celebrada en la ciutat de Barcelona la qual comença. *Com sobre la conservatio dels censals, &c.* La qual sie haguda en lo preient per incerta, e a cautela loar, approuar, retificar, e confirmarla; e sie inuiolablement obseruada iuxta la serie, e tenor. Plau al senyor Rey.

22. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. 37.

Com per dispositio de constitutions de Catalunya, officials nouells, e no acostumats no pugan esser posats, e mesos en Catalunya, ne exercir tals nouells, e no acostumats officis, e sie venitat que de algun temps ença per vostra senyoria sien estats nouament creats, introduits, e constituits alguns officials nouells, e no acostumats, contra forma de las ditas constitutions, com son officis de procuradors Reys, conservadors de vostre patrimoni, receptors, e altres en euident interes de las ditas constitutions. Pertant la dita Cort humilment supplica vostra Exelentia, sie merce sua seruar, e fer feruar las ditas constitutions, e reuocar, e hauer per reuocats los dits officis, e officials, e remetre, e cometre la receptoria, e procuratio al balie general de vostre Principat, e o a lurs locutients, axi com abans de la guerra fer se acostumaua, e la constitutio sobre aço atorgada dispon, la qual es del tenor seguent. *Contra constitutions es de Catalunya nouells officials posar en loc bon no es acostumat, &c.* Plau al senyor Rey sie seruadala constitutio.

23. LO MATEIX en dita Cort
Cap. de Cort. 38.

LA present Cort supplica a la Majestat vostra, seruar, e fer feruar inuiolablement las constitutions, e capitols de Cort de las poladas als del Principat de Catalunya per los gloriosos Reys de Arago Comtes de Barcelona antepassats vostres atorgats, e atorgadas, e per vostra constituturadas, e confirmadas. Plau a la Majestat.

24. LO MATEIX en dita Cort.
Cap. de Cort. 43.

Com per vostres ministres se faga peticio, e demanda en algunas vilas, e locs de la Esglesia, Prelats, e Baros de pagar cenas,

a las quals no son obligats, ni son en possessio de fer dita paga, per tant la dita Cort humilment supplica vostra Exelentia, sie merce sua obseruat la constitutio disponent de las cenas, mane liuar, leuar, e traure del libre del cenari de vostra Majestat las ditas vilas, locs, castells, e terras de la Esglesia, Prelats, e Barons que no son tenguts, e obligats a la dita cena, ni han acostumat pagar aquella, com axi la constitutio, la qual es de tenor seguent ho disponga. *Statum encara que nos, e fills nostres, &c.* Plau al senyor Rey sie seruadala constitutio.

25. LO MATEIX en dita Cort.
Cap. de Cort. 51.

Com per lo senyor Rey en Pere terc de memoria immortal, celebrant Cortes en la vila de Montfio, sie fada atorgada la constitutio del tenor seguent. *Com alguns capitans, &c.* Per tant la dita Cort humilment supplica, placia a vostra Majestat seruar, e fer feruar la constitutio, segons la serie, y tenor. Plau al senyor Rey.

26. CARLES en la Cort de Barcelona
any 1520. Cap. 12.

Com en las constitucions fetas en las Cortes celebradas en Montfio en lany 1510. en lo cap. 55. comencant. *Mes auant statum.* Sie dispat que motius se hajan exprimir en las sentencias diffinitiuas, volem, y manam que lo dit capitol sie seruat, tollent, y leuant tot abus fet en contrari.

27. LO MATEIX en dita Cort
Cap. 13.

Statum, y ordenam, que la constitutio feta en la primera Cort de Barcelona per lo Rey en laume de alta recordatio cap. 1. y 2. y otras constitutions disposants, y ordenants que los officials del Principat de Catalunya, Regne de Mallorca, e Illas adjacents hajan esser Catalans, aquella y aquells sien inuiolablement obseruadas iuxta la serie, y tenor.

28. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort. 1.

Primera ment supplica la dita Cort a vostra Majestat si placia que los privilegis per lo Rey don Alfons de indelible memoria atorgats als ciutadans de Barcelona ab los quals los frances de dret de quatre per cent en lo Regne de Napolis sien confirmats, y ampliats als altres habitants en Catalunya, Rossello, y Cerdanya.

danya. Plau al senyor Rey sien seruats dits priuilegis, si e segons han estat, y son en possessio.

19. LO MATEIX en dita Cort Cap.de Cort 4.

SVpplica la dita Cort a vostra Rey al Majestat que tots los Cathalans, e poblats en Cathalunya liberament pugan negociaren totes las terras de Suria, y part de Leuant, e en totes las terras subjectas al Turc, no portanthi cosas prohibidas, e que confirme vostra Majestat los priuilegis ne tenen dels antipassats Reys de gloriosa memoria. Plau a sa Majestat sien seruats los dits priuilegis.

30. LO MATEIX en dita Cort Cap. de Cort 9.

SVpplica la dita Cort a vostra Alteza que en las terras conquistadas, y conquistadoras de vostra Majestat pugan hauer consols de Cathalans, elegidors per los consellers, y prohoms de Barcelona, ab la forma y priuilegis que tenen en lo Regne de Sicilia. Plau a sa Majestat sien seruats los priuilegis de Barcelona sobre aço disposants.

31. LO MATEIX en la tercera Cort de de Montso, any 1537. Capitol de Cort 3.

PLacia a vostra Majestat confirmar lo capitol fet per vostra Majestat en la primera Cort celebrada en Barcelona, disposant que las comandas de sanct Joan de la castellania de Amposta que son dins los limits de Cathalunya no fossen confendas sino a Cathalans naturals del dit Principat de Cathalunya, y Comtats de Rossello, y Cerdanya, sien obseruats, remoguts tots abusos. Plau a sa Majestat se scruc la dita constitucio, y ho manara executar.

DE PROEMIS. TIT. VI.

1. VSATGE Antequam.

Bans quels vsatges fossen mesos, folsian los jutges jutjar, que totes las malefetas fossen esmenadas en tot temps, sino podian esser menyspreadas, per sagramet, o per batalla, o per aygua freda, o calda: axi dient. Yo aytal jura tu aytal, que aquest mal fet, que a tu he fet, de tal guisa lo te fet, a mon dret, e a ton tort, que nol te deig esmenar, per Deu, e per aquests sancts Euangelis, e quen estare a batalla, o a hu dels sobredits judicis, de aygua freda, o de calda. Homicidi, o cugucia, que no poden esser menyspreats, sien segons ley, e costums jutjats, e esmenats, o venjats.

2. VSATGE. Cum Dominus.

COm lo senyor en Ramon Berenguer vell Comte, e Marques de Barcelona, e subjugador de Espanya hague honor, e vehe, e conec, que en tots los plets de aquella terra no podien esser obseruadas las leys Godas, e vehe molts clams, e molts plets que aquellas leys no jutjauan, specialment ab loament, e consell dels seus prohoms, ensemps ab la sua molt fauia muller Adalmus constituí, e mes vsatges, ab que tots los clams, e los malfets en aqueills inferats, fossen destrets, e pledejats, e ordenats, e encara esmenats, o venjats. Aço feu lo Comte per autoritat del jurge, qui diu, quel Princep haja electio, e licentia, de ajustar leys, si justa nouitat de plets ho requerra, e que se tracta per la discrecio de la Rey al Majestat, en qual guisa començament de plet sie a leys ajustat. E la Rey al potestat sola sie franca, en totes cosas qual seu ol pena manara esser posada en plet. E los vsatges que mes lo senyor Comte comença axi.

